

Mindengyerek Konferencia

Budapest, 2009. január 19-21.

ELTE TÁTK Szociális Munka és Szociálpolitikai Tanszék
Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület
Gyerekparadicsom Alapítvány

Miniszterelnöki Hivatal
Szociális és Munkaügyi Minisztérium
Fővárosi Önkormányzat Esélyegyenlőségi, Foglalkoztatáspolitikai és Kisebbségi Bizottság
Közép-magyarországi Regionális Ifjúsági Tanács

MindenGyerek Konferencia 2009

Szerkesztő: Tóbiás László
Grafikai szerkesztő: Balázs Andrea
Kiadja a Gyerekparadicsom Alapítvány
Felelős kiadó: Tóbiás László
Készítette a Print City Kft.
Felelős vezető: Bereczk Imola
ISBN: 978-963-88411-0-0

Tartalom

6	Előszó
9	Előadások
9	Ifjúsági munka, gyermeki jogok érvényesítése
28	Önkéntesség
31	Kutatás
37	Gyermekvédelem
46	Iskola és tanulástámogatás
57	Magatartászavar kezelése
60	Konfliktus, agresszió és kezelésük
71	Kábítószer
75	Bűnmegelőzés, igazságügyi szolgáltatások
83	Kultúra
89	Szabadidő/játékpedagógia
93	Aktív nevelés
97	Fenntartható fejlődésre nevelés
111	Élménypedagógia
123	Drámapedagógia
125	Gyerekek és a tartós betegség, fogyatékoság
134	Szülők támogatása
141	Szakemberek támogatása
143	Helyi fejlesztés
145	Táborozás
147	Táplálkozás
149	Pályaorientáció
151	Szexualitás
153	Hitélet
154	Hátránykezelés, esélyteremtés
156	Megvalósult programok
166	Részvevők
183	Tárgymutató
184	Megvalósítók

Olvasónk a negyedik MindenGyerek Konferencia kötetét tartja kezében. Mi szeretnénk konferenciasorozatunkat egy folyónak látni, ami mindig azonos önmagával és mindig más, sokakat magával ragad. Bízunk benne, hogy negyedik alkalommal is megőriztük értékeinket és hagyományainkat, és az egyes foglalkozások tartalmán túl is adott újat konferenciánk a résztvevőknek.

A kötettel is változatlan célunk: szeretnénk bemutatni a gyerekekkel kapcsolatos innovációkat, és az innovátorokkal való kapcsolatteremtéshez adatokat biztosítani. Azoknak, akik ott voltak konferenciánkon, de ki kellett választaniuk tíz programelemet a százötvenből, melyen személyesen is részt vehettek s azoknak is, akikkel most személyesen nem találkoztunk, remélve, hogy a következőkben együtt dolgozhatunk. A kötet elérhető www.mindengyerek.hu honlapunkon is.

Köteiteink előszavában mindig kísérletet tettem arra, hogy írjak az Olvasónak azokról a tendenciákról, melyeket a szervezés során szerzett tapasztalataink alapján kirajzolódnak látunk. Ez alkalommal mindenképpen kiemelendőnek tartom, hogy a gyerekekkel foglalkozók – legálább azok a szakmai innovátorok, akik bemutatták munkájukat a MindenGyereken – jóval korábban felismerik azokat a problémákat, melyek a következő években a társadalom egésze érdeklődését felkeltik. Például nézhetjük a gyerekek egymás közötti illetve a velük foglalkozók ellen irányuló erőszakos magatartásának kérdését, amit 2008 súlyos eseményei, közöttük két erőszakos haláleset, tettek a társadalmi közbeszéd témájává. A bemutatott programok közül több is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Bíró Endréék a jog felől közelítették a kérdést, és 2008-ban már kötetet jelentettek meg, melyben korábbi műhelykonferenciáik résztvevőinek írásait is közzé tették. A KÁVA Kulturális Műhely 2007-ben már az erőszak kérdését állította új bemutatója középpontjába, mi több, kutatást indított annak felmérésére, hogyan hatnak a Hinta című drámapedagógiai foglalkozás előadásai a közönségre. Sorolhatnánk még a példákat, de ez a kettő is megmutatja, hogy szakmai műhelyek érzékenyen figyelnek fel jelenségekre, s válaszokat is dolgoznak ki, melyekkel a gyerekekkel foglalkozók széles körét igyekeznek támogatni. Egyrészt tehát megállapíthatjuk, hogy vannak szakmai műhelyek, melyek a közvéleménynél – illetve az azt leginkább alakító sajtónál – jóval korábban diagnosztizálnak problémákat. Ugyanakkor arra is érdemes felfigyelnünk e két példa láttán, hogy a gyerekekkel való foglalkozás milyen távoli tevékenységeiben születtek meg a felismerések és válaszok. Mindkét műhely igen aktív és széles kapcsolatot ápol iskolákkal, egyes pedagógusokkal, s ezek révén gyűjtött információikat értelmezték. A Jogismeret Alapítvány a pedagógusoknak nyújt segítséget, a KÁVA tanáraikkal – jellemzően osztályfőnökeikkel érkező – osztályokat fogad foglalkozásokra, s mint Horváth Kata kutatási beszámolójából is kitűnt, a tanár és diákjai közötti interakcióknak, viszonyoknak is tükröt tart – hogy ezt elfogadják-e, hasznosítják-e, az már nem az ő kérdésük. Mindez azt is kiemeli, hogy a gyerekekkel foglalkozóknak mind egyes konkrét esetekben, mind általános munkakeretként együtt kellene dolgozniuk a társszakmák gyakorlóinak széles körével.

A 2009-es konferencia szervezésekor az egyik újtási szándékunk az volt, hogy növelni akartuk a külföldi résztvevők számát. Magába zárkózónak látjuk a gyerekekkel foglalkozók nagy részét, egyéneket, de szakmákat is, miközben a kitekintés ötleteket adna, de időt is. Az erőszak problémájánál maradván, azzal 5-10 évvel korábban szembesültek nyugat-európai kollégáink. Ha figyelni más országok történéseit, és összehasonlítanánk azokat hazai tapasztalatainkkal, biztosabban és korábban felismerhetnénk trendeket, készülhetnénk a kezelésükre, mi több, együtt dolgozhatnánk ki megoldásokat. Ezért tartjuk nagyon fontosnak, hogy konferenciánkon jelen volt és bemutatta kínálatát a Mobilitás és a Tempus

Közalapítvány, az ifjúsági és szakmai nemzetközi programok európai forrásainak kezelője. Nem tudtunk annyi külföldi szakembert hívni, mint szerettünk volna. Ennek oka alapvetően szervezési-finanszírozási. Miközben köszönjük, hogy támogatóink lehetővé tették a negyedik MindenGyerek megrendezését is, el kell mondanunk, korábbi támogatási döntésekre lenne szükségünk. Több külföldi szakember válaszolta konkrét meghívásunkra, hogy fél-egy éves naptárral dolgozik, így – bár kedve lenne – rövidebb határidővel nem tud eljönni hozzánk. Mindezt azért is írom le, mert úgy is bővíthetnénk a külföldi résztvevők körét, ha más okból Magyarországra érkező külföldi kollégákat kérhetnénk fel közreműködésre. Kérem, akik dolgoznak együtt olyan külföldi szakemberekkel, szervezetekkel, akiknek munkáját szélesebb hazai körben is érdemes lenne megismertetni, szervezzék úgy a közös munkát, hogy a következő MindenGyerek idején legyenek Budapesten a külföldi partnerek, s kérjük fel őket közösen, hogy konferenciánk nyilvánossága előtt is mutassák be munkájukat!

Kötetünkben az Olvasó a lezajlott foglalkozásokról illetve az azokban bemutatott programokról egy-egy oldalas leírást talál. Hagyományunk, hogy néhány hosszabb írást is közlésezzünk. Ebben az évben ilyen Szabó Andrásnak, a Kapocs Alapítvány vezetőjének Akik magukban hordozzák a menséget című írása, mely a budapesti Józsefvárosban végzett munkát leírva a tapasztalatot és a jelenségek átfogó megértésére és kezelésére tett kísérletet egyszerre mutatja fel. Példának, biztatásnak is szánjuk ezt az írást minden Olvasó számára: ne csak egy gyereket lássunk, hanem azt a rendszert, ami az ő életét és viselkedését meghatározza, csak ebben gondolkodva lehetünk eredményes segítők. Kalmár Judit, a Kézénfogva Alapítvány Információs Szolgálat vezetője Hogyan segítheti a segítő szakma a fogyatékossgal élő gyermek édesanyjának integrációját? című írása egy látszatra keveseket érintő problémával foglalkozik. Az írás címével is kiemelt mondandója szintén azt mutatja meg, csak sokak szinergiát is teremtő munkájával lehet eredményt elérni. Nem csak hogy sokak munkájára van szükség, de ezeknek még össze is kell kapcsolódnuk, hogy a hatások ne csak összeadódjanak, de megsokszorozzák egymást.

A 2009-es MindenGyerek szervezési újdonsága volt egyfajta kurátori rendszer bevezetése. Az élménypedagógiai sávba pályázat alapján választottuk be az előadókat – hála Gruber Andreának és Matthew Liddlenek, a Pressley Ridge Magyarország Alapítvány munkatársainak és Bányai Sándornak, akik nem csak bírálták a pályázatokat, de célzottan is felkértek általuk ismert szakembereket a pályázásra. A munka során állt elő Bányai Sándor, a Kalandok és Álmodások Műhely vezetője az ajánlattal, hogy a szabadidő- és a játékpedagógia kiváló művelői felkérésével szervezne egy tematikus sávot. A közönség mind választásaival, mind az egyes programokkal való elégedettségével jónak ítélte ezt a sorozatot. Ezek alapján a tapasztalataink alapján azt tervezzük, hogy a 2011-es MindenGyerek szervezéséhez több területről fogunk felkérni – a kiállítások által divatba hozott szóval – kurátorokat, olyan áttekintéssel rendelkező szakembereket, akik az adott területről képesek kiemelkedő innovátorok, programok kiválasztására s meghívására. Nem várjuk el, hogy mentesek legyenek ezek a javaslatok a szubjektivitástól, igyekszünk értéké formálni az egyedi meglátást, áttekintést.

Soraimból kiteszik, él a MindenGyerekek az a hagyománya is, hogy az egyik konferenciából kötünk át a másikra. Kritikát és véleményt most is sokszor kaptunk így kezdett mondatokban: legközelebb majd csináljuk úgy... S nyilván ez a legjobb nekünk is, akik a szervezői stábkban másfél évet dolgozunk egy-egy MindenGyerek konferenciával.

Köszönet mindenkinek, akinek része volt a negyedik MindenGyerek megvalósulásában. Reméljük, 2011 január végén újra együtt tudunk dolgozni! Várjuk a javaslatokat, személyes vállalásokat!

A jövő kihívásai a Nemzeti Ifjúsági Stratégia tükrében

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia (mely megtalálható a www.szmm.gov.hu címen) komplex megoldást vázol fel az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatosan definiált közfeladatok megvalósításának módjára. Arra például, hogy az állam hogyan segíti elő „az esélyegyenlőség ifjúsági korosztályok körében történő megeremtését”, hogyan vesz részt „a gyermekvállaláshoz szükséges társadalmi, gazdasági, mentális feltételek megerősítésében”, és hogyan ösztönzi „az ifjúsági korosztályok társadalmi és egyéni felelősségének, tudatosságának (egészség, fenntartható fejlődés stb.), integrációjának és közösségeinek fejlesztését”.

A stratégia felvázolja a magyar ifjúság fejlődésének optimális irányait. Hosszú távon iránymutatást nyújt mind az államnak, mind a szféra szereplőinek az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos intézkedések tervezéséhez, szervezéséhez és végrehajtásához. A stratégia megvalósításának ütemezése követni fogja az ország gazdasági fejlődését, alkalmazkodik a kormányzati társadalom- és gazdaságpolitikához. Meghatározza a fejlesztés fő irányait; megvalósításához – a feltételek folyamatos felülvizsgálata mellett – cselekvési programok készülnek, amelyek feladatokat adnak az érintett ágazati miniszterek részére, többek között, hogy a költségvetés előkészítése során vegyék figyelembe a stratégiában meghatározott, az ágazatokat érintő célokat. A stratégia javaslatot tesz továbbá az ifjúság élethelyzetét meghatározó jogszabályi környezet szinkronizáló áttekintésére, felülvizsgálatára.

A hazai ifjúsági korosztályok helyzetének elemzése, valamint az állami feladatvállalás újragondolása alapján a stratégia részletezi az ifjúságpolitika hosszú távú társadalmi céljait, megvalósításukhoz az egyes területeken a horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó részcélokat határoz meg. Az intézkedések végrehajtásának módját, sorrendjét, felelőseit a stratégiához kapcsolódó, a kormány által elfogadandó mindenkoros rövid távú cselekvési programoknak kell tartalmazniuk. Ezen cselekvési terveknek konkrét feladatokat, felelősöket, határidőket és forrásokat kell megjelölniük, leginkább az EU-s támogatási lehetőségekre építve. A stratégia végrehajtásában a kormányzati, az önkormányzati és a piaci aktorok mellett jelentős szerepet vállalhat a civil nonprofit szektor is.

A stratégia hangsúlyozottan ideológiamentességre törekszik, kerülve a különböző társadalompolitikai felfogásokból adódó nézetkülönbségek megjelenítését. A dokumentum célokat fogalmaz meg, de a célokhoz vezető út kijelölését meghagyja a mindenkoros kormány mozgásterében.

Rauh Edit

szakállamtitkár

Szociális és Munkaügyi Minisztérium

1054 Budapest, Hold u. 1.

rauh.edit@szmm.gov.hu

www.szmm.gov.hu

A hazai gyermek- és ifjúsági munka szakmafejlesztési irányjai

---

Probléma vagy lehetőség az ifjúság?

Az ifjúsági munkában jellemzően a két szemlélet keveredve, nem tisztán van jelen. A két szemléletből eltérő módú ifjúsági munka (cél, módszer, eszköz) következik. Az ifjúságpolitika irányítói, megvalósítói egy-egy, az ifjúsággal kapcsolatos problémára fókuszálnak (pl.: a munkanélküliség kezelése, bűnözés visszaszorítása), vagy úgy tekintenek a fiatalokra, mint a jelen, különösen a jövő formálóira, erőforrásra. Az erőforrás-alapú megközelítés – a problémaalapú megközelítéssel szemben – jellemzően inkább támaszkodik a korosztályok aktív részvételére.

NIS-nek hívják, cselekvési terv lesz belőle

A készülő Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2023-ig fogalmazza meg az állami ifjúságpolitika horizontális és vertikális céljait, amelyeket kétéves cselekvési tervek bontanak lépésekre. Az első ilyen cselekvési terv a 2010-2011. évekre szól, 2009. június 30-ig kell elkészülnie, így támaszkodhat az Ifjúság2008 kutatás eredményeire.

Milyen szakmai irányok mentén állhat fel a gyermek- és ifjúságügy?

A jelenlegi ifjúságpolitikai struktúra a korábbiaknál nagyobb teret és szerepet kínál a településeknek, az önkormányzati ifjúsági tevékenységek folyamatjellegére építve. A települések (kistérségek) ifjúságpolitikáját alakító önkormányzatok csak úgy képesek felelős döntést hozni, ha ifjúsági koncepcióval, az azt megalapozó ifjúságkutatási adatokkal rendelkeznek, ha a koncepció végrehajtására cselekvési programokat indítanak, e munka koordinálására, az operatív feladatok ellátására ifjúsági referenst alkalmaznak. E szakember feladataiba a civil ifjúsági kapcsolatok, a települési párbeszédrendszer működtetése is beleértendő.

Milyen új lehetőségeket és feladatokat jelentenek az EU-s források?

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium Gyermek és Ifjúsági Osztálya az általa elkezdett szakmafejlesztési munka megvalósítására az EU-s források minél nagyobb mértékű igénybevételéhez kíván – a csökkenő hazai források ellensúlyozására is – hatékony segítséget adni. Az integrált közösségi és szolgáltató központok működését megyei szakmai-módszertani központok segítik, ezek finanszírozását a tárca három évre vállalta. A TÁMOP 5.2.5 konstrukció a korosztály integrációs programjainak megvalósulását segítette és segíti. A települések ifjúsági referenseinek alkalmazásához, programjaik megvalósításához szintén hozzájárult a tárca. A sikeres pályázatok elkészítéséhez nyújt szakmai-módszertani segítséget az Foglalkoztatási és Szociális Hivatal Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat hét regionális ifjúsági szolgáltató irodája.

Jog vagy kötelesség? Kinek a joga, kinek a kötelessége?

A (18 év alattiakat megillető) gyermeki jogokkal kapcsolatban a társadalmi közbeszéd is két szélsőséges nézet között ingadozik: a gyermeknek csak akkor lehet joga, ha a kötelezettségeinek eleget tesz, illetve a gyermeknek jogai vannak, a felnőtteknek (szülőknél és a gyermekekkel hivatászerűen foglalkozóknál) az államnak pedig kötelezettségei. Természetesen itt is keverednek a nézetek, itt is szembesülünk azzal, hogy a holisztikus megközelítés helyett egy-egy problémára keres megoldást az állam, elkülönítve kezelt az oktatás, egészség, biztonság, szegénység, stb.

Sok bábá közt...avagy kiöntjük-e a fürdővizet...?

A fenti állításra bizonyíték, hogy a kormányzati stratégiák - szinte kivétel nélkül - egy-egy problémára keresnek választ, egy-egy szakterület (szaktárca) prioritásait, értékrendjét és módszereit vonultatják fel. Noha mindegyik szakmaspecifikus stratégia készítői utalnak a gyermeki jogokra, a gyerekek mégis mindből kimaradnak. Bár róluk szólnak, értük készülnek, a gyerekeket nem sikerült bevonni a programok megalkotásába, nem számíthatnak rájuk a programok végrehajtásában és értékelésében.

Bodor Tamás osztályvezető és **Debreczy Márta** szakmai főtanácsadó

Szociális és Munkaügyi Minisztérium Gyermek és Ifjúsági Osztálya

1054 Budapest, Hold utca 1. Telefon: (06 1) 428 9815

bodor.tamas@szmm.gov.hu, debreczy.marta@szmm.gov.hu, www.szmm.gov.hu

Módszertani Kézikönyv

A 2008-ban megjelent Ifjúságügy - ifjúsági szakma, ifjúsági munka című elméletalkotó mű mellé a Mobilitás és az Ifjúságszakmai Társaság közösen hoz létre egy módszertani kézikönyvet. A kézikönyv – jelezve, hogy az ifjúságügy dinamikus és nem statikus rendszer – úgynevezett kapcsos-könyv formátumban lát napvilágot, azaz olyan cserélhető, bővíthető formában, amelynek a kapcsa jelenik meg elsőként, majd a későbbiekben (anyag, idő, energia, pénz függvényében) jön létre a beltartalom.

A projekt célja tehát olyan módszertani gyűjteményt létrehozni, amely a tankönyv elméletalkotó jellegét kiegészítve gyakorlati-módszertani támogatást ad az ifjúságsegítőknek, ifjúsági szakértőknek. A kapcsos-könyv célcsoportja az ifjúsági szakma érintettjei: hallgatók, kutatók, állami szakértők, civil szakértők, ifjúsági referensek, oktatók, határterületek bennfentesei stb., összesen kb. 5-7000 fő.

A könyv az alábbi 21 fejezetet öleli fel, két nagy csoportban:

I. Ifjúsági munka

1. Nem-formális, informális tanulás
2. Személyes ifjúságsegítés - Kortárs és felnőtt általi segítés, coaching, információ- és tanácsadás
3. Közösségfejlesztés
4. Részvétel, bevonódás, demokrácia, emberi jogok - a helyi ifjúsági munka
5. Érdekérvényesítés - konfliktuskezelés, képviselő, döntéshozatal, lobbizás
6. Mobilitás és interkulturális tanulás,
7. Önkéntesség és önszerveződés segítése - Civil ifjúsági munka
8. Ifjúsági projektmenedzsment
9. Kreativitás és önkifejezés
10. Megelőzés
11. Ifjúsági szolgáltatások – a rendszeres és a folyamatos együttlét élményére alapuló ifjúsági tevékenységek (klubok és táborok)
12. Virtuális ifjúsági munka

II. Ifjúsági szakma

1. Ifjúságszakmai rendszerek (feladat, humán és pénzügyi rendszerek)
2. Jogi és igazgatási ismeretek, önkormányzatiság
3. Az ifjúsági munka tervezése és értékelése - stratégia, cselekvési terv, monitoring
4. Az ifjúsági korosztályok és rendszerek megértése, megismerése - kutatás, felmérés, elemzés
5. Nemzetközi ifjúsági világ – Európai és nemzetközi rendszerek ismerete
6. A civil ifjúsági szektor
7. Az üzleti és az ifjúsági szektor
8. Fogalomtár
9. Szakmai irodalom – Webográfia

A fejezetek tartalmazni fognak általános tudnivalókat; a szükséges tudások, készségek, attitűdök szerkezetét; módszertani gyakorlatokat és hazai és nemzetközi meglévő jó gyakorlatok leírását. A könyv fejezeteinek szerkesztőit pályázat keretében választjuk ki. Kérjük figyelje a www.mobilitas.hu és a www.ifjusagugy.hu oldalakat!

Nagy Ádám dr. elnök

Excenter Kutatóközpont

1158 Budapest, Adria utca 69.

nagyadam@excenter.eu

www.excenter.eu, www.ifjusagugy.hu

Ki védi a gyermekek alapvető jogait?

Bemutkozik az állampolgári jogok országgyűlési biztosának gyermekjogi projektje

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben kapott felhatalmazás alapján a gyermek alkotmányos jogainak védelmét az országgyűlési biztos maga sajátos eszközeivel segíti. Ennek során feladata, hogy a gyermek alkotmányos jogait érintő – tudomására jutott – visszaéléseket kivizsgálja, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen.

Emellett a biztos kiemelt figyelmet fordít a jogsérelmek megelőzésére, azaz ún. proaktív jogvédelemre is. Ezért az ombudsman – a kvázi gyermekjogi szakombudsmani teendőket is ellátva – a 2008. évben a gyermekek jogainak érvényesülését fókuszba helyező alapjogi projektet indított. A projekt célja a gyermeki jogokkal kapcsolatban felmerült visszasságok feltérképezése, a gyermeki jogok érvényesülésének elősegítése és az általános jogtudatosítás. A projektmunkát a biztos mandátumának teljes ideje alatt folytatni tervezi.

A konferencián a projekt munkatársai bemutatták az országgyűlési biztos eljárási lehetőségeit és annak korlátait. Beszámoltak a projektmunka eddigi eredményeiről, különösen a gyermekjóléti alapellátás hiányosságait feltáró, hivatalból indított vizsgálatokról, és felhívták a jelenlévők figyelmét az alapjogi nevelés jelentőségére. Az alapjogi nevelés ugyanis – meggyőződésünk szerint – egy újabb eszköz lehet arra, hogy a gyermekek felelős, a saját és mások jogait tiszteletben tartó állampolgárokká váljanak.

Sajnos az utóbbi időben az agresszió, mások jogainak, emberi méltóságának lábbal tiprása terjedőben van a fiatalok, a gyermekek körében is. Az ombudsman munkatársaiként meggyőződéssel valljuk, hogy egy olyan környezetben, amelyben a gyermekeket az alapvető, emberi jogok tiszteletben tartására nevelik, az erőszak értelmezhetetlen fogalommá, nem létező jelenséggé válik. A gyermekek jogtudatának formálása, az emberi jogok tiszteletére nevelése ezért a gyermekekkel kapcsolatba kerülő minden felnőtt feladata.

A feladat nem könnyű, ugyanakkor mindannyiunk fontos kötelezettsége, hiszen a gyermekek alkotják majd a jövő felnőtt korú társadalmát, és ha most megértik, hogyan kell az alapjogokat értelmezni, ezek milyen cselekvési lehetőségeket, korlátokat jelölnek ki az egyén számára, akkor talán a jövőben kevesebb jogsértés, jogtiprás következik be. Ehhez kívánnak az országgyűlési biztos és munkatársai hozzájárulni.

dr. Kovács Orsolya

projektvezető

Országgyűlési Biztos Hivatala

1051 Budapest, Nádor u. 22.

(06 1) 475 7100

www.gyermekjogok.obh.hu

Gyermekjogi Cselekvési Terv

Workshop

A MindenGyerek Konferencia keretében került sor az első Gyermekjogi Cselekvési Tervhez kapcsolódó workshopra, amelyet a következő időszakban több tematikus találkozó követ gyermekjogi szakemberek, állami szinten felelős jogvédők, kutatók, szabadidős ifjúsági szervezetek és természetesen az érdekképviseleti szervezetek részvételével. Hogy kellő hangsúlyt kapjon minden érintett/érdekelte fél, az egyes részterületeken külön-külön munkacsoportokban folyik az egyeztetés.

A mostani találkozás felvezetéseként Debreczy Márta, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium munkatársa tájékoztatott a Nemzeti Ifjúsági Stratégiához kapcsolódó kérdésekről, majd pedig a továbblépés lehetőségeit vették számba és vitatták meg a résztvevők.

Az első megállapítás az volt, hogy a gyermekjognak mindenképpen gazdát kell találni, hiszen olyan absztrakt területről van szó, amely nem ágazati és nem is állampolgári szinten jelenik meg, vagyis egyelőre nincs a témában államigazgatásilag érdekelt aktor. Három lehetőség megvizsgálása merült fel:

1. gyermekjogi ombudsmanintézményének kezdeményezése – ezerős, Országgyűléstől eredő legitimitást feltételez.
2. miniszteriális felelős – ennek megvalósulása esetében mindenképpen a Miniszterelnöki Hivatalhoz való delegálást tartották a résztvevők fontosnak. Ezen a szinten lehet szó szakállamtitkárságról, miniszteri biztosi pozícióról vagy más államigazgatási státuszról.
3. önkormányzati szintről való építkezés – gyermek és ifjúsági feladatok önkormányzati szintű artikulációja, illetve ezek országos hálózattá való szerveződése.

A három akár együttes megjelenése sem okozna feladat-ellátási ütközést.

További fontos felvetések voltak:

- a gyermekjogi szakember képzésének a szükségessége,
- a részvétel illetve az önszerveződés oldaláról való megközelítés – mindenképpen fontos, hogy a Cselekvési Terv úgy álljon össze, hogy a gyermekek véleménye is megjelenjen benne,
- fontos lenne összehozni a gyermeki jogokkal foglalkozók fórumát, hiszen a területen dolgozó legkülönbözőbb szakemberek sok esetben egymás mellett mennek el, anélkül, hogy egymás munkájáról tudnának,
- a szakemberek együttműködése mellett kiemelték a tárcaközi együttműködés szükségességét a Cselekvési Terv elfogadása során,
- a területhez kapcsolódó eddigi társadalomtudományi kutatások számbavétele, áttekintése,
- a nemzetközi dokumentumok illetve az ezek kapcsán a Magyar Állam által vállaltak áttekintése és beépítése a Cselekvési Tervbe.

Végezetül, de nem utolsó sorban, fontos kiemelni, hogy 2009-ben 20 éves a Gyermek jogairól szóló Egyezmény, amelynek ratifikálása állami kötelezettségekkel jár, éppen ezért érdemes lenne áttekinteni, hogy ezek teljesítésével hogyan is áll a Magyar Állam.

Kósa András László szociológus
Diákközéletért Alapítvány

1078 Budapest, Cserhát utca 4.
Macsu@kozeletre.hu
www.kozeletre.hu

Debreczy Márta szakmai főtanácsadó
Szociális és Munkaügyi Minisztérium
Gyermek és Ifjúsági Osztály

1054 Budapest, Hold utca 1.
(06 1) 428 9815; (06 30) 405 6953
debreczy.marta@szmm.gov.hu, www.szmm.gov.hu

Az agressziómentes világért emberi jogi képzésekkel

(A Kompas és a Kiskompasz kézikönyvek alapján)

„... olyan oktatási-képzési programok, nevelési célú tevékenységek, amelyek az emberi méltóságban való egyenlőség hirdetését állítják a középpontba, összekapcsolva azt más célokkal, mint például: elősegíteni a kultúrák közötti tanulási folyamatokat (interkulturális tanulás), az állampolgár részvételét a társadalom életében, a kisebbségek esélyegyenlőségét.”

(Az Európa Tanács Ifjúsági Programjának hivatalos definíciója az emberi jogi képzésről)

Az emberi jogok minden emberrel vele született alapvető jogok, életünk minden területét átszövik. A világ minden problémája az emberi jogok megsértéséből adódik: szegénység, globalizáció, környezeti ártalom, gazdasági egyenlőtlenség.

Az Európa Tanács a fiatalokat az emberi jogok első számú támogatójának és védelmezőjének tekinti, rájuk épít az emberi jogok védelme érdekében, tettekre, cselekvésre kívánja készíteni őket. 2002-ben az Európa Tanács Ifjúsági és Sportigazgatósága azzal a céllal jelentette meg a Kompas – Kézikönyv a fiatalok emberi jogi képzéséhez című angol nyelvű kiadványát, hogy az emberi jogokat és emberi jogi képzéseket az ifjúsági munka szerves és tudatosan művelt részévé tegye, és elősegítse az állampolgárság európai dimenziójának megformálását. Eddig 34 nyelven jelent meg a kiadvány. 2008 elején jelent meg a Compasito, mely a 7-13 éves gyerekek emberi jogi neveléséhez nyújt gyakorlati segítséget. A Kompaszt magyar nyelven a Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat jelentette meg 2004-ben. A Kiskompasz szeptember elején jelenik meg magyar nyelven. A két kiadványban 89 gyakorlat szerepel, amelyeken keresztül lehetőség nyílik arra, hogy az emberi jogok fogalomrendszerén belül gondolkodjunk egy-egy témáról, mint általános emberi jogok, gyermekek jogai, állampolgárság, demokrácia, diszkrimináció és idegengyűlölet, oktatás/képzés/tanulás, környezet, a nemek közti egyenlőség, globalizáció, egészség, biztonság, média, béke és erőszak, szegénység, szociális jogok, sport.

A nemformális módszereken alapuló képzések résztvevői nemcsak emberi jogokról „tanulnak”, hanem olyan készségekben is fejlődnek, amelyek szükségesek az emberi jogok érvényesüléséhez, érvényesítéséhez: értő figyelem és kommunikáció, kritikus gondolkodás, együttműködési készség, közösségben való aktív részvétel, tettekészség, valamint felelősségérzet, nyitottság, empátia és szolidaritás, az emberi méltóság iránti érzékenység, önbecsülés, igazságérzet, a különbözőség értékékként való tisztelete.

Fiatalok emberi jogi nevelése nemformális módszerekkel címmel 30, 60 és 120 óras akkreditált képzéseket indít a Mobilitás.

A képzések a Kompas – Kézikönyv a fiatalok emberi jogi képzéséhez és a Kiskompasz – Kézikönyv a gyermekek emberi jogi neveléséhez kiadványokra épülnek. A kiadványok letölthetők a www.mobilitas.hu/kompasz oldalról.

Szebenyi Marianna

szebenyi.marianna@mobilitas.hu

Tett-Hely - komplex ifjúsági szolgáltató hálózat

A Baranya Ifjúságáért Nonprofit Kft. (jogelődje a Baranya Ifjúságáért Kht.) 2002-ben jött létre Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Baranya Megyei Önkormányzata az ifjúsági feladatainak ellátására. A szervezet ekkor vette át a Tett-Hely fantáziánévvel ellátott ifjúsági információs és tanácsadó központot, amely már 1998-tól működött Pécsen. A szolgáltatásokat a teljes megyére ki kellett terjeszteni, amit a szervezet tudatosan, hálózat kiépítésével valósított meg. Az elmúlt 6 év alatt Pécs különböző városrészeiben és a megye minden kistérségében nyíltak Tett-Hely irodák. Jelenleg 8 pécsi és 9 baranyai tagja van a hálózatnak, így több ezer fiatal elérnek a különböző szolgáltatásokkal. A hálózati működésnek köszönhetően komplex programokat is sikeresen valósítanak meg. A helyi erőforrások összeadásával, széleskörű együttműködéssel több modellprogramot is eredményesen zártak: bűnmegelőzési programok városrészi, városi, kistérségi, majd megyei szinten is, közösségfejlesztő programok, képzések, klubhálózat kiépítésével, sport programok, kortárssegítő programok.

Tett-Hely Központ szolgáltatásai és fejlesztése 1998-tól:

- információs szolgálat, tanácsadások,
- irodai és számítástechnikai szolgáltatások,
- adminisztrációs központ,
- egyéb: folyóirat-olvasó, szakmai könyvtár, jegyárúsítás stb.,
- Hálózat (2002-től),
- Klubok (2005-től),
- Módszertani központ (2008-tól).

A hálózat fejlesztése:

I. szakasz (2002-2004):

arculat kialakítása, mennyiségi növekedés, megyei lefedettség, hálózatvezetés, központ túlsúlya.

II. Szakasz (2005-2008):

Minőségi fejlődés, új szolgáltatások, közösségfejlesztő programok, demokratizált struktúra.

Jelenlegi működése:

- Rendszeres Hálózati Munkacsoport és Hálózati Tanács ülések,
- Programközpont működése és hálózati koordinátor foglalkoztatása,
- Hálózati Működési Szabályzat.

Szakmai fórumok, képzések:

- Kistérségi ifjúsági fórumok,
- Évi 2 belső képzés, képzőtáborok,
- Pécsi Tudományegyetem ifjúságsegítő szakos hallgatók gyakorlati képzése.

Célok, tervek:

- Önálló egyesület alakítása,
- Monitoring, mentoring rendszer kidolgozása,
- Integrált Közösségi és Szolgáltató Terek „befogadása”, segítése,
- Pécs 2010 Európa Kulturális Fővárosa Program Infopontok befogadása,
- Kistérségi ifjúsági módszertani központok létrehozása,
- Szolgáltatásfejlesztés megvalósítása.

Kárpáti Árpád megyei ifjúsági referens

Baranya Ifjúságáért Nonprofit Kft. 7621 Pécs, Apáca u. 2/1. Telefon: (06 72) 211 134
karpad@tethely.net, www.tethely.net

Miből lesz a cserebogár?

Kamaszparlament és Ifjúsági Innovációs Központ a Bükki Hegyháton

A Kamaszparlament 1996 tavaszán alakult meg Ózd térségében az Órhegy Egyesület – tagjai önkormányzatok, civil szervezetek, magánszemélyek – kezdeményezésére. Az alapítók szándéka első pillanattól kezdődően egyértelmű volt: a most felnövekvő generáció ismerje meg és egyúttal – játékosan ugyan, de – gyakorolja az életben is a demokráciát. A keretet a felnőttek teremtették meg, tartalommal a fiatalok kellett, hogy megtöltsék. A kezdetektől a közös cél – a hátrányos helyzet leküzdése, az élhetőbb élet megteremtése –, mely szövetségessé tette az önkormányzatokat és a fiatalokat. Ennek eredményeként a megvalósuló ifjúsági projektek minden esetben nemcsak a fiatalok, de a helyi társadalom egészének igényeire és szükségleteire épültek.

A Kamaszparlament tevékenységében komoly változást hozott 2004, mikor is új otthonra talált a Bükki Hegyháton. Az aprófalvas települések élni akarását jelzi, hogy lakói elsődleges prioritásként a fiatalok helyben tartását tűzték ki célul. Mindez nagymértékben hozzájárult, hogy a fiatalok kezdeményező szerepe egyre meghatározóbb lett a mikrotérség életében. A kezdeti ifjúsági projektek így váltak a Bükki Hegyhát fejlesztési stratégiájának részévé. Például az „örökbefogadási projekt” faluszépítő programmá, az ifjúsági kulturális projektek pedig a 4Évszak kulturális rendezvénysorozat elindítóivá. A Kamaszparlamentből „kiöregedett” kamaszok nem hagyták el a szervezetet, sokuk továbbra is segítette az ifjúság munkáját, mert hisszük és valljuk, „fiatal a fiatalnak” hitelesebben tudja átadni a tapasztalatait.

A Kamaszparlament 10 éves jubileumi ülése, melyen a volt kamaszvezetők is megjelentek, alkalmat teremtett arra, hogy új alapokra fektessük a szervezet tevékenységét. Megalakult a volt kamaszokból az Óreg Kamaszok Tanácsa, mely a fiatalabb társaik segítése mellett stratégiai feladatot is magára vállalt.

A Bükki Hegyhát iránt érzett elkötelezettség és felelősségtudat eredményeképpen az Óreg Kamaszok Tanácsa úgy döntött, hogy komplex projektet dolgoz ki a Bükki Hegyháton élő fiatalok helyben tartására a mikrotérség adottságaira építve. A komplex projekt az Ifjúsági Innovációs Központ címet kapta, melyet azóta több fórumon is megvittunk, és amely ma már a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia egyik prioritása lett.

A hatékonyabb munka érdekében tavaly ősszel a fiatalok létrehozták az Ifjúsági Innovációs Központ Non-profit Kft-t, amely fő feladatának a fiatalok elképzeléseinek megvalósítását tartja.

Papp Edina, Tóth Tamás, Pálmai Éva részvételével **Farkas Éva** koordinátor

Telefon: 30/3261467

eva_farkas@vipmail.hu

<http://kamaszparlament.hu>

Kétszázlábón Pécsváradon?

Települési Gyermek és Ifjúsági Önkormányzatok X. Országos Találkozója

Néhányan még emlékeznek arra, hogy évekkel ezelőtt működött a Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzatok Társasága (GYIÖT) valamint, hogy a települési gyermek- és/vagy ifjúsági önkormányzatok (GYÖK-ök, vagy GYIÖK-ök, ki hogy használja) évente egy országos összejövetelen találkozhattak egymással.

Egy igen nagy szünet után néhányan fellelkesültünk, hogy a korábbi élményeket és a szervezeteket felfrissítendő egy országos találkozót hívjunk össze a régen aktív GYIÖT-ösökkel és felnőtt segítőkkel. 2008-ban arra gondoltunk, hogy pár hónap alatt megszervezhetjük, de végül jobbnak láttuk, hogy hosszabb előkészítéssel és minél szélesebb körű tájékoztatással szervezzük meg a találkozót 2009 tavaszára.

A civil kezdeményezést elsőként a Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat Dél-Dunántúli Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda karolta fel, élén Magdali Csaba irodavezetővel, majd a Szociális és Munkaügyi Minisztérium is biztosított bennünket a támogatása felől.

Az elmúlt évben három előkészítő alkalom, adatgyűjtés és a régi dokumentumok feltárása volt a feladat, amelyeket sikeresen teljesítettünk.

Miért fontos az országos találkozó?

Az országos találkozó megszervezését fontosnak találjuk, hiszen az országban jelenleg működő gyermek- és/vagy ifjúsági önkormányzatoknak legfeljebb a saját régiójukon belül van lehetőségük egymással tapasztalatot cserélni vagy találkozni, pedig az ország egész területén találunk hasonló célokért munkálkodó csoportokat.

Miről van szó?

A településeken működő gyermek- és/vagy ifjúsági önkormányzatok ifjúsági civil szervezetek, amelyek korosztályi segítők, aktivizálók, önkéntesek és a saját korosztályuk, helyi közösségük érdekében tevékenykednek. Feltárják a helyi közösségeik igényeit, programokat szerveznek, projekteket generálnak és bonyolítanak le, ifjúsági érdekképviselői szervezatként működnek.

Az első magyarországi gyermekönkormányzatok francia minta alapján 1992-ben alakultak. Ekkor utazott Elzászba és Normandiába egy felnőtt szakértői csapat, mely hazajövetelét megelőzően Phalsbourgnban megalakította a Települési Gyermekönkormányzatokat Segítők Egyesületét, azzal a fogadalommal, hogy hazaérkezve azonnal szervezésbe kezd. Minden, a gyermekönkormányzatokkal kapcsolatos hazai esemény ezzel vette kezdetét. Később megalakult a Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzatok Társasága (GYIÖT), amelynek egy nemzetközi munkacsoportja is működött, valamint feladata volt az évenkénti találkozó megszervezése.

A jelenlegi projekttel hét év után folytatódik a nagy találkozó sora az ország területén lévő, alvó, vegetáló, működő, esetleg példásan működő szervezetekkel!

Böröcz Livia ifjúsági referens

Pécsvárad Ifjúsági Önkormányzat

7720 Pécsvárad, Kossuth Lajos utca 31.

Telefon: (06 72) 465 123

borocz.livia@freemail.hu

www.pifo.hu

A demokratikus Alsómocsoládi Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzat

---

Településünkön 1996-ban a polgármester, Dicső László kezdeményezésére alakult meg a gyermek- és ifjúsági önkormányzat, a Franciaországból hozott minta alapján, főként azért, hogy a gyermekek és fiatalok korán, „típegve” megtanulják a demokrácia játékszabályait.

Mi is a gyerekönkormányzat?

A települési gyermek- és ifjúsági önkormányzat a helyben élő fiatalok érdekképviselője céljából alapított szervezet. Arra való, hogy a jövő polgárai már fiatal korukban elsajátítsák csoportos érdekérvényesítés megfelelő formáit és sikeres eljárás módjait. A gyermekönkormányzat segítségével a fiatalok aktív, felelős közéleti személyiségekké válhatnak. A település gyermekönkormányzata az aktív fiatalok állampolgári kompetenciái fejlesztésének gyakorlóterepe, a részvételi demokrácia bölcsője.

Hogyan jön létre?

A település gyermekönkormányzatát a helyben lakó fiatalok teljes köréből, titkos módon választják - „pont úgy, mint a nagyok”:

- Kopogtatócédula-gyűjtés,
- Kampány,
- Választás napja.

Általában a 12-14 éves kortól a 17-18 éves korig terjedő korosztály tagjai a választók és választhatók, de sok helyütt más korhatárt határoznak meg, így előfordulhat, hogy a választás és a választhatóság alsó korhatára a 6, felső akár a 30 éves kor, mint Alsómocsoládon. A gyermek- és ifjúsági önkormányzat működése az egész települést érinti, és mindenben igazodik a település sajátosságaihoz, gyakran leképezi a települési önkormányzati testületet.

Hogyan működik?

Működését a szervezeti és működési szabályzat határozza meg:

- Bizottságok létrehozása,
- Testületi ülések gyakorisága, összehívás módja,
- Gazdálkodás,
- Munkatervet készít (általában 1 évre),
- Választási szabályzatnak megfelelően újul meg.

Céljai és feladatai

Az alapszabályában meghatározott korcsoport számára:

- érdekvédelmi, érdekképviselői fórum biztosítása,
- kulturális, sport- és közéleti programok biztosítása, a felmerülő igények alapján,
- önálló döntéshozatali, felelősségvállalási kompetencia biztosítása,
- kapcsolattartási lehetőség megteremtése, szinten tartásának biztosítása a települési önkormányzattal, a településen és azon kívül működő civil szervezetekkel.

Továbbá:

- hatékony kommunikáció,
- figyelem felhívása a korosztály igényeire,
- aktív részvétel a helyi szintű döntéshozatalban, a fiatalokat érintő témákban,
- közreműködés a településfejlesztésben,
- helyi identitástudat erősítését,
- helyi kulturális örökség megismerése védelme, gyarapítása,
- forrásteremtés.

Balogh Anikó felnőtt segítő

Demokratikus Alsómocsoládi Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzat

7345 Alsómocsolád, Rákóczi utca 21. Telefon: (06 30) 411 5394

balogh.aniko@telehaz.hu, www.alsomocsolad.hu, www.tovabb-lepes.hu

Mit keres a Cseresznye Iránytűvel kezében a Pincében?

Műhelymunkás beszélgetés ifjúsági irodásokkal, akik Budapest különböző pontjain, azonos alapelvek mentén, mégis más cipőkben tapossák az ifjúsági munka ösvényét.

Azokat vártuk a foglalkozásra, akik maguk is fiatalokkal dolgoznak vagy érdeklődnek e munka gyakorlata iránt. A beszélgetés célja volt, hogy képet adjon a Budapesti Ifjúsági Irodák Szövetségét (BIIRSZ) alkotó ifjúsági irodák munkájáról, az ifjúsági munka egy szelétéről. A beszélgetés során a résztvevőkkel feldolgoztuk a magyarországi ifjúsági irodák szolgáltatásait is meghatározó Európai Ifjúsági Információs Charta alapelveit. Megvitattuk a Charta által megfogalmazott alapelvek fontosságát és szükségességét egy ifjúsági iroda vagy ifjúsági szolgáltatás esetében. Új ifjúsági irodákat és ifjúsági házat álmotunk a résztvevőkkel együtt, felhasználva az ő ötleteiket és az alapelveket, melyek: szakmaiság, egyenlőség, nyitottság, anonimitás, ingyenesség, teljesség, függetlenség, tárgyilagosság, etika, személyesség, szabad hozzáférés, valós igények.

Emellett bemutattuk a BIIRSZ sokszínűségét, az azonos elvek alapján működő tagirodák különböző válaszait a betérő fiatalok igényeire. Gondolatban meglátogattuk Magyarország egyik legidősebb ifjúsági irodáját, a budapesti Iránytűt, ahol több mint 20 éve szolgálatnak információkat és tanácsadásokat a betérőknek. Megtudtuk, milyen válaszokat kínál a devinans fiataloknak a zuglói Zífi, mi a kortárssegítés és hogyan kapcsolódhat egy ifjúsági iroda munkájához. Beültünk a Szimpla kertbe, ahol a Cseresznyében információhoz lehet jutni, európai uniós programokhoz, ifjúsági cserékhez és nemzetközi önkéntes szolgálathoz is be lehet kapcsolódni. Eljutottunk Pesterzsébetre, ahol a Pince várja a környék fiataljait társasjátékokkal és különböző programokkal. Érd is megmutatta, hogy nem marad el a fővárostól, s évek óta működött ifjúsági irodát és klubot éjszakai ping-ponggal, a helyi fiatalok igényeire igazodva. Részletes információk az Európai Ifjúsági Chartáról: <http://www.eryica.org/en/content/european-youthinformation-charter#morelang>, a BIIRSZ-ről és a tagirodákkról: <http://www.biirsz.hu>.

Csalagovits Zóra, irodavezető, *Cseresznye Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetváros Önkormányzat*, 1075 Bp. Kazinczy u. 14. (Szimpla kert I. emelet), Tel.: (06 1) 322 2965
www.cseri.hu, cseresznyeiroda@gmail.com, info@cseri.hu

Kormos Piroksa, irodavezető-ifjúságsegítő, *Pince Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, Pesterzsébeti Szociális és Gyermekvédelmi Központ*, 1203 Bp. Ferenc u. 1., Tel.: (06 1) 284 0373, www.pinceifi.extra.hu, pinceifi@mail.datanet.hu

Magyar Gergely, irodavezető és **Simon József**, ifjúságsegítő, *Érdi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Szolgálat*, 2030 Érd, Enikő u. 2/a, Tel.: (06 23) 362 137, postmaster@club.t-online.hu, erdifklub@gmail.com

Schmidt Richárd, ifjúsági tanácsadó, *Cserepesház Zuglói Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda*, 1148 Bp. Egressy út 73/c, Tel.: (06 1) 220 1779, www.zifi.hu, info@zifi.hu

Szabó Gábor, mentálhigiénés szakember, *Iránytű Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda*, 1136 Bp. Pannónia u. 34., Tel.: (06 1) 339 3700
www.iranytuo.net, iranytuo@mail.datanet.hu

Akik magukban hordozzák a mentséget

A harc az emberek között azzal kezdődik Rapoport szerint is, hogy valaki visszaüt. Olyan érzelmi, indulati elköteleződést élünk meg ilyenkor, aminek a következtében, noha – talán tudjuk, talán nem – annak a harcnak önmagában semmi értelme, mégis valahogy benne maradunk. Egyenlőtlennek érezzük ugyanis az előállt helyzetet, hiszen pontosan tudjuk, mi mennyi mindent szenvedtünk el, azt persze jóval bizonytalanabban, hogy mi mit is okoztunk... A harc kimenetele pedig kiszámíthatatlan, csupa veszedéllyel jár, és a harcban igazán nem lehet győzni.

Mindez azzal összefüggésben juthat az eszünkbe, hogy manapság egyes médiumokban a különféle jelenségek részeként ijesztő természetességgel láttunk és látunk durva, érthetetlen, erőszakos jeleneteket – amelyek egy végletekig elmergesedett társas viszony termékeiként, sokféle módon elhibázott, érthetetlen, kritikus és konfrontatív körülményekről tudósítanak. Mintha kimerültek volna a békés eszközeink. Mintha egyszerűen „háborús” viszonyok támadtak volna az érintettek és a környezetük között, amelyek mintha már csak egyes egyedül a győzelem kivívásáról szólnának.

Fontosnak tartjuk, hogy a Kapocs Ifjúsági Önszolgálat sokesztendő, konkrét tapasztalatai révén, – többé-kevésbé kiélezett közviszonyok között – néhány gondolatlat hozzájárulhassunk ahhoz, miképpen lehet kapcsolatot találni, érteni és kompromisszumot kötni, együttműködni, problémákat megelőzni, vagy elkerülni, alternatívát találni olyan fiatalok körében, akik talán az indokoltnál is többet szerepelnek a média negatív híreiben, akiről a környezetükben talán túl korán és túl hamar lemondtak.

A Kapocs olyan sajátos segítő szervezet, amelyben elsősorban az intézményrendszeren kívül rekedt (iskolából kimaradó, kirúgott, fel nem vett, elhelyezkedni nem tudó, nem akaró, nem képes, saját családjától távolodó, családjával haragban álló, egyedül maradt, családalapítástól fényévekre levő, különféle veszélyeknek kitett, már megjárta, már nagyon megjárta stb.) vagy csupán változtatni akaró, de abban egyedül maradó fiatalokra összpontosítunk. Tizenhetedik esztendeje, ebből második éve Budapest VIII. kerületében, az érintettek bevonásával, „alacsony küszöbű”, összetett segítő tevékenységet végzünk a felnőtté váló fiatalok kockázati szinterein, amely során minden valóságos, a fiatalok életét veszélyeztető problémával találkozhatunk.

Olyan szervezet ugyanakkor a Kapocs, amelyben naponta találkozunk azokkal a fiatalokkal, akik nem csupán alkalmazkodni nem tudnak személyes környezetükhöz, hanem szinte napi ütközeteket vívnak vele. Találkozásaink éppen ezért meglehetősen hamar számtalan alkalmat kínáltak arra is, hogy velünk is ütközzenek, hogy stílusukat, direkt és nem feltétlenül direkt jelentkező megnyilvánulásait, velünk vagy éppen séggel egymással szemben, támadásnak vegyék. Ám, ha arra is figyelünk, hogy mindaz a sokszor küzdelemre is kész, kiélezett magatartás felfokozott érdeklődéssel és sokféle módon megjelenített kapcsolatkereső próbálkozással együtt jelentkezik, nem nehéz lefordítani magunk számára a következőket: a haragosnak tetsző (könnyen támadásnak is értelmezhető) viselkedés látogatóink kommunikációs készletéről és szokásairól mutat való képét, és legfeljebb a határok látványos és hangos próbálgatását szemlélteti.

Éles helyzetek és konfliktusok, amelyekkel ezidáig találkozhattunk, leggyakrabban nem a Kapocson belül keletkeztek, hanem egyszerűen hozták őket. Vagyis amikor közelebb kerülhetünk egy-egy konfliktusteli szituációhoz, az feltehetően azért lehet, mert azoknak valamelyik résztvevője hozzánk is jár. Világos ugyanakkor számunkra az

---

is, hogy noha - közvetve vagy közvetlenül, akár csak részleteiben - megismerhetünk egy-egy konfliktust, de az még önmagában nem jelenti, hogy kéri is abban a segítségünket. A szerepkörünk csak lassan alakul, számos résztapasztalat, egy-két bátrabban segítséget kérő eredményei, különféle személyes benyomások, együttesen átélte események kellene ahhoz, hogy az adott helyzetekben érdemben számoljanak a segítségünkkel.

Konfliktusos helyzettel leginkább mint erőteljes indulatokkal és sérelmekkel telített viszonytalálkoztunk, amelyben nagyon hamar az adott helyzeten túlmutató, komoly érdektöbblet (és gyakran több érintett is) jelentkezett, vagyis a helyzetekben az adott konfliktusnál szinte minden esetben jóval nagyobb volt a tét. Mintha a résztvevőknek egyúttal egy talán soha kellően nem megismerhető, rendezetlen előtörténetet is tisztázniuk kellett volna, csupa gubancos helyzetet, amelyekben mindig voltak bizonytalan és tisztázatlan szándékú, újabb konfliktusokat célzó más szereplők is.

A helyzetekben azonnal érzékelhető indulattöbblet gyakorlatilag úgy jelentkezett, hogy a résztvevők nagyon gyorsan, olykor a szemünk előtt bekövetkező „ütközetekhez”, konfliktusokhoz képest érthetetlenül magas hőfokban egyszer csak idegesek, feszültek, ugyanakkor koncentráltak lettek (vagy eleve így érkeztek). Aztán az olykor igencsak látványos jelenetekben a felek hamar két frontra és őket körülvevő közönségre bomlottak. Mindennél azonban figyelemre méltóbb volt, hogy a helyzetben résztvevők egyébként is szegényes kommunikációs és viselkedési készletei teljesen beszűkültek, lényegében védekezővé, ugyanakkor konfrontatívvá váltak (erős hangok, ijesztő, fenyegető mozdulatok, vádaskodások, minősítések, sértegetések stb.). Feltehetően ez a „felállás” és felfokozott érzelmi működés valóságos előtapasztalatokra épült, vagyis hasonló helyzetekben, hasonló módon szoktak működni. Ha jól érzékeltük ezeket a kialakult helyzeteket, jellemzően nem kompromisszumkeresésről, problémamegoldásról szóltak, hanem nagy valószínűséggel, a helyzetek többségének a kimenete valóságos ütközeteket, valószerűtlen győzelem megszerzését és valamiféle illékony presztízs birtoklását célozták meg. Ezeknek a helyzeteknek talán a végkifejlet szempontjából legproblematisabb eleme a benne levők beszűkült kommunikációja, amely túlnyomórészt látványos gesztusokkal volt teli, gyakran minősítő kifejezésekből állt, és csupa utalásokkal volt jellemezhető. Mindez az adott helyzetek gyakori félreértését illetve a konfliktusok eskalálódását hozhatta, egészen a nyílt ütközetekig.

Kicsit közelebb állva ezekhez a helyzetekhez, azt is láthattuk, hogy általában a konfliktusos helyzetek akkor váltak közöttük különösen kritikussá, ha viszonylag gyorsak voltak, ha gyorsan felhergelték egymást, ha esetleg a „drukkereknek” újabb, külső szempontot, sérelmet sikerült belevinniük. Megfordítva, minél tovább sikerült beszélniük a feleknek egymással – közvetítők nélkül, a vádaskodások konkrét tartalmától függetlenül –, annál biztatóbbá vált az adott helyzet kimenetele, mindenekelőtt egyre könnyebben maradt el a nyílt ütközet. Fontos eleme volt a konfliktusos helyzeteknek a konfliktus utóélete is, különösen egy ütközet vagy majdnem ütközet után. Ekkor is a ráfordított idő illetőleg a kommunikáció „kiszélesedése” szinte minden esetben egyértelműen jobb, „konstruktívabb” végkifejletet hozott.

Soha nem volt a Kapocsba látogató fiatalok között ekkora kontraszt a szunnyadó képességek és a tényleges tudás között, mint mostanában. Lehet, hogy mostanában a Mátyás téren inkább fiatalabbakkal találkozunk, ami miatt a tanítási-tanulási összefüggések is fontosabbak, jobban látszanak. Mindenesetre látványos különbségeket érzékelünk az iskolában szerzett, kapott érdemjegyek és fiatal látogatóink képességeinek egy-egy megnyilvánulása között. Úgy tapasztaljuk, ha megfelelő érzékenységgel és figyelemmel önkifejezési lehetőségeket teremtünk számukra, azzal szívesen élnek, az inspiráló számukra. Az önkifejezési lehetőségek révén nem csupán az iskolai jegyeiknél sokszorosan jobban teljesítenek, hanem képesekké válnak azt is megmutatni mindannyiunknak, miképpen látják, élük meg önnön felnőtté válásukat. Úgy látjuk, ha nem a problémák forrásának tekintjük fiatal látogatóinkat, képessé válnak azt szemléltetni, hogy akár önkifejezési törekvéseik révén, szép lassan ők is megtanulják összeegyeztetni magukban mindazokat az egymástól messze levő (a felnőttberek számára is igen nehezen érthető) szocializációs rendszereket (értékeket, normákat stb.), amelyek miatt ütközeteiknek, konfliktusaiknak nem feltétlenül ők az okozói, hanem leginkább az elszenvedői. Ami miatt talán jóval nehezebb őket érteni, és ami miatt különösen nehéz feladat számukra napjainkban a felnőtté válás.

Szabó András

Kapocs Ifjúsági Önszolgáltató Szolgálat

1084 Budapest, Mátyás tér 14. (bejárat az Erdélyi utcával szemben)

Telefon: (06 1) 364 0105.

E-mail: kapocsster@gmail.com

Ifjúsági házak egyesületi kézben

Számtalan azon településeink száma, ahol (még) bőven vannak gyerekek, fiatalok és fiatal felnőttek. Számukra, ha nincs helyben vagy a közeli városban közösségi hely, csak a vendéglátóipar által nyújtott, a fogyasztásra alapozott lehetőség ad együttlétüknek keretet.

Mi lenne, ha a polgárosodás kezdetén már alkalmazott, de a '70-es években is próbált öntevékenységet díjaznánk? Mi lenne, ha a helyben ifjúsági közösségi helyé átalakítható, korábban más célra használt épületet/épületrészt bízánk a gondjainkra úgy, hogy a kialakítás végeztével azt maguk is programozzák? Volt már ilyen a nemrég elmúlt időkből is; a 2003-as „Kell egy hely!” pályázaton a GYISM mintegy száz település leendő ifjúsági intézményét támogatta. Vajon miért nem lehet újra (esetleg évről-évre folyamatosan!) hasonló központi segítséget adni a helyi öntevékenységnek különösen, ha önkormányzati akarathoz társul a segítség?

A közösségi művelődésre alkalmas helyek/terek létesítésekor és azok működtetésére már csak azért is be kellene vonjuk a tevékenység által érintetteket (esetünkben a fiatalokat), mert az önkéntes tevékenységszervezés során olyan képességeket sajátítanak el, amelyek a helyi társadalomépítés érdekében is szükséges készségek lehetnek. Valamilyen csoportos mániát kiélve (bármiféle tánra és zenekarra, egyéni- vagy kóruséneklésre, színjátszásra, barkácsolásra, sportversenyek szervezésére vagy bármi másra gondolok!) szükségképpen meg kell tanulni az együttműködést, a másik ember, a másik társaság elviselését. A helyek/termek, a rendelkezésre álló pénz megosztásakor meg kell tanulni figyelemmel lenni mások igényére és akaratára; a helyzetek sokasága megértésre, toleranciára nevel anélkül, hogy erről hosszú okosítások szólnának. A közös tulajdon óvása, az ügyeletek ellátása, a másoknak szánt rendezvények megszervezése és a bevétel felhasználása olyan erények kialakítását eredményezik, amelyeknek mind híján vagyunk.

A szakember persze kell, ám úgy is alkalmazható, hogy három-öt társaságot szolgál, akár egy településen (ha városról van szó), akár több egymás mellett lévő faluban. Miért is kellene helyben lennie, ha semmi dolga nincs? Speciális, az ifjúságfejlesztésben felhasználható tudását ma már több helyütt megszerezheti; a lelkiismeretére bízott társaság pedig nemcsak közvetlen jelenlétére számíthat, hanem tervei kigondolásakor, pályázatai megírásakor, vagy konfliktusai oldásakor is. Nem vezető, hanem tanácsadó annál is inkább, mert mielőbb meg kéne értsük mindannyian, hogy saját életünkért magunk vagyunk felelősek. A helybéli fiatalok ifjúsági egyesülete által működő helyi ifjúsági ház éppen ennek gyakorlóterepe.

Beke Pál

palkobacsi@c2.hu

Iffházműködtetés civilként Hajdúnánáson

Az Okkal-Más-Okkal Ifjúsági Egyesületet önmagukat több területen kipróbálni vágyó fiatalok hozták létre 1998-ban Hajdúnánáson. Egyesületünk - mint sok más lelkes közösség - a kezdetekben számos olyan programot hozott létre, amely elsősorban a saját korosztályunk érdeklődését keltette fel: koncerteket, nyári táborokat, középiskolásoknak vetélkedősorozatot szerveztünk. Az idő előrehaladtával azon kezdtünk el gondolkodni, hogy mi fiatalok milyen térben, hogyan tudnánk elképzelni azt a tevékenységet, amit szabadidős elfoglaltságnak gondolunk. „Kell egy hely!”- gondoltuk mi is, mint valószínűleg sok más ifjúsági csoport akkoriban és azóta is.

Az egyesület tagsága 2000-ben megálmodta azt, hogy az a 650 m² alapterületű épület, mely addig moziként üzemelt, igen jól hasznosítható lenne ifjúsági célokra. Lehetne benne a mozit tovább működtetni, különböző közösségi programokat szervezni illetve ifjúsági információszolgáltatást megvalósítani.

Az eltelt néhány év alatt sikerült a mozi működtetési feltételein javítani, teleház szolgáltatást városi körülmények között megvalósítani, közösségek programjait segíteni, saját elképzeléseinket megvalósítani. Közreműködünk az épület átalakításában, felújításában. Mindezek mellett több nehézséggel kellett szembenéznünk, alkalmanként forráshiánnyal. Az önkormányzattal való egyre sűrűbb és mélyebb ellentétek, viták nehezítették vállalásaink, terveink megvalósítását.

2007 elején az önkormányzattal feladat-ellátási szerződést kötöttünk, melynek keretében az Iffházat a benne található hármas funkcióval – mozi, teleház, közösségi tér – szervezetünk működteti három éven keresztül, amihez az önkormányzat részfinanszírozást biztosít. Ez idő alatt kibővítettük teleházi szolgáltatásaink körét, számos – a közösségi teret betöltő - programot szerveztünk, és az országos tendenciákkal ellentétben a mozit is sikeresen működtetjük. Heti 65 órában van nyitva az Iffház, illetve hetente ezen felül még 10 órában „kulcsosházként” működik. Az itt elérhető szolgáltatások, programok népszerűek a város lakói körében, elmondható, hogy korosztálytól függetlenül egyre többen „használják” az Iffházat.

Véleményünk szerint az az eredmény, amelyet ma az egyesületünk az ifjúsági ház működtetése révén fel tud mutatni, mindannak a kitartó munkának, az önkéntes szerepvállalásnak és a sokszor rögzös utakon megszerzett tapasztalatoknak az eredménye, amelyet jó pár évvel ezelőtt kezdtünk el.

Szabó István elnök

Okkal-Más-Okkal Ifjúsági Egyesület

4080 Hajdúnánás Kazinczy utca 19.

Pf.: 184

Tel.: (06 20) 919 0838

Email: info@okmasok.hu

Web: www.okmasok.hu

Mi, Mag-unk!

Szervezetünk alapításától folyamatos, lassú fejlődésen ment keresztül. Hazánk csatlakozása az EU-hoz a civil szektor számára új, nagyobb lehetőségeket hozott. Felismerve az új helyzetet, tanulmányozva a szektort érintő változásokat, merész elgondolást követően foglalkoztatóvá váltunk és kidolgozott stratégia alapján folytattuk tevékenységünket. Két meghatározó vonalat tűztünk ki célként: a civil összefogást és együttműködést, valamint az ifjúsági munkát.

Egy évvel a változások után pályázati lehetőség útján ingatlanhoz jutottunk. Így váltunk tulajdonosává annak a 35m² alapterületű háznak, amiből ki kellett hoznunk valamit.

Az épületet 2006 júliusában vettük át. Elkészítettük a terveket, lebontottuk, amit kellett és hozzáfogtunk az építéshez. Mindez persze koránt sem volt ennyire egyszerű. Emberekre és pénzre volt szükségünk. Szerencsénkre az egyesületünk tagsági körét sikerült úgy kiterjeszteni, hogy a tervezéstől a szakmunkáig terjedő tudású önkéntesekkel, így saját erővel rendelkezünk. Az anyagi forrás teremtése nem volt ennyire egyszerű. Egyik tagunk családi házára jelzáloghitelt vettünk fel, majd ő egy személyben hitelezte meg számunkra a hiányzó forrást.

Az elmúlt néhány évben több alkalommal sikerült eljutnunk Franciaországba, ahol ifjúsági házakat látogattunk meg. Lenyűgözött az a civil összefogás és együttműködés, amit láttunk, tapasztaltunk. Elhatároztuk, hogy mintaként - talán egyedüliként, ezt nem tudom – idehaza is megvalósítjuk ezt a törekvést, s ennek éppen megfelelő színtere lehet az a ház, a Mag-Ház, melynek építésén, kialakításán éppen dolgoztunk.

December 3-án nyitottunk meg a nagyközönség számára. Az épület jelenleg 105m² alapterületű, tetőterét a fiatalok és a gyermekek igényeinek megfelelően kisebb-nagyobb dühöngőkkel bővítettük. Az udvart is kialakítottuk, kellemes zöld terület, játszótéri, szabadtéri elfoglaltságokra alkalmas közösségi helyekkel.

Továbbra is két célkitűzést követünk. A régi épületrészből kialakított közösségi iroda szolgálja a kistérségi civil szolgáltatást, benne jelenleg 6 szervezet munkatársaival, míg a bővített részben kaptak helyet a gyermekek és a fiatalok, s a velük folytatott tevékenységek.

Az ifjúsági munka területén indítottuk el Komárom középiskoláiban az osztályközösség-fejlesztő programunkat, mely 2008-ban az Év gyermek és ifjúsági projektje címet kapta.

Monostori Éva közösségfejlesztő

Élettér Közösség- és Településfejlesztő Egyesület, Komárom

www.eletteregyesulet.hu

„Fiatalok a fiatalokért”

Az előadás elején röviden ismertettük munkánkat, a segítség történetét, a kortárssegítés nemzetközi és hazai gyökereit.

Beszéltünk az egészségfejlesztés és a kortárssegítés kapcsolatáról. Definiáltuk, mit értünk kortárssegítés és kortársoktatás alatt. Ismertettünk néhányat a nemzetközi gyakorlatban használatos közel 30 kifejezésből. A teljesség igénye nélkül felsoroltuk, milyen tevékenységeket várhatnak el a kortárssegítőktől. Majd ábrán mutattuk be a szocializációra, a személyiségfejlődésre gyakorolt iskolai, családi, kortárshatásokat, valamint utaltunk az „alárendelt” és „mellérendelt” szerepek negatív és pozitív hatásaira.

A kortárs csoport jellegzetességeiről, a kortárs csoport „támogató rendszer” jellegű funkcióit is felsoroltuk, majd összehasonlítottuk a negatív és pozitív kortárshatásokat. Az előadás második felében részletesen beszéltünk a kortárssegítő képzésünk céljáról, képzési rendszerünkről, módszerünkről, az általunk használt ismeretek és készségek fejlesztésére szolgáló témakörökről, mint például: a deviancia-másság, személyközpontú segítő beszélgetés, kommunikációs-konfliktuskezelési készségfejlesztés, etika, szenvedélyek-drog, eset-problémamegbeszélő csoport stb.

Végezetül beszéltünk a képzési forma hasznáról, a felnőttek, a képzők felelőségéről, szerepéről, valamint ismét kiemeltük, hogy a kortárssegítő képzés, elsősorban megelőző (prevenációs) program. Kiemeltük, hogy a megelőzés alapjának a hiteles életet tartjuk, ahogy annak fő téziseit Virginia Satir A család együttélésének művészete című munkájában leírta.

Az előadás után a résztvevők elmondták érzéseiket, véleményüket kapcsolódva a témához, majd a jelenlévő hét kortárssegítőtől kérdezhettek, illetve beszélgetést folytattak velük.

Zelenák József, az Alapítvány kuratóriumának elnöke

Kortárs Segítő Műhely Alapítvány

Levelezési cím : 1392 Budapest Pf. 272

Telefon : (06 30) 977 1806

zjz@freemail.hu; civil0071@mail.datanet.hu

www.civilporta.hu/kortarssegitomuhely

Subvenio Egyesület

Céljaink

Egyesületünk elkötelezett híve az egészséges felnőtté válás segítésének. Fontos számunkra, hogy a fiatalok aktív, céltudatos, kiegyensúlyozott életet élhessenek, és motivált, kompetens felnőtté váljanak.

Mindenkinek joga van képességeit fejleszteni és legjobb tudása szerint megvalósítani céljait. A tudatos jövőkép kialakításában a helyes értékrend nagy szerepet játszik.

Célunk a fiatalok nevelésében való részvétel nem formális képzés segítségével. Részt veszünk a Kompas-folyamatban és a Kompas kézikönyv illetve a Kompas-tréneri tudás alkalmazásával tartunk továbbképzéseket.

Fontosnak tarjuk a mentori munkát is és olyan fiatalokból álló csoportokat segítünk céljaik megvalósításában, akik erre igényt tartanak.

A fiatalok horizontjának kiszélesítésében fontos szerepet játszik a nemzetközi munka. Olyan kapcsolatokat segítünk létrehozni, ahol a fiatalok más kultúrákkal, más nemzetiségekkel is megismerkedhetnek. Láthatják más emberek, családok mindennapi életét. Így megtanulják, hogy milyen sokféle érték és értékrend létezik, s ezeket egymás mellé lehet és kell helyezni.

A fiatalok közösségformálása nagyon fontos, hogy érezzék a közösséghez tartozás élményét és nélkülözhetetlenségét. Az emberi kapcsolatok fontosak és értékesek, meg kell tanulni megszerezni és megtartani kapcsolatainkat. Ebben az elektronikus világ nagy segítségünkre van, hiszen megszűntek a távolságok.

Tevékenységeink

Szervezés, képzések tartása, mentori munka.

Aktívan részt veszünk a Fiatalok lendületben program alprogramjaiban.

Szoros kapcsolatot tartunk középiskolákkal és segítjük a közösségépítést, a DÖK-ök munkáját.

Fontosnak tarjuk kortárssegítők képzését, mivel ők hatékonyan tudnak segíteni, saját csoportjukat illetve problémáikat mélyebben ismerik. Így célirányos programokat tudunk egy csoport számára készíteni.

Pappné dr. Kiss Irén elnök

Subvenio Egyesület

Telefon: (06 70) 312 8088

kissiren@gmail.com, subvenio.hu, mailsubvenio@gmail.com

Programjainkat bemutató linkek:

<http://utaznijoszelesevilagban.blogspot.com/>,

<http://openyoureyeshungary.blogspot.com/>,

http://www.kissiren.hu/sve_hirek-Menu-178.html,

http://www.kissiren.hu/sve_galeria-Menu-179.html,

<http://revaiszin.blogspot.com/>.

Közöd?

Mire és kinek jó a fiatalkori önkéntes tapasztalat?

A Demokratikus Ifjúságért Alapítvány (DIA) tíz éve dolgozik az önkéntes közösségi tevékenység népszerűsítésén, terjesztésén. Különböző – iskolai és szabadidős – programjai keretében a DIA azért támogatja a fiatalokat, hogy önkéntes közösségi projektek tervezésén és végrehajtásán keresztül megismerjék és tapasztalati úton elsajátítsák a demokratikus magatartásformákat, fejlesszék szociális készségeiket. A DIA vallja, hogy az önkéntesség és a másokért való tenni akarás gondolatának korai megismerése segíti a következő generációt a demokratikus elvek elfogadásában és a civil technikák gyakorlásában.

A DIA által támogatott önkéntesprojektek előmozdítják a fiatalok fejlődését, javítják élet- és munkakörülményeit, növelik munkavállalói esélyeit, ugyanakkor a szűkebb-tágabb környezet felé is pozitív üzenetet hordoznak. A fiatalok ezekben a valós helyzetekben aktívan használhatják és fejleszthetik készségeiket és tudásukat, meg tapasztalhatják a segítségnyújtás örömét, ami erősíti az együttérzést és a többiekkel való törődésre készletet. Hatására fejlődnek a résztvevők szociális és állampolgári kompetenciái, az önismeret, a hatékony kommunikáció, az együttműködés, a konfliktuskezelés, a problémamegoldás, a projektervezés, a kritikus gondolkodás, a tudás új helyzetekben való alkalmazása, az egyéni és társadalmi felelősségvállalás képességei és készségei.

Az önkéntesprojektek világszerte a közösségi tanulás kreatív és hasznos eszközei, ezt az Önkéntes Fiatalok Napjára időzített akciókkal (2009-ben április 25-én) különösen is hangsúlyozunk. A rendezvény célja a korábbi évekhez hasonlóan az, hogy minél több fiatalot motiváljon közösségi önkéntes tevékenységekben való részvételre, személyes megkeresés, kortárspéldák és a média segítségével. Az Önkéntes Fiatalok Napja a világszerte megrendezett Global Youth Service Day hivatalos magyarországi rendezvénye. A workshopon bemutattunk egy válogatást a DIA-csoportok, iskolai osztályok által szervezett önkéntes közösségi projektekből, kompetencia-fejlesztési modellekből. Ezúttal a különlegesebb projektekből sorolunk fel néhányat:

Ajándékozni jó

A zalaegerszegi diákok rászoruló erdélyi gyerekek karácsonyi ajándékozását szervezték meg. Ajándékgyűjtést hirdettek az iskolában, válogattak, dobozoltak, és gondoskodtak a kész csomagok elküldéséről.

A bonyhádi diáktanács utcai karácsonyi fesztivált szervezett a város polgárainak. Ahangulatot karácsonyi előadásokkal, dalokkal, versekkel teremtették meg, forró teával és mézeskaláccsal kínálták a nézőket. A városlakók nagyra értékelték a fesztivált.

Állatokkal emberségesen

A nagykanizsai Mező Ferenc Gimnázium száz diákja a városi állatmenhely új helyre költöztetésében vett részt. Először megismerkedtek, összebarátkoztak az állatokkal, majd a kölcsönös bizalom kialakulása után pórázon átvezették a kutyákat új otthonukba. Mások – időt, figyelmet szentelve rájuk – egyszerűen csak barátkoztak, rendszeresen játszottak a menhelyen élő állatokkal, és gazdát kerestek számukra.

Kreatívan karitatív

A Zalaegerszegi Városi Középfiskolai Kollégium lakói személyes közreműködésükkel könnyítik városuk rászoruló polgárainak mindennapjait. Rendszeresen látogatják, sétálni kísérik az idős embereket, segítenek eljutniuk orvoshoz, bevásárolnak, gyógyszerháza, postára mennek, könyvet kölcsönöznek, felolvasnak, takarítanak nekik.

A szombathelyi főiskolások saját színházi előadásukat mutatták be a helyi idősek otthonában.

Légy válogató!

A zalaegerszegi Csány Szakközépiskola diákjai az egész iskolára kiterjedően megszervezték a szelektív hulladékgyűjtést. Megtanulták az ehhez szükséges szakmai ismereteket, és gondoskodtak – egyebek mellett – a rengeteg különféle szeméttároló edény beszerzéséről is. Kitalálták, hogyan motiválják a többieket, és hogyan tartásuk folyamatosan ébren a kedvet a szelektív gyűjtéshez.

Újítsuk fel!

Nagykanizsai diákok rendbe tették a közeli óvoda udvarát, felújították a játszótéri esz-közöket, és még a kerítést is lefestették.

Lentiben az iskolaudvar hatalmas kőkerítését, Kőszegen a hősök temetőjét hozták rendbe a diákok.

Tánc a droghasználat ellen

A dunaujvárosi No Control Dance Group Táncsoport a tánc látványosságával, mozdu-latvilágával küzd a droghasználat ellen. A produkcióban a táncosok egy drogos fiú életéből táncoltak el jeleneteket. A csoport a darabot többször előadta a város főterén.

Tabuk nélkül

Tinédzserkorú amatőr filmes fiatalok izgalmas filmsorozatban dolgoztak fel olyan kényes, de fontos témákat, mint például a fiatalok szexualitása vagy az iskolai agresszió. A Tabuk nélkül című sorozat dvd-n terjesztett darabjait már sok iskolában, ifjúsági klubban eredményesen használták vitaindítóknak.

Játsszunk együtt!

A Debreceni Fialatok nevű csoport által szervezett projekt célja az volt, hogy megmutassák a fiataloknak egy vak gyermek életét egy másik megközelítésből. Vasárnaponként együtt játszottak, zenéltek és táncoltak vak általános iskolás gyerekekkel.

Rózsakert

Sajónémeti folyópartján a Szuper Csapat a falufelújítási program részeként felszámolt illegális személtároló helyén rózsakertet, játszótér és találkozóhelyet alakított ki.

Mind egyenlő, mind különböző

Az Órhegy Egyesület három nemzetközi cserediák-programot szervezett magyar, angol, holland, spanyol, olasz és német fiatalok részvételével. A több mint egy hónapig tartó program fő eseménye az úgynevezett Európa-fal felépítése volt, ami az európai kultúra sokfélségét hivatott szimbolizálni. A program célja az volt, hogy toleranciára tanítsa az eltérő kultúrájú, tradíciójú résztvevőket.

Adjuk hírül!

A köteleki fiatalok csaknem elfelejtett hagyományokat, művészeteket, történeteket kutattak fel és gyűjtöttek össze a helyi roma közösségben. Az összegyűjtött interjúkból, mesékből, fényképekből, újságcikkekből szép kiállítást rendeztek.

Bártfai Edit - programvezető (*Az élet iskolája program* – www.eletiskolaja.org)

bartfai.edit@i-dia.org

Hámori Zoltán - programvezető (*KÖZÖD! program* – www.kozod.hu)

hamori.zoltan@i-dia.org

Takács Viktória – programkoordinátor (*KÖZÖD! program* – www.kozod.hu)

takacs.viktoria@i-dia.org

Demokratikus Ifjúságért Alapítvány (DIA)

1111 Budapest, Bercsényi utca 8.

Telefon: 06-1-354-11-91

Európai Önkéntes Szolgálat – EVS – Együtt vagyunk sikeresek

Az Európai Önkéntes Szolgálat – angol elnevezésével European Voluntary Service, rövidítve EVS az Európai Unió Fiatalok Lendületben Programjának része, melynek célja, a szolidaritás kialakítása, az aktív állampolgári részvétel népszerűsítése és egymás kölcsönös megértésének elősegítése a fiatalok körében. A szolgálat keretében 16-30 év közötti fiataloknak nyílik lehetősége legfeljebb 12 hónapos önkéntes szolgálat teljesítésére az Európai Unió és a világ számos országában.

Az előadás célja az volt, hogy megismertesse a programot önkénteseket fogadni vagy küldeni vágyó szervezetekkel illetve leendő önkéntesekkel, hogy testközelbe hozza az EU által biztosított lehetőséget. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy ezt a programot egy kis szervezet is sikerrel hajthatja végre, ha rendelkezik lelkesedéssel és szán időt a szakmai felkészülésre. A program kihasználtsága azon múlik, hogy mi mennyire élünk a lehetőségeinkkel. Ez az a program, mely segítségével egy fiatal egyszerre szerezhet tapasztalatot az önkéntességről, az önállóságról, a beilleszkedésről, miközben elsajátíthat egy másik nyelvet, megismerhet egy idegen kultúrát. Az önkénteseket fogadó szervezetek megtanulnak nemzetközi csapatban dolgozni és önkéntes munkaerőt kapnak, aki a projekt elején sok támogatást igényel, később azonban egyre több segítséget nyújt és színesíti a szervezet munkáját.

Az előadás során lehetőség nyílt a program alapjainak megismerésére (igénybevevők köre, életkora, támogatási rendszer megismerése) és találkozásra jelenleg Budapesten szolgálatukat töltő európai önkéntesekkel. Míg a jelenleg két önkéntest fogadó pest-erzsébeti Pince Ifjúsági Iroda a szervezeteket érintő kérdésekben (fogadás feltételei, pályázatírás menete, finanszírozás, szakmai támogatás stb.) tudott felvilágosítást adni, a jelen volt hét önkéntes saját tapasztalatiról (projektválasztás, beilleszkedés, elvárások és a valóság), a jól tájékozottság fontosságáról számolt be.

A programról bővebb információ a magyarországi Nemzeti Iroda, a Mobilitás honlapján található: www.mobilitas.hu. A programot szabályozó pályázati Útmutató közvetlenül letölthető a <http://www.mobilitas.hu/flp/letoltesek> címen.

Csalagovits Zóra, irodavezető, Cseresznye Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda Budapest Főváros VII. kerület Erzsébetváros Önkormányzat

1075 Bp. Kazinczy utca 14. (Szimpla kert I. emelet),

Tel.: (06 1) 322 2965

cseresznyeiroda@gmail.com, info@cseri.hu

www.cseri.hu

Kormos Piroska, irodavezető-ifjúságsegítő, Pince Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, Pesterzsébeti Szociális és Gyermekvédelmi Központ

1203 Bp. Ferenc utca 1.

Tel.: (06 1) 284 0373

pinceifi@mail.datanet.hu

www.pinceifi.extra.hu

Lehet-e kritikai sztemderdeket írni az ifjúsági kutatásokhoz?

Az ifjúságkutatások szakmai sztemderdjeinek összeállítására az Ifjúságügy Szakértőinek Társasága (ISZT) kért fel minket, amelyet többlépcsős szakmai egyeztetés után tekinthetünk most elkészültnek. Az előadásunk a munkafolyamat során felmerült problémák, kritikák és dilemmák bemutatásával foglalkozott. A munka megkezdése előtt úgy terveztük, hogy a sztemderdeket mind a megrendelők, mind a kutatóhelyek számára írjuk, az alábbi felosztás szerint: a kutatások előkészítő szakasza, az adatgyűjtés-adatfelvétel, az adatok elemzése és végül az értelmezés-tanulmányírás. Már ekkor több, a gyakorlatban tapasztalt megoldással szemben megkerülhetetleneknek láttuk a kritikus megállapításokat (adathiányok kezelése, kérdőívfelvételek körülményei stb.). Az első szűkebb körű egyeztetés során felmerült, hogy jó lenne olyan korrekciókat beépíteni, amelyekről az ifjúsági szakértők képzésében ifjúsági kutatások elvégzésére válnának képessé a végzősök. Úgy gondoltuk és gondoljuk ma is, hogy egy ilyen rendszerű képzésben nem lehet elsajátítani az önálló kutatáshoz szükséges kompetenciákat. Ezért a korábban megjelölt kétféle célcsoport mellé megírtuk azt is, hogy kiknek nem szánjuk a sztemderdeket. Nem kívánunk receptkönyvet adni az ifjúsági munka, alkalmi kutatásokra készülő, de felkészületlen szereplőknek.

A további egyeztetések (Szociális és Munkaügyi Intézet Ifjúságkutató Főosztályán, a MOBILITÁS szervezésében több Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda szakemberének véleményével) során is előfordultak olyan javaslatok, amelyeket az előbbi megfontolásból vissza kellett utasítanunk. Így nem írtunk olyan gyakorlati tanácsokat, amelyeket közvetlenül fel lehet használni a mintakészítésre, a kérdőívtervezésre, az interjúk vezérfonalának megírására stb. Továbbá pontos árjegyzéket sem készítettünk a különböző típusú kutatásokhoz, viszont új fejezetekben bemutatuk a mintakészítés legfontosabb szempontjait, továbbá a gyakori módszerek (kérdőíves felvétel, fókuszcsoportos kutatások, strukturált szociológiai interjúkra alapozott kutatások) jellegzetes költségtényezőit. Természetesen számos – az eredeti céljainkat nem sértő – javaslatot kritika nélkül megfogadtunk. Irodalomjegyzéket készítettünk a fontosabb szakmunkákkal, valamint kiegészítettük a dolgozatot egy fogalomtárral, amelyben szerepeltettük a legfontosabb módszertani fogalmakat.

Összefoglalóan azt gondoljuk, hogy a megrendelők gyakran olyan, teljesíthetetlen elvárásokat fogalmaznak meg, amelyekre hiba lenne nem reagálnunk. Más esetekben pedig ki sem fejtik elvárásaikat, csak pontatlan, körvonalazatlan fantáziákkal kívánnak kutatást „rendelni”. Ezekről is meg kell fogalmaznunk véleményünket. A kutatóhelyek gyakorlatában is oly sokszor találunk elfogadhatatlan megoldásokat, hogy ezekre is rá kell mutatnunk, ha szakmánk eljárás módjairól írunk. Ezért a címben megfogalmazott kérdésre adható válaszunk ez: A szakma jelenlegi helyzetében csak kritikai sztemderdeket érdemes írni az ifjúsági kutatásokhoz.

Diósi Pál ügyvezető-tulajdonos

DIÓDATA Szociológiai Kutató és Tanácsadó Iroda

1133 Budapest, Kárpát u. 42. Telefon: (06 1) 320 6710

diodata@mail.tvnet.hu

Székely Levente kutatási igazgató

Excenter Kutatási Központ

Postacím: 2317 Szigetcsép Tűzoltó utca 30. Telefon: (06 20) 575 0514

levente.székely@socioscope.hu

www.excenter.eu

Az Észak-alföldi Regionális Érdekvédelmi Fórum fejlesztése - Az észak-alföldi ifjúsági szervezetek hálózati térképe, egy szociológiai kutatás alapján

---

Az Észak-alföldi Regionális Fórum (tovább RIF) civil ifjúsági együttműködési formák által 2004-ben életre hívott információs, érdekképviseleti szervezet. Programjaink tapasztalatai szerint az érdekvédelem témája iránt erőtlen az érdeklődés a szervezetek részéről.

Alakulnak a régióban szervezetek közötti együttműködések, önszerveződő módon, egy-egy projekt erejéig, de ezek elsősorban helyi szintű, ritkábban térségi szintű és nagyon ritkán megye határon túl nyúló projektek. Az együttműködések motivációja elsősorban a kapcsolati tőke növelése és információk szerzése. A szervezetek közötti együttműködések általában nem rendszerek, viszont többször is ismétlődhetnek, az így született projektjeik ad hoc jellegűek, nem szervezeti startégiájuk eredményei.

Úgy láttuk azonban, hogy minden szervezet működik együtt másik szervezettel, így kialakult egy régiós hálózat, amely néhol fedi a RIF tagszervezeti felépítését, többségében azonban nem. Kutatást végeztünk a régióban az ifjúsági szervezetek működő, rejtett, látens hálózatának felmérésére.

Célunk volt:

- a hálózati térkép elemzése után megkeresni a kulcspozícióban lévő szervezeteket, és
- azok képviselői számára találkozókat, valamint képzést szervezni pozíciójuk tudatossá tétele érdekében,
- a kulcs pozíciójú szervezeteket motiválni, valamint képessé tenni arra, hogy a hálóban betöltött szerepüket maximálisan tudják használni a szervezetek érdekében, valamint pozíciójuk regionális szinten is láthatóvá váljon.

Vizsgálati módszerek: többszituációs szervezetgenerátor illetve pozíciógenerátor.

Legfontosabb eredmények:

- A hat különböző vizsgálati situációban nagyjából ugyanazokat a szervezeteket jelölték meg a megkérdezettek, ami a vizsgált szervezetek kapcsolati hálójának multiplicitására utal. Azokra a szervezetekre, melyekre az egyes situációkban számíthatnak a válaszadók, azokra a legtöbb helyzetben számíthatnak, legyen szó kisebb vagy nagyobb szívességről, együttműködésről vagy esetleg anyagi segítségnyújtásról is.
- Vannak olyan szervezetek, melyek akarva-akaratlanul, de felvállalják a segítségnyújtást és együttműködést, vagy legalábbis a megkérdezett szervezetek ezt feltételezik róluk.
- A központban álló szervezetek hazai viszonylatban hosszú civil léttel rendelkeznek, nem most kezdték működésüket.
- Vannak szervezetek, melyek a vizsgált szervezetek kapcsolathálójában központi szerepet töltenek be, ezek összekapcsolhatják az egyébként térben és egyéb szempontból is egymástól távolabb álló szervezeteket.
- Vannak diádikus kapcsolatok melyekben a szervezetek kapcsolódnak ugyan egymáshoz, de nem kapcsolódnak a vizsgált szervezetek hálózatához.
- A megvalósult kötések vagy kapcsolatok száma egy igen töredezett hálózatra utal. Ez talán nem is meglepő, hiszen három megyét vizsgáltunk.
- Alapvetően közös programokon, képzéseken találkoznak, vagy információszerzés céljából kerültek kapcsolatba a szervezetek a jelenlegi hálóban központi szereplőkkel.

A kutatás teljes anyaga letölthető: www.kalamarisegyesulet.hu

A kutatást végezte: **Husztai Éva**, szociológus, *Debreceni Egyetem főiskolai tanársegéd, ELTE TÁTK PhD hallgató*

A program ötletgazdái: **Csatári Emese**, *Kalamáris Egyesület*, Nyíregyháza

Szabó István, *Okkal-Más-Okkal Egyesület*, Hajdúnánás

Pubertás: a biológiai érés és az egészségmagatartás összefüggései

---

A pubertást elsősorban a gyors testi és élettani fejlődés jellemzi, ám ezeket szintén tipikus lelki és viselkedésbeli változások kísérik, a biológiai változásokkal kölcsönhatásban. Az elhangzott előadás néhány ilyen összefüggést mutatott be, nagyrészt hazai kutatási eredményekre támaszkodva.

Az „Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása” nemzetközi kutatásban hazánk közel negyedszázada vesz részt. Célunk, hogy a 11, a 13, a 15 és a 17 éves korosztály egészséget befolyásoló szokásait, egészségét illetve az ezekre ható háttértényezőket vizsgáljuk és eredményeinkkel segítsük az egészségfejlesztés munkáját. Az előadásban bemutatott eredmények a 2005/06-os tanévben lezajlott országosan reprezentatív felmérésből származnak. Elemzéseinket úgy végeztük, hogy a pubertás életkortól független hatásait tudjuk kimutatni.

A pubertás gyors és látványos testi változásai fokozott önmegfigyelésre készítetik a serdülőket. Testképük ezért jelentősen változhat a serdülés folyamán. Ez nagymértékben befolyásolhatja közérzetüket, önértékelésüket, de egészséget befolyásoló szokásaikat is. Eredményeink alapján a fiúknál egyértelműen pozitív irányban változik a testkép a serdüléssel, míg a lányoknál az érés a testtömeggel való elégedetlenséget, valamint ezzel kapcsolatban a testtömeg-csökkenés gyakoriságát növeli. Utóbbi összefüggés azért fontos, mert az egészségtelen fogyókúrázásnak káros hatásai lehetnek a fejlődő szervezetre, de pszichés állapotra és iskolai teljesítőképességére (például koncentrációra) is.

Vizsgálatunkban a puberális fejlődés mindkét nemnél jelentős mértékű önértékelés-növekedést mutatott. Ez igaz a szociális önértékelésre is, amely a társas kapcsolatokban megmutatkozó magabiztosságnak egy mutatója.

A közérzet és a testi-lelki jóllét esetében azt találtuk, hogy a lányok számára az általános közérzet szempontjából a serdülés megterhelőbb, ugyanakkor viselkedéses szinten a fiúknál is észlelhetők problémák.

Az egészséget veszélyeztető szerek kipróbálása (dohány, alkohol, kábítószer) mindkét nem esetében gyakoribbá válik a puberális fejlődéssel.

Kamaszkorban az egy osztályba járó, de még az azonos korú fiatalok is rendkívül eltérő fejlettségi szinten lehetnek biológiai, pszichés, intellektuális jellemzőik és társas készségeik tekintetében, ezért a nevelők részéről különböző bánásmódot igényelnek. Reméljük, eredményeink hozzájárulnak a kamaszokkal foglalkozó szakemberek ismereteinek bővítéséhez, segítve ezzel munkájukat.

Németh Ágnes kutatásvezető

Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása kutatás

Országos Gyermkegészségügyi Intézet

1148 Bp. Bolgárkerék utca 3.

nagi@ogyei.hu

www.ogyei.hu

www.hbsc.org

Kikapcsolódás vagy feszültségoldás?

Devianciák és ifjúsági szubkultúrák napjainkban

Napjainkban jelentősen meggyengült a hagyományos szocializációs intézményeknek (család, iskola) a fiatalokra gyakorolt hatása, ezzel párhuzamosan azonban megnőtt a kortársi és a tömegkommunikáció által közvetített minták befolyása. Növekszik a konfliktus a felnőtt-társadalom és a fiatalok között; a kamaszok egyre korábbi életszakaszban kezdik elutasítani a családjuk által felkínált életmódmintát, és próbálnak meg önállósulni. Ez azonban identitásválsághoz vezethet, ezért gyakran feszültségoldó technikákra van szükségük. A két leggyakoribb feszültségoldó technika az alkohol és a kábítószer, míg a valahová tartozást a szubkultúrákban élik meg a fiatalok.

Egy vidéki város öt középiskolájának egy-egy végzős osztályában végzett kérdőíves felmérés szerint a serdülők zöme úgy nyilatkozott, hogy csak alkalmanként fogyaszt alkoholt; míg osztálytársaik szerintük hetente 1-2-szer. Hasonló különbség tapasztalható a kábítószer esetében is: a legtöbb tanuló azt állította, hogy ő soha nem fogyaszt drogot, de több osztálytársukról azt mondták, hogy alkalmanként, sőt havonta 1-2-szer. A fiatalok is érzik, hogy a drogfogyasztás komolyabb gondokat okozat: ha megtudnák, hogy egy társuk italozna, közel 40%-uk nem tenne semmit, kb. 1/3-uk beszélne társával, és csupán 5%-uk kérné felnőtt segítségét. Míg ha megtudnák, hogy egy társuk drogozik, 1/4-ük nem tenne semmit, a tanulók közel fele beszélne az illetővel, és 13%-uk kérné felnőtt segítségét. Ez felveti az ötletét kortárssegítőik képzésének.

A két legújabb ifjúsági szubkultúra, melyhez mostanában szívesen csatlakoznak a kamaszok: az emo és az anime. Az emók külsejében nem is a szembe lógó fekete haj a legsokkolóbb, hanem az androgün külső, mely a nemnélküliségre utal. Olyan, mintha ezek a serdülők igyekeznének elfedni a nemi jegyeket, mintha nem akarnának felnőni. Hasonló dolgot tükröznek a honlapokon látható infantilis képek. Ugyanakkor az emók gyakran túlérzékenyek. Ez – megértő család hiányában – gyakran depresszióhoz vezethet, ami időnként öncsonkításba, az úgynevezett falcolásba torkollik.

A manga-anime szubkultúra Japánból terjedt el. A mangák, a fekete-fehér japán képregények kezdenek az ifjúsági irodalom részévé válni, és sok fiatal kedveli az animékat, a japán animációs filmeket is. Mindkettőből számtalan műfaj létezik. Részben ez jelenti a veszélyt is, hiszen az interneten a különféle animék mindenki számára hozzáférhetők – a horror és a pornográfia is. Vannak azonban a szubkultúrának pozitív jellemzői is: az AnimeConok programjai (Cosplay, AMV, rajzverseny) kreativitásra ösztönzik a fiatalokat, és megismertetik velük a japán hagyományokat. Ellentétben más szubkultúrák rendezvényeivel, az AnimeConhoz nem kapcsolódik sem erőszak, sem drogfogyasztás.

Mátóné Szabó Csilla tanársegéd

Kodolányi János Főiskola

8000 Székesfehérvár, Budai út 18./a

Telefonszám: 30/333-7675

szabocs@uranos.kodolanyi.hu

Gyermekkori krízisek, fordulópontok – utak a hajléktalanságba

---

Doktori munkámban a fedél nélküli nők hajléktalanná válását kutattam. Kíváncsi voltam az egyéni életút alakulására, azokra az életeseményekre és fordulópontokra, ahol megnövekedett a hajléktalanság kockázata a nők életében. A kutatásban hajléktalan nőkkel készítettem interjúkat, amelyek elemzése a pszichoszociális fejlődés egyes szakaszainak eseményeit és a lakhatási változásokat, valamint a támogató kapcsolatokat működésének jellegzetességeit tárta fel.

Az elemzésből szeretnék rávilágítani a gyermekkorban bekövetkezett krízisesemények következményeire. Kisgyermekkori krízisekre egy éves kor alatt találtam eseteket, aminek gyakori következménye volt a nők életében a családtól való elszakadás, az „állami gondozott” karrier kezdete. Az állami gondozásban nevelkedett nők életútjában a serdülőkori krízisek devianciákhoz és az intézményi szocializáció negatív hatásaihoz kapcsolódnak. Ezek a nők igen korán megtapasztalták a hajléktalanság első élményét. Ők azok, akik az intézményi nevelés után átmeneti lakhatási formákban próbáltak megkapaszkodni, de kapcsolataik támogató jellege nem jelentett hosszú távú erőforrást számukra a lakhatás megtartásához. Az állami gondozott múlt a hajléktalanság felé sodorta őket.

Azoknak az interjúalanyoknak az életútjában is előfordultak válsághelyzetek, akik gyermekkor vagy annak egy részét családban éltek meg. Ilyen volt például bántalmazás a családban, kisgyermekkori betegség, szülő halála. Ezek fordulópontot jelentettek az életútban, és megváltoztatták a nők lakhatását, átrendezték kapcsolataikat. A gyermekkorban átélt traumák a serdülőkorban indítottak el fordulatot jelentő változást a nők életében, ami a családból való kikerülésben és a lakhatás változatos formáiban mutatkozott meg.

Az elemzéskor minden interjúból elkészítettem a „hajléktalansági út térképet”, ahol láthatjuk a válságos eseményeket és azok hatására a lakhatásban és kapcsolatokban megmutatózó változásokat. A térképen a nők életútjában bekövetkezett eseményekre válaszként meghozott döntések és választások követhetők nyomon. A térképen felismerhetők a gyermek- és felnőttkori krízisei és a hajléktalanságot előidéző tényezők.

A hajléktalansági utakból megállapítható, hogy a gyermekkor krízisei nem maradnak következmények nélkül, családi válsághelyzetekben a lakhatás elvesztésével reális következményként szükséges számolni. Úgy vélem, ha ismerjük a hajléktalansághoz vezető utat, akkor a megelőzésben is tudunk hathatósan gondolkodni.

Szoboszlai Katalin doktorandusz

ELTE Szociológiai Doktori Iskola

Szociálpolitika és szociális munka program

szoboszlai@t-online.hu

www.periferiaegyeselet.hu

www.de-efk.hu

Törvénytelen születés és a szegénység összefüggései

1946 előtt törvénytelen gyermek volt a hivatalos megnevezése Magyarországon a házasságon kívül született gyermekeknek. Egy olyan speciális helyzetű társadalmi réteget alkottak, ami ma már nem létezik.

A törvénytelen születésű egyént a korabeli jogszabályok negatívan különböztették meg. Ebből következően társadalmi hátrányok is sújtották őket, ami fékezte a társadalmi mobilitási lehetőségeiket.

A statisztika már kezdetektől számon tartotta hogy házasságból vagy házasságon kívül született valaki. A gyermekvédelem a hátrányos helyzet elismerésén túl figyelemmel kísérte a menhelyi gyermekeket, akiknek körülbelül fele törvénytelen származású volt. A gyermekvédelmi statisztikában halandóságuk nyomon követése beszédes adat. A bűnügyi statisztikákban áttételesen jelenik meg a törvénytelen születés, egyrészt, mint a hátrányos helyzetből fakadó, bűnre hajlamosító tényező, másrészt a prostitúcióval való kapcsolata miatt.

A törvénytelen gyermeknek az apával szemben egyetlen joga volt, a gyermektartásdíj követelése. A tartásdíj bírói úton való kikényszerítése volt az a megoldási mód, ami a gyermeknek és a szülés miatt inaktívvá vált anyának is garantált fix jövedelmet. Fontos jellemző, hogy a korabeli joggyakorlat a jogszabályokból következően a gyermek illetve anya társadalmi állására tekintettel határozta meg a tartásdíj nagyságát, nem pedig a szükségletet vette elsődlegesen figyelembe, szemben a ma természetes gyakorlattal.

A törvénytelen születések tipikus példái:

1. városi cseléd lányok, akiknél a nagyváros szabadabb légköre gyakran vezetett premaritális (házasságelőtti) nemi kapcsolathoz, melynek az esetek egy részében következménye a törvénytelen gyerek szülése.
2. falusi földműves-napszámások, akiket az udvarlójuk azzal hitegetett, hogy feleségül veszi, de ez nem történik meg, és megesett lányként a falu kirekesztette.
3. Egyéb esetek (prostituált, metresz, élettárs).

Ha törvénytelen születést szükségletek oldaláról vizsgáljuk, akkor elmondható, hogy a megesett lány és gyermeke részéről támad egyfajta szükséglet. Az érintettek egy része maga vagy a családja segítségével ki tudja ezt elégíteni, mert jó anyagi helyzete lehetővé teszi, hogy a piacon szolgáltatást vásároljon, azaz a gyermeket eltartsa. A többiek ellátatlanul maradtak, az ő esetükben három lehetséges mód maradt a gyermek felnevelésére. Ha az anya nem tudta/akarta nevelni a gyermeket, az menhelybe került. Ha nem kellett menhelyben elhelyezni a gyermeket, akkor a községi segélyezés alacsony színvonalú ellátása nyújtott némi segítséget. Az előző megoldásokat válthatta ki a már említett gyermektartásdíj igénylése a természetes apával szemben.

Gyermektartásdíj iránti per indítása azonban pénzbe került, és ezt sok megesett leányanya nem engedhette magának. Nekik jelentett megoldást a „szegénységi bizonyítvány”. Ez a hivatalos irat az illeték- és perdíj-mentességet biztosított a bírósági és hatósági eljárásokban az alacsony jövedelmű és vagyoni helyzetű személyek részére.

Varga István főiskolai adjunktus
Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar
Szociális Munka és Szociálpolitikai Intézet

7100 Szekszárd Rákóczi utca 1.

Telefon: (06 20) 914 5602

vargai@igyfk.pte.hu

<http://www.igyfk.pte.hu/index.php?p=contents&cid=235>

Kikényszerített segítség

Napjaink humán és szociális szolgáltatásaiban igen nagy arányban vannak jelen azok a kötelezett kliensek, akiket ezzel az induló feltétellel kellene a segítő kapcsolatban bevonnani. Azaz a mindennapi gyakorlatban már-már elfogadott és ismert helyzetről van szó, és a kötelezettség mentén kialakuló segítő munka ellentmondásairól és lehetőségeiről sokféle tapasztalattal rendelkeznek a terepen dolgozó kollégák. Ezzel szemben viszont igen kevés szó esik a kötelezettség szakmai, elméleti kérdéseiről, tágabb összefüggéseiről, miközben a kötelezésen alapuló kapcsolat sok tekintetben szembe megy az irányelvekkel, a szakmai ideálokkal. Ha fel is merülnek általános kérdések, akkor azok gyakran a segítő munka praktikus oldaláról származnak, és legfeljebb egyedi problémaként tűnnek fel az esetmegbeszéléseken és szupervíziókon. A szakmai elképzelések és a valóság közötti ellentmondások azonban bonyolult összefüggéseket mutatnak a társadalom növekvő kontrolligényével éppúgy, mint a szolgáltatások és az egyedi helyzetek etikai, módszertani kérdéseivel. A kérdés ezért úgy merül fel, hogy el kell-e fogadnunk a kikényszerített segítség jelenlétét, vagy szakmai megfontolásokból utasítsuk el a nyilvánvaló kényszert.

A nemzetközi szintéren mindkét megközelítés megfigyelhető. Vannak szakmai ellenálások és figyelmeztetések az egyén szabadságát korlátozó állami, hatósági beavatkozások növekedése miatt, ami a legkiszolgáltatottabb csoportok esetében gyakran a szociális szolgáltatások igénybevételi kötelezettségeként jelentkezik. Ezek a trendek azt mutatják, hogy a segítőket egyre inkább az érintettek felügyeletére akarja használni a szolgáltatásokat fenntartó állam, amit joggal utasítanak vissza az emberi jogokat szem előtt tartó szakemberek, és megpróbálják fékezni a növekvő kontrolligényt. Mások úgy gondolkodnak, hogy a kötelezés sok szempontból egy szakmai mítosz, hisz ahol kutatták a szolgáltatásokkal való kapcsolatfelvétel háttereit, kiderült, hogy az esetek többségében a szolgáltatás igénybevételét vagy az életnehezégekkel eredő szenvedésszorongás vagy a környezet jó vagy kevésbé jó szándékú befolyása, illetve a hatósági, jogi kötelezés írta elő, határozta meg. Vagyis az önkéntesség ritkább esetben fordul elő, mint ahogy azt a segítő szakemberek hinni szeretnék. A közvetlen klienskapcsolatban ezért inkább az a kérdés, hogy az induló, nem túl ideális helyzetet, hogyan lehet a kliens javára fordítani, az autonómiáját megerősíteni. Előadásunkban ezért arra törekedtünk, hogy áttekintsük a kötelezett kliensi helyzet általános kérdéseit és esetpéldák segítségével bemutassuk azokat a módszertani törekvéseket, amelyek ismeretében és alkalmazásával ellensúlyozható a kényszerből adódó ellenállás és kialakítható a kölcsönös bizalmon alapuló segítő kapcsolat.

Iring Zoltán pszichológus, intézményvezető

XII. kerületi Családsegítő és Gyermekjóléti Központ

1124 Budapest Jagelló út 24.

Telefon: (06 1) 319 0190

iring.zoltan@cssk.bp12ker.hu

www.cssk12ker.hu

Pataki Éva főiskolai docens, szociális munkás

vapataki@yahoo.com

A kisgyermekkorai gondozás és nevelés változásai című UNICEF Jelentés főbb üzenetei

A leggazdagabb országokban a gyermekkort illetően fontos változások zajlanak. Az elmúlt évtizedben sok országban volt megfigyelhető nagyarányú növekedés az intézményes (családi otthonon kívüli) ellátásban résztvevő gyermekek számában.¹ Az OECD²-tagállamokban a 3 és 6 év közötti gyermekek több mint 75 %-a valamilyen intézménybe jár. A 3 év alatti gyermekek esetében ez az arány 25 %, de egyes országokban eléri akár az 50 %-ot is.

A változások részben a nők helyzetének javulását, a számukra elérhetővé vált új lehetőségeket tükrözik. Az OECD tagállamokban, a munkaképes korú nők több mint 2/3-a az otthonán kívül dolgozik. Másrészt viszont, minél szegényebb egy család, annál nagyobb nyomás nehezedik az édesanyákra, hogy a gyermek megszületése után visszatérjenek dolgozni.

A legtöbb OECD tagállam kormánya támogatja az intézményes gyermekellátást, hiszen minél több nő dolgozik, annál magasabbak az állami adóbevételek és a bruttó hazai termék (GDP), miközben csökkennek a szociális juttatásokra fordított kiadások.

A Jelentés éppen ezért nemzetközi szinten alkalmazható, tíz kritériumból álló minimális normarendszer bevezetését javasolja, amelyek a gyermekgondozási szabadságra, a hátrányos helyzetű gyermekek számára prioritást biztosító nevelési programokra, a 3 és a 4 évesek arányára az intézményes ellátásban, a velük foglalkozók képzésére, az állami finanszírozás mértékére, a gyermekszegénység arányára, valamint gyermekek részére biztosított alapvető egészségügyi szolgáltatások elérhetőségére vonatkoznak.

Jelenleg mindössze Svédország teljesíti mind a 10 javasolt kritériumot, közvetlenül utána Izland következik a rangsorban, mivel 9 kritériumot teljesít, illetve Dánia, Finnország, Franciaország és Norvégia, melyek 8 kritériumnak felelnek meg. Magyarország másik három ország (Belgium, Szlovénia és Új-Zéland) társaságában 6 kritériumnak tesz eleget. A tagállamok közül mindössze három ország – Ausztrália, Kanada és Írország – teljesít kevesebbet 3 kritériumnál.

A Jelentés amellett érvel, hogy a legfiatalabb gyermekek érdekeit azok az intézkedések szolgálják leginkább, melyek megkönnyítik, hogy a születést követő első 12 hónap alatt legalább az egyik szülő otthon maradjon a gyermekkel. Továbbá azt is javasolja, hogy az intézményes gyermekellátások finanszírozása rugalmas legyen, prioritást biztosítva a hátrányos helyzetű gyermekek számára azáltal, hogy megnöveli a fejenkénti ráfordítást a nélkülöző családok esetében. Akár speciális, akár általános, állami- vagy magánintézményről van szó, a Jelentés hangsúlyozza, hogy minden esetben jelentős állami finanszírozás, felügyelet és támogatás szükséges, ha valóban az a cél, hogy mindenki számára elérhetővé váljon a minőségi szolgáltatás.

Az iskoláskor előtti gondozás és nevelés minősége mindenekelőtt attól függ, hogy a gyermekkel foglalkozó személyek képesek-e megfelelő kapcsolatot kialakítani vele, és képesek-e biztonságos, következetes, érzékeny, stimuláló és kielégítő légkört teremteni. Éppen ezért döntő fontosságú, hogy az ellátást nyújtó személyzet képzettsége magas szintű legyen, létszáma megfelelő arányú legyen, valamint, hogy a gyermekcsoportok létszáma alacsony legyen, különösen olyan intézményekben, ahová veszélyeztetett illetve speciális tanulási igényű gyermekek járnak.

A „The child care transition” című Report Card 8 angolul letölthető a www.unicef-irc.org/publications honlapról.

Korintus Mihályné

Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet

1134 Budapest, Tüzér utca 33-35., marta.korintus@szmi.hu

1 A Jelentés vonatkozásában, a kisgyermekkorai gondozás és -nevelés intézményei Magyarországon a bölcsődék, családi napközök és az óvodák. (a szerk.)

2 OECD: Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development)

Az ÁGOTA® Alapítvány a magyar gyermekvédelemben

Az Állami Gondoskodásban Élő és Veszélyeztetett Fialatok Támogatásáért Alapítvány (ÁGOTA® Alapítvány) alapítója Kothencz János pedagógus, teológus, szociálterápiás szerepjáték csoportterapeuta, aki maga is állami gondoskodásban nevelkedett.

Az alapítvány országos tevékenységi körben (19 megye 76 gyermek- és lakásotthonában) az állami gondoskodásban élő és a veszélyeztetett fiatalokat segíti: felvállalja az állami gondoskodásban élők és a veszélyeztetett fiatalok szakmai, programbeli, pénzbeli, tárgyi és erkölcsi támogatását, valamint biztosítja a célok érdekében tevékenykedők szakmai képzését.

Három Lépcsős Módszer

Az ÁGOTA® Alapítvány a következő, úgynevezett Három Lépcsős Módszerrel dolgozik, melyet immár tizedik éve sikerrel alkalmaz az ország gyermekotthonaiban:

1. Lépcső

Évközi munka: munkatársaink rendszeres szabadidős és élményprogramokat, témafeldolgozó beszélgetéseket, pedagógiai programokat visznek el támogatott gyermekotthonainkba.

2. Lépcső

ÁGOTA® Nap: adott intézmény évközi munkájának összegzése, melynek során az összes önkéntes munkatárs egy egész napos programot (előadások, beszélgetések, vetélkedők, Ki Mit Tud stb.) valósít meg a gyermekotthonban.

3. Lépcső

ÁGOTA® Tábor: Minden év nyarán megrendezzük az Állami Gondoskodásban Élő Fialatok Országos Találkozóját, azaz az ÁGOTA® Tábort, az összes körzetünk fiataljainak részvételével. Ez a 10 napos találkozó egész éves munkánk megkoronázását jelenti.

ÁGOTA® Kutatás és Kísérleti Pedagógiai Módszertan

Alapítványunk 2006-ban zárta le két éves kutatását, melynek keretében a magyar, állami gondoskodásban élő gyermekek helyzetéről folytattunk átfogó, országos vizsgálatosorozatot, öt módszer felhasználásával. A kutatás eredményeit felhasználva az elmúlt években olyan szakmai-pedagógiai módszertant dolgoztunk ki, melynek segítségével az állami gondoskodásban élő gyermekek társadalmi beilleszkedését, sikerességét szeretnénk támogatni.

Önkéntesképzés

Alapítványunk önállóan képzí a nálunk tevékenykedő mintegy 270 önkéntest. Alapítványunknál nem szükséges iskolai előképzettség a gyermekekkel való foglalkozáshoz. A kötelező képzéseinken adjuk át munkatársainknak azokat a specifikus információkat, melyek nélkülözhetetlenek a karitatív munkához. Alapítványunk önkéntescsoportjának különlegessége, hogy a segítők megközelítőleg 30%-a korábban segített, tehát állami gondoskodásban élő és veszélyeztetett fiatalok közül kerül ki.

ÁGOTA® Alapítvány 6722 Szeged, Kossuth L. sugárút 29.

Telefonok: (06 62) 483 446 (Iroda)

(06 30) 670 9227 (**Kothencz János elnök**)

(06 30) 670 9226 (**Pál Melinda titkár**)

(06 30) 557 4508 (**Balog Mária projektasszisztens**)

iroda@agotaalapitvany.hu, www.agotaalapitvany.hu

Minőség és mennyiség kérdései

Vér szerinti kapcsolattartás a nevelőszülői ellátásban

Az elmúlt időszakban a gyermekvédelmi szakellátás egyik leggyakrabban tárgyalt témája a vér szerinti kapcsolattartás fontossága volt. Nem véletlenül, hiszen a hazagondozások aránya csekély, a bekerülések száma növekszik, arányaiban tekintve több gyermek és átlagosan hosszabb időt tölt az ellátórendszerben, mint az irányadó uniós átlag.

Több és differenciáltabb segítségre van szükség, ez nem kérdés. De vajon a vér szerinti kapcsolattartások fokozott támogatása, a találkozások gyakoriságának növelése a megoldás? Igaz az, hogy a nevelőszülői családokba bekerülő gyermekek jogai sérülnek, mert átlagosan csak kéthetente engedélyezett számukra a vér szerinti szülőökkel való találkozás? És vajon milyen tendenciát mutatnak a statisztikák?

Ezekre a kérdésekre próbáltak a Fészek Egyesület munkatársai válaszokat találni, elsősorban a saját hálózatukban végzett adatgyűjtés alapján. Ez az ország legnagyobb civil fenntartású nevelőszülői hálózata, közel 340 gondozottal és 10 éves szakmai tapasztalattal. A vér szerinti kapcsolattartás támogatása, úgy személyi, mint tárgyi feltételek biztosítása révén ugyanis évek óta kiemelt helyen szerepel az egyesület tevékenységében.

A téma feldolgozása azonban nem csak elméleti síkon zajlott, a beszélgetésben olyan meghívottak is részt vettek, akik közvetlen érintettjei a vér szerinti kapcsolattartás megvalósításának: nevelőszülők és vér szerinti szülő is. Az ő személyes történeteik iránt különösen nagy érdeklődést mutatott a hallgatóság.

Az interaktív előadás tanulságaként elmondható, hogy a hazagondozás elősegítésében csak az egyik összetevő a kapcsolattartások gyakorisága, legalább olyan fontos lenne a gyermekek fogadására alkalmas körülmények megteremtése vagy a vér szerinti szülő fizikai és mentális egészségének helyreállítása. Ezeknek a problémáknak a megoldására azonban ma még kevés az eszköz és a kapacitás. A kapcsolattartások gyakoriságának értékelése során éppen ezért nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a körülményt sem, hogy mi a reálisan kitűzhető cél? A gyermek hazagondozása vagy az érzelmi biztonságának megteremtése és a gyökereinek ápolása mellett a megfelelő családi szocializáció feltételeinek biztosítása.

A foglalkozáson közreműködtek: Báló Otília, Rádiné Festő-Hegedűs Terézia, Vargáné Pozderka Terézia, Katonáné Újszászi Katalin, továbbá Iványi Zoltán, Iványi Zoltánné és Tisza-Kis Lászlóné.

Báló Otília ügyvezető

Fészek Egyesület

2030 Érd, Karolina utca 3.

Telefon: (06 23) 375 843

feszek93@freemail.hu

www.feszekegyesulet.hu

Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben

2007-ben a Szociális és Munkaügyi Minisztérium valamint a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet Gyermekjóléti és Gyermekvédelmi Főosztálya a gyermekvédelmi törvény 10. születésnapja alkalmából meghirdetette „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” című programját.

Szikulai István a SZMI Gyermekjóléti és Gyermekvédelmi Főosztály vezetője ismertette a program célját: a gyermekvédelmi törvény tízéves alkalmazása során kialakult és a tapasztalatok által igazolt eljárások összegyűjtése, azok minél szélesebb körben történő terjesztése a nyilvánosság számára, amely által is biztosítani kívánja a módszertani intézet főosztálya a sokoldalú intézményi együttműködés erősödését, öntevékeny szakmai műhelyek kialakulását és a szervezett horizontális tapasztalatcseréjét a gyermekjóléti-gyermekvédelmi intézményekben.

A nyertes pályázatok közül a következők mutatkoztak be:

Bölcsődétől a sokszínű szolgáltatásokat kínáló gyermekcentrumig programot Dr. Mátya Katalin programfelelős mutatta be.

Kategória : a család összetartozásának erősítése, többirányú támogatása. A család és otthon nyújtó ellátás kapcsolata. Integrált ellátások szervezése.

Apró léptek képességfejlesztő program pécsi gyakorlatát Dorsics Orsolya programfelelős mutatta be. Kategória: az egyénre szabott, sajátos szükségletekhez igazodó ellátások kialakítása a szakellátásban.

“Egyedül nem megy, nem” – Közösségszervezés, integráció elősegítése alternatív ellátási formában, az egyenlőtlenségek kompenzálása érdekében című programot Tóth Ferencné programfelelős mutatta be. Kategória: a közszolgáltató és közösségi megoldások a prevencióban

Multikulturális klub a Tiszadobi Gyermekvédelmi Központban című programot Áncsán Aranka programfelelős ismertette az érdeklődőkkel, az érzékenységet erősítő, fejlesztését segítő követelmények érvényesítése kategóriában.

Nevelő szülői klub-nap nevelőszülőknek, helyettes szülőknek, segítő szakembereknek Programot, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Gyermekvédelmi Központ nyíregyházi gyakorlatát Figula Mariann szakértő, program felelős mutatta be, a szakmai személyiség karbantartása kategóriában.

A programokról bővebben a “Jógyakorlatok a gyermekvédelemben 2007” (Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Budapest, 2008) című kiadványban olvashatnak az érdeklődők – és kettőről a következő oldalakon is.

Rajkort Ildikó szakreferens

Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet Gyermekvédelmi Főosztály

1134 Budapest, Tüzér u. 33-35.

ildiko.rajkort@szmi.hu

www.szmi.hu

Apró léptek képességfejlesztő program

Programunk Pécssett, a Kisgyermek Szociális Intézmények Gyermekotthonában és Bölcsődéjében valósul meg. Intézményünk több feladatot is ellát a gyermekjóléti alapellátás illetve a gyermekvédelmi szakellátás területén.

A gyermekotthon, bentlakásos bölcsőde és úgynevezett nyújtott nyitvatartású bölcsőde működik intézményünkben.

A képességfejlesztő program szinterei egy tornaterem, egy egyéni fejlesztő szoba, valamint egy terápiás medence. A fejlesztő foglalkozásokat két főállású fejlesztőpedagógus vezeti. Fontos kiemelni, hogy programunk olyan kisgyermekeknek nyújt intenzív fejlesztést, akik más körülmények között nem valószínű, hogy hozzáférnének a számukra fontos terápiákhoz.

A szakemberek közösen készítik el a gyermek fejlesztési tervét. A fejlesztés módszerei tekintetében szenzomotoros szemléletű terápiákra támaszkodunk, kiegészítve a Kokas-módszer zenéből indított fejlesztésével illetve művészetterapeuta által vezetett kreatív csoportfoglalkozásokkal.

Bízató eredményeket tudunk felmutatni a HRG (Hidroterápiás Rehabilitációs Gimnasztika) terápiával végzett fejlesztéssel. A módszer egy vízben alkalmazott komplex preventív és rehabilitációs program az eltérő fejlődést mutató gyerekek számára. A gyermekek többsége igen élvezi a langyos víz érintését, amely izomtónus-lazító hatású és állandó taktilis ingert biztosít. A vízben a háromdimenziós mozgások könnyebben megvalósíthatók, a vestibuláris rendszer intenzív fejlesztése érdekében. Mivel a magzat az anyaméhben is folyékony közegben van, így a víz lelkileg ősbibb és természetesebb.

A tornaszobában alkalmazott „szárazföldi” fejlesztés alapját a TSMT (Tervezett Szenzomotoros Tréning) adja. A foglalkozásokon játékos légkörben ismertetjük meg a gyermekeket az eszközökkel és azok használatával. A terápiás módszer egyik alapja, hogy a gyermek öngyógyító képességére épít, melyet a fejlesztést végző szakember facilitál, a feltételek megteremtésével.

Harmadik fejlesztő módszerünk a legendás Kodály-tanítvány, Kokas Klára zenéből indított módszere, a gyermek harmonikus fejlesztésére törekszik. A fejlesztő hatás neurológiai alapját az adja, hogy a zene által keltett ingerek feldolgozásában mindkét agyfélteke közreműködik. A zenének ezen kívül nyugtató hatása is van, a hozzá rendelt mozgásban a belső feszültségek oldódnak.

A kreatív foglalkozásokat művészetterapeuta kollégánk tartja. Arra törekszünk, hogy választékos és minőségi eszközökkel dolgozzunk és ne korlátozzuk gyermekeink alkotó tevékenységét A4-es keretek közé. A kapcsolatteremtésben gátolt, a szülők hiánya miatt érzelmi zavarokban szenvedő gyermekeknek a verbális közlés helyett olyan kifejezési eszközt adunk a művészetterápia által, mely segítségével kifejezhetik érzéseiket, s ezzel mérsékelhetjük a problémák előfordulásának súlyosságát.

Bízunk abban, hogy munkánkkal növeljük a ránk bízott gyermekek esélyét az egészséges személyiségfejlődésre, és tágabbra tárjuk azt az ajtót, amely egy emberi, boldog életre nyílik.

Dorsics Orsolya intézményvezető

Pécs M. J. V. Kisgyermek Szociális Intézmények Gyermekotthon és Bölcsőde

7635 Pécs, Gosztonyi Gyula utca 1.

Telefonszám: (06 30) 575 5957

Email: dorsics@gmail.com

Közösségszervezés, integráció elősegítése, alternatív ellátási formában, az egyenlőtlenségek kompenzálása érdekében

Általános cél: hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok részére, megelőzően alapuló komplex közösségfejlesztő, szabadidős, reszocializációs, képességfejlesztő és felzárkóztató szolgáltatási rendszer működtetése, fenntartása, információk és ismeretanyagok átadásával, annak érdekében, hogy a fiatalok mintákat kapjanak, és életesélyeik növekedjenek.

További cél: megváltozott munkaképességű szakemberek munkába helyezése, kirekesztődésük megszüntetése, valamint a program biztos működtetése

Célcsoport:

- A családi kapcsolat felbomlása, az intézményi kapcsolatok működésének hiánya és az élethelyzettel kapcsolatos szükségletek kielégítésének hiánya alapján jelentkező norma/értékkonfliktusokkal terhelt és különböző, a család funkcióját helyettesítő kockázati szintereken, magányosan vagy csoportosan, szubkultúrában megjelenő gyermekek és fiatalok.
- Kisebbségi (pl. roma), értelmi és mozgássérült gyermekek és fiatalok, valamint családjaik.
- Bármilyen korú fiatal, aki érdeklődik a programok iránt, és elfogadja az integrált programok sajátosságait.
- Megváltozott munkaképességű szakemberek.

Konkrét programok:

- Reszocializációs program.
- Ifjúsági szabadidős alaprogram, tehetséggondozás.
- Demokráciára való nevelés, közéleti részvétel erősítése.
- Integrációs programok (ép és fogyatékosok közös programja).
- Egészségügyi program.
- Bűnmegelőzés.
- Kulturális program.
- Mozdássérült gyermekek, fiatalok számára „A” részprogram - Ép és sérült gyermekek, fiatalok kapcsolatának erősítése. Megfelelő támogatás esetén lovagoltatás, táboroztatás.
- Értelmi és mozgássérült gyermekek, fiatalok számára szabadidős “B” részprogram - Értelmi sérült fiatalok délelőtti foglalkoztatása, fejlesztése, szabadidős tevékenysége. Halmozottan sérült gyermekek délelőtti megőrzése. Szülők mentesítése.
- Uzsonnáztatás.
- Ingyenes Internetes elérhetőség, játék biztosítása.
- Mentorálás.
- Segítő szolgáltatások (tanácsadás, ügyintézés, képviselő).
- Megváltozott munkaképességű szakemberek foglalkoztatása.
- Tereptanári feladatok ellátása.

Tóth Ferencné elnök

Kamasz-Tanya Gyermekek- és Ifjúsági Egyesület

5008 Szolnok, Lechner Ödön utca 2.

Telefon: (06 20) 946 1360, telefon és fax : (00 36 56) 428 418

kamasztanya@pr.hu

<http://kamasztanya.civilreg.hu.com>

Roma gyerekek integrációja, az iskolai szociális munka eszközeivel

---

A Periféria Egyesület 1999. óta foglalkozik Nyíregyháza város szegregált lakótelepén, a Huszártelenen élő roma gyerekekkel. A szegregáció a lakhatásban felerősíti azokat a hátrányokat, amelyek miatt a telepi gyerekek rosszabb esélyekkel indulnak az oktatásban, munkavállalásban és a családalapításban, mint a telepen kívül élők. Az Egyesület fejlesztő és integrációs programjának fókuszában a társas viselkedés többségi normáinak elsajátítása, csoport és közösségépítés, képesség és készségfejlesztés, konfliktuskezelési technikák tanulása, kapcsolatteremtési és beilleszkedési problémák kezelése áll. A program a telepi általános iskolában működött 2006/2007. tanév végéig. A roma gyerekek elkülönítése, az egyenlő bánásmód követelményeinek megsértése miatt a 13-as számú iskolát bezárták, így az addig elkülönítetten tanuló gyerekek integráltak a belvárosi oktatási intézményekben tanulnak.

Tapasztalatok szerint a gyerekek számára komoly gondot okoz a beilleszkedés és az ebből adódó problémák megoldása, a többségi társadalom szabályaihoz való alkalmazkodásuk nehezített. Az egyik legnagyobb probléma, hogy a telepi iskolából sok tárgyból erőteljes lemaradást hoztak magukkal.

Az előadás során a szegregált és integrált oktatás tapasztalatai, előnyei, hátrányai kerültek bemutatására. A szegregáció előnye, hogy a gyerekek védett környezetben vannak, ahol jobban ki lehet szolgálni a speciális igényeiket, ami azonban egy idő után kisebb igény- és követelményszinttel párosul (így például nem vették annyira komolyan, ha hiányoznak, elkésnek vagy nem csinálnak házi feladatot). A szegregáció egyértelmű hátránya, hogy nem készíti fel a gyerekeket egyenlőknek tekintettek közötti versenyhelyzetre, azaz nem készít fel „a társadalomra”. Erre alkalmas az integráció, azonban ebből adódik a hátránya is: a gyereket védelem nélkül behelyezi egy olyan versenyhelyzetbe, amely alig különbözik a társadalmi versenyhelyzettől.

A sikeres integráció mind a társadalom egésze, mind a cigányság részéről kölcsönös alkalmazkodási folyamatot igényel. Fontos a társadalomban a nyitott személet és a befogadó attitűd kialakítása, amely során úgy tud kialakulni az együttélés, hogy a cigányság megőrzi identitását, kultúráját. Ehhez lényeges a szakemberek, segítők összehangolt munkája, valamint a családnak és az iskolának elengedhetetlen szerepe van a folyamat sikerességében.

A szociális munkások szemléletében is változtatásra van szükség: meg kell tanulni a cigány emberekkel velük együtt dolgozni, és nem értük. Nem az a jó kérdés: mit tehetnek érted? Hanem: ki vagy? Mi a helyed a társadalomban? Mivé akarsz válni? Mit tudunk tenni, hogy azzá válhass?

Fodor Éva szociális munkás

Periféria Egyesület

4400 Nyíregyháza, Eötvös utca 1.

Telefon: (06 42) 504 617

evafodor@gmail.com

www.periferiaegyesulet.hu

Filmkészítő szakkör gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyerekeknek

---

Egy gyermekotthonban működő filmkészítő szakköri projektünk munkáját és felépítését mutatjuk be. A szakköri tagok többsége többszörösen traumatizált, magatartászavarokkal küszködő, szülei nélkül nevelkedő gyerek.

1. Filmszakkör definíciója, története, külső feltételrendszere

A filmszakkör egy olyan kreatív foglalkozás, ahol a gyerekek saját élményeik (múltbeli események, álmok, fantáziák), filmélményeik, videoklippek, szappanopera-részletek és mesei motívumok alapján rövidfilm terveket írnak, majd leforgatják a két-három perces filmetűdöket. A gyerekek egymás filmjeiben végzik a filmstábokban szokásos feladatokat, belekóstolhatnak a filmezéssel kapcsolatos művészi és szervezési feladatokba. Az alkotási folyamat, a csoporthoz tartozás élménye szocioterápiás hatású a gyermekek számára.

Az első filmkészítő szakkört 2003-2004-ben a Fénykanál Produkció szervezésében, Budapesten, a Húvösvölgyi Gyermekotthonban tartottuk. A szakköri év végére kilenc kisfilm született. Azóta a szakkörök egyesületi munkánk keretében a Gyerekszem Közhasznú Művészeti Egyesület szervezésében folynak és az elmúlt hat évben a szakkörök során csaknem ötven kisfilm született. Az eddig elkészült filmek hitelesen beszélnek a gyerekek érzéseiről, gondolatairól, sorsáról.

A szakkör adta az ötletet, hogy feltérképezzük az országban működő gyerekfilmkészítő műhelyekben, iskolákban, nyári táborokban és egyéni gyerekalkotók által készített filmtermést. 2007-ben megrendeztük a Millenárison az I. Gyerekszem Filmfesztivált, amelyre a gyerekek 200 filmet neveztek. 2009 januárjától már két budapesti gyermekotthonban is tartottunk filmkészítő szakköröket és 2009. május 22-24-én lezajlott a II. Gyerekszem Filmfesztivál.

2. A filmszakkör célja

A szakkör lehetőséget ad arra, hogy konkrét pszichoterápiás beavatkozás nélkül a gyerekek a filmkészítés során olyan traumákat, nyomasztó titkokat "játsszanak ki" magukból, amelyek akadályozzák őket a lelki és fizikai fejlődésben. Különösen nagy segítséget jelent a filmszakkör a családjuktól részben vagy teljesen elszakadt, általában hospitalizálódott, alulmotivált, érzelmileg labilis és néha irreális énképpel rendelkező gyerekek számára.

3. Filmszakkör éves munkájának struktúrája és az egyes fázisokhoz kapcsolódóan a felmerülő pszichológiai problémák elemzése

A gyerekek munkáját a különböző filmszakmai területeken jártas konzultánsok segítik. Nagyon óvatos bánásmódot igényel a gyerekek - elsődlegesen nem filmes szándékú, tehát nem alkotói attitűdből táplálkozó - közlési vágya. A szakköri munkában külső konzulensekként korábban Móra László Xavért, az ELTE PPK Pszichológiai Intézetének tanársegéde, pszichodráma szakember, klinikai szakpszichológus, legutóbb pedig Dr. Vince Anna pszichoanalitikus működött közre.

A szakkörök során egyre nagyobb önállóságot próbálunk adni a gyerekeknek a munka minden fázisában, oly módon, hogy a korábban már említett kereteket megtartsuk, és arra törekszünk, hogy a filmtervek úgy kerüljenek a vászonra, ahogy azokat a filmeket kitaláló gyerekek valóban látják.

A filmkészítő szakkört korábban a Magyar Mozgóképek Közalapítvány, idén a Raiffeisen Bank támogatja.

Grosch Nándor producer, filmszakkörvezető

Gyerekszem Közhasznú Művészeti Egyesület

1393-Budapest, PF: 341, Telefon: (06 20) 243 1031

info@gyerekszemfilmfesztival.hu, www.gyerekszemfilmfesztival.hu

Kutatási részeredmények

Gyermekvédelem és iskolai szociális munka címmel 2008-ban kutatást végeztünk annak feltárására, hogy vajon az iskola társadalmi tagjai – a tanulók, a szülők, a pedagógusok (igazgatók, gyermekvédelmi felelősök is) mit gondolnak az iskolában előforduló problémákról, illetve hogyan viszonyulnak az iskolában nyújtható szociális szolgáltatás szükségességéről, konkrétan az iskolai szociális munkások megjelenéséhez.

18 iskolában 2777 fő töltött ki kérdőívet.

Fontos a terminológia tisztázása, kit értünk iskolai szociális munkás alatt: az iskolai szociális munkás kapocs az otthon, az iskola és a közösség között – képes beavatkozni és kezelni a szereplők közti interakciók során keletkező konfliktusokat. Végzettségét tekintve szociális munkás vagy szociálpedagógus. Az iskola vagy egy független szervezet alkalmazza.

Az eredmények:

A tanulók, szülők és pedagógusok eltérően látják az iskolában előforduló problémákat. Néhány példa: a pedagógusok 100%-a a magatartási problémákat helyezi a rangsor elejére, míg a szülők és gyerekek körülbelül 70%-a. Egyéb problémák mértékének megítélésében sokkal nagyobb eltérés tapasztalható. Második a problémák rangsorában a pedagógusok szerint, a trágár beszéd, harmadik pedig a tanulási nehézségek, képtelenségek. A szülők a dohányzást, alkohol-, drogproblémákat fenyegetőbbnek tartják. A gyerekek a pedagógusok véleményéhez közelítenek a trágár beszéd tekintetében, viszont a dohányzás, alkohol-, drogproblémák megítélésében a szülőkhöz áll közelebb a véleményük.

Figyelemre méltó, hogy a szülőknek több mint fele az erőszakot és bántalmazást látja komoly problémának, egyharmad részük a fiatalkori bűnözést, iskolakerülést, iskolafóbiát, cigány gyerekek helyzetét, korai szexualitást, szabadidő eltöltés lehetőségeit is komoly problémának látja. A tanulók véleménye e területekről közelít a szülőkéhez, ellenben a pedagógusok e területeken nem látnak akkora gondokat.

A tanulók (10-14 éves korosztály) látják az iskolai szociális munkás jelentőségét, amit a következőképpen fogalmaznak meg:

- „Azért lenne jó az iskolai szociális munkás, mert nem kéne elmennem minden második héten a családsegítőbe.”
- „Mert jó, ha tudod, hogy számíthatsz valakire, aki bármikor meghallgat, vagy ha kell segít”
- „Kevesebb lenne a diák és a tanár közti konfliktus.”
- „Első sorban szerintem annak a diáknak lenne jó, akinek az otthoni környezete nem megfelelő. Például piszkos, akit vernek, vagy a szülei nem valók gyereknevelésre, például isznak, eljárnak otthonról hosszú időre.”
- „Mert minden problémát elmondhatunk neki. Például ha vernek otthon, vagy iskolán belül valami probléma van.”
- „Védené az érdekeimet.”
- „Segíthetne a kiközösítettek elfogadásában.”

Összességében az eredmények szerint a szülők 86%-a, a pedagógusok 79%-a, az igazgatók 77%-a, a gyermekvédelmi felelősök 73%-a szükségesnek ítéli az iskolai szociális munka, mint szolgáltatás bevezetését az iskolákban.

Jankó Judit főiskolai adjunktus, elnök

Magyarországi Iskolai Szociális Munkások Egyesülete

8000 Székesfehérvár Fürdő u.1. Telefon: (06 30) 937 1874

jankojudit@vipmail.hu, www.miszme.hu

Az iskolai szociális munka gyakorlat tapasztalatai hallgatói szemmel

---

2007 őszén volt egy tantárgyunk, amely az iskolai szociális munkáról szólt. Már az elején elkezdett komolyabban érdekelni a téma, ezért jelentkeztem az év elején induló szakkollégiumi csoportba, amelynek szintén ez volt a témája. A szakkollégium keretében végeztünk egy nagyobb kutatást az általános iskolák körében, hogy felmérjük az iskolai szociális munka szükségességét. Több iskolában is pozitív volt a fogadtatás. A kutatás során ismertem meg a Seregélyesi Általános Iskola gyermekvédelmi felelősét, aki – mint a beszélgetésekből kiderült – tulajdonképpen szociális munkát végez, szociálpedagógus diplomával rendelkezik. A következő tanév első félévében a 380 órás nagygyakorlatot ebben az iskolában végeztem.

Már az igazgató úrral való első találkozásomkor érezhető volt, hogy ő teljes mértékben bizik az iskolai szociális munka sikerében, és szükségesnek tartja munkáját. Ahogy kezdtem bekapcsolódni az iskola életébe, láttam, hogy a pedagógusok alapvetően két csoportba sorolhatóak: egy részük együttműködik a gyermekvédelmi felelőssel, míg a többség inkább teljes mértékben igyekszik áthárítani rá a gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatokat.

Egy másik észrevétel a pedagógusokkal kapcsolatban, hogy amikor probléma merül fel egy gyermekkel, többségük azonnali megoldást és javulást vár. Ez azonban sokszor lehetetlen, hiszen a szülőknek és a gyerekek is időre van szükségük a változtatáshoz, ami a probléma megoldását jelentheti. A változás eléréséhez pedig türelem kell, amit persze nem könnyű gyakorolni bizonyos helyzeteken. Azonban a türelmetlenségnek még károsabb következményei lehetnek annál, mint amik a probléma kiinduláskor voltak.

A szülőkkel kapcsolatban azt figyeltem meg, hogy velük különösen fontos éreztetni, hogy a segítő szakember tényleg segíteni szeretne, és nem pedig megítéli vagy elítéli őket. A bizalom kiépítésén túl szükséges a jó ítélőképesség és az óvatosság, mert gyakran igyekeznek jobb színben feltüntetni saját magukat, mint ami a valóság. A gyerekek esetében azt tapasztalatom, hogy kapcsolatuk a gyermekvédelmi felelőssel bizalmas, bátran keresik fel őt a gondjaikkal. Előfordul, hogy nemcsak komoly problémákkal, hanem kisebbekkel is, amelyekhez nem feltétlenül kellene a szociális szakember segítsége, de megszokták, hogy neki bármit elmondhatnak, ő majd meghallgatja őket. Igénylik a spontán és közvetlen beszélgetéseket és keresik a társaságát, különösen azok a gyerekek, akik leginkább rá vannak szorulva a segítségére. A figyelmen túl igénylik a pozitív megerősítéseket és a dicséretet is.

A legérdekesebbek voltak azok a vetélkedők, melyekben a gyengébb tanulók is részt vettek és a képességeikhez mért feladatokban ők is átélhették a verseny örömet, részévé válhattak az iskolai életnek.

Tóth Réka, IV. évfolyamos szociális munkás hallgató

Kodolányi János Főiskola

Székesfehérvár

rekazita21@gmail.com

Iskolai szociális munka Seregélyesen

Az iskolánkban kidolgozott és bevezetett gyermekvédelmi programot és eredményeit mutatom be.

Seregélyes hátrányos helyzetű nagyközség. A lakosság körében magas a munkanélküliség, a nagycsaládok száma, viszont alacsony az iskolai végzettség. Iskolánkban 338 gyermek tanul.

A gyermekek legnagyobb arányban a szülei életviteli problémái miatt veszélyeztetettek. Ilyen az iskolázatlanság és sok esetben az ebből adódó munkanélküliség, alkoholizmus, a több műszakos munkarend és ezekből adódó családi és egyéb konfliktus.

A gondozásra szoruló gyerekek száma növekszik. A probléma az iskolában csapódik le halmozottan, ezért itt kellett megoldást keresni.

Létrehoztunk egy munkaközösséget, melynek vezetője a gyermekvédelmi felelős, tagja az alsós és felsős munkaközösség vezető, védőnő, fejlesztő pedagógus, tanulószoba vezetője, logopédus, pedagógiai szakszolgálat munkatársai (pszichológus, pszichopedagógus, gyógypedagógus).

Feladataink

Családnevelés: 2 éves gyermekek szüleivel kezdjük a foglalkozásokat, melyeket az iskoláskor végéig folytatunk. Előadásokkal, gyakorlati foglalkozásokkal, kirándulásokkal, sportfoglalkozásokkal;

Családi életre nevelés: iskolásoknak, önismereti, csecsemőgondozási, életvezetési szakkörök;

Tanulást segítő programok: felzárkóztató csoport, Aires-terápia, versenyek – nem csak jó tanulóknak, pszichológiai foglalkozás, gyógypedagógiai foglalkozás, tehetséggondozás;

Szabadidős program: erdei iskola, napi sportfoglalkozás, kirándulás, művészeti foglalkozás, szeretetvendégség;

Fogadóórák: gyerekeknek, szülőknek, pedagógusoknak;

Jelzések fogadása, továbbítása szükség szerint;

Kapcsolattartás pedagógusokkal, szakemberekkel, hatósággal iskolán belül és kívül;

Esetmegbeszélések, esetkonferenciák;

Továbbképzések.

Jelzések kezelése

A pedagógusok által írásban leadott jelzőlapokat átnézzük és eldöntjük, hogy pedagógiai eszközökkel megoldható-e vagy tovább kell küldeni külső szakemberhez. Ezután a gyermekvédelmi felelős családlátogatásra megy, majd megbeszéljük, ki mit tud tenni a probléma megoldása érdekében. Minden esetben bevonjuk a szülőt és az intézet igazgatójának jóváhagyását kérjük. Tartunk belső továbbképzéseket, bemutatóórákat is, helyi és kistérségi szinten.

Eredményeink

Az igazolatlan hiányzásokat sikerült 90%-kal lecsökkentenünk. A bukások száma harmadára csökkent. Magatartási problémák jóval kisebb számban fordulnak elő. Már nincs magántanulónk. A szülők több figyelmet fordítanak gyermekeik tanulmányi munkájára.

Sárkány Éva szociálpedagógus
Seregélyesi Közoktatási Központ
eva.sarkany@mailbox.hu

Iskolai szociális munka Berlinben

2007 őszén egy ösztöndíj révén tanulmányozhattam a németországi iskolai szociális munkát. A berlini Selma Lagerlöf Általános Iskola, a Bruno Bettelheim Általános Iskola és az Eberhard Klein Középiskola szociálpedagógusaitól tanulhattam. Ez kiváló lehetőség volt számomra, hogy tovább bővítssem a tudásomat és hasznos külföldi tapasztalatokat szerezzek az iskolai szociális munkáról.

Németországban az iskolai szociális munka/szociálpedagógia hosszú múltra tekint vissza, elfogadott a szakma jelenléte az iskolákban, tevékenységi köre kiterjedt. Az iskolák nagy része alkalmaz iskolai szociális munkást/szociálpedagógust.

Az iskolai szociális szakemberek tevékenységének színterét Berlinben Schulstationnak nevezik, mely egy védett, erőszak- és osztályzatmentes hely, nyitva áll a gyerekek számára. A Schulstationok hozzájárulnak a gyermekvédelmi törvény által meghatározott kötelező feladatok teljesítéséhez. Elősegítik a diákok egyéni, szociális és érzelmi fejlődését. Kezelik az akut problémahelyzeteket az iskolában, előkészítik a problémamegoldási stratégiákat, közvetítenek a kiéleződő helyzetekben, támogatják az erőszakmentes megoldásokat. Szociálpedagógiai segítséget kínálnak fel a tanulók számára, különösen azok részére, akik hátrányos szociális helyzetük és/vagy egyéni hátrányaik miatt fokozott mértékű támogatást igényelnek. A fiatalok támogatása érdekében együttműködik a különféle segítő intézményekkel. (§11-Schulgesetz [Német közoktatási törvény 11. §]; §1-Sozialgesetzbuch VIII. [Német szociális törvénykönyv VIII. kötete, Gyermek- és ifjúságvédelmi törvény 1.§]).

Kutatásban hasonlítottam össze a magyar gyakorlatban és Berlinben alkalmazott munkamódszereket, és részbeni hasonlóságot találtam. Az egyéni esetkezelés és tanácsadás; a szülőkkel, családokkal végzett szociális munka; a szociális csoportmunka és a közösségi munka módszereit a berlini iskolai szociális munkások is alkalmazzák. Ezek mellett megjelennek azonban még más módszerek, tevékenységek is, például a konfliktuskezelés (mediáció), a lazítás különböző módszerei (melyek gyakorlati támogatást nyújtanak akut problémahelyzetekben és a hétköznapi sikeres megéléséhez szükséges stratégiák kialakításában), a házi feladat elkészítésében való támogatás és a szociális készségek fejlesztése tanórai keretben, szexuálpedagógiai tevékenység.

Jelenlegi tudásom alapján azt gondolom, hogy a Berlinben látott modellek mintául szolgálhatnak a magyar kezdeményezések számára, például a működés sokszínűbb tételében.

Takács Eszter iskolai szociális munkás

9700 Szombathely, Szatmár utca 49.

Telefonszám: (06 30) 623 9253

takeszti@gmail.com

Alkotni jó!

A biztos sikerélmény titka a jó feladatban rejlik. Mitől jó egy rajzi feladat? Pedagógiaiilag akkor, ha fejlesztő hatású. A gyermek szempontjából attól, ha érdeklí, örömmel foglalkozik vele. A kettő összehozható a gyermekközponú vizuális nevelésben.

Talán kezdjük a hagyományos, a mintarajziskoláktól öröklődött szemlélettel, miszerint a valóságos látvány mind pontosabb rögzítése a rajzitanítás célja. Azt gondolom, ez felül kell vizsgálnunk. Kibővíteni, mert a mai kor emberének vizuális kultúrájában meg kell, hogy jelenjen az önkifejezés is. Ehhez persze eszköz a látvány pontos rögzítése, de nem lehet ez a végcél. Sokszor hallani kortárs képzőművészeti tárlatokon: „Ó, hát ezt én is meg tudnám csinálni!” De hogy várhatunk el mást el a közönségtől, ha a vizuális nevelésünkben azt kommunikáljuk, hogy a valósághú ábrázolás a legmagasabb elérhető színvonal? Mi nem tartjuk indokolt feladatnak a hét éves számára az alma, a virágcsendélet ábrázolását, vagy a fakanál és törölgető-ruha témát alsó tagozatban. Ezekkel ez a korosztály nem képes érzelmileg azonosulni, mert – rájuk jellemző módon – csak az élményszerű megközelítések fogják érdekelni őket. Alkotni pedig nem lehet kényszerből. De miért is kellene? A természeti formák megfigyelése és ábrázolása éppúgy teljeseül, ha például almaevéssel tesszük élményszerűvé a témát, vagy almamanót ábrázolunk. A készségfejlesztés és ne a téma lebegjen a szemünk előtt! A NAT-ban szó sincs törölgető ruhákról, virágcsendeletekről. Talán az egyetlen tantárgy a rajz, ahol a tanár ilyen mértékben igazodhat a gyerekekhez. Miért vennénk el annak a fiúcskának a kedvét az alkotástól, aki csak autókat szeret rajzolni? Mert a tanmenetben alma rajza van? Ilyen előírások nincsenek! Az almaszállító kamion már jó téma neki. Ezen az úton megindulva éppúgy elsajátítható a formaelemzés, mint a modell utáni rajzolásnál. Csak mindig be kell csomagolnunk egy, az életkorhoz igazodó témába, melyen keresztül kifejezhető az egyéni viszonyulás, fejleszthető az önkifejezés, értékelhető a másság.

A sikeres rajzitanítás titka a bátor, a tanítványának érdeklődését szem előtt, a technikákkal szabadon kísérletező pedagógus. Így gondolkodva biztosak lehetünk benne, hogy tanítványaink repesve várják a rajzórákat, hogy tanteremünk tele lesz jókedvű, ötletes és esztétikus alkotásokkal, és az önkifejezést értékelő felnőtteket nevelünk.

L. Ritók Nóra intézményvezető

Igazgyöngy Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

4100 Berettyóújfalú, József Attila utca 11.

Telefon: (06 54) 400 131

postmaster@igazgyongy.axelero.net

www.igazgyongy-alapitvany.hu

Humanisztikus szemlélet az iskolában

Állandó stresszhelyzetet élünk meg az iskolában, mert bármikor bármi történhet. A pozitív elmozdulás érdekében a sikerekért, az eredményekért nagyon meg kell dolgozni.

A negatív társadalmi tendenciákkövetkeztében nyílik az olló. Egyik oldalon óriási követelmények várnak a gyerekekre az életben. Ugyanakkor egyre többen távolodnak el a tanulástól, kerülnek periférikus helyzetbe, sodródnak a deviáns karrier felé. Sok családnak, gyerekek kilátástalan a helyzete. A deviancia irányába sodródó gyerekeket egyre nehezebb tanítani és nevelni „elavult” pedagógiai módszerekkel. 35 évet dolgoztam a gyermekvédelemben. Voltam képesítés nélküli nevelő, gyermekfelügyelő, nevelőtanár és 19 évig igazgató Salgótarjánban a Bóna Kovács Károly Általános Iskolában és Diákotthonban. (Nyugdíjasként a fővárosba költözve gyermekvédelmi felelősként dolgozom.) A pedagógiai tapasztalataimat kívántam megosztani azokkal a kollégákkal, akik megszeretnék érteni a problémák gyökereit, s azokra válaszokat, megoldásokat keresnek. Folyamatosan képezni kell magunkat. Aki „zűrös” gyerekekkel foglalkozik, tudja a választ. A Bóna Kovács Károly Általános Iskolában és Diákotthonban a halmozottan hátrányos helyzetű tanítványaink esélyegyenlőségének biztosítása érdekében három nemzetközi programot vezettünk be. Izraelből a Virág-mozgalmat. Főiskolai hallgatók baráti kapcsolatokat építettek a gyerekeinkkel, s közben pozitív mintát nyújtottak. Hollandiában szerzett tapasztalataink alapján nevelő-oktató munkánkba beépítettük a Belső Gondozói Rendszert.

A gyerekek alapos megismerésére építve terveztük meg az intervenciót, az egyéni és kiscsoportos fejlesztéseket. Néhány évvel ezelőtt megismerkedtünk a Pressley Ridge amerikai non-profit szervezettel, amely 1822 óta nyújt szolgáltatásokat a sajátos igényű, „problémás” gyerekek oktatása, segítése, gondozása terén a gyerekek és családjaik számára. Anyagi problémák miatt teljes egészében nem tudtuk átvenni a programot, de néhány elemét beépíthettük a pedagógiai programunkba, s így hatékonyabban tudtuk segíteni a deviancia irányába tartó gyerekeknek. Sikeresen végrehajtottunk egy Phare pályázatot, amelynek címe: „Együtt az iskolai lemorzsolódás csökkentéséért” volt. Ennek köszönhetően több tanítványunk érettségi adó középiskolában folytatta tanulmányait. 67 millió Ft értékben szintén Phare program keretében felújítottuk a diákotthont, s kialakítottunk egy olyan informatikai tantermet, amely a XXI. század követelményeinek is megfelel. Nyitott szemmel kell járni a világban, s találhatunk megoldásokat!

Botár Béla gyermekvédelmi felelős

József Attila Általános Iskola

Budapest XX. ker. Attila utca 25-27.

Telefon: (06 30) 369 0264

Email: botar@t-online.hu

Érdekek, karrierutak, és ellenjárszmák lehetőségei a magántanulóvá válásban

---

Pódiumbeszélgetés összefoglalója

Beszélgetésünk az invitáló gondolatait jártuk körbe.

„Az utóbbi években egyre több 16-18 éves fiatal keresi meg a Belvárosi Tanodát. Korábban a jelentkezők között a 20 év fölötti korosztály dominált. Mivel a tankötelezettség 18 éves korhatára nem engedi az iskolaigazgatóknak, hogy kirúgják a bármilyen értelemben problémás tanulót, a szülőket gyakran arra veszik rá, hogy kérjen a gyerek számára magántanulói státuszt. Ezzel a gyerek addigi problémái többnyire csak súlyosbodnak. Eltűnik életéből a rendszer, a tanulás, a kortárs csoport, az értelmes, napi tevékenység, mindennapi sikerek, célok. A következmény többféle lehet, de mindenképpen a kallódás felé mutat. Súlyos pszichés zavar, deviáns magatartásformák, depresszió.” (Szebényi Csilla)

„A gyermekotthonokba kerülő serdülő fiataloknál markánsan jelenik meg a bekerülés okaként a tankötelezettség elmulasztása. A fiatalok átlagosan 1,5 év csellengés, iskola-kerülés után kerülnek ki családjaikból. Ez megtörténik azon fiataloknál is, akik egyébként életüket családjukban rendezetten élik. A serdülőkorban átmeneti nevelésbe került fiatalokra jellemző, hogy 16-17 évesen 35% az 5.-6. osztályt végezte el, s a nagykorúság elérésekor még mindig nem rendelkeznek általános iskolai bizonyítvánnyal.” (Varga Bea)

Révész Magda elemezte, hogyan alakult a magántanulóság szerepe.

Az iskolai gyermekvédelmi felelősök felelőssége, minden magántanulóvá váló fiatal esetében felmerül. A résztvevők egyöntetűen alkalmatlannak tartják a mai struktúrát, amiben a gyermek kizárását szorgalmazó igazgató, a gyermekvédelmi felelős munkáltatója.

A Belvárosi Tanoda munkatársai a fentiek miatt továbbképzési programokat dolgoztak ki pedagógusok számára.

A kerekasztal-beszélgetésünkön a legextrémebb példaként végiggondoltuk annak a gyerekeknek a jövőjét, akiről 2009-ben, 6 éves korában leírta az óvónő, hogy magánóvodába lenne szükséges járni, mivel ők nem tudják kezelni a nála és körülötte felmerülő gondokat.

Botár Béla gyermekvédelmi felelős, nyugalmazott iskola- és kollégiumigazgató
botar@t-online.hu, (06 30) 369 0264.

Dr. Révész Magda, a Fióka Gyermek- és Ifjúsággjóléti Központ igazgatója
fiokagyjsz@fioka.axelero.net, (06 1) 410 0001.

Szebényi Csilla, a Belvárosi Tanoda kuratóriuma elnökhelyettese és tanára
csilla@beltanoda.hu, (06 70) 944 0290.

Facilitátor: **Varga Bea** szociológus, gyermekvédelmi szakértő
bea.varga@t-online.hu, (06 20) 341 3025

Innovatív módszerek a gyakorlatban, a XXI. század pedagógiai elvárásai

---

A társadalomban folyamatosan változások következnek be, amelyek egyre több, egyre újabb és újabb igényeket támasztanak az oktatással szemben. Ahhoz, hogy a társadalomban folyamatosan végbemenő változások gyermekekre kifejtett hatását az intézmény is követni tudja, olyan eszközöket, módszereket kell alkalmaznia, melyek segítségével növelheti az oktatás eredményességét, a társadalmi elvárásoknak megfelelően a tanulók teljesítményének a színvonalát. A kooperatív csoportmunka, a projekt módszer, a beszélgetőkörök, a drámapedagógia alkalmazása mind hozzájárulnak az alapvető készségek megszerzéséhez, mint például a másokkal való együttműködés képessége, kommunikációs készség, az állandó figyelemeltereléssel való megbirkózás képessége, problémamegoldás, önálló döntéshozás képessége, önálló ismeretek szerzésének képessége, továbbá hozzájárul, hogy a diákok a demokratikus társadalom aktív, alkotó tagjává váljanak, felismerjék és megbecsüljék az ebben rejlő értékeket. A Lépésről Lépésre program mindezekkel együtt a gyermek egész személyiségét fejlesztve tanít. Fontosnak tartja a gyermek szükségleteire, viselkedésére, tulajdonságaira, korábbi ismereteire, tapasztalataira való reagálást, igyekszik érdekeltté tenni a gyermeket a saját tanulási folyamatában. Így bevonja a gyermeket mind a tananyag megválasztásába, mind a feldolgozási módjának, szervezeti kereteinek kialakításába, ezek által megteremti az alapot a tanulók életen át tartó tanulásához. Továbbá a program megteremti azt, hogy a szülők aktív partnerként vegyenek részt a gyermekük iskolai nevelésében.

Az Ec-Pec Alapítvány a projekt, kooperatív csoportmunka, kompetenciafejlesztés, előítéletkezelés, agressziókezelés területén olyan képzéseket biztosít, melyek a XXI. századi pedagógiai követelményeknek megfelelő szemléletbeli változást képviselnek, hozzájárulnak a gyermek kompetenciájának fejlesztéséhez, igazodnak mind a szülő, mind az iskola vezetésének elvárásaihoz.

Páll Viktória

Ec-Pec Alapítvány

pallviktoria@ecpec.hu

www.ecpec.hu

Gyereket nevelünk, nem pázsitot! „Játszani is engedd...!”

Napjainkban a tanítási órákon egyre inkább fontos a tanulók aktivitásának növelése, aminek egyik legjobb módszere az együttműködő tanulás alkalmazása. Ehhez a módszerhez nélkülözhetetlen, hogy a gyerekek megfelelő szociális kompetenciákkal rendelkezzenek. Az alábbiakban ízelítől néhány játék, melyek ezek képességei, készségei fejlesztését segítik.

1. Varázzsák

Előkészületek

A játék akkor igazán gördülékeny, ha 6-8 gyerekenként össze tudunk állítani egy-egy varázzsákokat. Zsáknak általában megfelel egy át nem látszó szatyor, a legjobb, ha ez szövetszövetből van és a szája könnyen lezárható. A zsákokba különböző méretű, anyagú tárgyakat tegyünk. Egy-egy zsákba legalább 12-15 tárgy kerüljön.

A gyerekek körben üljenek, legyen náluk papír és íróeszköz.

A játék menete

A játék elején ügyes bevezetéssel fokozhatjuk a hangulatot:

A varázzsákok titokzatos kincseket rejtene, de csak akkor nyithatjuk ki őket, ha közösen kitaláljuk, hogy mi van bennük. Ha most kinyitnánk, akkor megtörne a varázs, ráadásul mindannyian elveszítenénk a jó kedvünket...

A tárgyakat tapintással ismerhetjük fel. Minden játékosnál 15 másodpercig lehet egy lezárt zsák, s aztán tovább kell adnia, majd gyorsan lejegyezni, mit talált meg a zsákban. A zsákokat egymástól 6-8 játékosnyira indítsuk, s határozzuk meg a haladási irányt. A játékvezető hangosan jelezze, amikor tovább kell adni a zsákokat.

Ha minden zsák volt mindenkinél, a legtöbb tárgyat megtaláló tanuló kezdi a felsorolást, a többiek pedig kiegészítik azt. Végezetül kinyitjuk a zsákokat, és összevetjük tartalmukat a közös listáinkkal.

Végeredményként megállapíthatjuk, hogy a csoport összeredménye mindig legalább kétszerese a legjobb egyéni eredménynek.

2. Puff!

A játékosok arccal befelé fordulva körben állnak.

A játékvezető a kör közepén állva egy szorzatot mondvá gyorsan rámutat valakire. Akire rámutatott, annak le kell guggolnia, a mellette álló két játékosnak minél gyorsabban kell mondania a szorzat értékét, miközben guggoló társukra mutatnak. Aki később mondja, vagy hibázik, vagy nem azt teszi, amit kellene, kiesik. 4-5 győztesig játszunk.

3. Csitt-csatt!

A játékvezető meghatározza azt a két számot, amivel játszunk (pl.: 3 és 4), majd elindítja a számsort, s azt mondja: 1. A következő játékos mondja a következő számot... Akinek a hármat vagy annak többszörösét kéne mondania, az azt mondja: CSITT, akinek a 4 vagy annak többszörösét kéne mondania, azt mondja: CSATT. Akinek a két szám közös többszörösét kéne mondania, azt mondja: CSITT-CSATT.

Nagyon nehéz játék, komoly odafigyelést igényel! Kezdhetjük úgy, hogy minden tanulóknak van 3 zsetonja, s ha hibázik, bedob egyet középre. Akinek a játék végén megmarad a 3 (esetleg 2) zsetonja, azt jutalmazhatjuk.

Pöls Annamária

Kontyfa Iskola

polosanca@gmail.com

Iskola és közérzet

Az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (Health Behaviour in School-aged Study; HBSC) nemzetközi kutatás egy olyan keresztmetszeti vizsgálat, amelyre négyévenként kerül sor az európai országok nagy részében, valamint Kanadában, az Amerikai Egyesült Államokban és Izraelben. Előadásunkban a 2005/06-os tanévben lezajlott legutóbbi felmérés néhány magyarországi eredményét mutattuk be. Az iskola mint szocializációs színtér egyes jellemzői és a közérzet (szubjektív jóllét) kapcsolatát vizsgáltuk. Az elemzésben 5450 tanuló adatai szerepelnek, akik reprezentálják a magyar 11, 13, 15 és 17 éves, iskolába járó fiatalokat.

Az iskolai feladatok nyomasztó volta és a gyakori – hetente többször előforduló – testi-lelki tünetek közötti összefüggéseket vizsgáltuk. Az iskolát eléggé vagy nagyon nyomasztónak tartó tanulók (iskolai teljesítményüktől függetlenül) 2,5-szer nagyobb eséllyel számolnak be legalább két gyakori tünetről, mint az iskolát nem vagy csak kicsit nyomasztónak tartó tanulók. Megvizsgáltuk azt is, hogy az adott osztályban hányan tartják nyomasztónak az iskolai feladatokat, és ez hogyan hat a tünetek előfordulására. Eredményeink szerint mind azok között, akiket nyomaszt az iskola, mind pedig azok között, akiket nem, az osztályban az iskolai feladatok nyomasztó voltáról beszámoló arányának növekedésével párhuzamosan nő a gyakori tünetek előfordulásának esélye.

Az iskolához való negatív viszonyulás (pl. ha a tanuló nem szereti az iskoláját) megnöveli a viselkedési problémák (pl. deviáns magatartás) és szerhasználat (pl. dohányzás vagy alkoholfogyasztás) előfordulását. Mind a fiúknál, mind a lányoknál azok között, akik szeretik az iskolájukat, kisebb arányban vannak a deviáns magatartású fiatalok, összehasonlítva azokkal, akik nem szeretik iskolájukat. Eredményeink szerint abban az osztályban, ahol mindenki szereti az iskolát 58%-kal kisebb az esélye annak, hogy egy tanuló a deviáns magatartásúak közé tartozzon, mint azokban az osztályokban, ahol senki nem szereti.

Az iskolában a jó tanítási környezetben túl a tanárokkal és iskolatársakkal kialakított kapcsolatok és azok minősége erőteljes hatást gyakorolnak a testi-lelki működésre. Eredményeink szerint mind az osztálytársak, mind a tanárok kedvező megítélése a depressziós hangulat esélyének csökkenésével és az étellel való elégedettség növekedésével járt együtt. Úgy tűnik, hogy a kedvezőbb szociális kapcsolatok jólétre kifejtett hatása részben az önértékelésen keresztül érvényesül. Ugyanakkor nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a tényezők egymással kétirányú kapcsolatban állnak, például egy lehangolt gyermek hajlamosabb lehet osztálytársai jelzéseit elutasításként észlelni, vagy egy életével elégedett gyermek pozitívabb, optimistább hozzáállása révén esetleg nagyobb támogatást, elfogadást vált ki környezetéből.

Az előadásban részt vett Örkényi Ágota és Zakariás Ildikó.

Kököneyi Gyöngyi
Országos Gyermkegészségügyi Intézet
kokonyei@ogyei.hu

A részképességek célzott fejlesztése óvodás és kisiskolás életkorban, csoportos helyzetben

---

A tanulás velünk született ösztön, melyet ugyanúgy az öröm motivál, mint bármely más ösztöncselekvést. Hogyan lehetséges akkor, hogy ép értelmi képességű gyerekek egyre nagyobb hányada küzd tanulási problémával, és az öröm helyett a kudarccal, unalom vagy a szorongás kíséri tanulási folyamatát?

A tanulási problémáknak sokféle oka lehet. Jelentős részükhöz háttérben valamilyen idegrendszeri probléma húzódik meg, normál intellektus mellett is. Ide tartoznak a különböző részképesség-gyengeségek, részképesség-zavarok. Ha ezeket már óvodáskorban észreveszik, fejlesztik, a tanulási kudarcok jó része megelőzhető, csökkenthető.

A részképességek a tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók (pl. figyelem, észlelés, emlékezet, szerialitás, intermodalitás, téri orientáció, testséma). A részképesség-gyengesség és tanulási nehezítettség veszélyeztetettségét mutató gyermekek szűrése, célzott fejlesztése szakember (logopédus-gyógypedagógus illetve szakirányú végzettség esetén fejlesztőpedagógus) feladata. De az óvónők, pedagógusok is rengeteget tehetnek ezekért a gyerekekért: részben, hogy időben szakemberhez kerülhessenek. Minél korábban történik a célzott beavatkozás, annál hatékonyabb, sikeresebb a fejlesztés. Másrészt kezükben a lehetőség, hogy az egész csoport, osztály fejlődhessen tudatosan, célirányosan a tanuláshoz szükséges részképességekre fókuszálva. Hiszen ezek a részképességek minden kisgyermek számára nélkülözhetetlen eszközök az eredményes tanulási folyamatban. Mindezt ajánlott csoportos helyzetben is játékos formában, az örömmel alapozottan megvalósítani.

A workshop keretében bővítettük, célirányosan csoportosítottunk és kipróbáltunk a részképességek fejlesztését célzó csoportos játékokat, melyek osztálytermi és folyosói-udvari körülmények között is megvalósíthatóak, többségüknek az eszközigénye minimális vagy nincs is.

Veressné Kovács Éva gyógypedagógus

Egységes Pedagógiai Szakszolgálat

4400 Nyíregyháza, Krúdy köz 4-10.

Telefon: (06 42) 594 130

nyhazanevtan@t-online.hu, eva.veco@freemail.hu

Mit csinálunk mi a „rossz” gyerekekkel a Pressley Ridge-nél?

Egy hatékony rendszer a magatartás kezelésére és fejlesztésére, nehezen kezelhető gyerekeknél. Elmélet és tapasztalatok.

A Pressley Ridge rendszerrel hatékonyan kezelhető a súlyos magatartászavar. Az évtizedes tapasztalatokon alapuló rendszer arra törekszik, hogy a gyerek és a környezete között kialakuljon egy olyan működőképes egyensúly, amit mind a gyerek, mind a környezete kielégítőnek és produktívnak talál.

A rendszer alapja a Nicholas Hobbs által kidolgozott Re-ED filozófia. A Re-ED hangsúlyozza, hogy a „kezelés” a tanítási-tanulási folyamaton keresztül történik a gyerekek és családok valós környezetében. Hiszi, hogy a kompetenciák elsajátítására éppúgy van lehetőség, mint a változásra, és a súlyosan problémás gyerekek életében jelentős változást eredményezhet, ha bizalomteljes kapcsolatot alakítanak ki gondoskodó, elhivatott felnőttekkel.

A Re-ED 12 alapelve

1. Az életet a jelenben éljük!
2. A gyerek és a felnőtt közötti bizalom elengedhetetlen.
3. A hozzáértés szükségszerű és pozitív változásokat eredményez.
4. Az idő nekünk dolgozik.
5. A tüneteket lehet és kell is kontrollálni. Az önkontroll tanítható.
6. Az intelligencia tanítható.
7. Az érzelmeket táplálni kell, spontán módon megosztani és kifejezni.
8. A kortárs csoport meghatározó a fiatalok számára.
9. A szertartások és rituálék rendet, állandóságot és biztonságot nyújtanak.
10. A test az én páncelje.
11. A lakóhelyi közösség szerepe nagyon fontos.
12. A gyerek az örömtől fejlődik.

A módszer központi eleme egy életrevelési magatartásmenedzsment program (Lásd az „Életvezetési program hátrányos helyzetű gyerekekkel Lisszabon egy külvárosában.” workshop leírását), kiegészítve egyéb technikákkal, mint például kríziskezelés, élménypedagógia, csoportban nevelés, problémamegoldó beszélgetőkörök, terápiás csoportok stb. A rendszer tudatosan alkalmazza a kortárscsoport hatását és szorosan együtt dolgozik a családokkal is. A rendszer bizonyos elemei a budapesti Kornis Klára Gyermekotthon és Szakiskolában és a Dominó Általános Iskolában illetve a salgótarjáni SKÁID diákothonában működnek.

Az egyes elemek önállóan is alkalmazhatók, hagyományos iskolai keretek között is. Ezekre 30 órás akkreditált pedagógus továbbképzéseket dolgoztuk ki. Jelenleg a Re-ED, a Magatartásmenedzsment rendszer, a Csoportban nevelés, az Élménypedagógiai facilitáció, és a Krízisintervenció és agressziókezelés képzések elérhetők.

Gruber Andrea közép-kelet-európai regionális Igazgató

Pressley Ridge Magyarország Alapítvány

1133 Budapest, Thurzó utca 9/b. II./3.

Telefon és fax: (06 1) 785 4242

alapitvany@pressleyridge.org

www.pressleyridge.org

Életvezetési program hátrányos helyzetű gyerekekkel Lisszabon egy külvárosában – Pressley Ridge Portugália

---

A workshop résztvevői megismerkedhettek a Pressley Ridge alapfilozófiára (Lásd a „Mit csinálunk mi a „rossz” gyerekekkel a Pressley Ridge-nél?” workshop leírásánál.) épülő tanítás utáni, életnevelési magatartásmenedzsment programmal.

A program a szociális készségek fejlesztését és az egészséges életmód ösztönzését célozza. Körülbelül 50 fiatallal dolgozik Lisszabon egyik legszegényebb, bevándorlók által lakott negyedében, a helyi közösségiházban, 4 csoportban. A résztvevők a Damai negyedben élő afrikai-portugál városi fiatalok. A legfőbb problémák, amikkel a résztvevők küzdenek: gyenge iskolai integráció/kötődés, érzelmi zavarok, gyenge kapcsolatok a családdal, nehézség az utasítások követésében, agresszió és kisebb bűncselekmények, a viselkedésért vállalt felelősség hiánya, társadalmi kirekesztettség érzése.

A célok elérése érdekében a program az erősségekre épít és rendszerben gondolkodik. Nem csak a fiatalokkal foglalkozik, hanem bevonja a szülőket, családot is, illetve szorosan együtt dolgozik a fiatalok iskoláival is. A workshop bemutatta a program egészét a szakirodalom tükrében.

Az intervenciók közül kettővel részleteiben is megismerkedhettek résztvevők. Az egyik a Motivációs Pontrendszer, amely arra ösztönzi a fiatalokat, hogy kövessék az utasításokat és elérjék saját egyéni és csoportcéljaikat. A foglalkozás heti 2 alkalommal a közösségi házban zajlik meghatározott menetben: uzsonnával kezdődik és a csoport és személyes eredmények értékelésével, reflexióval zárul. Egy alkalom 90 perces. Hétfőgén és iskolai szünetekben outdoor tevékenységek vannak. A témák: szociális és életvezetési készségek; drog prevenció; személyes célok stb.

A másik a „Legfelsőbb Tanács”, amely aktív közreműködésre készíti a fiatalokat a program tevékenységeinek megtervezésében, döntéshozatalban és a felelősségvállalásban. A Tanács egy formális megbeszélés, csoportonként 2-2 gyereképviseelő és az összes felnőtt nevelő részvételével. Segítségével a fiatalok rálátnak a program egészére is, valamint gyakorolják a formális demokratikus működés technikáit.

A workshop kitért a program és az egyes intervenciók eddig elért eredményeire is.

Angol nyelven:

Patricia Sarmento

Pressley Ridge Portugal

psarmento@pressleyridge.org

www.pressleyridge.org/magyarorszag

Magyar nyelven:

alapitvany@pressleyridge.org

„Engem az idegesít a legjobban...” Magatartászavarok az osztályteremben

---

Kutatási adatok és azok implikációi

A Pressley Ridge Magyarország Alapítvány kérdőíves vizsgálatba kezdett annak felmérésére, hogy a válaszadó pedagógusok mely viselkedéseket értékelik magatartászavarként. A beérkező kérdőívek értékelését követően az alapítvány és a Heim Pál Kórház Mentálhigiéniai Ambulanciája közös célja annak tudatosítása, hogy az oktatási intézmények kompetenciakeretein túlmutató magatartási problémák esetében honnan és hogyan kérhet támogatást a pedagógus, illetve milyen együttműködés alakítható ki a mentális problémákat ellátó és kezelő orvosi rendszer és az oktatási intézmények között.

Végleges statisztikai értékelést 400 kérdőív beérkezése után végzünk. Az eredményeket pedagógiai folyóiratokban és internetes oldalakon publikáljuk 2009 nyarán.

A workshop része volt egy olyan módszer rövid ismertetése, mely konkrét eszközökkel segíthet a magatartászavarral küzdő gyerekek kezelésében, és amely a Pressley Ridge magatartásmódosító módszertani rendszerének része. (Lásd „Mit csinálunk mi a „rossz” gyerekekkel a Pressley Ridge-nél?” workshop leírását!)

A módszert jelenleg a Dominó Általános Iskolában is alkalmazzák. Peer Krisztina, az iskola programkoordinátora ismertette a Konfliktusmegoldás csoportban módszer elméleti alapjait és az egyes alkalmazható technikákat. A gyakorlatban használt eszközök: reggeli beszélgetőkör, értékelő beszélgetőkör, problémamegoldó beszélgetőkör, egyéni célok kitzúzése, csoportcélok kitzúzése.

Dr. Rigler Ilona pszichiáter a magatartászavar pszichés hátterére világított rá. Ezek a gyerekek igazi szakmai és emberi kihívások: a legtöbbször szülőktől vagy pedagógustól is kihozzák a sodrából. Fontos segítség lehet a vele foglalkozók számára annak folyamatos szem előtt tartása, hogy a gyerek viselkedése a problémájából fakad, és nem azért csinálja, amit csinál, hogy a vele foglalkozó felnőttet szándékosan kibirítsa.

Fontos látni, hogy ezekben a súlyos és megterhelő esetekben mit élhet át a pedagógus. Átélni, hogy nincsen felkészítve/felkészülve. Gyakran nem érti a gyerek viselkedését, és azt sem, hogy a megszokott nevelési módszerek miért hatástalanok.

Mivel segíthet a nevelő/pedagógus?

Számos eszköz és technika mellett az egyik legfontosabb, hogy a szakember értse, tudja, miről van szó, hogy többnyire nem nevelési hiba az ok, és ennek megfelelően fogadja el a gyereket. Szintén alapvető a pedagógus és a gyerek személyiségének összhangja.

dr. Rigler Ilona

Heim Pál Kórház, Mentálhigiéniai Ambulancia

ilirigler@gmail.com

Peer Krisztina

Dominó Általános Iskola

peerkrisztina@gmail.com

Rózsa Mónika program koordinátor

Pressley Ridge Magyarország Alapítvány

1133 Budapest, Thurzó utca 9/b. II./3.

Tel./fax:(06 1) 785 4242

mrozsa@pressleyridge.org

www.pressleyridge.org/magyarország

Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat

Az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat (OKSZ – lásd www.oksz.info.hu) 2004 óta működik, jelenleg az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben belül (OFI – lásd www.ofi.hu). Az OKSZ-t az Oktatási Minisztérium hozta létre azért, hogy az oktatás szereplői számára elérhetővé tegyen korszerű vitarendezési eljárásokat, amelyek jó eséllyel adnak a viták hatékony, szakszerű – valamennyi fél számára elfogadható – megoldására. Az OKSZ működése feletti kontroll az Oktatási és Kulturális Miniszter felügyeletén keresztül valósul meg, anélkül azonban, hogy a szolgálat önállóságát, működése során pártatlanságát, függetlenségét korlátozná.

Ezen eljárásokkal költséghatékonyabban és gyorsabban rendezhetőek a viták, mint a hagyományos jogi utakon. A közvetítő (mediátor) tevékenységének célja, hogy a vitában álló felek között a bizalmat és a kommunikációt helyreállítsa és ezáltal az oktatásügyi vita megoldását segítse. Az OKSZ segít a munkahelyi, intézményi illetve az intézmény és fenntartója közötti béke megőrzésében, ezért ilyen igény esetén szakmai tanácsadást, tájékoztatást nyújt a munkaügyi kapcsolatok, intézményi kapcsolatok körébe tartozó kérdésekben. Mindezek mellett az OKSZ célul tűzte ki a közvetítés és döntőbíráskodás, mint új tevékenységek, ismeretek meghonosításának, elterjesztésének elősegítését.

Egy oktatási konfliktus esetén a felek felkérésére az OKSZ közvetítője, mint egy külső, független, semleges fél, eredményesen működhet közre a felek érdek- vagy jogvitájának rendezésében. Ez a szolgáltatás 12 tárgyalási napra ingyenesen vehető igénybe. A mediátort teljes körű titoktartási kötelezettség terheli.

A felek az OKSZ közvetítőjének felkérésével nem mondanak le jogorvoslati jogaikról, vagyis sikertelen vitarendezése után akár hatósághoz, bírósághoz, ombudsmanhoz is fordulhatnak jogaik érvényesítése érdekében.

Közvetítésre felkérhet gyermek, tanuló szülője, (óvoda) pedagógus, intézményvezető, fenntartó, de javasolhatja az eljárást az Oktatási Hivatal, gyermekvédelmi szakember, gyámügyi intézmény, nevelési tanácsadó, ifjúságvédelmi felelős, rendőrség, akár szakértői és rehabilitációs bizottság is, ha az oktatási konfliktusban közvetlenül érintett.

Az oktatási konfliktus számos területen kialakulhat, lehet az egy intézmény-átalakítás, bezárás kapcsán kialakult vita, vagy oktatási intézmény és fenntartója közötti konfliktus, vagy akár a nevelési-oktatási intézmény szerződésai, belső dokumentumai körül kialakult vitás kérdés. Mindezek mellett a szolgálatot igénybe lehet venni akár fegyelmi ügyet követő, vagy megelőző egyeztetés során, egyéni szakmai, munkaügyi és egyéb (jog)viták kialakulásakor, moderálást igénylő megbeszélések esetében.

Krémer András vezető

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat

1051 Budapest, Dorottya utca 8.

Telefon: (06 1) 235 7284

kremera@oksz.ph.hu

www.oksz.info

Középiskolások számára tartott konfliktuskezelési tréning eredményei

---

A napjainkban egyre nagyobb problémát jelentenek az agresszív megnyilvánulások az iskolákban. Ennek a nemkívánatos jelenségnek a megoldása indokolta azt a döntést, hogy diákok konfliktuskezelési ismereteket szerezzenek. A Belvárosi TISZK nyolc középiskolájából 80 diáknak tartottunk mediációs tréninget. Ennek eredményeiről számoltam be a workshopon.

A tréning rövid, érdeklődést felkeltő önismereti és kommunikációs modulokkal indult. Ennek célja, hogy a résztvevő diákok különböző ismereteit azonos szintre hozza. Ezt követően a konfliktuskezeléshez elengedhetetlenül szükséges alapismeretek átadása történt. Erre épülhetett a konfliktuskezelés legkorszerűbb eszköze, a demokráciatechnikák családjába tartozó mediáció.

Hipotéziseink

- A diákok konfliktuskezelési stílusa a tréning hatására változik.
- A diákönkormányzatos diákok változása nagyobb lesz, mint nem DÖK-ös társaiké.

Eredményeink

- Beigazolódott, hogy a részt vevő diákok konfliktuskezelési stílusa megváltozik.
- A képzésen elsajátított ismeretek, a készségszintű fejlesztési törekvések, az együttes csoportos élmény vezetett a konfliktuskezelési profilban megfigyelhető pozitív változásokhoz.
- A konfliktus profilösszetételben jól körülhatárolható változás figyelhető meg: a programot megelőzően a versengés, az együttműködés és a kompromisszumkeresés dominálja a minta profilját, a képzés végén jelentősen erősödött az együttműködés és a kompromisszumkeresés.

A diákéletben aktívan szerepet vállaló tanulók már a képzés elején statisztikailag kimutatható módon erőteljesebben képviselték a konfliktushelyzetek kompromisszumos megoldására való törekvést. Ez a különbség a két csoport között eltűnt a program végére, de mindkét csoportban szignifikáns emelkedést is mutatott a kiindulási állapothoz képest. Eredményeink bizonyítékként szolgálnak annak a megközelítésnek, hogy az iskolai mediációs programok hatékonyságát maximalizálja, ha nem csak az önként jelentkező, az iskolai életben aktív szerepvállalásra amúgy is motivált fiatalokat vonják be.

Eredményeink alapján javasoljuk, hogy a mediációs tréninget a diákok képzésének részévé tegyék és minden évfolyam minél szélesebb körben részesülhessen benne, hiszen az „egy fecske nem csinál nyarat” elv alapján csak a szélesebb körben ismert módszerek válnak egy iskolai kultúra részévé. Célunk, hogy a mediáció, mint a békés, agressziómentes konfliktuskezelés legfontosabb eszköze beépüljön az iskolák életébe.

Lovas Zsuzsa

LEGE ARTIS

1125 Budapest, Diós árok 32/b.

Tel./Fax: (06 1) 212 6256

info@legeartis.hu

www.legeartis.hu

Mi a mediáció?

Vitás ügyeink megoldására a családi életben, a párkapcsolatban, a házasság váltságában, gyermekeink további sorsának rendezésére és a munkahelyen belüli mindennapokban sokféle megoldásunk van.

Van, aki perrel fenyegetőzik, és van, aki elhagyja a családját. Van, aki becsapja a másik szülő előtt az ajtót. Van, aki sóhajtva válik meg legjobb munkatársától. Van, aki belebetegszik és elmegy. És van, aki egy mediátor, közvetítő segítségével végül tárgyalóasztalhoz ül és megállapodik. Magyarországon létezik és elterjedőben van a mediáció. A mediátorok hatékonyan tudnak a családi viták, a konfliktusok megoldásában közreműködni.

Mégis mi a mediáció, hol és hogyan működik, mennyire és mire használható?

A mediáció békés konfliktusmegoldási technika. A szó latin gyökere alapján medius azt jelenti „az, aki középen van”, „a semleges”, „a közvetítő” – ezért a mediációt közvetítésként fordítjuk. A mediátor kifejezés még magánál a folyamatleíró mediáció szónál is régebb óta van az európai köztudatban, jelentése döntőbíró, békéltető.

A mediáció tulajdonképpen egy olyan beszélgetésforma, amelyiket viták alkalmával lehet eredményesen alkalmazni, hisz konstruktívan kezeli a konfliktusokat, nem elnyomja őket vagy harcol ellenük, hanem komolyan veszi és változások forrásának tekinti azokat.

Érdekesé ezt az eljárásmodot még az is teszi, hogy

- egyértelműen strukturált keretben zajlik,

- célorientált és

- ügyfélorientált – amennyiben abból indul ki, hogy az ügyfeleknek megvan a kompetenciája a cél, a megoldás kidolgozására. Ez egyben a különbség is az ismert békítő és jogi döntő eljárásokhoz képest, ahol egy harmadik, nem érintett fél mondja ki a megoldást, a döntést.

A mediáció jelenleg leggyakoribb formáját alig 40 éve dolgozták ki amerikai kvékerek békéltető munkájukhoz. Elsőként a biztosító társaságok csaptak le a módszerre. Párhuzamosan létezik a családterápiából kinőtt válási mediáció is.

Jelenleg Európában mind jogi ügyeknél, mind pedig az áldozat-tettes szembesítésekénél, a gyermekelhelyezési kérdésekben, környezetvédelmi vitákban, iskolákban és a gazdaság szereplői közötti konfliktusokban is elterjedőben van.

A konfliktus oka gyakran nem az, hogy a felek ne akarnák megoldani a helyzetet, sokkal inkább az, hogy nem ismernek eszközt a megoldásra.

A vitában résztvevők alapvetően jobb döntésekre képesek saját életük körében, mint bármilyen külső tekintély.

A döntések hatékonyabbak, ha tudatosul a résztvevőkben, hogy mit éreznek, mit okozott bennük a konfliktus.

A résztvevők annál jobban tartják magukat a megállapodáshoz, minél nagyobb felelősséggel vettek részt a létrehozásában és minél jobban tudtak az alkotó folyamatlan azonosulni.

Egy-egy mediáció egyben tanulási folyamat is, a tárgyalási technikák később más konfliktushelyzetekben is alkalmazhatóak.

Nagy Zsóka

Családi Mediációs Iroda

Budapest, Wesselényi utca 17. III. emelet. (Erzsébetvárosi Közösségi Ház)

Telefon: (06 20) 315 2747

egyszulos@chello.hu

Konfliktuskezelés csoportos módszerekkel roma gyerekek körében

---

Előadásunkban a Periféria Egyesület által működtetett, halmozottan hátrányos helyzetű roma gyermekek részére szervezett szociális készségfejlesztő illetve konfliktuskezelő csoportokat mutattuk be.

Az egyesület a nyíregyházi Huszártelenen, 1999-ben indította gyermekprogramját. Mivel az intézményben nagy számban fordult elő magatartászavarral küzdő gyermek, felmerült az igény a csoportos kezelésre. A munka pszichológus vezetésével, szociális munkások részvevő közreműködésével zajlott. Célkitűzésünk az volt, hogy megismertessük a gyermekeket a csoportmunkával, ezzel együtt fejlesszük szabálytudatukat, együttműködési készségüket. A cél eléréséhez érzékelő, koncentrációs, kreativitást fejlesztő, encounter illetve szituációs gyakorlatokat, játékokat alkalmaztunk. Azt tapasztaltuk, hogy a hatékony munkához elengedhetetlen az igényekhez, elvárásokhoz igazodó szabályrendszer és jól felépített motivációs metódus kialakítása. A szabályoknak egyszerűnek, jól érthetőnek, ellenőrizhetőnek és könnyen visszajelezhetőnek kell lenniük, és leginkább akkor működnek jól, a csoporton résztvevő gyermekekkel együtt dolgozzuk ki őket. A jutalmazás során érdemes rövid, közép illetve hosszú távú célokat kitűzni. Eleinte a gyerekek számára a közvetlen, tárgyi szintű jutalmazás a leghatékonyabb, ahogy azonban a készségeik fejlődnek, képessé válnak a késleltetésre, és ekkor az élmény (pl. mozi, kirándulás) már nagyobb jutalomértékkel bír. A telepi iskolát a 2006-2007-es tanév végén a szegregált oktatásra hivatkozva bezárták, ezek után az egyesület a „befogadó iskola” programon belül folytatta munkáját.

A „befogadó iskolákban” megajánlottuk az ezekkel a gyerekekkel előzőleg is megvalósított programjainkat (szociális készségfejlesztő csoport, drámapedagógia, készségfejlesztő játékház illetve pedagógiai fejlesztés, felzárkóztatás közül egyet-egyét). Célunk a beilleszkedés, az új helyzet elfogadásának elősegítése volt, elsősorban a gyermekek, de rajtuk keresztül az iskola számára is. Egyik csoportunknál megvalósult a csoportnyitás, nem csak roma származású gyerekek járnak, hanem meghívott barátaik is. A csoport működése a korábbiakhoz hasonló szabály- és motivációs rendszer alapján működik. A jelenlegi célkitűzésünk a program hatékonyságának mérhetővé tétele, ezen dolgozunk.

Jámbor Csilla tanácsadó szakpszichológus

Periféria Egyesület, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, Nyíregyháza

jambcsi@c2.hu

Jasku Henrietta gyermek és ifjúsági klinikai szakpszichológus

Periféria Egyesület, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, Nyíregyháza

(06 30) 434 7346

jaskuheni@hotmail.com

www.periferiaegyesulet.hu

A Persona Doll módszer bevezetése Magyarországon

Az előítéletek megelőzését és kezelését nem lehet elég korán kezdeni. A Nagy-Britanniából származó és nemzetközileg is nagy sikerrel alkalmazott Persona Doll módszer egyike azon módszereknek, melyek kifejezetten az óvodás és a kisiskolás korosztállyal foglalkozó óvodapedagógusoknak és tanítóknak szól. A módszer segítségével hatékonyan, félelem nélkül és játékosan dolgozható fel a sztereotípiák és az esélyegyenlőség témája, és innovatív eszköz a gyermekek között felmerülő – nemcsak az előítélet okozta – konfliktusok kezelésére is. A módszer középpontjában egy életszerű baba áll, melyet személyiségjegyekkel ruháznak fel: családi háttér, tulajdonságok, kedvenc tárgyak stb. A baba időközönként „meglátogatja” a gyerekeket, és segítségével a pedagógusok olyan kényes kérdésekről is tudnak beszélgetni, melyeket korábban esetleg vonakodtak felvetni.

Magyarországon 2007 decembere óta tart Persona Doll tréningeket az Ec-Pec Alapítvány. Bár a Persona Doll tréning nemzetközi szakmai anyagokon alapul, az első visszajelzések után úgy éreztük, külön ki kell térnünk a magyar oktatási rendszerben előforduló konfliktusokra is, mert minden országnak megvannak a sajátosságai, amik egy ilyen jellegű tréning esetében megkerülhetetlenek. A magyar felsőoktatás nem mindig készíti fel a leendő óvodapedagógusokat és pedagógusokat arra, hogyan kell kezelni az előítéletek okozta konfliktusokat. A Persona Doll módszerbe tehát be kell építeni olyan „magyar gyakorlatokat”, melyek kifejezetten a hazai szituációkban használhatók. A hazai adaptáció első nagy lépése tehát ezen szituációk, gyakorlatok kialakítása azon pedagógusok segítségével, akik a módszert már alkalmazzák.

Egy másik sajátossága a hazai adaptációnak, hogy a mivel a Persona Doll módszer céljainak eléréséhez elengedhetetlen az alapos felkészülés, ez külön időt kíván a pedagógusoktól. Gyakran merül fel az a probléma, hogy még a tananyaggal sem tudnak haladni, és nincs idejük ilyen – időigényes – módszerek rendszeres használatára. Be kell vezetni a köztudatba, hogy ezen és ehhez hasonló módszereket iskolai órákon is lehet alkalmazni, segítségével akár az írás-olvasás tanulása is könnyebben megy. A módszer használata sok olyan általános szociális kompetenciát erősít, ami a többi kompetenciára is kihat. Például fejlődik a gyerekek szókinccse, csoportos problémamegoldó képessége, aktív odafigyelése).

László Zsuzsa, a Tolerancia program vezetője

Ec-Pec Alapítvány

1072 Budapest, Rákóczi út 22.

Telefon: (06 1) 486 2850

laszlozsuzsa@ecpec.hu

www.ecpec.hu

„Fegyvertelen Játsszótárs”

Játékkal az erőszak megelőzésért a paneliskolától az elitgimnáziumig. Agresszió-megelőző program iskolai közösségek számára, a tanulók, a pedagógusok, az intézmény és a szülői kör együttműködésével. Tervek és tapasztalatok.

Az iskolai körülmények közötti erőszak az életünk részévé vált. A pedagógusok gyakran érzik magukat kiszolgáltatottnak, tanulmányaik során kevés eszközt kaptak a probléma kezelésére. Szükségesnek látjuk olyan program elindítását, amely segíti a pedagógusokat a konfliktusok megelőzésében, felismerésében, kezelésében és menedzselésében, továbbá segíti a gyerekek agressziómentes kommunikációját és jelenlétét az osztály- illetve iskolai közösségben.

Alapfeltételezéseink

1. A program megközelítése legyen széleskörű, a családot, a lakóköznyezetet, ugyanúgy, mint a tanulót, az osztályban tanító pedagógusok közösségét, valamint az iskolát, mint intézményt be kell vonni a folyamatba.
2. A programot első évfolyamon szükséges elkezdni és megerősíteni a következő évfolyamokban.
3. Személyes és szociális kompetenciákat szükséges támogatni: az önfogadást, a társakkal való hatékony kommunikációt, a bizalomban gazdag légkör kialakítását, a dühkontrollt, problémamegoldó készségeket, a kortárs csoport nyomásának való ellenállást, a szociális érzékenységet.
4. Az interaktív technikák használata segíti a tanulást, segíti a gyerekek bevonódását, s fenntartja a gyerekek figyelmét. Az intervenció legyen a gyermek korának megfelelő és kultúraazonos.
5. A pedagógusok mellett minden olyan munkatárs (oktatást segítők, de technikai személyzet is!) képzése elengedhetetlen, akik a gyerekekkel kapcsolatban állnak.
6. Pozitív iskolai klímát kell kialakítani az intézmény működése szintjén (iskolai dekoráció, jól megvilágított folyosók és lépcsőházak, jól karbantartott épület...) Az egész épületnek biztonságos és befogadó környezetet kell biztosítani, és minden megjelenési formájában kifejeznie.
7. Az intézménynek alapvető támogatni azokat az értékeket, amelyek az erőszak, az agresszió és bántalmazás ellen vannak.

A program az alábbi területek fejlesztésére koncentrál:

1. Térbeli tudatosság, **2.** Öntudatos fellépés, magabiztosság, **3.** Proaktív stratégiák használata, **4.** Energiaszintek közötti mozgás, **5.** Relaxáció avagy a megnyugvás képessége veszélyhelyzetben, **6.** Önkontroll és dühmenedzsmint, **7.** Önérvényesítés, **8.** Korai figyelmeztető jelzések felismerése, tudatosítása, **9.** Ignorálási készség, **10.** Újrafókuszálás képessége, **11.** Empátiakészség, **12.** Az érzelmek kifejezése, **13.** Általános testtudat, **14.** A kortársnyomásnak való ellenállás képessége, pozitív problémamegoldás.

A foglalkozások során a tanulók sajátélményen keresztül fedezik fel az iskolai erőszak megelőzéséhez szükséges készségek elsajátítását. A foglalkozás vegyíti a mozgási készségek kialakítását verbális folyamatlevezéssel. A feladatok során megtapasztaltak megbeszélése, valós, saját életükből hozott, új technikák alkalmazását illusztráló történetek megosztása, a problémák alternatív megoldása készen kínálja a lehetőséget visszajelzések megfogalmazására.

Kalandok és Álmod Szakmai Műhely trénerai

Bányai Sándor

1182, Bp. Kétújfalu utca 159/a

(06 30) 982 3322

banyai.sandor@kalandokesalmok.hu

www.kalandokesalmok.hu

Kovács Nikoletta

1094 Bp. Márton utca 35/b

(06 20) 311 1228

kovacs.nikoletta@kalandokesalmok.hu

www.kovacsnikoletta.com

Agresszió az iskolában. És a jog?

A workshop első foglalkozása három csomópontban dolgozta fel az iskolai agresszió jelenségkörét:

1. Jelenség,
2. Jogkövetkezmények,
3. Megelőzés.

Az iskolai agresszió, mint jelenség témakörében a résztvevőktől rövid anonim kérdőív kitöltését kértük az iskolai agresszió leggyakoribb és legsúlyosabb típusairól, a relációs arányokról (kik között, kitől ki felé irányul) és az eltávolító megoldások gyakoriságára vonatkozóan. Majd ugyanezekben a kérdésekben Bíró Kata ismertette a Jogismeret Alapítvány 2006-2007. évi kutatásainak eredményeit, amelyeket az Agresszió az iskolában – és a jog? című módszertani kötetünkben jelentettük meg 2008. évben.

Megelőzés témakörben a foglalkozás a következő kérdéseket feszegette:

1.1 Jog hozzáférhetősége:

- jog megismerése: források, ismeretterjesztés, jogi normák nyilvánossága,
- jogsérelmi jelzőrendszer: „Legyen hova fordulni, jelezni annak, akit agresszió ér!”,
- jogorvoslat, reális és gyors jogorvoslás fórumai, helyi intézményei,
- a legsúlyosabb agressziós cselekmények megkülönböztetett és következetes kezelése az iskolai joghasználat és jogalkalmazás gyakorlatában: „nem megúszható...”.

1.2 Együttműködések más szakértelmekkel, kompetenciákkal:

- gyermekjóléti szolgálat, gyermekvédelem,
- nevelési tanácsadó, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, gyermekpszichológus,
- civil segítők: drogambulanciák, kortárssegítők, sportegyesület stb.

1.3 Pozitív magatartásbefolyásolás eszközeinek intézményes szintű, jogi normába foglalt alkalmazása:

- dicséret, jutalom, elismerés jogi erősségű intézményei, folyamatai,
- sikerhez, örömhöz juttatási cél a munkamegosztásban, feladatokban,
- neki megfelelő oktatáshoz való jog eszközei: például a választhatóságok: tantárgymódszerek-feldolgozás-értékelés; javításhoz és teljesítményhez fűződő jogok, adottságok-képességek-érdeklődések intézményi akceptálásához való jog,
- neki megfelelő társadalmi részvételi lehetőségek, közéleti megbízatások.

1.4 Házirendi szabályozás:

- jutalmazás, elismerés, dicséret, dicsőség iskolai intézményes elvei és formái, eljárásai, technikái,
- fegyelmező intézkedések elvei és formái, eljárásai, technikái,
- jogsérelmi jelzőrendszer, jogvédelmi technikák az iskolában: egyéni és csoportos, nevelített és anonim, rendszeres és eseti,
- jogorvoslati fórumok egyedi ügyekben: a törvénybe foglalt jogorvoslati utak eljárásai, illetve ezeket megelőző belső jogorvoslati lehetőségek, módszerek, technikák és eljárások.
- „súlyos agressziók” kötött minimum-jogkövetkezményhez rendelése – vigyázni kell vele, mert indokolatlan kényszerpályára terelhet egyedi ügyeket! Talán csak deklaráció, de az fontos!
- Házirend nyilvánosságának, megismertetésének eljárási szabályai.

A második foglalkozáson az iskolai agresszió lehetséges jogkövetkezményeit tekintettük át:

- büntető jellegű jogkövetkezmények: büntető eljárás, szabálysértés, fegyelmi, fegyelmező intézkedések,
- anyagi jellegű jogkövetkezmények: kártérítés, kártalanítás, költségek megtérítése,
- státuszjogi jogkövetkezmények: „eltanácsolás”, kizárás, áthelyezés másik iskolába, magántanulóná kényszerítés, szegregáció SNI alapon, szegregáció BTMN miatt túlkorosságba, veszélyeztetettségbe, halmozottan hátrányos helyzetbe burkoltan) jogi eszközeit látjuk, amelyeket a közoktatási intézmény falain belül kialakult - eltűrt, észre sem vett, nem megfelelően kezelt - magatartási viszonyoknak a megváltoztatásra való képtelenség indukál. Annak belátása, hogy elfogytak az eszközök, vagy nincsenek és nem is voltak, tán nem is lehetnek ilyen meg ilyen gyerekeknél? Marad tehát a közösség „megszabadítása” a tehertételtől, a nevelési folyamatban problémát okozó gyermektől.

A tanulók agressziós cselekményeinek státuszjogi, egzisztenciális jogkövetkezményei körében az „eltanácsolás”, eltávolítás (kizárás, áthelyezés másik iskolába, magántanulóná kényszerítés, szegregáció SNI alapon, szegregáció BTMN miatt túlkorosságba, veszélyeztetettségbe, halmozottan hátrányos helyzetbe burkoltan) jogi eszközeit látjuk, amelyeket a közoktatási intézmény falain belül kialakult - eltűrt, észre sem vett, nem megfelelően kezelt - magatartási viszonyoknak a megváltoztatásra való képtelenség indukál. Annak belátása, hogy elfogytak az eszközök, vagy nincsenek és nem is voltak, tán nem is lehetnek ilyen meg ilyen gyerekeknél? Marad tehát a közösség „megszabadítása” a tehertételtől, a nevelési folyamatban problémát okozó gyermektől.

A nem-büntető jellegű jogkövetkezmények körében azokról a lehetséges jogi eszközökről volt szó a fórumon, amelyek tulajdonképpen pedagógiai módszerek az agresszív gyerekek magatartásának büntetésnél hatékonyabb befolyásolására, s azáltal vál(hat)nak joggá, hogy a házirendbe foglalják őket. Ilyen intézményesüléssel biztos legalitást, ismertséget, kötelező vagy választható alkalmazást nyer az adott konkrét magatartásbefolyásolási módszer. A házirend - eljárás formálva - az érintett pedagógus aktuális hatalmától vagy éppen a tanuló, szülő aktuális érdekeitől függetlenül, normatívan szabályozza.

- a.) Közösségi magatartásbefolyásolás: osztályközösség és diákönkormányzat lehetséges hatáskörei a jogkövetkezmények meghatározásában és érvényesítésében; tanulói értékelés, önértékelés rendszerei; szakmai munkaközösségek szerepe az egyes módszerek alkalmazásában; hobbiközösségek: énekkar, klub, sportkör, iskolaválogatott stb.; iskolaszéki meghallgatás, nevelőtestületi napirend, szülői értekezleten megbeszélés.
- b.) Feldolgozó jellegű jogkövetkezmények: esetmegbeszélés, mediáció, iskola-szerződés.
- c.) Megbocsátás jellegű jogkövetkezmények: intézményesített, nyilvános módja a bocsánat kérésének és elfogadásának.
- d.) Helyreállító, ellensúlyozó, megtérítés jellegű jogkövetkezmények: kijavítás, felújítás, fejlesztés, jóvátétel.
- e.) Munkamegosztásban elfoglalt hely, feladat változása, időrend és iskolai módszerváltozások összefüggése az agresszióval vagy annak pozitívként értékelt hiányával.

Bíró Kata, dr. Bíró Endre, dr. Kovács Ervin

Jogismeret Alapítvány

www.jogismeret.hu

Kortársbántalmazás és verekedés a magyar iskoláskorúak körében

---

A kortársbántalmazás fontos jellemzői, hogy egyenlőtlen erőviszonyok mellett zajlik, különböző formái léteznek, valamint ismétlődő esemény, amely hatással lehet a gyermek közérzetére és egészségére. A kortársbántalmazással kapcsolatos elemzéseinket az „Iskoláskorú gyermekek egészségmagartatása” elnevezésű WHO kollaboratív kutatás adatain végeztük. A legutóbbi, 2005-06-os adatfelvételben 5450 11-18 éves tanuló vett részt. Az eredmények szerint rendszeresen bántalmazottnak a diákok 6,1%-a tekinthető, rendszeres bántalmazó pedig a tanulók 5,1%-a. A bántalmazottá válás gyakorisága nem változott jelentősen 2002 óta, és nemzetközi viszonylatban alacsonynak tekinthető.

Az iskolai bántalmazást egyéni, családi, iskolai és társadalmi tényezők befolyásolhatják. Az egyéni tényezők közül az objektív illetve a szubjektív testkép és a bántalmazás összefüggéseit emeljük ki. Az alultáplált vagy elhízott tanulók arányai nem különböznek bántalmazottságban való érintettség kategóriái szerint, ugyanakkor a szubjektív testtömeget tekintve jelentős különbséget találunk. A bántalmazottak és a bántalmazó-áldozatok között a legkisebb a saját tömegüket megfelelőnek tartók aránya és a legmagasabb az önmagukat kövérnek vagy soványnak tartók hányada. A testtel kapcsolatos elégedettség csökkenti a bántalmazottá illetve bántalmazó-áldozottá válás valószínűségét.

A családi tényezőket elemezve elmondható, hogy az áldozatok esetében a szülői kontroll és túlvédés magas szintje jellemző. A bántalmazók és a bántalmazó-áldozatok esetében alacsonyabb a tanulók által észlelt szülői kontroll. Az elhanyagoló nevelési módszert gyakran alkalmazó szülők gyermekei között nagyobb a bántalmazó-áldozatok aránya, mint az elhanyagoló nevelési stílust nem alkalmazó szülőknél. Ugyanez elmondható az elnyomó-korlátozó nevelési stílust gyakran alkalmazó édesanyák esetében is, sőt ebben az esetben a bántalmazó tanulók aránya is jóval magasabb. Az elnyomó-korlátozó nevelési módszert gyakran alkalmazó édesapák esetében magasabb a bántalmazók, az áldozatok és a bántalmazó-áldozatok aránya, mint a nem elnyomó édesapák gyerekeinél.

Az iskolai légkörrel kapcsolatban megjegyezzük, hogy az iskolájukat kedvelők aránya a bántalmazók között a legalacsonyabb, a legmagasabb a bántalmazásban nem érintett diákoknál. Az osztálytársakhoz a bántalmazásban nem érintett tanulók, a tanárokhoz pedig a bántalmazottak viszonyulnak a legkedvezőbben.

A kortársbántalmazásnak része lehet a verekedés, ami azonban nem feltétlenül bántalmazás. Fontos különbség, hogy a verekedés egyenlő fizikai erőviszonyok mellett értelmezendő, és lehet egyszeri viselkedés.

A legmodernebb megközelítések szerint a kortársbántalmazás megelőzése érdekében az iskolai erőszak ellen tett direkt intézkedéseknél hatékonyabb a pozitív iskolai légkör kiépítése, az iskolához való kötődés erősítése.

Várnai Dóra

Országos Gyermekegészségügyi Intézet

varnai@ogyei.hu

Németh Ágnes

Országos Gyermekegészségügyi Intézet

nagi@ogyei.hu

Zakariás Ildikó

Országos Gyermekegészségügyi Intézet

zakariasildi@gmail.com

Erőszak az iskolában

Interaktív továbbképzés-ismertető

A workshop célja nem egy „csodamódszer” bemutatása, vagy egy újabb „tuti recept” ismertetése volt az iskolai agresszió kezelésére, hanem a megoldási lehetőségek közötti keresése, melyhez a tematikai keretet az általam kidolgozott (Ki)útkereső program című, 60 órás akkreditált pedagógus továbbképzés szolgáltatta.

Gyakorló szakemberként megtanultam, hogy nincsenek csodák és csodamódszerek. Nem számíthatok arra, hogy a problémák, valamely új módszer megtanulása után varázsütésre megoldódnak, hogy a meghívott szakértő beavat a „titokba”, esetleg néhány szóval megoldja helyettem az elmérgesedett helyzetet. Ugyanakkor hiszem, hogy nincs megoldhatatlan probléma, kezelhetetlen gyermek, de a megoldáshoz hosszú és nehézségekkel teli út vezet, melyet mindenkinek magának kell végigjárni. Ehhez persze rengeteg segítséget és ötletet kaphatunk a szakirodalomból, a különböző kommunikációs és konfliktuskezelő technikákból, alternatív pedagógiai megközelítésekben, melyek aztán „mankóként”, „útjelzőként” szolgálhatnak számunkra a dolgos hétköznapiakban.

Úgy gondolom, ilyen útjelzőből és mankóból van már elég, így inkább egy olyan 1,5 órás programot állítottam össze a MindenGyerek konferenciára, amely reményeim szerint abban segítette a rajta résztvevőket, hogy elinduljanak, vagy egy lépéssel előrébb lépjenek az iskolai erőszak megoldásának útján.

A program leglényegesebb eleme az erőszakmentes irányítás sajátélményű meg tapasztalása a csoportfolyamat szervezésén és a konszenzuális döntéshozatali technikák gyakorlásán keresztül. Ez még a foglalkozásra „új receptért” érkezett kollégáknak is támpontokkal szolgálhat a mindennapi munkában.

A formai kereten túl a workshop lényeges elemének szántam a pedagógusokat bénító tanult tehetetlenség oldását, a kompetenciaérzés erősítését. Ennek eszközeként a „közös bölcsesség” megidézését választottam a kiscsoportos és plenáris fogalomtiszta, ötletgyűjtő, megoldáskereső technikákon keresztül. Itt minden résztvevő meg tapasztalhatta, hogy „szakértő” segítség nélkül is képes nagyon súlyos kérdésekben véleményt alkotni, megoldást találni.

Végül talán legcsekélyebb jelentősége maguknak a konkrét témáknak volt, melyeket végigvettünk a program résztvevőivel – bár lehet, hogy sokan éppen ezektől vártak volna „új csodát”. Inkább csak ürügyként szolgált néhány fontos tapasztaláshoz: az erőszak formáinak közös összegyűjtése, az erőszak eredetének megvitatása és annak számbavétele, mit tehetünk az iskolai erőszak csökkentésére.

Kulcsár György szociálpedagógus

(Ki)útkereső program

(06 70) 213 7387

kulcsar.gyorgy@freemail.hu

www.tasulasinehezsegek.hu

Iskolai agresszió és szervezeti kultúra

Az iskolai agresszió, a szereplők közötti konfliktusok kezelése legnagyobb részben a háttérben lévő (vagy éppen hiányzó) csapatmunkán áll és bukik. Ligeti másfélórás mikrotréningje olyan virtuális kirándulás egy valós világba, ahol a pedagógusok saját iskolájukra mint munkahelyre tekinthetnek rá, s készpénzre váltható technikákat, módszereket is kapnak a napjainkban mind erősebben jelenlévő társadalmi jelenségek kezelésére. A megelőzés a fontos, nem a reakció!

Ligeti az úgynevezett 5K-ból indul ki, azaz bemutatja a pedagógiai műhely mint munkahelyen megjelenő öt legfontosabb kihívásból:

1. Kiegészítés
2. Konfliktusok
3. Kudarcok
4. Kapkodás
5. Kereset

A mikrotréning a háttérben lévő szervezeti okokat mutatja be, valamint a lehetséges megoldásokat villantja fel. Ligetiék szervezete, a Kurt Lewin Alapítvány, nem ígér kész megoldásokat a problémákra, tapasztalatuk, hogy azokat minden esetben magának a tantestületnek vagy az adott civil szervezetnek, szociális intézménynek kell megszűlnie. Ehelyett tükröt tartanak, s rendre olyan helyzeteket teremtenek, melyek jól szimulálják a hétköznapi világát, s megnyitják annak a lehetőségét, hogy az érintettek kívülről tekintsenek rá saját szervezetükre.

A MindenGyerek 2009 konferencián bemutatott mikrotréning egy részlete annak a 30 illetve 120 órás akkreditált pedagógus-továbbképzési kurzusnak, melyet a Kurt Lewin Alapítvány évek óta nagy érdeklődés közepette tart a közoktatás teljes vertikumában. Elszegényedő aprófalvak általános iskolai tantestületével éppúgy dolgoznak a fejlesztők, mint budapesti elitgimnáziummal. Az ezeken a helyeken összegyűlt tapasztalatok sűrítőmánya ez a másfél óra.

Ligeti György

Kurt Lewin Alapítvány

1052 Budapest, Váci utca 9. III. 1.

Telefon: (06 1) 411 0941, fax: (06 1) 411 0941

kla@kla.hu

www.kla.hu

Egyedül nem megy...

... avagy jó gyakorlatok a droghelmék kezelésében

A gyermekekkel, fiatalokkal foglalkozó szakemberek mindennapjaikban találkoznak droghasználókkal, ezen helyzetek speciális nehézségeket rejtenek magukban. Körbejárva ezeket, a következőkre kerestünk jó gyakorlatokat:

1. A szerhasználó fiatal motiválása

A szerhasználó bevonása sok nehézséget rejt magában, hiszen többnyire tagadják, bagatellizálják a droghasználatot.

Az intervenció hangsúlyos eleme olyan referenciaszemély bevonása, aki segíthet a fiatalal való bizalmi kapcsolat kialakításában, a probléma beláttatásában, együttműködésre való motiválásban. Ilyen személy lehet egy tornatanár, nagybácsi vagy akár a szomszéd.

2. A probléma súlyosságának feltérképezése

A droghasználat súlyosságának felmérése határozza meg az intervenció típusát, ezt érdemes szakemberre bízni.

A drogambulanciák alkalmazzák az ASI-t (Addikció Súlyossági Index), mely a következő területekről ad képet:

- drog- és alkoholhasználat,
- iskolai, munkahelyi, egzisztenciális problémák,
- egészségügyi problémák,
- családi és társas kapcsolatok,
- jogi problémák,
- pszichés állapot

Az ASI jól használható eszköz a droghasználat mentén fellépő egyéb problémák feltérképezésére. A szerhasználónak való visszajelzés a kérdőívről egyben jó alkalom a motiválásra, további segítség megajánlására. Ezért fontos, hogy kliensünknel elérjük, hogy legalább egy állapotfelmérésen vegyen részt.

3. Szakemberek bevonása, együttműködés lehetőségei

Azon esetekben, amikor problémás droghasználattal találkozunk, kliensünk nem motivált a szerhasználat abbahagyására, különösen fontos, hogy segítséget kérjünk szakembertől. A legtöbb szervezet biztosít konzultációs lehetőséget szakembereknek, hozzátartozóknak is.

Mivel a gyermekekkel, fiatalokkal foglalkozó szakemberek munkájuk során rendszeresen szembesülnek hasonló helyzetekkel, hosszú távú megoldást az jelenthet, ha megállapodást kötnek egy általuk megbízhatónak ítélt szervezettel. A szakmai szervezet képzést, rendszeres konzultációt, szupervíziót is biztosíthat. Együttműködés keretében lehetőség van magyar és európai források megpályázására.

Vagyis: ha egyedül nem megy, akkor bátran kérjünk mi is segítséget, mert nem vagyunk egyedül!

Fehér Beáta addiktológiai konzultáns

Telefon: (06 20) 928 4580

beata.feher28@gmail.com

Lions Quest - Egyszer mi is felnövünk

A Lions Quest akkreditaált életvezetési és drogprenvenciós program, mely növeli a fiatalok önbizalmát és erősíti önbecsülésüket.

Ez a program a „megelőzés megelőzése”, megtanítja a fiatalokat arra, hogy tudjanak nemet mondani a negatív alternatívákra, merjék vállalni saját véleményüket, és ne mindig a társak által támasztott elvárásoknak próbáljanak megfelelni.

A Lions Quest program a kompetencia alapú oktatás fontos eszköze, mely figyelembe veszi az életkori sajátosságokat és az egyéni különbségeket. Felkészít az élethosszig tartó tanulás kihívására.

Engedély szám: 175/259/2005, 30 órás / 30 kredit pont

A Lions Quest Egyszer mi is felnövünk program kézikönyvének tartalma és használata

A továbbképzések résztvevői egy 800 oldalas tanári kézikönyvet kapnak, mely teljes részletességgel tartalmazza a program minden elemét.

Az óravázlatok és a hozzájuk tartozós segédletek /játékleírások, tesztek, szemléltető kártyák, minta történetek, minta levelek.../ sokféle variációban vihetők be az órára, és segítik a szülőkkal való kommunikációt is.

A tanári kézikönyvben feldolgozott témák:

Én és a(z) (új) csoportom, Az önbizalom megerősítése, Az érzelmek kezelése, Kapcsolataim a barátaimmal, Az otthonom, Vannak kísértések, dönts, Tudom, hogy mit akarok, Bemelegítő játékok gyűjteménye, „A meglepetések éve” – javaslatok a támogató szülői munka végzéséhez.

A bemelegítő játékok gyűjteménye különösen érdekes, hiszen minden órára bevihető.

Hol, hogyan, kik használják a Lions Quest programot?

A Lions Quest program használható formális és nem formális oktatási közegben egyaránt.

Iskolákban bevihető az osztályfőnöki órákra, tanórákra, de jól alkalmazható osztálykirándulásokon, táborokban, DÖK-továbbképzéseken stb.

Aki elvégzi a továbbképzést, és aktívan használja az anyagot, az elmondhatja magáról, hogy a világon 44 országban dolgozó lions quest tanárok közé tartozik, és ez hosszútávon szemléletbeli és módszertani változást jelent számára. A Lions Quest módszerrel tanított diákok pozitív hozzáállású, nyitott, érdeklődő közösséget alkotnak, akikkel hatékony és élvezetes iskolai munkát lehet végezni.

Ma már gyakran szülő klub is működik azokban az iskolákban, ahol az osztályfőnökök Lions Quest módszerrel dolgoznak.

Pappné dr. Kiss Irén Lions Quest koordinátor

Telefon: (06 70) 312 8088

kissiren@gmail.com

www.lionsquest.hu

Audio-vizuális drogprevenációs foglalkozás

(AV-módszer)

Az audio-vizuális módszer szakít a hagyományos drogprevenációs foglalkozások szemléletével, és új, különleges, a fiatalok gondolkozásához közelebb álló módon közelíti meg a kérdést.

Noha a foglalkozás a 15-24 éves korosztályt célozza meg, az idősebb, esetenként nagyobb ismeretanyaggal rendelkező résztvevők számára is képes újat nyújtani. A foglalkozás keretét többek között meditációs jellegű zene és a háttérben vetített „tudattágító látomásvilágot” megjelenítő, a zenei klipek gyorsan változó, villanásszerű képeivel tarkított film adja. A foglalkozás élmény- és ismeretanyagát a vezető mindig az adott közönség ismeretében alakítja. A résztvevők bevonása, az interaktív forma állandó.

Amikor létrehoztuk ezt a módszert, szerettünk volna valami különlegeset, a hagyományos drogprevenációs módszerek struktúrájától eltérőt megvalósítani. Így döntöttünk amellett, hogy szélesítjük azt a látószöveget, amellyel mindeztidőig a drogkérdéskört szemléltük, és kiindulópontként a módosult tudatállapotokat tekintjük. Így a foglalkozás nem tekinti létfontosságúnak a különböző szerek tulajdonságait lexikális jellegű felsorolását. Sokkal inkább egyfajta szemléletet kíván bemutatni, átadni, mellyel akár át is értékelheti az eddig kialakult képünket a drogokról, a módosult tudatállapotokról. A téma tárgyalása során egyaránt kitérünk a legális és illegális módon elért módosult tudatállapotokra.

A foglalkozás folyamán az alábbi kérdések biztosan szóba kerülnek: módosult tudatállapot fogalma, módosult tudatállapot létrejötte, kábítószer/drog fogalmi tisztázása, droghasználat veszélyei, tolerancia, lelki/fizikai függőség, a módosult tudatállapot jellemzői.

A programmal célunk, hogy alternatívát teremtsünk a fiatalok számára a kémiai szerek fogyasztása helyett. Mindezt egy olyanfajta összehasonlítással tesszük, ahol a természetes módon elérhető módosult tudatállapotok jellemzőit a drogokkal elérhető módosult tudatállapotok jellemzőivel vetjük össze. Ezáltal rávilágítunk a résztvevők számára arra, hogy előbbiekkal sokkal inkább tudják befolyásolni a szervezetükben végbemenő történéseket, mint utóbbiakkal.

A program zárásaként egy mindenki által egyszerűen végezhető relaxációs gyakorlatot mutatunk be, mely szintén érdekes színtöltja a foglalkozásnak.

Ezt a fajta prevenációs módszert a Kortársak Együtt a Fiatalokért Egyesületben alkottuk meg 2005-ben, azóta pedig folyamatosan fejlesztjük, hogy még inkább „fiatal-barát” legyen. A módszer kidolgozóit professzionális segítők, több éves szakmai tapasztalattal a hátuk mögött.

Boglacsik Timea elnökségi tag

Kortársak Együtt a Fiatalokért Egyesület

Tel.: (06 20) 919 2632

e-mail: boglacsik@gmail.com

Interaktív kiállítás és work-shop – a művészetről és a prevencióról...

- Hogyan alkalmasak a művészetek a szenvedélyproblémák megelőzésére?
- Közvetlenül, mintegy pirulaként alkalmazva, valószínűleg sehogy.
- Ugyanakkor, lehet-e szenvedélyek nélkül zenét hallgatni, festményeket, szobrokat, színházi előadást nézni, azaz befogadni, vagy lehet-e szenvedélyek nélkül, (szenvtelenül) zenélni, festeni, táncolni, színházat csinálni, dramatikusan játszani, azaz alkotni?
- Az önfelelt befogadás és alkotás ugyanis felszabadít, oldja a gátlásainkat, szorongásainkat, kitágítja tudatunkat, eufóriát okoz, fokozza adrenalin szintünket, segíti spontán megnyilvánulásaink kibontakozását, kreatívabbá tesz, és még sorolhatnánk...
- Eksztázis – Hamvas Béla szavaival – annyi, mint kívül állni. Kívül állni a szétszórt nyugtalanságon és belül állni a megvalósított egységben.
- Ez a fajta eksztázis kizárólag kábítószerrel, józanul, saját belső energiáink mozgósításával érhető el.
- A szó legnemesebb értelmében vett Tanulás/Fejlődés azokban a ritka pillanatokban valósul meg, amikor elengedjük a racionális gondolkodás szorítását, és önfelelten átadjuk magunkat (külső és belső) látásunk, hallásunk, tapintásunk, szaglásunk és ízezésünk élményvilágának.

Interakciók:

- Rendezzük át együtt a kiállítást...!
- Pozitív szenvedélyeink...
- Zenés (közös) festés, alkotás...

Szabó Gábor mentálhigiénés szakember

Iránytű Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda

1136 Budapest, Pannónia utca 34.

Telefon: (06 1) 339 3700

www.iranytu.net

iranytu@mail.datanet.hu

Drogprevenációs kortárssegítő tréning gyermekotthonban nevelkedő fiataloknak.

2001 augusztusától, drogprevenációs kortárssegítő-képzést kezdtünk, a Kornis Klára Gyermekotthon és Szakiskolában. Az évek során a tematika kiforrott és a képzés formájául a tréningek tartása vált be. Letisztult a képzési struktúrára és az egyre szélesebb szakmai elméleti háttérre támaszkodva kiléptünk saját intézményünk falai közül és meghirdettük a képzést a társintézmények számára is. 2006 nyarán valósult meg az első, fővárosi fenn-tartású gyermekotthonokban élő fiatalok számára meghirdetett közös tréning.

A képzésre azokat a fiatalokat igyekszünk megnyerni, akik saját közösségükben természetes vezető szereppel bírnak. A képzésre kiválasztottak közös jellemzője, hogy súlyos családi és szocializációs problémákkal, életútkrízisekkel terhelt gyermekkoruk ellenére képesek tanulni, iskolai közösségek részévé válni, pozitív baráti kapcsolatokat építeni, szabadidejüket értelmesen tölteni, konfliktusaikat többnyire sikeresen kezelni – így személyiségükben alkalmassá válhatnak az egészséges társadalomhoz tartozó és az annak perifériájára sodródott fiatalok közötti hídépítésre.

A képzés általános célja, hogy a jelentkezőket felkészítse a kortárssegítő munkára.

A képzés módszere: strukturált tréningcsoportban, a tapasztalati tanulás módszereivel.

A tréning kettős célrendszere:

Támogató: az egészségesen működő személyiségrészek megtámogatása.

Segítő: a résztvevők a tréning végén:

- ismerjék fel a „segítő” helyzeteket,
- tudjanak segítő beszélgetést folytatni,
- ismerjék kompetenciahatáraikat,
- szakellátáshoz tudjanak irányítani,
- kapjanak reális lehetőséget rendszeres szupervízióra.

A célok eléréséhez fejlesztendő 5 terület:

1. kommunikációs készségek képességek,
2. önismeret,
3. empátia,
4. ismeretszerzés (drog, krízishelyzetek, segítő szakemberek),
5. aktív hallgatás - segítő beszélgetés.

Az elmúlt két évben továbbfejlesztettük a tematikát és a résztvevők igényeire reagálva, „továbbképzést” szerveztünk a nyári táborban azok számára, akik az elmúlt években már részt vettek valamelyik képzésünkön.

A továbbképzésen négy új tartalmi elemet vezettünk be:

1. konfliktuskezelés,
2. együttműködés-versengés,
3. asszertivitás,
4. új gyerek érkezése a csoportba témakörökben.

A kialakult struktúra reményeink szerint tartható lesz a jövőben is és a szorgalmi időszak alapképzését, évente nyári tematikus táborozás keretében megtartott továbbképzésekkel tudjuk kiegészíteni.

Fontos eredménynek tartjuk, hogy a képzés részévé vált a gyerekeknek tartott tréningen túl a „küldő intézmények” segítő szakembereinek felkészítése is. Saját otthonukban így a támogató környezetet és a szupervízió lehetőségét biztosítjuk a gyerekek számára.

Miklósi Balázs

(06 20) 329 6207; miklosi.balazs@t-online.hu

Ribiczey Nóra

nribiczey@gmail.com

A „Társadalmi kohéziót erősítő bűnmegelőzési és reintegrációs programok módszertani megalapozása” című kiemelt projekt

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium kiemelt projektje átfogó célja: a társadalmi bűnmegelőzés rendszerének fejlesztésével hozzájárulni a társadalmi kohézió erősítéséhez, az esélyegyenlőség támogatásához (Társadalmi Megújulási Operatív Program 5. prioritás). A TÁMOP specifikus céljai közül a társadalmi összetartozás és esélyegyenlősége erősítéséhez illetve az aktivitás területi különbségeinek csökkentéséhez járul hozzá. A program a tervezés és a megvalósítás során, a fentiekben kívül biztosítja a TÁMOP által kijelölt horizontális elvek/ szempontok (esélyegyenlőség, fenntarthatóság, területi kohézió) érvényesülését.

A TÁMOP 5. 6. 2 projekt fő célként a társadalmi reintegráció kiszélesítését célozza meg az alábbi három területen kidolgozandó és megvalósítandó modellprojekteken keresztül:

- gyermek és fiatalkori bűnözés csökkentése: „Erkölcsei veszélyzónába került gyermek- és fiatalkorúak” pillér,
- az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés: „Áldozatsegítés” pillér,
- a bűnelkövetők társadalmi reintegrációjának segítése: „Reintegrációs” pillér.

„Erkölcsei veszélyzónába került gyermek- és fiatalkorúak” pillér

Az előbbi célokhoz szorosan kapcsolódik a konkrét modellprojektek célja, hatékony segítségnyújtási modell kidolgozása – a gyermekvédelmi alap- és szakellátás, valamint a problémával közvetetten érintettek területén – a már normasértést elkövetett gyermek-, és fiatalkorúak részére, annak érdekében, hogy elkerülhetővé váljon a visszaesés, bűnismétlés, megelőzhető legyen a „kriminális karrier” elindulása, kialakítva egy stabil döntésképes személyiséget, amely segít a társadalmi beilleszkedésben és a normális, jogkövető életvitelben.

A következő előadások összefoglalói az IRM TÁMOP 5.6.2. kiemelt projekt előkészítő szakaszának jelentőségéről, működési módjáról, és azon belül az erkölcsi veszélyzónába került gyermek és fiatalkorúak pillér felépítéséről szólnak. Egy-egy régióban az aktuálisan zajló munkafolyamatot ismerhetik meg, melynek célja az adott szakterület optimális fejlesztési lehetőségeinek áttekintése, ezt követően modellprojekt vagy egy elméleti munka kidolgozása.

dr. Batory Zsófia szakmai megvalósító,

IRM TÁMOP 5.6.2 erkölcsi veszélyzónába került fiatalok pillér

„Erkölcsei veszélyzónába került gyermek- és fiatalkorúak” Modellprojekt

Előkészítő Munkacsoport. Észak-alföldi régió.

A gyermekkorú elkövetők reszocializációja

A gyerekek viselkedését nagyban befolyásolja az a környezet, ahol élnek, nevelkednek. A szocializációjukat meghatározza a körülöttük élő emberek értékrendszere, erkölcsi normája és nevelési módja. Ha szűkebb környezetükben több-kevesebb normaszegéssel találkoznak, azt gondolják, hogy ez a normális, ezt kell követniük, hogy a csoport részei legyenek. Nem is tudják, hogy ez normaszegés, hiszen a törvényeket nem ismerik, a megfelelő viselkedésre pedig nincs mintájuk, még nem találkoztak vele.

A modellprojekt célja egy hatékony segítségnyújtási modell kidolgozása a már normasértést elkövetett gyermekkorúak részére, annak érdekében, hogy a bűnismétlés és a „kriminális karrier” kialakulása elkerülhetővé váljon. A szakemberekből álló csoport munkája során azon dolgozik, hogyan tudná érzékenyíteni és fejleszteni a rendszerben szereplőket, hogy a gyermekkorú normaszegőt hatékonyan tudják segíteni és reszocializálni, hogy kiegyensúlyozott, normatiszteelő felnőtt legyen.

A gyermekkorú normaszegő útját követve a segítő rendszerben, a következő intézmények, szervezetek szerepét vizsgáltuk meg.

Az érintett szereplők – fejlesztendő területek:

- Rendőrség: észlelés és jelzés között a lehető legrövidebb idő teljen el.
- Jegyzői gyámhatóság: a jogszabályi háttér hatékony gyakorlati alkalmazása.

- Gyermekjóléti szolgálat: speciális szolgáltatások a gyermekkorú normaszegőknek.
- Gyermekvédelmi szakellátás: iskolai felkészítés (szocializáció, készségek fejlesztése).
- Iskola: gyermek- és ifjúságvédelmi felelős feladatai, iskolán belüli konfliktuskezelés.
- Civil szervezetek: közösségi terek biztosítása, szabadidő hasznos eltöltésére speciális programok szervezése.

Valamennyi szereplőt érintő területek:

- Jelzőrendszer hatékony működtetése.
- Közös képzés az egyes területek dolgozó szakembereknek a gyermekkorú normaszegő segítségére.
- Reszocializációs programok, személyiségét fejlesztő csoportok biztosítása a gyermekkorú célcsoportnak.
- A helyreállító igazságszolgáltatás szemléletének bevezetése, alkalmazása a mindennapi szakmai munka során.

Gesztyei Tamás szakmai megvalósító

(06 20) 977 5155, kortarsak@kortarsak.hu

„Javítóintézetek és a pártfogó felügyelői szolgálat együttműködése” elméleti munkacsoport – Észak-Alföld

Munkacsoport célja: az adott téma területén országos hatással bíró, fenntartható és megvalósítható szakmai ajánlások megfogalmazása, amelyek alapjául szolgálhatnak a büntetés-végrehajtási törvény hatékony módosításának. A munkacsoport feladata a jelenlegi gyakorlat alapjául szolgáló jogszabályi és módszertani kérdések vizsgálata.

A javítóintézetek és a pártfogó felügyelet hatékonyabb együttműködésének elősegítése, ami lehetővé teszi, hogy minél jobb kondíciókkal kerüljenek vissza a fiatalok az őket befogadó milióba. A jelzőrendszer fejlesztése, adatszolgáltatás kidolgozása.

Munkacsoport által tervezett módosítási javaslatok:

1. Javítóintézeti koordinátor feladata:

- Segítségnyújtás az előzetes fogvatartás alatt a szabadulásra való felkészítésben.
- Részvétel az ideiglenes elbocsátás előkészítésében, döntéshozatalban.
- A resztoratív technikák alkalmazása és arra való felkészítés.
- Az információáramlás hatékonyságának növelése.

2. Együttműködés a javítóintézeti tevékenység különböző szakaszaiban

Befogadás időszakában szolgáltatson információt a pártfogó, akár a környezettanulmány megküldésével, amennyiben már volt a fiatalok életében pártfogási előzmény.

Előzetes fogvatartás időszakában adjon információt a fiatalok átszállításáról, szabadításáról, nevelési tervről.

Javítóintézeti nevelés időszakában, az ideiglenes elbocsátás előkészítésére:

- magatartási szabályok meghatározása,
- közös döntéshozatal az intézeti tanácsban,
- önkéntes utógondozás.

3. Előzetes pártfogás intézményének bevezetése

Célja: az elhúzódo büntetőeljárás időszakában a fiatalok fokozott támogatásának és ellenőrzésének biztosítása, a bűnelkövetés/bűnismétlés elkerülése érdekében. Az igazságszolgáltatás reintegratív vonalának erősítése.

Az előzetesen pártfogolt, az, akinek bűnösségét a bíróság még nem állapította meg, nem bűnelkövető, a kriminalizáció veszélyének fokozottan kitett fiatalok.

Megvizsgálandó kérdések:

- Ki rendeli el?
- Államigazgatási eljárás keretében, büntető eljárás keretében történik-e az elrendelése?
- A normaszegést követően mikor veszi kezdetét az előzetes pártfogás?
- Ki végezni?

Batizi Ildikó szakmai vezető

(06 30) 515 1731, ildikobatizi@hotmail.com

Bűnmegelőzési programok

– amelyek óriáslépéseket tettek, de nem kaptak megérdemelt figyelmet

A résztvevőket Dr. Gönczöl Katalin szakállamtitkár, az Országos Bűnmegelőzési Bizottság elnöke köszöntötte. A házigazda feladatait dr. Ivány Borbála az Országos Bűnmegelőzési Bizottság munkatársa látta el.

Az előadók valamennyien kistélepülésről érkeztek, szervezetük nem rendelkezik profi apparátussal a projektek lebonyolításához. Ugyanakkor elkötelezettségüket, lelkesedésüket folyamatosan bizonyítják. Azoknak mutatnak példát, akik szintén kistélepülésen, hátrányos helyzetű településen dolgoznak és próbálnak tenni a gyerekek és fiatalok társadalmi integrációjáért, megmutatják, hogy drága infrastruktúra és különleges módszerek nélkül is lehet eredményeket elérni. A 2007-ben nyertes pályázatok finanszírozási időszaka után a kezdeményezések folytatódtak, fenntartásukat megoldották a szakemberek. Mindhárom követendő példa, jó gyakorlat.

Dusnoki fiatalok részvételének fejlesztése a helyi közösségben

A program „a gyermek- és fiatalkorúak sokirányú társadalmi integrációjának elősegítése, áldozattá és bűnelkövetővé válásuk megelőzése” pályázati komponens győzteseként nyert támogatást. A kiírás szerint a program további célja a készségfejlesztés és az integrációt segítése volt, közös szülő-gyermek klubok működtetésével az iskolai, közművelődési és sport környezetben.

A program legfontosabb célja a közösségépítés volt. Elsősorban dráma-, kézműves programokkal fejlesztették a résztvevő gyerekek szociális és személyes kompetenciáit. A projektben alapelv volt, hogy a részvételt semmilyen feltételhez nem kötötték a szervezők, illetve, hogy a programok nemcsak a gyerekeknek, hanem a felnőtteknek is szóltak. A dráma- és kézműves foglalkozások mellett kirándulásokon, informális beszélgetéseken, bálokon lehetett részt venni.

Annak ellenére, hogy Dusnok nem szegregált település, lakosai nem kifejezetten hátrányos helyzetűek, nem kérdéses, hogy a program fontos, hiánypótló volt a településen. A program kiváló helyi kezdeményezés, amely mintaként szolgálhat a kistélepüléseknek, kisközösségeknek, amely ezek lakosságát mozgósítja, energiáit felhasználja. A projekt eredménye, hogy sikerült egy megtartó erejű, folyamatosan „működő” közösséget kialakítani, hasznos időtöltést, közösségi élményeket adni, a résztvevő gyerekek és felnőttek energiáit pozitív irányba terelni. A pozitív attitűddel rendelkező kortárs csoport kialakulása fontos eredménye a programnak. Megtanulták a gyerekek, hogy közösségi helyzetekben hogyan lehet kitartani a megtalált és választott helyes magatartás mellett, és azt meggyőzően képviselni, közvetíteni a társaknak. Jelentős eredmény a színre vitt színházi előadás (meghívása az országos gyermekszínházi találkozóra), valamint a szülőktől kapott pozitív visszajelzések.

A projekt fenntartását a szervező szakemberek elhivatottsága („akiket megszelídítettünk, azokért felelősek vagyunk”) biztosítja. A projekt monitora kiemelte annak fontosságát, hogy a vezetők partnernként kezelték a gyerekeket.

Hodován Péter drámapedagógus és Hodovánné Sipos Margit népijátésház-vezető

Kincskereső Dráma és Kézműves Műhely, 6353 Dusnok, Dózsa Gy.u. 10.

kincskeresomuhely@gmail.com, www.kincskeresomuhely.hu

„Jó, ha tudod”

Az Egyesület tevékenységi köre igen kiterjedt. A projektet vezetők kifejezetten fiatalok, lelkesek és motiváltak voltak. Az esetenkénti gyakorlatlanságukat jól kompenzálta a mély elkötelezettség.

A program legfontosabb célja a résztvevő gyerekek egyéni képességeinek, értékeinek megerősítése, önismeretük fejlesztése volt. Cél volt továbbá egy elfogadó légkörű közösségi tér, környezet kialakítása. Pozitív, hogy a Faodu szolgáltatásait nemcsak a célcsoport tagjai, hanem alacsonyküszöbű lehetőségként bármelyik érdeklődő gyerek igénybe vehette. A program kétségkívül elősegítette a fiatalok sokirányú társadalmi integrációját, valamint áldozattá és elkövetővé válásuk megelőzését.

A programban önismereti, személyiségfejlesztő tréningen, tanulásegítésen, korrepetáláson, sportfoglalkozásokon, kézműves szakkörökön, filmklubon, számítógépes foglalkozásokon, kirándulásokon és ismeretterjesztő előadásokon vehettek részt a fiatalok. Napi, heti és havi programokat is szerveztek, amely alapján a program komplex jellegűvé vált. Fontos a patrónusi rendszer, amely a program komplex, modelljellegét hosszabb távlatban is megteremti. A program pozitív eleme, hogy a szervezők folyamatos visszajelzést vártak, partnerként számítottak a résztvevő gyerekekre, véleményük, ötleteik szerepet kaptak a programszervezésben. A programban résztvevő szervezetek közötti együttműködés kialakult, megteremtették a kooperáció alapjait. Az Egyesület munkáját az együttműködő szervezetek (rendőrség, gyámhivatal) elismerte.

Eredményként tekintik, hogy sok gyerek jár az Egyesületbe, hogy többük bizonyítványa javult, hogy pozitív visszajelzéseket kapnak a pedagógusoktól, hogy igazi közösség alakult. További eredmény, hogy az Egyesület felkérést kapott további pályázati programokban való együttműködésre. A fenntarthatóság záloga – a projektfelelős álláspontja szerint –, az hogy a személyi feltételek adottak, elkötelezett önkéntesek dolgoznak a Faoduban. A monitor nagy jelentőséget tulajdonított a visszajelzésnek, megerősítésnek, a segítők segítségének.

Illés Titanilla első titkár/ projektfelelős, **Sásdi Faodu Egyesület**, 7370 Sásd, Arad út. 1.

Telefon: (06 72) 475 981, (06 20) 584 0316, faodu@freemail.hu, <http://sasdcss.emagyarorszag.hu>

Mi, ti, ők! Tegyük értük!

Tóthné Kaló Margit, Horváth Zoltánné, Kémes polgármestere és Takátsy Zoltán a rendőrség munkatársa Együtt a Kémes Körzet Gyermekéiért Alapítvány

A program „a szegregált övezetekben, településeken élő gyermek- és fiatalok számára társadalmi integrációjának elősegítése, áldozattá és bűnelkövetővé válásuk megelőzése” pályázati komponens győzteseként nyert támogatást. A kiírás szerint a program további célja a készségfejlesztés és az integrációt segítése volt, közös szülő-gyermek klubok működtetésével az iskolai, közművelődési és sport környezetben.

Az Alapítvány nagyon tartalmas és sokszínű programot szervezett a meglehetősen hátrányos helyzetű településen. A programbancsapatépítést szerveztek; békés úton kísérelték meg a konfliktusok kezelését; a kiscsoportos foglalkozások, vetélkedők, szituációs játékok, kirándulások, előadások, felvilágosítás, táncolás, zenélés nagy szerepet játszottak. A programot jelentősen segítette a széleskörű, jól megalapozott, intenzív szakmai együttműködés.

A program tizenkét rendezvénye egyes világnapok (pl.: kisebbségek napja) vagy nemzeti emléknapok (pl.: a magyar kultúra napja) köré szerveződött. A közös szülő-gyermek programokon, egész napos rendezvényeken rengeteg tevékenységben vehettek részt az érdeklődők. A programokba öt hátrányos helyzetű ormánsági kistélepülésen élőket vontak be a szervezők, megmozgatták a lakosokat, valódi, tartalmas szabadidős elfoglaltságokat kínáltak, amelyeken a résztvevők tárgyi ismeretei és készségei is bővültek. Pozitív, hogy a programok bárki számára nyitottak voltak.

A projekt fontos eredményének tartják a szervezők, hogy a megvalósított programok hatására a helyi fiatalok közösséget alkotnak, saját programokat szerveznek és közösségi önkéntes munkát vállalnak. A projektfelelős meglátása szerint nőtt a generációk közötti szolidaritás. Fontos, hogy a szervezők alternatív képet mutattak a fiataloknak a szabadidő eltöltésére. Kiemelkedő a partneri viszony, az együttműködés kialakítása, amely a kistérségeknek mintaként szolgálhat. A fenntarthatóságot a projektben részt vevő szakemberek elkötelezettsége jelenti, hiszen további pályázatokban kívánnak részt venni, valamint számíthatnak az önkormányzat – lehetőségekhez mérten szabott – támogatására.

Tóthné Kaló Margit projektfelelős

Együtt a Kémes Körzet Gyermekéiért Alapítvány

7843 Kémes, Vértanúk u. 1. Telefon/fax: (06 73) 495 017

k4795@koznet.hu

Igazságügyi Hivatal

Az Igazságügyi Hivatal hagyományos részvevője a MindenGyerek Konferenciáknak, mert fontosnak tartjuk, hogy a gyerekekkel foglalkozó szakemberek és önkéntesek szélesebb köre ismerje szolgáltatásainkat. Részint azért, mert potenciális együttműködő partnereink egyes fiatalok esetében, részint azért, hogy a gyerekekkel foglalkozó szakemberek és önkéntesek révén közelebb tudjuk vinni szolgáltatásaink hírért azokhoz, akiknek szüksége lehet rájuk, például a jogi segítségnyújtó vagy az áldozatsegítő szolgálatra.

Jogi Segítségnyújtó Szolgálat

A Jogi Segítségnyújtó Szolgálat – közismertebb nevén a „nép ügyvédje” szolgálat – olyan jogintézmény, amelynek keretében a hátrányos helyzetű állampolgárok jogi segítséget kaphatnak jogaik érvényesítése, jogvitáik megoldása során. Az állami jogi segítségnyújtási szolgáltatások – az anyagi szempontból rászorultnak tekintendők körében – jelenleg a következők:

- a) peren kívüli segítségnyújtásként: jogi segítők (ügyvédek, közjegyzők, jogvédő társadalmi szervezetek) által adott jogi tanácsadás és okiratszerkesztés;
- b) peres eljárásokban: pártfogó ügyvédi képviselő biztosítása, elsősorban a jogi segítők által.

A szolgálat kiemelt és az ügyfelek által rendkívül kedvezően fogadott szolgáltatása az általános ügyfélszolgálati tevékenység, melynek keretében a szolgálat munkatársai jövedelemre és ügytárgyra tekintet nélkül adnak felvilágosítást, útbaigazítást, egyszerűbb ügyekben jogi tanácsot.

A kérelmet – az erre szolgáló nyomtatvány kitöltésével és a szükséges mellékletekkel – a megyeszékhelyeken illetve a fővárosban működő igazságügyi hivatalok jogi segítségnyújtó szolgálatainál kell benyújtani, vagy postán megküldeni. Az ügyfélfogadások helye és időpontja az Igazságügyi Hivatal honlapján megtekinthető. A szolgálat tevékenységéről, elérhetőségéről az Igazságügyi Hivatal ingyenesen hívható zöld száma is tájékoztatást biztosít.

Jogi Segítségnyújtó Szolgálat hatósági és ügyfélszolgálati tevékenységének megoszlása a 2008. évben
(összes ügyfél: 44 293)

Hatósági (peres) **11%**
4353 db határozat

Hatósági (peren kívüli) **23%**
9856 db határozat

Ügyfélszolgálati tevékenység **66%**
30084 ügyfél

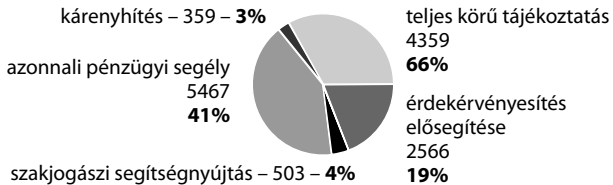
Áldozatsegítő Szolgálat

Az Áldozatsegítő Szolgálatot a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló, 2005. évi CXXXV. törvény hozta létre. A szolgálatok 2006. január 1-je óta működnek a megyeszékhelyeken illetve a fővárosban, az Igazságügyi Hivatal keretein belül. A szolgálathoz bárki fordulhat, hogy büntetőeljárásbeli jogairól, kötelezettségeiről, a számára elérhető támogatások fajtáiról és az igénylés feltételeiről, segítő szervezetekről tájékoztatást kapjon.

A bűncselekmények áldozatai áldozatsegítő szolgáltatásokban illetve állami kárenyhítésben részesülhetnek. Áldozatsegítő szolgáltatások az érdekérvényesítés elősegítése, a szakjogászai segítségnyújtás, valamint az azonnali pénzügyi segély. Állami kárenyhítésre a szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény áldozatai jogosultak, akinek a bűncselekmény következtében testi épségük vagy egészségük súlyosan károsodott.

2008. folyamán az áldozatsegítő szolgálat 13 254 ügyben járt el, a segítségnyújtás típusai szerint a következők megoszlásában:

A segítségnyújtás típusonkénti megoszlása

A támogatás iránti kérelem bármely áldozatsegítő szolgálatnál előterjeszhető. Az áldozatsegítő szolgálatok elérhetősége és ügyfélfogadási ideje az Igazságügyi Hivatal honlapján megtekinthető. A szolgálat tevékenységéről, elérhetőségeiről az Igazságügyi Hivatal ingyenesen hívható zöld száma is tájékoztatást biztosít.

Zöld telefonszám: (06 80) 244 444, www.kih.gov.hu

Pártfogó Felügyelői Szolgálat

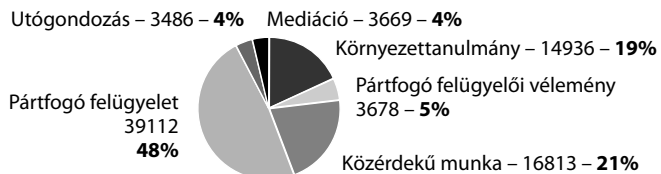
A szolgálat működésére vonatkozó jogszabályokkal összhangban a szervezet munkatársai azért dolgoznak, hogy a pártfogó felügyelői tevékenység a társadalom védelme érdekében biztosítsa azt, hogy a hatóságok a rendelkezésre álló, a cselekmény súlyának megfelelő eszközök, büntetések és intézkedések közül a várhatóan legeredményesebbet választhassák, ennek következtében az alkalmazott büntetőjogi jogkövetkezmény hatékonyan csökkentse a bűnisméltés veszélyét. A szervezet munkatársai tevékenységük során arra is törekednek, hogy a bűncselekménnyel okozott károk és következmények mérséklődjenek.

Az alternatív büntetések, intézkedések végrehajtása mellett a szolgálat feladata többek között, hogy a szabadságvesztésből (javítóintézeti nevelésből) szabaduló (elbocsátott) elkövetők reszocializációja érdekében a büntetés-végrehajtási intézetekkel (javítóintézetekkel) együttműködve vegyen részt a feltételes és a végleges szabadságra bocsátás (elbocsátás) előkészítésében, valamint az elkövetők utógondozásában.

A szolgálat a 2003-as reformja óta eltelt időszakban a szakmai feladatait professzionális szinten ellátó szervezetté vált. Létszámában a 2004-2005. év során növekedett, majd a feladatok – mediáció való – bővülése és az ügyszámok emelkedése ellenére stagnált. Így 2008. december 31-én összesen 384 fő (190 fő fiatalok és 194 fő felnőtt korúak ügyeit ellátó) pártfogó felügyelő hajtja végre a szakterület jogszabályokban meghatározott feladatait, az év során összesen 81 694 ügyben. Az Igazságügyi Hivatal Pártfogó Felügyelői Szolgálat a társintézményekkel szorosan együttműködve a következő ügycsoportokban végzi feladatait:

- az ügyészségi és bírói döntéshozatal előkészítése kvázi szakértői tevékenység keretében (környeztanulmány, pártfogó felügyelői vélemény készítése);
- az alternatív büntetések végrehajtása, felnőtt- és fiatalok elkövetők pártfogó felügyeletének ellátása;
- a közérdekű munka büntetés végrehajtásának felügyelete és ellenőrzése;
- a szabadulás előkészítése érdekében végzett börtönpártfogás, szabadulás után önkéntesen igénybe vehető utógondozás;
- büntetőügyekben alkalmazható közvetítő tevékenység (mediáció).

A 2008. évben folyamatban volt ügyek ügycsoportok szerinti bontásában

„A gyermekvédelmi jelzőrendszer helye és szerepe a fiatalok bűnözés megelőzésében – Ut a jelzőrendszer tagjai közötti együttműködés hatékonyabb végzéséhez” című modell-projekt bemutatása

A gyermekek esélyeinek növelése, a versenyképes tudás megszerzése, a veszélyeztetettség megszüntetése, a családon belüli erőszak visszaszorítása a társadalom, az állami és önkormányzati szervek, valamint a civil szerveződések és az egyházak közös érdeke, feladata és felelőssége. A célok megvalósítása ezen szervezetek együttműködésén alapul. A felsorolt szereplőket be kell vonni a feladatok megvalósításába, a döntésekbe, a végrehajtási etapokba, az elemzésekbe és értékelésbe, az utólagos következtetések levonásába, valamint a sikerek átélésébe. Fontos, hogy a helyi közösségek felismerjék az együttműködés jelentőségét, erejét és kohézióját és a célok finanszírozhatóságát. Minden helyi közösség más, ebből következően mások a prioritásai, mások a pénzügyi kondíciói, így a megvalósíthatóság érdekében stratégiával kell rendelkeznie.

A stratégia a már felsorolt szereplők kompetens képviselői által kerül megfogalmazásra területspecifikus módon. Az érintettek, azaz a gyerekek és szülők, pedagógusok, szociális és egészségügyi szakemberek, továbbá a civil szerveződések és az egyházak, valamint az önkormányzatok és az állami szervek szakemberei közötti partneri együttműködéseknek ezen a szinten kiemelt jelentőségük van. Ők tulajdonképpen a jelzőrendszer tagjai. A gyermekvédelmi törvény alapján, a törvényben szabályozott gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot kell ellátniuk - a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében - a törvényben meghatározott alaptervekenység keretében:

- az egészségügyi szolgáltatást nyújtóknak • a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatóknak • a közoktatási intézményeknek • a rendőrségnek • az ügyészségnek • a bíróságnak • a pártfogó felügyelői szolgálatnak • az áldozatsegítésnek és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezeteknek • a menekülteket befogadó állomásnak, a menekültek átmeneti szállásának • a társadalmi szervezeteknek • egyházaknak • alapítványoknak.

A pályázati támogatásból megvalósuló mini-modellprojekt országos szinten, elsősorban regionális lebontásban célozta meg az együttműködő szakembereket azért, hogy kompetenciáik fejlesztése után aktívabban tudjanak együttműködni napi feladataikban. A mini-modellprojekt elméleti oktatási blokkból és tréningekből álló 40 órás tematika, mely alapján a hét régióból 112 fő jelzőrendszerben dolgozó szakembert, továbbá 168 kistérségi munkaszervezeti tagot képeztünk ki.

A projekt megvalósulása az 1016/2007. (III.20.) Korm. határozat 15. és 16. pontjában írt elvárásoknak megfelelően, a helyi szereplők együttműködésén alapul, és – elégséges források előteremtése mellett – képes önjáróvá, hosszabb távon fenntartható és működő rendszerré válni.

Dr. Dános Valér ny. r. dandártábornok, igazgató

IRM OF Rendészeti és Bűnmegelőzési Intézet

2094 Nagykovácsi, Nagykovácsi út 3. Telefon: (06 1) 391 3559

danos@bm.gov.hu

Szollár Zsuzsanna gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátor

Dél-Alföldi Regionális Államigazgatási Hivatal Szociális és Gyámhivatala

6740 Szeged, Rákóczi tér 1.

Telefon: (06 62) 562 614

szollarzs@pro.hu

www.darkh.hu

Pocoló, a mobil közösségi tér - Fesztivál a sártól a műfüig

A Pocoló a Tokaj-Rakamaz Hegyalja Fesztiválon egy kulturális, zenei, szabadidős tevékenységekkel teli, 100m²-es sátor volt. Minden nap 150-250 fiatal fesztivállátogatóval, meghívott vendégekkel, olvasószarokkal, civil bemutatkozásokkal, esti film- és diafilmvetítésekkel, zsíros kenyérral és teával.

Célunk, hogy fiatalokat szerveződéssre ösztönözzük, bevonjuk civil szervezetek önkéntes tevékenységeibe, új perspektívát mutassunk a fiataloknak az önmegvalósításra, vállalkozásra és ezáltal a helyben maradásra. Azt szeretnénk, hogy a résztvevő fiatalok maguk is szervezzenek hasonló programokat, fesztiválokat, fesztiválemeket. Legyenek aktívak saját lakóhelyükön, legyen az nagyváros vagy akár egy párszáz lelkes falu.

Pocoló Nomád a Pocoló mobil változata. A Pocoló Nomád célja, hogy a kistelepelesen élő fiatalok számára elérhetővé tegyünk a számukra is nélkülözhetetlen, de nehezen elérhető információkat a munkavállalás, életvezetés, nemzetközi ifjúsági cserék, nemzetközi önkéntesség területéről, hozzáférhetővé tegyünk számukra fontos, életvezetési, munkavállalási, pályaoorientációs, képességfejlesztő tanácsadásokat.

A sátor egész megjelenésében a fiatalok izlésének felel meg: babzsák fotelek, érdekes olvasmányokkal tarkított olvasószarok, internetelés és külön sarokban a tanácsadások. A sátorban lehetőség van csakúgy pihenni, leülni, figyelni, ahogy Szabolcs megyében mondják: pocolni.

A teljes program alulról szerveződik, a fiatalok igényeire épül. Önkéntesség több szinten is megjelenik benne: szervezők és sokszor az előadók is önkéntesek, és több program-elem népszerűsíti az önkéntességet. Az önkéntesség a motorja – önkéntesek szervezik, rendezik be, találják ki, ők pakolnak össze. A POCOLÓ a példája annak, hogy mivé válhat egy pici baráti társaság, hogy profizzionalizálódhat a szórakozásnak indult projekt.

A Pocoló nem kényszeríti a fiatalat a szolgáltatásainak igénybe vételére, sem programokon való részvételre. Az, hogy csak pocolni, pihenni is lehet, akár aludni a programok alatt, azt eredményezi, hogy nagyon sokan vannak a sátorban, és az információk akaratlanul is elérik őket.

A helyszíni háttérmunkába bárki bekapcsolódhat, meg is szokták tenni: közönségből így lesz szemétszedő és pakoló, színpadon zenélő stb. A POCOLÓBAN nincsen elkülönített rész, a színpad is használható bárki számára.

A Pocoló közösségi tér, mert emberek találkozását biztosítja, egymásra épülve tesz elérhetővé a fiatalokat érintő szolgáltatásokat, befogadhat helyi célú közösségi kezdeményezést, a tevékenységek egymástól nem elzártan folynak, legfeljebb időben van eltérés.

A Pocoló Nomád a felkereső ifjúsági munka egyik példája – a felkeresett fiatalok térbeli elszigeteltségük révén vannak hátrányban. A fiatalokkal való foglalkozás során az ifjúsági információszarok szakmai módszertanát alkalmazzuk.

A POCOLÓ eddigi működése során nem támaszkodott pályázati forrásra. Bevételei önerőből és szponzori támogatásokból származtak, illetve a sok önkéntes munkából. A Pocoló Nomádot és a hozzá tartozó közösségfejlesztői programot a Norvég Civil Támogatási Alap finanszírozza. A program által jutottunk saját sátorhoz.

Csatári Emese, az egyesület elnöke
kalamarinfo@gmail.com

Márkus Gyula sátorigazgató
pocolonomad@gmail.com
www.kalamarisegyesulet.hu

Változó körülmények, új lehetőségek

A győri Gyermek Ház 2009-ben

A Gyermek Ház legfontosabb feladata, hogy a hozzánk járó gyerekeknek, fiataloknak sokrétű és magas színvonalú művelődési lehetőséget nyújtson, közösségi teret biztosítson a testi és szellemi képességeik kibontakoztatásához, kreativitásuk fejlesztéséhez.

Legfontosabb alapelveink, melyek mentén tevékenységünket szervezzük: a sokoldalú képességfejlesztés, a kreativitás ösztönzése, az értékkövetítés, a hagyományőrzés, a nyitottság, a közösségteremtés, a közösségfejlesztés.

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján tevékenységünket, szolgáltatásainkat egyre kisebbek és egyre nagyobbak is igénybe veszik, ezért fontosnak tartjuk, hogy megfelelő módszerekkel és hatékony formákkal minél korábbi életkorban kezdjük kialakítani a kultúra iránti fogékonyságot.

Felfigyeltünk – óvodás kor alatti kisgyermekükkel – közösséget kereső anyukák, valamint az általános iskolából kimaradó fiatalok, a különböző tevékenységekre nyitott felnőttek és az együttműködésre váró civilek igényeire.

Paradigmaváltás tapasztalható a Gyermek Ház tevékenységi struktúrájában, a hagyomány és a megújulás jegyében. Az intézmény támaszkodik a korábbi évtizedek értékeire és eredményeire, meg akarja őrizni azokat – a múlt tisztelete kötelességünk is -, ugyanakkor a társadalmi modernizáció okán igazodni kíván a kor megváltozott követelményeihez, azaz megújulás, korszerűsítés nélkül nincs előrelépés, a piac igényeinek feltérképezése nélkül nem tud megfelelni a Ház az új elvárásoknak.

A mai kor emberének megváltoztak a szokásai, szeret mindent egy helyen megtalálni, elintézni. Ez nemcsak vásárlási, hanem művelődési, szórakozási szokásaira is jellemzőek.

Eddigi tapasztalataink is azt mutatják, hogy a gyermekeiket programjainkra elkísérő felnőttek szívesen csatlakoznak rendezvényeinkhez, eseményeinkhez. Újabb és újabb igényekkel keresnek fel bennünket, így alakulnak folyamatosan tevékenységi területeink, programjaink.

Az elkövetkező évek fontos feladatának tartom, hogy a Gyermek Ház, mint intézmény elnevezésében is alakuljon át, a gyermekek, a fiatalok, a családok házává.

Egy olyan, sokoldalú, nyitott, kreatív gyermek- és ifjúsági központot szeretnénk kialakítani mostani épületünkben – ahol egyelőre, társbérletben vagyunk a Vaskakas Bábszínházzal – pincétől a padlásig, ahol a család minden tagja szívesen időzik.

Kokas Éva igazgató

Gyermek Ház

9021 Győr, Aradi vértanúk útja 23.

Telefon: (06 96) 312 120

kokasevi@gyhgyor.hu

www.gyhgyor.hu

Kabóca Bábszínház

A Kabóca Bábszínház társulata 2001 óta hivatásos bábszínházként működik Veszprémben.

A fiatal társulat tagjai sokoldalúak: báboznak, énekelnek, zenélnek, nyitottak a művészet különböző területei felé.

A bábszínház bérletes rendszerben játszik óvodás és iskolás gyerekeknek. A színház repertoárjában megtalálhatók a népmesék, a kortárs irodalom mesefeldolgozásai és a klasszikus történetek.

A színház a bábszínházi produkciók mellett az előadásokhoz kötődő drámapedagógia foglalkozásokat tart, tanárok számára óravázlatokat és a gyerekeknek összeállított foglalkozás terveket készít.

Az előadásokhoz kapcsolódnak kalandjátékok, melyeken a részvevő gyerekek és felnőttek 3-4 helyszínen találkozhatnak egy-egy jelmezbe öltözött szereplővel, hogy együtt megoldják a „megoldhatatlant”, leküzdjék a „leküzdhetetlent”, és együtt legyenek részesei a csodának.

A repertoárt gazdagítják a csecsemőszínházi előadások és az angol nyelvtanulást segítő bábprodukciók.

Az intézményben bábkiállítás is látható.

Évente megrendezik a Kabóciádé családi fesztivált, a Mesefesztivált és a szakmai közönség számára a Bábdramaturgiai Konferenciát.

A veszprémi Kabóca Bábszínház és Gyermek Közművelődési Intézmény 2008 őszétől a 0-3 éves gyerekeket és szüleiket is megszólítja szakmai programjában. A Bábszínház udvarában egy külön épületben megnyílt a Kabóca Házikó.

A program elemei:

Csecsemőszínház, játék-tér a legkisebbeknek, kiscsoportos baba-mama (-papa, -nagyszülő) foglalkozások az alábbi tematika szerint:

- Lépésről, lépésre - táncfoglalkozás kicsiknek és szüleiknek.
- Játékon innen és túl - játékos drámapedagógia foglalkozás.

Kabóca Bábszínház és Gyermek Közművelődési Intézmény

Igazgató: ***Székely Andrea***

Szervezés: ***Csorba Judit***

szervezes@kabocababszinhaz.hu

Kabóca Házikó szakmai vezetője: ***Csóka Eszter***

8200 Veszprém, Völgyhid tér 5.

Tel: (06 88) 590 150

www.kabocababszinhaz.hu

Vándor Vurstli, múltidéző vásári játékpark

A magyarországi nagy pusztai vásárok évszázadokon át a nyugati és a keleti kereskedelem és kultúra találkozásának helyszínei voltak. Találkozott itt galíciai vándorkereskedő, francia katonai lókupec, német tőzsér és osztrák ponyvaárus, magyar nemes és morva vándormutatványos. A vásárok kereskedelmi funkciójuk mellett hírcsatornák, közösségi és kulturális alkalmak is voltak. A felvonult portékák mellett a bábosok, artisták vásári csepürágók sátrai is vonzották a szájatí népet, irodalmi, színházi élményben részesültek, találmányokat, technikai újdonságokat ismerhettek meg és közben hétköznapi gondjaikat feledve szórakozhattak.

A vásárról vásárra vándorló szemfényvesztők, bábosok és artisták színe-java a XX. század elejére letelepedett Budapest legnagyobb közparkjában, és állandó mulatsága lett a székes fővárosnak. A következő évtizedekben a városligeti Vurstli fényei lassan kialudtak, és közben megszűntek, átalakultak nem csak a nagy vásárok, de más közösségi alkalmak, városi ünnepek is. Mára a fesztiválok, városi, falusi hivatalos rendezvények veték át a közösségi ünnepteremtő fórumok helyét, de kultúrált szórakozásra, lélekemelő játékra ma is nagy szükség van.

A magyarországi bábos, mutatványos dinasztiák nem éltek túl a XX. század történelmi viharait, de az utóbbi évtizedek új vándormutatványos trüppokat teremtettek, melyek a múlt dokumentumait kutatva építkeznek, ha nem is saját családi gyökerekből, de magyar, kelet-európai taradíciók emlékeiből. A több évszázados vásári és ligeti mutatványos hagyományokból építkezik a Vándor Vurstli, Magyarország egyik legnagyobb utazó játéktársulása is.

Játékaink a milleniumi idők mívségével és hangulati elemeivel, egykori játékok másolataiként, azok újragondolásaként születnek és sikerrel veszik fel a versenyt a XXI. század lélektelen technikai játékaival.

Borsa Kata

Telefon: (06 20) 210 9031

karzat@karzat.hu

www.karzat.hu

„Hétmérföldes csizmában” Országos Mesevetélkedő

A felmenő rendszerű vetélkedőt az általános iskolák 2-3-4. osztályos tanulói számára írtuk ki. A játék célkitűzése, hogy az alsó tagozatos gyerekek ne szakadjanak el a mesék csodálatos és tanulságos világától. Általuk szeressék meg az olvasását, fantáziájukat és személyiségüket is fejlesztve váljanak részeseivé a történeteknek. Alakítsa ki bennük a csapatban, egymásért való „vetélkedés” pozitív érzését, az együttműködés fontosságát.

A vetélkedő mai lebonyolítási kerete az 1996-97-es tanév alakult ki. Négyfős csapatokban, öt fordulón keresztül juthatnak el a megyei győztesek az Országos Döntőbe. Az első két fordulót az iskolák maguk bonyolítják le, az általunk biztosított forgatókönyvek alapján. A III. forduló a területi/városi elődöntő. A következő forduló a körzeti/városi döntő, innen már csak a győztesek juthatnak az V. fordulóba, a megyei döntőbe. A döntő győztesei képviselik az országos döntőben megyéjüket.

Az egyes fordulók forgatókönyvét a megyei szervezők állítják össze. Minden évnek megvan a „keretmeséje”, aktuális eseményekhez (meseírók évfordulói, reneszánsz év) kapcsolódva. A csapatok előzetes feladatokat is kapnak az egyes fordulókhoz kapcsolódva. Csapatjelvényt, névtáblát, meseillusztrációt kell készíteniük, meséket dramatizálva előadniuk, valamint megadott témában mesét írniuk.

A csapatok nevezési díjat fizetnek, melyből a játék posta- illetve papírköltségét, a viasz-díjakat és az elődöntők, döntők utazási költségeit tudjuk fedezni. A helyi, megyei és országos döntők díjait támogatók segítségével és pályázatok útján biztosítjuk.

Mind a gyerekek, mind a pedagógusok körében igen népszerű a vetélkedő. A visszajelzések és a saját tapasztalataink is megerősítették, hogy a kitűzött célokot elértük. A vetélkedő folyamatosan képes megújulni, így nem válik unalmassá, „rutinszerűvé”. A játékhoz kapcsolódva, annak keretmeséjét felhasználva, nyári tábor is rendezünk 1997 óta, melynek a Mártélyi Ifjúsági Tábor ad otthont. Itt kreatív, dramatikus és játékos keretek között „bújhatnak bele” a mesehősök bőrébe a gyerekek.

A workshopon tizenkét érdeklődő vett részt. Főként pedagógusok, óvónők voltak a résztvevők. Érdeklődő és interaktív módon telt el a másfél óra. Többen hangsúlyozták a meseolvasás és a csapatjáték fontosságát ebben a korban. Jónak tartották a játék ötletét, lebonyolításának formáját. Ketten ígérték, hogy megpróbálják bevezetni megyéjükben a vetélkedőt, keresnek koordináló intézményt, vagy népszerűsítik a könyvtárosok körében. Összességében hasznos és hangulatos volt a workshop a résztvevők megosztották egymással „meseélményeiket”. Néhány ötletet adtak a játék további folytatásához, ezek többnyire feladatokra és mesékre vonatkoztak.

Horváth Tibor művelődésszervező, ifjúsági szakértő
6800 Hódmezővásárhely, Szt. István utca 36.
Telefon: (06 20) 805 9213
ht.balu@gmail.com

Kreatív ifjúságért

A Szent István Közgazdasági Szakközépiskola és a „MEDÁLIÁK” Művészeti, Kulturális és Oktatási Egyesület már több éve rendezi meg az „Így írtok ti...” diákíró-versenyt, 2005 óta budapesti szinten. 2007-ben 161 fő, 2008-ban 204 fő indult a versenyen.

2008 a Kultúrák közötti párbeszéd európai éve volt. A „MEDÁLIÁK” Egyesület az év jegyében tervezett programsorozatot középiskolás fiatalok számára. A projekt célja a középiskolás korú fiatalok kreativitásának fejlesztése, interkulturális szemléletének formálása, tehetséggondozás, egymás kultúrájának megismerése. A kreatív írás gyakorlását mint pozitív alternatívát kívántuk felmutatni a fiatalok cselekvési lehetőségeiben. Az egymás iránti tolerancia, a szomszédos népek kultúrája, valamint a kisebbségi kultúrák megismerésének igényét kívántuk felkelteni. E cél érdekében az Így írtok ti verseny folytatásaként két újabb pályázatot is meghirdettünk.

Februárban versillusztrációs versenyt hirdettünk a Ferencvárosi Helytörténeti Egyesülettel közösen, ferencvárosi fiataloknak. Már az elmúlt években is együttműködtünk ezzel az ugyancsak kerületi pedagógusokból álló egyesülettel, rendeztünk közös rendezvényeket, szerveztünk egymás programjaira diákokat. Ők már több alkalommal szerveztek hasonló versenyt. A fő újdonság az volt, hogy diákköltők írásaihoz lehetett illusztrációkat készíteni. Ennek keretében az Így írtok ti diákíró verseny néhány sikeres verséhez készíthettek diákok illusztrációkat. Az eredményhirdetés és a hozzá kapcsolódó kiállítás áprilisban volt a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben.

Az Így írtok ti verseny egyik sikeres prózai alkotásához műfordító pályázatot hirdettünk budapesti nemzetiségi iskolákban tanuló diákoknak. A korábbi versenyeket ily módon is tovább akartuk fejleszteni, lehetőséget adni a diákoknak egymás alkotásainak, egymás nyelvi kultúrájának kreatív megismerésére.

Május 14-én a budapesti Leövey Klára Gimnáziumban rendeztük meg a Diákalkotók Találkozóját, nagy sikerrel. Ezen a rendezvényen kapták meg díjaikat a legsikeresebb diákfordítók. Kiállítást szerveztünk a legjobb illusztrációkból. Bemutakoztak a házigazda iskola diákszínházi és diákfilmesei, a Horvát Nemzetiségi Iskola néptáncosai.

A találkozó különlegessége volt, hogy az első helyezett novellát felolvasták a diákok magyarul, horvátul és szerbül. Az Eötvös Loránd Szakközépiskola egyik siket osztályának diákjai jelnyelven is előadták. A diákalkotók vendége volt Lengyel Tamás költő, fordító, akivel az irodalom, a művészetek, az alkotás örömeiről, nehézségeiről beszélgettek a fiatalok.

A sikeres diákírásokból, fordításokból, illusztrációkból kiadványt szerkesztettünk Világablak címen diákszerkesztők bevonásával.

Zambrzyckiné Mezei Erzsébet *elnöke*
„MEDÁLIÁK” Művészeti, Kulturális és Oktatási Egyesület
Telefon: (06 30) 945 5208
medaliak@gmail.com

A kötelező is lehet szórakoztató

---

homoludens.hu Egyesület

Válság idején a legjobb az oktatásba fektetni az időt és energiát – a megszerzett tudás a kilábalás után nagy előnyt jelent. Ezt az elvet nehéz a kisiskolásokkal megértetni. Kötelező olvasmányok? Unalmas matek feladatok? J vagy ly? Mindenkiben lakozik játszókedv! „Adjuk el” a kötelező iskolai anyagot szórakoztató, érdekes, szemléletes módon! Adjunk a gyerekek kezébe készségfejlesztő játékokat! Mozgassuk meg ellustult agyukat! Egyesületünk ezekből kiindulva indította komplex oktatási, ismeretterjesztési programjait, melyeket oktatási, kulturális intézmények, napközi csoportok, közösségek számára ajánljuk, elsősorban kihelyezett foglalkozások keretében.

Játékkultúra az Interneten – homoludens.hu

Az Internet Játékház 1996 óta működő sikeres publikáció, az elmúlt évek alatt a magyar játékkultúra internetes központjává vált. Olyan közösségi hely, amelyet olvasói építenek tovább. Fő célcsoportjai: szakértők, oktatási intézmények, családok, laikus érdeklődők. Különleges rendszer, a virtuális közösségépítésnek olyan eszköze, melyben új, kreatív ötleteket lehet megvalósítani. Az alapfokú és középfokú oktatásban is hasznos segítséget nyújt. A Játékház tevékenységét több minisztérium és alapítvány is támogatja, hazai és külföldi díjakra tartották érdemesnek, két CD-ROM kiadványunk (Játékvilág Magyarországon, A bábok világa) is szerepelt a tankönyvjegyzéken.

Élő Internet Játékház - Együtt a család!

Különleges rendezvényeinken a számítógépes, internetes információszerzést (elsősorban az Internet Játékház és „Az Internet Játékház bemutatja...” CD-ROM sorozat szakanyagára támaszkodva) ötvöztük a hagyományos, manuális, élő játékkal. Közös, családi játszást valósítunk meg, ahol még az is előfordulhat, hogy a gyerekek tanítják a szüleiket. Tucatnyi tematikából választhatnak az érdeklődők.

Játékóra a Jövő Házában, a Millenárison - Kreatív, játékos oktatás iskolai csoportoknak! Kreativitásfejlesztés, az aktuális kiállítás tematikájának megfelelő témakörben.

Hagyományos játszóházak - különleges megvalósítás

Csapatunk sok éves tapasztalata alapján tartunk gyerekeknek és felnőtteknek kreatív játszóházakat, óvodás foglalkoztatókat a legkülönbözőbb vállalati, intézményi rendezvényeken. Bábos, kézműves és játékkészítő foglalkozások, hagyományőrző programok is találhatóak a palettán. Játékeszközeink elsősorban természetes anyagokból készülnek, kiváló minőségben.

Játéksuli - osztályoknak

Új, kísérleti programunkhoz, amely a teljes osztályközösséget megmozgatja, várjuk osztályfőnökök jelentkezését, elsősorban 8-14 éves osztályokat!

Csányi János elnök

homoludens.hu Egyesület

1558 Budapest, Pf. 18.

Telefon: (06 30) 934 6297

jcsanyi@homoludens.hu

www.homoludens.hu

Örökségünk a játék

A Kiss Áron Magyar Játék Társaság a MindenGyerek konferencia mindhárom napján jelen volt, Léb Zsuzsa és Kissné Sztraka Annamária képviselték. Programunkat Léb Zsuzsa állította össze, kézműves babái, babaöltözetei színesítették társaságunk standját. Emellett könyveket, társasjátékokat, kivágós papírbabákat kínáltunk, társaságunk hírlevelét, a Forgót, társaságunk működéséről szóló ismertetőt osztogattunk.

Fenti című programunkban Dr. Györgyi Erzsébet soros elnök ismertette a 22. évébe lépett Kiss Áron Magyar Játék Társaság működését.

A Társaság alkotó tagjai közül Zorkóczy Miklósné Lázi Éva, a népművészet mestere bemutatta „Róza babát”, a drótvázás textilbabát, amelynek készítését és népviseletbe öltöztetését nyolcadik éve tanítja a társaság rendezvényein.

Joó Jánosné óvónő Apró varázslatok – Népi mesterségek az óvodában című filmen mutatta be a természetes anyagokkal való megismerkedés, az elemi technikák elsajátítása folyamatát óvodás korban, saját pedagógiai munkája nyomán. A film bemutatta, hogy az óvodások a szövés, nemezkészítés, kékfestés, vesszőfonás, bőrművesség alapjait képesek elsajátítani, sőt, képesek tárgyakat készíteni kellő irányítással, s e tevékenységek gazdagítják a személyiségüket, fejlesztik ügyességüket. Saját készítésű játékszereiket nagyon megbecsülik, ezáltal tanulják meg a munka értékét, az együttműködés jelentőségét.

Gattyán Ágnes kínai „ezerpapír” technikával – amelyről szóló könyvek szerzője, előadások, gyakorlati foglalkozások vezetője ő – készített színes, élethű állatseregletét csodálattal szemlélte közönségünk. E papírtéchnika sokoldalú művelője gazdag tapasztalatait osztotta meg a hallgatósággal.

Csézli Lukács „ördögös fahasáb-”jai hagyományos logikai játékok, a faipari technika régi mesterfogásait közvetítik, a kezét és a gondolkodást egyaránt próbára teszik. Társaságunk fellépése a játékos tevékenység, az örömteli alkotás erejéről szólt. Csupa olyanról, aminek a mai kor gyermeknevelésében is kívánatos helyet kapnia. A cselekvés öröméhez, az alkotáshoz, az ügyesség és leleményesség, a teljes személyiség kibontakozásához, a szocializáció kellemes módjához, a sikerélményhez a játék által juthat el a gyermek, amely a környező valósággal és társadalommal való kapcsolatát is megfelelően alakítja.

Meggyőződésünk, hogy a rendszeres játék, játszás felvértezi a gyermeket mai korunk számos problémája ellen, mert a kedvelt tevékenység folytatása nem hagy úrt a drog, az ital, a dohányzás, a bűnözés számára. A játék szabályokhoz kötöttsége szabálytudatra, fair playre nevel. Korunk nevelési programjaiban a megnövelt játékidő, a sokoldalú játékkismeret és tevékenység semmi mással nem pótolható értékkel bírhatna.

Dr. Györgyi Erzsébet soros elnök

Léb Zsuzsa babakészítő, gyermekprogram-szervező

Kiss Áron Magyar Játék Társaság

1082 Budapest, Üllői út 66/a, Telefon: (06 20) 943 9782, Tel.,Fax: (06 1) 314 4015

jatekmuves@freemail.hu, babaszalon@freemail.hu

www.babaszalon.hu, www.kamjt.hu

Több mint játék

A Természetjáró Fiatalok Szövetségének célja, hogy ösztönözze a Magyarországon működő ifjúsági természetjáró szakosztályokat és a természetjárással is foglalkozó csoportokat, és terjessze a természet közeli játszva tanulás módszertanát. Tevékenységünk központjában a környezettudatos viselkedés átadása, és a fiatalok személyes fejlődésének segítése áll.

Az elmúlt év végén jelentettük meg a Több mint játék című kiadványt, mely összesen 94 játékot tartalmaz, mely kifejezetten gyerekek és fiatalok számára használható. A feladatokat a tanulási célok, és a korosztály alapján csoportosítottuk, hogy minden tanár és csoportvezető minél könnyebben megtalálhassa a csoportjának megfelelő játékot. A szabadtéri tevékenységek főbb hozadékai közé tartozik, hogy növelik az egyén és a csapat önbizalmát, a kölcsönös bizalmat a csoporton belül, javítják a csapatmunkát és a kommunikációt, fejlesztik az ügyességet és a fizikai koordinációt, a problémaközpontú megközelítés pedig igen hasznos lehet a tanulásban. A kiadvány összeállításakor az elsődleges célunk az volt, hogy olyan, a szabadban játszható feladatok kerüljenek bele, melyek egyszerűen kivitelezhetőek, nem igényelnek bonyolult előkészületet és speciális eszközöket.

És miért a játék?

- A játék a viselkedés egy formája, egyszerűen strukturált célokkal és időkeretekkel.
- A játék segít, hogy gyorsabban szabaduljunk meg a feszültségektől.
- Egy igazi játékban van támadás, menekülés, követés, összehasonlítás, utánzás, változás, bizalom és véletlen egybeesés.
- Minden játékban bekövetkezik a meglepetés, mert mindig kiszámítható mozzanatokkal kezdődik, de aztán történik valami, ami kalandossá és érdekessé teszi.
- A játék a tapasztalatszerzés tere.
- A játék tanító, mert a résztvevőktől magas egyéni teljesítményt és társas viselkedést vár el, hogy a problémát megoldják.
- A játékvezetőtől is sok mindent kíván a játék: türelmet, változást, gyors reakciót, figyelmet, kitartást és a tanulásra való állandó készenléte.

A játékgyűjteményünket tanároknak, szülőknek, iskoláknak, ifjúsági vezetőknek, trénereknek ajánljuk, továbbá mindenkinek, akik egy kisebb-nagyobb csoporttal kapcsolatba kerülnek, és tartalmasan, jó hangulatban szeretnék eltölteni az idejüket.

Lohász Cecília, Sőregi Viktória

Természetjáró Fiatalok Szövetsége

1065 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 31.

tfsz@tfsz.hu

www.tfsz.hu

www.tobbmintjatek.net

„Egy játék százat csinál!”

Játékkitalálás, játéklétrehozás, játékalkotás avagy a játék körülményeinek és feltételeinek változtatása

Tapasztalataim azt mutatják, hogy egyrészt „aki egy játékot tud, tud százat is”, másrészt „talán még soha nem alkalmaztam úgy egy játékot, ahogyan azt megtanultam, elolvas-tam”. A tevékenységek, órák tervezése során a facilitátornak különböző szempontokat szükséges figyelembe vennie, léteznek olyanok, amelyek előre tudhatóak (pl. létszám, életkor) és vannak véletlenszerű tényezők (pl. időjárás-változás). Mit tehet egy olyan esetben a facilitátor, amikor a megtanult, ismert, jól kipróbált játék nem alkalmazható? A jó facilitátor játékvezető egyik legfontosabb kompetenciája a kreativitása. Az éppen kialakult helyzethez képes legyen hozzárendelni, kitalálni játékot. A játék megváltoztatásának alapvetése, hogy a játékot akarjuk megváltoztatni a csoport szükségleteit szem előtt tartva. Az alábbiakban felsorolunk néhány olyan elemet, aminek megváltoztatása könnyen végrehajtható minden játék esetében.

Eszközök

Az eszközök megváltoztatásával is növelhetjük egy-egy feladat nehézségi szintjét. Egy plüss állat dobálása nem jelent akkora kihívást, mintha ugyanabban a játékban esetleg tojásokat kell dobálnunk, amivel a reggelink mennyiségét is megváltoztathatjuk. Maga az eszköz is invitálhatja a résztvevőket a játékra, valami új és szokatlan fokozza a kíváncsiságot.

Határok

Bármelyik játéknál a határok kijelölésével, meghatározásával egyszerűsíthetjük vagy nehezíthetjük a játékot. Fogójátékok esetében minél nagyobb a tér, annál több mozgásra van szükség, nehezebb lesz a dolga a fogónak, szűkítve a teret könnyíthetjük a dolgát. A kisebb tér sokkal több összeütközéssel jár, ebből következőleg nagyobb tér nagyobb biztonsággal is jár.

Mese/kerettörténet

Megváltoztatása vagy egyáltalán használata befolyásolja a játékosok fantáziáját. Egyrészt kihangsúlyozhatja az élményfaktort, sokkal jobban bevonódnak a tevékenységbe, másrészt lehetőséget teremthet a valósághoz való kapcsolódásra, ezzel növeli a lehetségesen levonható tanulságok számát, vagy éppen ellenkezőleg, lehetőséget teremt arra, hogy a játékos maga mögött hagyja a valósággal kapcsolatos gondokat, problémákat.

A cél

A cél módosítása motiválhatja a részvételt, de csökkentheti a feszültséget is. Ha egy játékba időfaktort is beleépítünk, azonnal megváltozik a játékosok hozzáállása, motivációja, az addig lassan végzett mozdulatok felgyorsulnak, ezáltal növekszik a hibázás lehetősége, a csoport kénytelen lesz valamiféle stratégia kidolgozására. Azt is meg kell jegyezni, hogy a túl nehéz cél növelheti a feszültséget, s elveszthetik a motivációjukat, az alacsonyra szabott cél pedig fel sem kelti az érdeklődést. Fontos a facilitátor szerepe a célok kitűzésében, hiszen neki kell a csoport –éppen aktuális – igényeire szabnia azt.

Kovács Nikoletta *tréner*

Kalandok és Álmodások Szakmai Műhely

1182 Budapest, Kétújfalu utca 159/a

(06 20) 311 1228

kovacs.nikoletta@kalandokesalmok.hu

www.kovacsnikoletta.com

Vigyázat, nem harap!!!

Saját élményre épülő oktatás és alternatív kamaszfoglalkoztatás

A fenti címmel megtartott foglalkozás az Országos Kamaszklub Csoport (OK) – tagjai: a Kamaszfesztivál Szervezőiroda, Kamasztér Alapítvány, Zöld Kakas Líceum – együttműködésével jött létre.

A módszertani, nem frontális előadás a játékról, mint motivációs eszközről, a siker-élmény szerepéről, a kamaszok együttműködési hajlandóságáról szólt az érintett célcsoport képviselői aktív részvételével.

Az előadáson bemutattuk a Kamasztér Alapítvány „Játék és Gondolkodás” című pedagógiai módszertanát, majd pódiumbeszélgetés következett. A beszélgetést a vendégek bevonásával a Zöld Kakas Líceum igazgatója vezette, a következő témákban: tudatos életre nevelés, az élményen alapuló tanulás módszerei, készség- és képességfejlesztés kamaszkorban, konfliktuskezelés, nyílt kommunikáció, problémamegoldás, illetve olyan kompetenciák, melyek az iskola és a munkaerőpiac szempontjából is fontossággal bírnak.

Az előadás utolsó harmadában együtt gondolkodtunk a résztvevőkkel arról, miként szélesíthető a tapasztalati tanulás tanórai keretben való alkalmazása; hogyan lehet még szélesebb rétegeket bevonni, érzékenyíteni annak érdekében, hogy a tapasztalati tudás szemléletformáló módszertana, intézményekre szabott programcsomagja minél szélesebb szakmai közönséghez eljuthasson.

A lehetséges megoldások között szerepelt a Kamaszfesztivál Szervezőiroda programja, az Országos Osztálykirándulás – Kamaszfesztivál, amely a tanév végi tanulmányi kirándulások országos méretű gyűjtőprogramjaként biztosítja diákoknak, pedagógusoknak a személyes és a szakmai kapcsolatépítés lehetőségét. A Kamaszfesztivál iskolai kötöttségektől mentesen, mégis biztonságos iskolai keretek között az élménypedagógia eszközeivel kínál aktuális, hasznos információkat egyebek mellett egészségügyi, környezetvédelmi, kulturális, pénzügyi ismereteket fejlesztő, önismereti, prevenciós témákban úgy, hogy a közvetítendő információk észrevétlenül, a megtapasztalás élményein keresztül fejlesztik a diákok személyiségét.

A Kamaszfesztivál a kamaszokról szól, a kamaszok aktív részvételével szerveződik, a kamaszok igényei szerint fejlődik, és a szervezés során elsődleges szempont a kamaszok felé forduló támogató, elfogadó hozzáállás.

Nagy Anita

Kamaszfesztivál Szervezőiroda

1043 Budapest, Tél utca 22. IV/10. Telefon: (06 20) 953 4946

info@kamaszfesztival.hu, www.kamaszfesztival.hu

Balog Edina Anna

Kamasztér Alapítvány

1053 Budapest, Szél utca 3-5. Telefon: (06 30) 912 2534

info@kamaszter.hu, www.kamaszter.hu

Kerényi Mária, Varga Gabi

Zöld Kakas Líceum

1091 Budapest, Hurok utca 11. Telefon: (06 1) 280 8114

mhliceum@mail.tvnet.hu, www.zoldkakas.hu

Kompetencia-viták a nagyvilágban

R. W. White szerint: "A kompetencia szó egy szervezetnek azt a képességét jelenti, hogy ténylegesen kölcsönhatásba tud lépni környezetével."

A csecsemő kompetenciáiról szóló publikációk sok képességet "söpörtek be" a kompetencia kategóriájába, amelyek legtöbbször a felnőtt által alkalmazott stimulusok reakciónak felelnek meg: nem kölcsönhatásról van tehát szó...

Pikler Emmi pedagógiája olyan környezeti feltételeket javasol, amelyek nyomán a hatás valóban kölcsönös. Ezek közül a Pikler-féle önálló mozgásfejlődésről beszélünk. Alapelv: A gyermek számára lehetővé kell tenni, hogy saját kezdeményezéséből, saját ritmusa szerint önmaga fedezhesse fel az egyes mozgásformákat és testtartásokat; ezekkel szabadon kísérletezhessen, gyakorolhassa és használhassa őket, majd idővel bármelyiket elhagyhassa.

Egyensúly

A fizikai értelemben vett statikus és dinamikus egyensúly az ember mozgásának fontos összetevője, alapfeltétele minden egyéb cselekvésnek.

Ha a kisgyerek maga választhatja meg helyzetét, mozgását, nem hozza magát olyan helyzetbe, ahol nincs egyensúlyban. Így Pikler felfedezésének egyik lényeges következtetése: a csecsemőnek mindenkor gazdag eszköztár áll rendelkezésére, hogy a maga ura legyen saját egyensúlyának, természetesen csak akkor, ha úgy mozoghat, ahogy neki jólesik.

Megfigyelés céljára levetítettük egy filmet, egy 7 hónapos kisfiú 3 perces „kutatását” a billegő labdával és a mozdítható, de nem billegő kockával.

R.W. White szerint: „A kompetens viselkedés fontos elemei a cselekvés önálló indítása, a cselekvés kivitelezésének önállósága és a cselekvés hatékonysága.”

A kompetencia tehát, ebben a szabatos és lehatárolt értelemben az aktív, kezdeményező és saját tapasztalatából tanuló alany cselekedeteire vonatkozik. Esetünkben, ahol a kezdeményező gyerek, mint olyan, áll érdeklődésünk középpontjában, szükségünk van erre a pontos meghatározásra, amit nem "olvaszthatunk bele" egy általános értelmezésbe: a kisgyerek sokféle képességei közül az egyik a kompetens viselkedésre való képesség, amennyiben a környezeti feltételek ezt lehetővé teszik. Pikler Emmi felfedezése alapvető a csecsemő kompetenciája újrafogalmazása szempontjából.

Nemzetközi vonatkozások

Pikler Emmi munkássága sok helyen ismert a világban: az általa "meghatározott" kompetens gyerek az itteniehez hasonló viták tárgya.

Szanto-Feder Agnes pszichológus

2 ter, rue de la Cerisaie, 92310, Sèvres, Franciaország

agiszf@gmail.com

www.aipl.org

A vízi túrázás pedagógiai lehetőségei

Újpesten 52 éve, azaz 1957 óta folyamatosan működik egy vízi élettel, vízi mesterségekkel foglalkozó ifjúsági természetjáró szervezet.

A szervezet alapítója Szabó József tanár (1905-1993) volt, aki évtizedeken át nevelte hazaszeretetre és egymás iránti tiszteletre a fiatalokat. A jelenlegi vezető Varga János, aki 1957 óta a csapat tagja.

A korábbi úttörőcsapat 1990-től civil szervezatként, támogatásokból és közhasznú munkával teremti meg a vízi túrázás feltételeit.

A hajós klub gyerekek, fiatalok és családok részére szervezi programjait. A programokon bárki részt vehet. A klub célja – többek között – lehetőséget biztosítani természetjáró szabadidős tevékenységekhez olyan személyeknek, akik ahhoz nem rendelkeznek felszereléssel illetve előképzettséggel. A részvevő gyerekek a kalandos túrákon és táborozásokon bejárják az országot, megismerik a városokat, falvakat, az ott lévő nevezetességeket. A közösségben végzett munkájuk alapján szereznek megbecsülést önmaguk számára. A jól végzett munka eredményeként kaphatnak irányító feladatokat. 16. életévük eléréséig megszerezhetik az összes elméleti és gyakorlati ismeretet, amelyek birtokában önálló csónakvezetővé válhatnak.

A téli programok keretében van elméleti felkészülés, gyalogos természetjárás, honismereti séta, közhasznú munka és a táborozásokra való felkészülés. A Testnevelési Egyetem Továbbképző Intézete és a hajós klub együttműködése eredményeként minden év május elején akkreditált képzés formájában történik a pedagógusok vízi túrára való felkészítése 40 órában.

Tavaszi és nyári program a csónakok és a felszerelések kijavítása. Az iskolák testnevelési óráin a gyerekeket elméletben és gyakorlatban tanítjuk a kenuban evezés alapismereteire. A programok helyszíne a hajós klub vízi telepe, ahonnan minden egyes nyári vasárnapon 9 órakor vízi túra indul. Ezeket a túrákon előzetes bejelentkezéssel térítésmentesen bárki részt vehet.

A tanév befejezése után indulnak a nyári táborok. Az ország minden részéből visszatérő iskolai csoportok érkeznek, akikkel általában 6 napos önálló vízi vándortábor keretében járjuk Magyarország vizeit, ezen belül legtöbbször a Duna Esztergom-Mohács közötti szakaszát. A táborok tárgyi és személyi feltételeit folyamatos pályázással illetve fiatalok toborzásával és képzésével biztosítjuk.

A hajós klub szervezésében készült el 1999-2000 években az "Európa kék szalagja, a Duna" című 28 részes televíziós filmsorozat. 2009-ben hasonló filmsorozat készült a Tiszáról, ezen kívül a Dunán, a Balatonon, az Ipoly-folyón és Olaszországban, Velencében szervezünk vízi táborokat ebben az évben.

Varga János elnök

Újpesti Hajós Klub Vízi Túrázó Alapítvány

Vízi telepének címe és levelezési címe 1044 Budapest, Üdülő sor 7/a.

hajosklub@invitel.hu

www.hajosklub.hu

Önkéntes animátorok hosszú távú képzése és a képzés hatása

A Zabhegyező Gyermekanimátorok Egyesülete és a Kalandok és Álmodások Pedagógiai Műhelyje 2008-ban két közös képzést is indított a Nemzeti Civil Alapprogram támogatásával. Az élménypedagógia és az animáció szemléletével, eszközeivel ismerkedtek meg a résztvevők, gyakorlatorientált módon. A képzés nem csak közvetítette, de meg is valósította az aktív nevelés elveit. A résztvevők a személyes találkozásokon túl is folyamatosan együttműködtek trénerükkel, Bányai Sándorral és egymással.

Két résztvevő foglalta össze, számára mik voltak a képzés legfontosabb aspektusai. Többek között megvizsgáltuk, mik lehetnek a kommunikációt elősegítő és hátráltató tényezők, milyen szempontok szerint tudunk adott eszközökkel játékokat kitalálni, mire kell figyelniünk játékvezetői szempontból a játékok menete során, hogyan tudunk konszenzusra jutni még akkor is, ha a helyzet teljesen reménytelennek látszik, és mennyire tudunk és akarunk egymásban megbízni. Szakcsoportok közreműködésével nemcsak megszerveztük saját túránkat, hanem értékeltük is a túra alatt felmerülő problémákat, hibákat és hiányosságokat. Az utolsó helyszínen megismerkedhettünk a kalandpedagógiával is, ahol nemcsak csapat szinten, de egyénileg is kihívást jelentő feladatokban bizonyíthattuk bátorságunkat.

A képzés hatására olyannyira kedvet kaptam foglalkozások megtartásához, hogy 2008-ban több hasonló jellegű foglalkozást is tartottam 10-14 éves korosztálynak, hátrányos helyzetű felnőtteknek, saját kollégáimnak és egy alkalommal még pedagógusoknak is. A képzésen tanult segítségével pedig tartottam egy élménypedagógiai jellegű németórát is 8. osztályos tanulók számára. Nagyon pozitív visszajelzéseket kaptam, de nem is ez volt rám a legnagyobb hatással, hanem az, hogy már nem félek játékokat kipróbálni és alkalmazni.

Kiss Anett

30/305-6933, kissanett18@gmail.com

A Pestszentimrei Sport Kör labdarugó szakosztályánál önkéntes segédedzőként ténykedtem, ahol 10-14 éves fiúk mérkőzésekre való felkészítésével és a mindennapi problémák enyhítésével, megoldásával foglalkoztam. A képzés során elsajátított élménypedagógiai módszereket, csapatépítő módszereket, problémamegoldó játékokat építettem bele az edzéseimbe. A képzéshez kapcsolódva általam tartott rendezvény egy anyák napi ünnepség volt, amely egy hagyományos résszel kezdődött: idézetek felolvasása, virágátadás. Majd egy anya–fia mérkőzés következett. Hihetetlen volt egy kézilabda méretű betonpályán több mint harminc, legkülönbözőbb korú embert sportolni látni. Nagymama elfut a szélen, anyuka középen öntudatlanul oxizik, apuka alkalmi cipőben vezeti a labdát, a gyerekek meg boldogok, mert szüleikkel lehetnek és – még ha ellenük is, de egyben – velük játszhatnak. A rendezvény eredeti pedagógiai célján felül teljesített, mivel a következő hetekben a vasárnapi mozgás öröme felbuzdulva, néhány anyuka a klubhelyiségben az edzés ideje alatt aerobikozott. A közös élmény gyerekeknek, szülőknél egyaránt témát szolgáltatott beszélgetésre. Véleményem szerint az élménypedagógia, az animáció jelenleg még nem túlságosan ismert, elismert terület, pedig a közösségfejlesztés, az önmegismerés és a különböző korosztályok közötti különbségek enyhítésének is jó eszköze lehet.

Páncél György

30/682-29-37

1181.Budapest, Havanna utca 34. 11/33

A jövő nemzedékek országgyűlési biztosa

A biztos a jövő generációk jogainak őrzője és a jogalkotó lelkiismerete

A jövő nemzedékek országgyűlési biztosa intézményét az egészséges környezethez való alkotmányos jog védelme érdekében hozta létre az Országgyűlés. Irodánk szószólói, jogvédő munkája a jelen generációk azon döntéseire, cselekedeteire irányul, amelyek hatással vannak a jövő nemzedékek életére.

Feladatunk

- A környezet és a természet állapotának fenntarthatóságát és javítását biztosító jogszabályok érvényesülésének követése, értékelése és ellenőrzése.
- A tudásunkra jutott visszasságok kivizsgálása vagy kivizsgáltatása, és orvoslásuk érdekében intézkedések kezdeményezése.

Eszköztárunk

- Egyedi panaszok kivizsgálása, intézkedés kezdeményezése,
- Összetett vizsgálatok indítása, ellenőrzés,
- Jogszabályok véleményezése, módosításuk kezdeményezése,
- Környezetjogi Adatbank kialakítása,
- Az európai uniós döntéshozatal támogatása,
- Éves beszámoló az Országgyűlésnek,
- A közvélemény tájékoztatása.

Jellemző ügyeink által érintett területek

- Beépítéssel kapcsolatos panaszok és rendezési tervek,
- Közlekedésből eredő környezetterhelés,
- Kulturális értékek védelme, városvédelem,
- Ipari és kereskedelmi tevékenységekből eredő zavaró hatások,
- Természeti területek, értékek pusztítása, tájrombolás,
- Hulladékkal kapcsolatos visszaélések,
- Felszíni és felszín alatti vizek szennyezése,
- Érkezett már környezeti neveléssel kapcsolatos kérés is.

Kapcsolattartás

Munkánkat a partnerség jegyében, más szervezetekkel, így állami és közigazgatási szervekkel, érdekképviseleti, társadalmi és szakértői szervezetekkel együttműködve végezzük.

Nemzetközi kapcsolataink

Irodánk nemzetközi szinten egyedülálló intézmény, küldetése, jogállása példaértékű. Ezért jó kapcsolatot ápolunk a jövő nemzedékek általános kérdéseivel foglalkozó tudományos központokkal, valamint a környezeti demokrácia, a jövő nemzedékek, civil intézmény-fejlesztés területén működő nemzetközi intézményekkel.

Tudományos műhely

A jogvédő munka mellett tudományos műhelyként is működünk, amelynek keretében szeretnénk megismerni és lehetőség szerint segíteni a kibontakozó fenntartható gyakorlatot különböző közösségekben. Hozzá kívánunk járulni a hazai energiastratégia és energia-jövőkép kialakításához. Nemzetközi párbeszédet kezdeményezünk a jövő generációkért (Future Generations Talk).

A jövő generációk jogait akkor szolgáljuk leghatékonyabban, ha a társadalom valamennyi szereplőjét felkészítjük a felelős, tudatos gondolkodásra, így műhelyünk fontos a fenntarthatóságot szolgáló tanulás segítségével, kisgyermekkortól kezdődően egy egész életen át. Várjuk fenti feladatainkhoz kapcsolódó megkereséseiket, beadványaikat, javaslataikat.

A jövő nemzedékek országgyűlési biztosa

Levél cím: 1387 Budapest, Pf. 40. Telefon: (06 1) 475 7100, Fax: (06 1) 269 1615
jno@obh.hu, www.jno.hu

A hazai globális nevelés legjobb gyakorlataiból

A **GlobEdu projekt** a hazai nevelésből hiányzó globális perspektívának az oktatási rendszerbe történő integrálását és ezen keresztül a diákok és az oktatók szolidaritás és globális tudatosság iránti igényének serkentését célozza. A GlobEdu oktatási segédanyagok (Globalizációs túlélőkönyv fiataloknak), tájékoztató kiadványok összeállításán és a globális témákat felölelő, könyvtárként működő tudásközpont (www.globedu.hu) működtetésén túl, pedagógusoknak szóló tréningek, továbbképzések szervezésével szélesíti szolgáltatásainak körét. Működésének alapelve, hogy minél egyszerűbbé tegye a pedagógusoknak a globális nevelési témák óravázlatba illesztését. Ezt szolgálja az online könyvtár folyamatos fejlesztése.

Dombi Krisztián

Anthropolis Egyesület, 1381 Budapest, Pf.: 1222, Telefon/fax.: (06 1) 302 3172
dombikdombik@gmail.com, www.anthropolis.hu

Tükörben a világ kiállítás, 2008. december-2009. január, Millenáris padlás.

A kiállítás egy felfedezőút volt, ahol a látogatók saját magukban is elmélyedhettek. Az alapkérdés: Melyek az alapvető emberi szükségleteink? Az iskolai csoportok aktív részvételére építő foglalkozásokat civil szervezetekben is tevékeny emberek tartották. A tárgyalt témák a hagyományos iskolai fejlesztési területekhez jól kapcsolhatóak voltak. A stílust mindig az aktuális korosztályhoz igazították. A Tükörben a Világ óravázlatokat tartalmazó globális nevelési tankönyv, mely könnyen, kevés előkészülettel beépíthető pedagógusok munkájába. A program keretében foglalkozásvetőket is képeztek, akik a kiállítás bezárta után tanórai keretek között közvetlenül át tudják adni a szemléletformáló gondolatokat.

Jagodics Edit

Zöld Fiatalok Egyesület, 1086 Budapest, Karácsony Sándor utca 22/B.
Tel./Fax: (06 1) 266 6978, info@zofi.hu, www.zofi.hu

A **Magyar Ökumenikus Segélyszervezet** „Formáld Te is a világot!” jelmondatú, egymásra épülő szemléletformáló programjai a diákokat mint a 21. század formálóját szólítják meg. A szervezet munkatársai 2008 őszétől „10 perc szoli” című interaktív kiállításukkal járják az ország középiskoláit, hogy rendhagyó tanórák keretében hozzák kézzelfogható közelségbe a diákokhoz a nemzetközi szolidaritás világát...

Kézdi Beáta

Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, 1116 Budapest, Tomaj u. 4.
Telefon: (06 1) 208 4932/114, kezdi.beata@segelyszervezet.hu, www.hia.hu

A **Védegylet** a „Fair Trade” fogalmának és gyakorlatának hazai bevezetője. Az iskolai foglalkozások során fontosnak tartja megismertetni a leendő fogyasztókat a tudatos vásárlás és a Fair Trade fogalmával. Ezeket a témákat könnyedén bele lehet ágyazni a pedagógiai munkába. A civil szervezetek közti hosszú múltú és hosszú távú együttműködések bemutatásával segít a tanulók körében önkénteseket nyerni a civil aktivitásnak.

Újszászi Györgyi

Védegylet, 1114 Budapest, Bartók Béla út 19., Telefon: (06 1) 279 15 95
iroda@vedegylet.hu, www.vedegylet.hu

A Zöld Szív Természeti nevelési programja

Tudomány és művészet, ráció és emóció, szelíd megismerési módszerek

A környezeti nevelés jól ismert fogalom a pedagógiai tudományok rendszerében, a természeti nevelés azonban sajátosan „zöldszíves” meghatározás. Lényege, hogy nem emberközpontú, hanem a nagy egész részeként tekinti önmagát. Természetempátiás gyakorlataink képessé tesznek arra, hogy más létezők – élők- és élettelenek – szemszögéből is szemléljük a világot.

Egyesületünk, a Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Mozgalom húsz éve, 1989-ben alakult. Bejegyzett tagjaink száma húszezer. Csoportjaink országszerte és határainkon túl is szerveződnek.

Célunk a gyerekek és fiatalok természeti-környezeti nevelése. Szelíd módszerekkel dolgozunk, vagyis igyekszünk a megismerési folyamat során a lehető legkevesebbet ártani. Fontosnak tartjuk a tudomány és művészet egyensúlyát a fenntarthatóságra nevelésben.

Valljuk, hogy a művészet tudományra gyakorolt hatása megmutatkozik az intuíciós képesség fejlődésében, az önkifejezés szabad gyakorlásában; az újtásra való hajlamban; a forma-, ritmus-, arány-, és stílusérzék kialakításában. A tudomány is pozitív hatással van a művészetre az elvont gondolkodás fejlesztésében, a kutatási módszerek alkalmazásában, az új ismeretek megszerzésében. Programjainkban törekszünk az agy mindkét térfelének harmonikus fejlesztésére, a tudomány és művészet, a ráció és emóció egyensúlyára. Programjainkban jelentős szerepet kapnak a környezet-tudományok – ezeken belül is a matematika, kémia, meteorológia, biológia –, míg a művészetek oldaláról a képző- és fotóművészet, irodalom, zene, tánc és a drámapedagógia, s mindezek alapja a személyes tapasztalás. A feladatokban is megmutatkozik ez a koncepció. Például a zöldszíves csoportok elsődleges feladata, hogy fogadjanak örökbe egy természeti értéket (patakot, fát, rétet stb.), s gondoskodjanak megőrzéséről. Terepi megfigyelésekkel, mérésekkel adatokat gyűjtenek róla, és kezdeményezik a helyi védetté nyilvánítást. Védencüket megörökítik fotókon, lerajzolják, verset, mesét írnak róla, eljátsszák, eltáncolják a történetét. Nemzetközi folyófigyelő hálózatunk 1990-től működik. A Duna-Tisza vízgyűjtő területének felszíni vízfolyásait vizsgáljuk negyedévenként. Természeti nevelési programjaink – Erdő-, Mező-, Patak-program, és az „Öreg Fa” projektek segítségével az élőhelyek ökológiai értékeit ismerik meg a gyerekek. Fontosnak tartjuk a hagyományok ápolását és kulturális örökségünk megőrzését is. Évente több központi rendezvényt is szervezünk, ilyen a Víz Világnapja, országos találkozó és a zöldszíves pedagógusok szakmai találkozója. Egyéni tagjainkon és csoportjainkon kívül vannak zöldszíves óvodák és iskolák, sőt zöldszíves családok is. Novaj 1999-ben elnyerte a “Zöldszíves Falu” címet. Munkánkat területi központok segítik Egerben és Székelyudvarhelyen.

Orgoványi Anikó környezeti- és művészeti nevelési szakértő
ZÖLD SZÍV ITM

2013 Pomáz, Jankovich Gyula utca 31/a

Telefon: (06 26) 325 957

zoldsziv@freemail.hu

www.zoldsziv.hu

Védekezz! Tájékozódj! Élj intelligensen!

Öko-történelem performance: hogyan kerültünk a jelen globális válságba és hogyan élhetjük túl, hogyan kerülhetjük el az időcsapdákat?

Az oktatásban és ifjúsági munkában globális és hosszútávú gondolkodásra, ökológiai paradigmára van szükség, különben mire föleszmél, éretté válik a fiatal, már elrontotta az életét: <http://bocs.hu/index.php?&t=/fdk/minden.php?d=1676>

Az öko-történelem nem a felszínes jelenségeket, hanem a meghatározó ökológiai folyamatokat mutatja be: természet, energia, népesedés.

A csoport tagjai a szereplők, és ők vitatják meg, hogyan helyezkedjenek el a teremben, melynek falai koordináta-tengelyekként szolgálnak: az egyik tengely a fejenkénti természet-bőség, a másik a fejenkénti energia-bőség.

A főbb történelmi állomások és szereplők:

- vadászó-gyűjtögetők (csak emberi erőforrás),
- pásztorok (állati erőforrás is – fejlődés),
- földművesek (csökken az élelmiszerbiztonság, a táplálkozás sokfélesége; zsúfoltság, tulajdon, társadalmi egyenlőtlenségek, erőszak – civilizációs romlás),
- tengerészek (szél, nap, víz stb. energia – újra fejlődés),
- munkások (ipari forradalom, fosszilis energiaforrások),
- olajbányászok (a népességrobbanás és az energiabőség versenyfutása – újra civilizációs romlás),
- ökológusok (a családtervezés fékútja túl hosszú, a Föld túlterhelődött),
- túlélők (energiaszűkösség, természetpusztulás – civilizációs összeomlás).

Időcsapdák a jelentős életenergiák befektetésénél leselkednek, ha nem töprengesz, tájékozódasz, kérsz tanácsot. Várj, míg érettebb leszel! Évek múlva kiderül, hogy rosszul döntöttél, az időcsapda rád zárul, fél életed romokban hever.

Például:

- pályaválasztás (mire kitanulod, már nem keresi a munkaerőpiac a szakmádat),
- párválasztás (mire felfogod, hogy nem hagyja abba az ivást, már rá pazaroltad az ifjúságodat),
- otthongeremtés (lehet-e ott lakni, dolgozni, felüldülni, a szükségességekhez hozzájutni, ne kelljen utazni),
- eladósodás (reklámok, virtuális divatcsoportok miatt),
- függőségbe kerülés (dohányzás, ivás, drog, szerencsejáték),
- magával sodró csoporthoz csatlakozás,
- vállalkozás (mire legyártod, már változik a piac, s nem tudod eladni),
- döntés nagyobb összegről (szélhámosságok kivarázsolják a zsebedből),
- kockázatok alulbecslése (egészségügyi és baleseti veszélyek),
- gyermeknemzés: nyakadba szakad egy-két nem tervezett gyerek, aztán hajthatod a mókuskereket, kénytelen leszel pusztítani a Földet... E legnagyobb horderejű döntés a párodról is és egy új életről is szól. Válg éretté, éld az életed, mielőtt újabbat indítasz!

Simonyi Gyula elnök

BOCS Alapítvány

Postacím: 8003 Székesfehérvár, Pf. 7.

Telefonszám: (06 30) 247 3648

gyula.simonyi@bocs.hu

<http://bocs.eu>

Igazán szeretne egy gyermek nálunk és most megfoganni?

Már a korai kamaszkortól a fiatalok életsikerének egyik kulcstényezője, hogy a nevelés kialakítsa a családtervezési kompetenciát. (Természetesen emellett szociális kérdés is, hogy a családtervezés ne maradjon a jómódúak kiváltsága.)

A globális túlnépesedés rendkívüli helyzetében a családtervezési kompetencia hiánya nagy kockázat. A pár által nem szándékolt foganás könnyen vezet életük elrontásához, hátrányos helyzethez a fiatalok és a jövő gyermek számára. A témával foglalkozó írásokból szöveggyűjteményt szerkesztettük, mely elérhető: <http://bocs.hu/index.php?&t=/fdk/minden.php?d=1712>

Az emberiség már túlterheli a Földet, ezért pusztulnak az erdők, a talajok, az élővilág, megbolondul a klíma, fogy a víz, egyre több mérgező anyag hat ránk.

Környezetre nehezedő terhet három tényező szorzatával fejezzük ki: népességszám x fogyasztás x hatékonyság. Ez az IPAT formula.

A három tényező közül a népesség a döntő kérdés, legalább hét okból:

- (1) A Földnek ugyanakkora teher, de az embernek nem mindegy, hogy 9 milliárd nyomorog összezsúfolva, vagy 1,2 milliárd él kényelemben, s egészségesebb lélekkel, mert pl. néha még érintetlen tájat is van esélye látni.
- (2) Az emberek ezt akarják! A fogyasztását általában senki nem akarja csökkenteni, a kisebb családméret viszont százmilliók vágyálma.
- (3) A legköltséghatékonyabb! „A családtervezés nagyobb jótétemény, több embernek és kevesebb költséggel, mint bármely egyéb technológia, ami az emberiség rendelkezésére áll.” (James Grant, UNICEF)
- (4) Emberi jogi alapkérdés! Ha nem lenne ökológiai válság meg túlnépesedés, akkor is alapvető emberi jog a családtervezés, és alapvető joga a jövő generációknak, hogy önmagukért kívánt gyermekként fogadjanak meg. A túlnépesedés megállításában és visszafordításában gyors eredményt lehetne elérni, már pusztán a nők jogainak biztosításával.
- (5) A túlnépesedésnek óriási a tehetetlensége, fékútja csak évtizedekben mérhető. Katasztrófahelyzetekben radikálisan vissza lehet fogni a fogyasztást, mely „gázként” viselkedik, mindig kitölti a rendelkezésre álló teret, de összenyomható a cseppfolyósodásig. De nem lehet hirtelen csökkenteni (járvány, éhínség, háború csökkenti hirtelen) a népességszámot, amely összenyomhatatlan „folyadékként” viselkedik.
- (6) A túlfogyasztást is a túlnépesedés hajtja: a népességrobbanás keltette globális munkaerőpiaci verseny vezet növekvő kényszerű (az életminőséget nem javító, csupán a versenyben maradáshoz szükséges) fogyasztáshoz.
- (7) A Nobel-díjas Konrad Lorenz szerint az emberiség első számú halálos bűne a túlnépesedés, mert ez az agresszivitás növekedéséhez vezet. A túlnépesedés egyre nagyobb társadalmi zűrzavart okoz és így minden más megoldást lehetetlenné tesz.

Simonyi Gyula elnök

BOCS Alapítvány

Postacím: 8003 Székesfehérvár, Pf. 7.

Telefonszám: (06 30) 247 3648

gyula.simonyi@bocs.hu

<http://bocs.eu>

Miért kell az, amire nincs szükségem? Mit okoz a túlfogyasztás?

Fogyasztói felelősségünk tudatosítása

A környezetszennyezés kérdésköre ma már nem újdonság az átlag ember számára sem. Nap mint nap halljuk, olvassuk, hogy habzik a Rába, ciánszennyezés volt a Tiszán, a fejlődő országokban embertelen körülmények között dolgozzák fel az elektronikai hulladékot. Ma már azt is egyre többet halljuk, hogy nem csak a gyáraknak, de nekünk, magánembereknek is többet kell tennünk, mint hogy nem dobjuk el a szemetet. Gyűjtsünk szelektíven, kapcsoljuk le a villanyt, ne folyassuk a vizet fogmosás közben. Mindez szépen hangzik, de közben úgy érezzük, a mi napi 20 literes vízmegtakarításunk és néhány kilóval könnyebb kukánk nem sokat számít, hiszen a lakossági vízfogyasztás és hulladéktermelés töredéke az iparinak. Sokan úgy érzik, nem sokat tehetnek.

Mai globalizált világunkban nem látjuk át az egyes termékek életútját, de általában nem is jut eszünkbe elgondolkodni rajta, hogyan lehetséges az, hogy olcsóbb a spanyol narancs, mint a szabolcsi alma. Legtöbbször nem látjuk, nem érezzük, hogy mindez milyen áron valósul meg. Ha hallunk is valamit a hírekben, igyekszünk elhessegetni a gondolatot, hogy nekünk is közünk lehet a fakivágásokhoz, az ázsiai gyerekmunkához és az óceánokban úszkáló sziget méretű szeméthalmokhoz, hiszen olyan messze vannak tőlünk. Pedig a lánc végén mi vagyunk azok, akik válogatás nélkül megvesszük a termékeket, melyek a kényelmünket, szórakozásunkat szolgálják, és valljuk be, sokszor feleslegesen. A fogyasztói társadalom diktálta életritmus és minták nem oldják meg problémáinkat, és nem tesznek boldogabbá bennünket, mi mégis követjük őket. Érdeemes körülnézni odahaza és végiggondolni, hogy el tudjuk-e fogyasztani az akciós joghurthegeyeket, mielőtt megromlanak, magunkra tudjuk-e kenni azt a rengetek krémet, ami a fürdőszobánkban van, tudunk-e használni ennyi háztartási eszközt és ezek valóban megkönnyítik-e életünket? Nézzük meg, mennyi időt töltünk azzal, hogy megkeressük a pénzt, amiből megvehetjük azokat a tárgyakat, melyekkel időt takaríthatunk meg, és mennyi idő rendben tartani azokat a dolgokat, melyek egyébként kényelmünket hivatottak szolgálni?

Az információszerzést, elgondolkodást segíti egy néhány hónappal ezelőtt megjelent kisfilm, a Tárgyaink története, mely tanóra keretében a diákokkal is nagyon jól feloldozható.

A film letölthető: <http://lmv.zoldpok.hu/node/2750>

Földesi Dóra

Hulladék Munkaszövetség

1111 Bp., Saru utca 11.

Telefon: (06 1) 386 2648

oktatas@humusz.hu

www.humusz.hu

(Környezet)tudatos vásárlás

A vásárló lehetőségei és felelőssége

Drága, nincs választási lehetőség, nincs információ, nekem erre nincs időm, ha minden termékénél felmerül valami probléma, akkor mit (v)egyek? A kifogások, kérdések a végtelenségig sorolhatóak és soroljuk is. A Humusz sem szeretne senkit azzal áltatni, hogy könnyű környezettudatos vásárlónak lenni ma Magyarországon, viszont vannak lehetőségeink és felelősségünk is. A lehetőségek gyakran sokkal egyszerűbbek és olcsóbbak, mint gondolnánk. Máskor pedig a drágább az olcsóbb. De az is meglehet, hogy pénzt, időt és energiát kell áldoznunk arra, hogy egészségesebben élhessünk vagy nyugodt lelkiismerettel alhassunk. A workshopon ezekről a kérdésekről beszélgettünk a résztvevőkkel.

Amit egy környezettudatos vásárlónak érdemes megfontolni...

Csak azt vedd meg, amire valóban szükséged van!

Nézd meg, kit és mit támogatsz! Minden forint egy szavazat! Ne támogasd a gyerekmunkát, kizsákmányolást, környezetszennyezést, állatkísérleteket!

Tartós, javítható termékeket válassz!

Kerüld a túlzott csomagolást!

Egészséges termékeket vásárolj! (GMO-mentes – nem génmódosított – , bio, természetes ...)

Keress a környezetbarát alapanyagú termékeket! (újrahasznosított, újrahasznosítható, természetes ...)

Részesítsd előnyben a helyi termékeket!

Idénygyümölcsöt és -zöltséget fogyassz!

Piacon, kis boltokban vásárolj!

Kerüld a vegyszereket kívül, belül! (élelmiszerekben, tisztítószerekben, bútorokban, ...)

Nem mindegy, mit veszel! Ha nincs is tökéletes termék, keresd mindig a legjobbat!

Fentiek megvalósításához hasznos információkat találhatsz a következő honlapon:
<http://megelozes.humusz.hu/>

Legtöbb esetben nincs lehetőségünk az összes szempontnak megfelelő terméket választani, sokszor azonban egy csapásra több legyet is üthetünk. Ha például a nagymama kertjéből vagy szedd magad akció keretében szerezzük be a gyümölcsöt, rögtön megvalósulhat a helyi, GMO-mentes, esetleg bio, idényjellegű, csomagolás nélküli termék választása és a termelő etikus magatartása is könnyebben nyomon követhető, mint a spanyol narancs esetében. Arról se feledkezzünk meg, hogy a legtöbbet még mindig azzal tehetünk, ha ésszerűen vásárolunk. Gondoljuk végig, mire van szükségünk (harmadik fürdőruha? negyedik TV?) és közben ne feledjük azt sem, hogy 1 kg háztartási szemét mögött 70 kg ipari szemét van, ami azért keletkezik, hogy mi vásárolhassunk!

Földesi Dóra

Hulladék Munkaszöveget

1111 Bp., Saru utca 11.

Telefon: (06 1) 386 2648

oktatas@humusz.hu

www.humusz.hu

Közösségfejlesztés a környezetvédelmen keresztül

A résztvevők egy választott témában (energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, környezetvédelmi jeles napok, reklám, bolti trükkök, környezetbarát közlekedés, természeti és kulturális értékeink szeretete, hulladékcsökkentés, civil szervezetekkel való együttműködés) kidolgoztak egy iskolai környezeti nevelési projektet. Alapvető szempont volt, hogy a program célja a közösségfejlesztés legyen, továbbá hosszú életű és fenntartható legyen (a kezdeményezés ne haljon el), színtere túlmutasson az iskolán; legyen szerkezete (felvezetés, megvalósítás, utóélet); és minél több tanulót (korosztály, nem, érdeklődési kör stb.) vonjon be. Az ötleteket megvalósult iskolai példákkal kiegészítettem.

A közösségfejlesztés fő célja az állampolgárok közösségi kezdeményező és cselekvőképességének a fejlesztése. Az állampolgárok saját és közügyeiben való részvétel, önszerveződés, helyi cselekvés, demokrácia helyi intézményrendszerének kiépítése. A környezeti nevelés olyan tevékenységeket tesz lehetővé, amely során a diákok megtanulják, hogyan lehet közösségben cselekedni (iskolai) közügyekért.

A közlekedés csoport a természetjárást és a környezetbarát városi közlekedést népszerűsítő „Lábonjáró Egyesület”-et alapítana. A tagok mérnek, és javaslatokat tesznek arra, hogy osztálykirándulások, színházak alkalmával melyik közlekedési mód és útvonal a környezetkímélő, költségtakarékos. Hosszú távú, mert folyamatos mérést, szervezést igényel: a kirándulások, versenyek szervezése, meghirdetése, a népszerűsítés (plakátok, akciók) állandó feladat a diákok számára. Kiegészítés: egy középiskola használt kerékpárokat újít fel és ad el, a szereléstől az eladásig mindent a diákok szerveznek, ebben segít a család, helyiek, biciklis szervezetek.

Az energiahatékonyságot választó csoport iskolai és otthoni mérésekre ösztönöznék a diákokat. Méréseikkel, napló vezetésével, figyelemfelhívással, tájékoztatással hozzájárulnak az iskola energiatakarékosabb működéséhez. A szülőket és az otthoni környezetet is bevonják, amikor a diákok az otthonról hozott villany-és gázzsámláit vetik össze. Kiegészítés: A száraz méréseket nem szerető, ám rajzolni kedvelő tanulókat motiválta a „résvdadásokat” kereső program. A gyerekek lerajzolták a rosszul szigetelő ablakokat, azaz azokat, amelyek réseibe pénzérmét tudtak helyezni.

A civilséget választó csoport közösségi szellemben végzett iskola felújítást gondolt végig. A helyzetelemzést a diákok végzik, majd helyi civil szervezetek bevonásával „örökre fogadnak” egy-egy természeti vagy kulturális értéket lakóhelyükön.

A hulladékcsökkentő csoport az ötleteit (kétoldalas papírhasználat, csereberegörze, egészséges és csomagolóanyagban szegényebb büfé) aktív tanulói szerepvállalással valósítaná meg.

Pápa Ágnes környezeti nevelő

Hulladék Munkaszövetség

1111 Budapest, Saru utca 11.

(06 1) 386 2648

agi@humusz.hu

www.humusz.hu

Természetismereti nomád tábor, mint a fenntarthatóságra nevelés különleges színtere

---

A fenntartható társadalom megteremtésének alapvető feltétele a szemléletformálás, amelynek fő célja a fiatalok környezettudatos állampolgárrá nevelése, a megfelelő környezeti attitűdök, viselkedésmódok kialakítása. A környezettudatos gondolkodásmód kialakítását és illetően magatartásformák elsajátítását célzó környezeti nevelés – vagy a tágabb jelentésű fenntarthatóságra nevelés – egyik legnagyobb múltra visszatekintő és napjainkban is igen gyakori formája, informális eszköze hazánkban a természetismereti tábor.

A Süni néven ismertté vált nomád természetismereti táborokat huszonehárom éve, évente más hazai hegyvidéken szervezzük, távol a városok zajától. A rohanó, szennyezett, versenyközpontú világból tíz napra kiszabaduló 8–13 éves gyermekek erdő szélén, sátorban laknak, tízfős családokban élnek, és a környezettudatos életvezetés számos elemét alkalmazzák annak érdekében, hogy ökológiai lábnyomuk és a táborhely terhelése a lehető legkisebb legyen.

A táborok gerincét a napközbeni szakmai programok (növénytan, geológia, madaraszat, rovaraszat, patakséta, néprajz, csillagászat, tájékozódás, túlélés, konyha) és a délutáni játékok, csapatversenyek, manuális jellegű foglalkozások alkotják, amelyeket az esti népdaléneklés, meseolvasás, a holisztikus szemlélet kialakításának céljával folytatott beszélgetés és a tábor átfogó keretmese foglal egységes rendszerbe és tesz komplexszé. Módszerünk a rácsodálkoztatás, az egyéni felfedezés ösztönzése, a természet megismertetése, megszerettetése felszabadult hangulatban, a közvetlen tapasztalásra, a megélt helyzetekre építve, ahol a gyermekek maguk is aktív közreműködői, alakítói saját tanulási folyamatuknak. Fő célunk, hogy minél több kötődést teremtsünk a gyerekek és a természet között, a természetben biztonsággal tájékozódjanak, ismerjenek rá a változatosságra, arra, hogy a természet minden eleme önmagában is és a rendszer részeként is értékkel bír, megóvását érezzék fontosnak, és ébredjen fel bennük az igény egy élhető világ, fenntartható társadalom kialakítására, amelynek érdekében tegyenek is lépéseket saját szintjükön.

A konferencia-foglalkozás során a tábor annak szervezésétől zárásáig végigkísérő egészséges, fenntarthatóság-központú szemléletet, a szervezés folyamatát, a tábor szakmai és szabadidős programjainak, mindennapjainak a szokványostól eltérő elemeit, módszereit mutattuk be.

Dr. Malatinszky Ákos társelnök / egyetemi adjunktus

Pangea Egyesület / SZIE MKK KTI

2103 Gödöllő, Páter K. utca 1.

Telefon: (06 30) 566 3869

malata@zpok.hu

www.pangea.hu, www.kti.szie.hu

Természettudatos magatartásra nevelés

Az Európai Tanács azt a célt tűzte ki, hogy az EU 2010-re a világ legversenyképesebb legdinamikusabban fejlődő, tudásalapú térségévé váljon. A cél megvalósításában a Magyar Természettudományi Múzeum is részt vállal a Kézbevehető Múzeumában tartott múzeumpedagógiai foglalkozásaival. A megfogható preparátumok és a hozzájuk kapcsolódó játékos órai tevékenységek, számos lehetőséget nyújtanak a gyermekek természettudatos magatartásának fejlesztésére.

Az előadás betekintést nyújtott azokba a műhelytitkokba, amelyek a múzeum sajátos körülményei között a gyerekek természettudományos műveltségét, környezetbarát szemlélet, világgképét alakíthatják. Gyakorlati példán keresztül mutatta be azt, hogyan lehet az ötven perces múzeumpedagógiai foglalkozás alatt a látogatónak olyan ujjlenyomatszerű, kulcsélményeket nyújtani, amelyek várhatóan hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyerek nyitottá váljanak a természeti környezet iránt. Továbbá feltárta azokat a kapcsolódási pontokat, ahol a közoktatás és a múzeumpedagógiai foglalkozás összefonódhat, irányt mutatva a fiatal nemzedéknek a természeti, társadalmi, gazdasági környezet bonyolult hálójában való eligazodásban.

A bemutató bevonta a hallgatóságot a tevékenységbe, miáltal megelevenedtek mai világunk gyerekei. A játékos kedvű, szerepüket mélységesen átélő pedagógusok szimulálták a gyermekeknek szóló múzeumpedagógiai órát. Kezükben az érintetlen és a szennyezett környezetet ábrázoló munkalappal, valamint a „titkokat rejtő doboz” preparátumaival gyerekfejjel próbálták átgondolni a lokális és globális környezeti problémákat, a környezetvédő lehetőségeket és magatartási formákat.

Az előadás másik síkját képsor alkotta. Példák és ellenpéldák, valamint hozzájuk fűződő módszertani magyarázatok mutatták be a Kézbevehető Múzeum foglalkozásainak pillanatait.

A gyakorlati bemutatóval összekötött előadást a múzeumlátogatás témájáról folytatott, rövid eszmecsere zárta.

Elekes Éva múzeumpedagógus
Magyar Természettudományi Múzeum
1083 Budapest, Ludovika tér 2-6.
Telefon: (06 1) 210 1075
elekes@nhmus.hu
www.mttm.hu

Erdei iskola, kicsit máshogy

Előadásunk autizmussal élő személyek ellátását felvállaló három szervezet erdei iskolai törekvéseit mutatta be. A három szervezet az Autisztikus Gyermek Szüleinek Egyesülete, a Szimbiozis Alapítvány és a Vésztői Sérült Gyermekekért Egyesület több éve nyújt ellátást autizmussal élőknek.

Kicsit máshogy? Mit is jelent ez: A többségi társadalom tagjainak meg kell tanítani, hogy hogyan lehet együtt élni (dolgozni, kikapcsolódni) a fogyatékkal élő személyekkel. A társadalom legfogékonyabb rétege a gyermekeké, az elfogadást gyermekkorban kell elkezdni tanítani. Mindez összeköthető a környezettudatos neveléssel. A csókakő, miskolci és vésztői erdei iskola terveink szerint mindkét célt szolgálja, hiszen természetes környezetben fogyatékkal élő személyek segítségével működik a közeli jövőben. A tanítás tartalma és tanterve egyaránt szorosan és szervesen kapcsolódik a Vértes, a Bükk, az Alföld illetve az autistamajorságok természeti, létesített és szocio-kulturális környezetéhez. Kiemelkedő nevelési feladat a környezettel harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése, és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció. Jelen esetben a fogyatékkal élők elfogadásának fejlesztése is fontos cél, hiszen a programban résztvevő segítők mindegyike hátrányos helyzetű, megváltozott munkaképességű (autista, szellemi vagy testi fogyatékkal élő) személy. Mindhárom helyszínen 2009 nyara első heteitől várjuk az érdeklődőket!

Pásztor Viktorné

Autisztikus Gyermek Szüleinek Egyesülete

Levelezési cím: 8001 Székesfehérvár, Pf. 77.

Telefon: (06 30) 207 3112 Fax: (06 22) 786 788

agysze@gmail.com

www.autifarm.hu

Hriskó Renáta

3527 Miskolc, Augusztus 20. utca 12.

Tel./fax.: (06 46) 357 637

szimbiozis@szimbiozis.net,

www.szimbiozis.net

Vésztői Sérült Gyermekekért Egyesület

Vésztő, Toldi utca 9/b.

Tel: (06 66) 476 740

www.vsgye.extra.hu

A Fővárosi Állat- és Növénykert pedagógiai szolgáltató szerepe

---

Intézményünk fél évszázada folytat közművelődési tevékenységet. A korszakok változásával változott a pedagógiai kínálat is, mindemellett állandó maradt az a célkitűzés, mely szerint a Fővárosi Állat- és Növénykert fontos kulturális célkitűzésének tekinti a közoktatási intézmények támogatását, és szakmai segítséget kíván nyújtani az érdeklődő pedagógusok számára.

A Fővárosi Állat- és Növénykert pedagógiai szolgáltatásai:

- Továbbképzés, tréning, konzultáció pedagógusok számára. (A közoktatást segítő intézményként történő akkreditáció folyamatban van.)
- Pedagógus Nyílt Napok pedagógusok számára.
- „Zooped” Klub az akkreditált továbbképzést elvégzett tanárok számára.
- Állatkerti foglalkozások, biológiaórák vezetése.
- Szakkörök diákoknak.
- Rendezvények, jeles napok intézményeknek és családoknak.
- Oktatási segédanyagok, kiadványok.

1. Továbbképzés, tréning, konzultáció

- „Zoopedagógia módszertana” akkreditált pedagógus továbbképzés 60 órában.
- Félnapos módszertani tréning munkaközösségeknek, pedagóguscsoportoknak.
- Személyes egyéni konzultáció pedagógusoknak.
- Tanulmányi versenyek, jeles napok állatkerti rendezésében segítségnyújtás.
- Helyi tantervekhez, óvodai nevelési programokhoz állatkerti lehetőségek biztosítása.
- Tájékoztató belépési kedvezményekről.

2. Pedagógus Nyílt Nap ősszel és tavasszal

Aki előzetesen regisztrál, ajándékot kap, ezzel is gyarapítani szeretnénk adatbázisunkat, amelynek segítségével programjainkról értesíteni tudjuk a kollégákat.

Természettudományok és pedagógiai előadások a Barlang teremben.

Taneszköz bemutatók (évenként más).

Tankönyvkiadók meghívása, helyszín a Pedagógus Kávézó (Tanodú), ahol a kiadók kínálatával lehet megismerkedni.

Módszertani tréning, állatos programok a Kert területén.

3. „Zooped” Klub

Tervezőklubunk zártkörű lesz, a „Zoopedagógia módszertan” akkreditált képzést elvégzetteknek szervezzük. Egy szellemi műhelyt kívánunk létrehozni, ahol közös alkotó munka folyik. A pedagógusok szakmailag tovább épülhetnek illetve bepillanthatnak az Állatkert életébe. Intézményünk számára fontos a pedagógus társadalom véleménye, visszajelzése az Állatkert pedagógiai kínálatától. Fontosnak tartjuk a kapcsolattartást.

4. Állatkerti foglalkozások, rendezvények 2009-ben:

Foglalkozások óvodás csoportoknak

Biológia és környezetismeret órák

Föld Fesztivál (áprilisban)

Indián Nyár Fesztivál (szeptemberben)

Gorillaév (ENSZ és WAZA)

Európai Ragadozó Kampány (EAZA)

Darwin-év

Sárfalvi Judit zoopedagógus

Fővárosi Állat- és Növénykert, Tel/fax: (06 1) 273 4989

zooped@zoobudapest.com, www.zoobudapest.com

Állatkerti játékbörze

Az állatkerti oktató-nevelő munka (részletesebben lásd a Mindenygyerek 2003, 2005, 2007 évi kötetiben) alapvető kritériumai a következők:

- a) Nyújtson az állatkertben megszerezhető, szakmailag kidolgozott ismereteket.
- b) Hasson minden érzékszervre.
- c) Legyen interaktív, érdekes, izgalmas, illeszkedjen a látogatók mindennapi életéhez.
- d) Témája mind a tantervhez, mind a látogatók egyéb igényeihez illeszthető legyen.
- e) Közvetítsen természetvédelmi ismeretet.
- f) Fontos eleme legyen a személyes élmény szintű megtapasztalás.
- g) Hasson az érzelmekre, és eredményezzen attitűdváltozást az állatokkal és környezetünk védelmével kapcsolatban egyaránt.

A fenti felsorolás több pontja is feltételezi a játék mint oktatási-nevelési módszer használatát az állatkerti foglalkozásokon.

A konferenciára tervezett műhelymunka egy összefoglaló interaktív foglalkozás volt a játék állatkert-pedagógiai munkában betöltött fontos szerepéről.

1. Bevezető játékok (ráhangolódás, kapcsolatépítés, csoportalkotás, térhasználat)
A résztvevők egyszerű, témozgásos játékkal hangolódtak rá a közös játéokra, majd egy névtanuló játékkal ismerkedtek egymással. Ezután egy-egy állatképet kiválasztva jellemezheték saját tulajdonságaikat, és kérdéseket tehetek fel a játékvezetőnek az őket érdeklő bármely témával kapcsolatban.

2. Játék az alapfogalmakkal (fogalomalkotás, kommunikációs variációk, vita, rögtönzés)
A második játékblokk célja az volt, hogy a résztvevőket játékos formában bevezesse az állatkertek világába, és maguk fogalmazhassák meg az állatkertek alapvető célkitűzéseit. Arra kerestük a választ, hogy mit jelent a biodiverzitás (az élővilág sokfélesége), hogy mely elvárásoknak kell megfelelnie a XXI. század állatkertjeinek, majd állatkerti konfliktushelyzeteket játszottunk el több csoportban.

3. Állatos játékok (test- és térérzékelés, utánzás, üzenetváltás, rögtönzés, fogalomalkotás)
A következő blokkban konkrét, állatokkal kapcsolatos játékokra került sor. A résztvevők megtudhatták, hogyan jellemezhetjük, csak a test nyelvét használva, akár csoportos munkával megjelenítve a különböző állatfajokat, vagy hogyan tanítható meg az oroszlánnak vadászati technikája egy módosított fogócska eljátszásával. Az egyszerű csoportalkotó játékból kiindulva akár az is megmagyarázható, hogy miért keresnek téli búvóhelyet a mókusok, sünök, és miért nem bújnak el a ragadozók télen.

4. Játék egy téma körül (saját élmény szintű megtapasztalás, zenei gyakorlat, fantáziajáték, meditáció)

A legutolsó játékblokk során a résztvevők néhány nem hagyományos módszerrel ismerkedhettek. Megismerhették, hogyan használható fel a meseírás egy kevésbé kedvelt állatcsoport megszerettetésére. Majd zenerészleteket párosítottak össze különböző élelemszerzési technikák leírásával, végül egy különleges utazáson (meditáción) vehettek részt a békák világában.

Mind a hazai, mind a külföldi állatkertek zoopedagógusai igyekeznek módszertani kultúrájukat fejleszteni, kiegészíteni új módszerekkel, alternatív megoldásokkal, így az állatkerti foglalkozásokon a gyakorlatok, szerepjátékok, drámajátékok, szenzitív környezetpedagógiai játékok, projektek is megjelennek a hagyományos oktatási-nevelési formák mellett.

Nagy Irén zoopedagógus

Fővárosi Állat- és Növénykert, 1146 Budapest, Állatkerti körút 6-12.

Telefon: (06 1) 273 4900, Fax: (06 1) 273 4989

iren.nagy@freemail.hu, nagyiren@zoobudapest.com, www.zoobudapest.com

Álomj az Állatkertben

A Fővárosi Állat- és Növénykert társadalmi felelősségvállalása egy rendezvény tükrében

Az állatkertek az élővilág sokféleségéről szólnak, annak elfogadásáról, tiszteletéről. Ennek egyik szegmense az emberi sokféleség tisztelete, a tolerancia. A különböző fogyatékkal élő emberek segítése, állatkerti látogatásuk komfortossá és problémamentessé tétele manapság elvárás, másrészt olyan kötelesség, aminek szívesen teszünk eleget. Minden ilyen közgyűjtemény küldetése, hogy minél szélesebb körben közvetítse mondanivalóját, s e széles körhöz hozzátartoznak szellemi vagy testi képességeikben korlátozott emberek is.

Fentiek szellemében az állatkert területén találhatunk számos olyan bemutatót, amely fizikai lehetőségeiben ad segítséget, könnyen járható akár kerekesszékekkel, akár más járássegítő eszközzel. Szintén fizikai segítséget adnak méretarányos, élethű bronzszobraink, melyek a díszítő funkción kívül vak és gyengénlátó vendégeink számára megtapinthatóak, és speciális, Braille feliratos információs táblákkal is elláttuk őket.

A sérült emberek törekvései között az egyik legerősebb a foglalkoztatottságra való törekvés, az önérvényesítés. Intézményünk 2000 óta alkalmaz részmunkaidőben csökkent munkaképességű kollégákat, jelenleg két főt.

Fontos részét képezik állatkerti munkánknak a különböző, fogyatékkal vagy hátrányos helyzetben élők számára szervezett rendezvények, pl. a 2008-ban már tizenhetedik (!) alkalommal megrendezett Sérült Gyermekek Napja, mely az ÉFOÉSZ-szel közös rendezvényünk.

Az Álomj az Állatkertben rendezvényünket immár ötödik éve szervezzük, a családban élő krónikus beteg illetve fogyatékkal élő gyermekek és családtagjaik részére. Az 1996-ban indult holland kezdeményezésre mára már több mint 180 állatkertben, 35 országban rendezik meg minden június első péntek estéjén ezt a különleges „VIP-partit”. A világszerte egyre népszerűbb eseményen a tavalyi évben közel 500 szervező és 14 000 önkéntes vett részt. Állatkertünk 38. a csatlakozók sorában, és az elmúlt évek során mintegy 80 kolléga segített (Ez a teljes kollektíva csaknem fele!). A mozgalom már nem csak állatkertekben terjed, jó néhány múzeum, botanikus kert is részt vesz az Álomj programban, így összesen világszerte kb. 80 000 gyermek vált kiemelten fontos vendéggé, családtagokkal együtt 320 000 fő.

E különleges esték alkalmával évente 100 kisgyermeket látunk vendégül családjukkal együtt, az Állatkert zárása után, csak számukra nyitva ki az állatházakat. Az általános menetrend szerint a belépésnél regisztrált családok saját csoportvezetőt kapnak, aki segítségükre lesz egész este a játékokban és a tájékozódásban. A megnyitó zene és tánc után indul a nyomkereső-kincsvadászó játék, melynek során sok izgalom várja a családokat, a csótánysimogató bátorságpróbától az arcfestésig.

Golovanova Bea zoopedagógus

Fővárosi Állat- és Növénykert

1146 Budapest, Állatkerti körút 6-12.

Tel/fax: (06 1) 273 4989

zooped@zoobudapest.com

www.zoobudapest.com

Tanítani a taníthatatlant?

Bevezető workshop az élménypedagógiai sávhoz

Az élménypedagógia szakterülete gyorsan növekszik Magyarországon. Az előadók azonban aggódnak, hogy az élménypedagógia olyan divatos szóvá válik hazánkban, amelyet mindenféle nem odaillő programok és szakemberek leírására is használnak. A workshop előadói hisznek a többszempontú megközelítésben, ugyanakkor nagyon fontosnak tartják, hogy közös megegyezés legyen, arról, hogy mi az élménypedagógia (és mi nem az). Hiszen a szakma integritása és fenntarthatósága csak így biztosítható.

A workshop egy kritikus megbeszélésbe vonta be a résztvevőket, amivel a célja az volt, hogy vitát generáljon, majd pedig közös megállapodásra jussanak az élmény és a nevelés/pedagógia mibenlétét illetően. A körbejárt kérdések között szerepeltek a következők: Mi a különbség a játék/rekreáció és az élménypedagógia között? Mi a kockázat szerepe az élménypedagógiában? Mi a vezető szerepe az élménypedagógiában? Mi a csoport szerepe az élménypedagógiában?

A workshop utolsó harmadában a résztvevők kiscsoportokban igyekeztek az élménypedagógia definícióját meghatározni három (vagy annál kevesebb) mondatban. Ezeket a meghatározásokat összegyűjtöttük, és a www.pressleyridge.org/magyarország vagy a www.kalandokesalmok.hu weboldalakon tekinthetők meg.

Bányai Sándor *tréner*

Kalandok és Álmodások Szakmai Műhely

1182, Bp. Kétújfalu utca 159/a

(06 30) 982 3322

banyai.sandor@kalandokesalmok.hu

www.kalandokesalmok.hu

Matthew Liddle *programkoordinátor*

Pressley Ridge Magyarország Alapítvány

1133 Budapest, Thurzó utca 9/b. II./3.

Tel./fax:(06 1) 785 4242

alapitvany@pressleyridge.org

www.pressleyridge.org/magyarország

Tengeralattjárók – azaz az élménypedagógia története

Workshopunk az outdoor nevelés és az élménypedagógia Egyesült Királyság- és USA-beli fejlődését vizsgálta. Előadásunkat Kurt Hahn történetével kezdtük, aki a Salem és Gordonstoun iskolák haladó szellemű nevelője és igazgatója volt. Hahn 1941-ben dolgozta ki és tartotta meg az első Outward Bound kurzust, ami "tapasztalatot és ítélőképességet" szándékozott tanítani fiatal matrózoknak, akik közül kiemelkedő számban haltak meg a II. világháborúban. Ezen kurzusok sikerei az Outward Bound és a hasonló stílusú programok gyors elterjedéséhez vezettek, először az Egyesült Királyságban, majd nemzetközi szinten. Az USA-ban az Outward Bound rövidesen elkezdte speciális csoportok igényeihez igazítani a kurzusait (pl. leszokó függők, veszélyeztetett fiatalok, munkahelyi csoportok). Napjainkban ez a fejlődés a fejlesztő outdoor programok széles felhasználásában tükröződik.

A Nemzeti Outdoor Vezetőképző Iskolát, mint a hivatásos outdoorpedagógusokat képző első iskolát, az ismert hegymászó, Paul Petzholdt alapította 1965-ben. Az iskola volt a forrása sok mai biztonsági és működési eljárásrendnek az outdoor nevelésben (pl. szóbeli utasítások a mászás során, "Ne hagyjunk nyomot", a tanítható pillanat, stb.). 1971-ben alakult meg a Kaland Projekt, kísérletet téve arra, hogy az Outward Bound stílusú kalandprogramokat osztálytermi környezetben is kipróbálják. Sok ma is alkalmazott gyakorlat, és ma is használatban lévő kötélpálya elem a Kaland Projekt során alakult csakúgy, mint olyan alapkoncepciók, mint a "Választható Kihívás" és a "JELEN-LÉT Szerződés".

A XX. század második felében a nevelési outdoor és kalandprogramok gyors terjedése a balesetek számának növekedéséhez is vezetett az ilyen programok résztvevői között. Problémaként merült fel kormányhivatalok, a nagyközönség és az outdoorprogramokban dolgozó szakemberek körében, hogyan lehet biztosítani minőségi munkatársak kiválasztását, képzését, a kockázatmenedzsmentet, és eljárásrendeket a sok különböző program körében. Az Egyesült Királyság kormányrendelettel létrehozott egy tanúsítási rendszert az outdoor-vezetők számára. Számos súlyos baleset és az azokat követő elemzés után ez egy minősítő rendszerré fejlődött. Az 1990-es években az Egyesült Királyság bevezetett egy engedélyezési követelményt az outdoor programok számára is. Az Egyesült Államok eddig ellenállt a kormányrendelettel szabályozott képesítésnek, és helyette inkább a programakkreditáción keresztül történő önszabályozási sémákat, a nem jogilag előírt képesítést és képzést, valamint működési és építési (pl. a kötélpályák építésére vonatkozó) sztenderdek megjelentetését részesíti előnyben.

Matthew Liddle program koordinátor
Pressley Ridge Magyarország Alapítvány

1133 Budapest, Thurzó utca 9/b. II./3.

Tel./fax:(1) 785-4242

alapitvany@pressleyridge.org

www.pressleyridge.org/magyarország

Reflexió, de hogyan?

Az élménypedagógia lényege, hogy a résztvevők tapasztalataik által tanuljanak újat magukról, a csoportról, saját működésükről, helyükről, szerepükről a csoportban, valamint a környezetről. Ezek a tapasztalatok segítenek a viselkedésminták módosításában, a személyiségkép alakulásában, az önbizalom, együttműködés, konfliktuskezelés, felelősségvállalás (stb.) javításában. A reflexió ezt a folyamatot hivatott erősíteni: a megélés mellett segíti a megértést, a tapasztalatok beépülését a személyiségbe, hogy az elért változások, felismerések a mindennapi helyzetekben is érvényesülhessenek (transzfer). Ugyanakkor a visszajelzések a csoporttagoktól, és az önreflexióra való képesség – valamint annak javulása – egy reálisabb önkép kialakulásához vezetnek. Az események megfogalmazása pedig serkenti az elvont gondolkodást.

Látható, hogy a reflexió fontos eleme az élménypedagógiának, mégis kevés szó esik róla. Kevés olyan forrást találunk, mely segítene a trénernek, hogy a reflexió segítségével az élménypedagógiában rejülő lehetőségeket jól aknázza ki. Ugyan a korábban jellemző „the mountain speaks for themselves” (a hegy nem szorul magyarázatra) modellben nem találunk kívülről strukturált reflexiót, napjainkban azonban, amikor a módszer leginkább a szociális tanulás szolgálatában áll, szükséges a tudatos reflektálás, hogy az, amit a résztvevő megélt – illetve az, amit és ahogyan tett – jelentést és jelentőséget kapjon. Mivel az élménypedagógiai helyzetek, bár hasonlóak, de mégsem identikusak a hétköznapokkal – hiszen azok sokkal komplexebbek –, a reflexió célzott erősítést adhat a transzferfolyamathoz. Óvakodnunk kell azonban attól is, hogy túlbeszéljük a történeteket.

A facilitátornak sok mindent kell észben tartania: kivel és miért végzi a gyakorlatot, mit akar elérni vele, mire szeretné általa felhívni a figyelmet. Nem szabad elsiklania az interakciók, különös események, fordulópontok felett, és óvakodnia kell attól is, hogy sugallja a válaszokat, vagy, hogy a résztvevők helyett mondjon ki fontos tapasztalatokat. Emellett nem mindegy hol, milyen elrendezésben és hogyan vezeti a reflexiókört. Nem utolsó sorban fel kell készülnie a nehéz helyzetekre is.

Ezért nem árt, ha a kérdések mellett egy-két olyan módszer is a birtokunkban van, amely megkönnyítheti és/vagy változatossá, érdekessé teheti a reflexió menetét, hogy a különböző korosztályokat, problémaköröket, célkitűzéseket, és a rendelkezésre álló időt is figyelembe véve tudjunk értékelni; illetve, hogy a megbeszélés ne váljon rutinná.

Az ehhez szükséges módszereknek sajnos még nincsen gyűjteménye. Leginkább egymástól tanulhatunk, az interneten található módszereket, illetve találékonyságunkra hagyatkozhatunk. Ezért is fontos, hogy az élménypedagógiával foglalkozó szakemberek között élénk tapasztalatcsere legyen. Elsajátítani, fejleszteni, alakítani pedig leginkább a gyakorlat, tapasztalat alapján lehet ezeket a technikákat, módszereket.

Tóth Julianna

Telefon: (06 30) 682 6472
toth.juliska@gmail.com
www.degi.at

Szociális kompetenciák fejlesztése a középiskolás korosztálynak élménypedagógiai módszerekkel

---

„A NAT kiemelt fejlesztési feladatai jelenleg közvetve támogatják az iskolán belül a szociális kompetencia fejlesztését. A hangsúlyt a kommunikációs, a döntési, a lényegkiemelő, az életvezetési, az együttműködési, a problémamegoldó és a kritikai gondolkodás képességeinek a fejlesztésére helyezi. Kiemelt fejlesztési feladatként jelenik meg az énkép és az önismeret fejlesztése, a megfelelő tanulási környezet kialakítása...” (Németh Gáborné Doktor Andrea 2008)

Az Élményakadémia Közhasznú Egyesület hite szerint a valódi, tartós eredményeket hozó tanulás saját élményeken és tapasztalatokon keresztül jön létre. Természetes módon mindannyian így kezdünk el tanulni gyermekkorunkban, amikor a körülöttünk lévő világ felfedezésére indultunk, először csúszva-mászva, tapogatva, majd két lábon járva, futva ugrálva, elesve, magunkat összezúzva, sírva-nevetve. Akkoriban még mit sem sejtettünk az iskolában később tanított mechanika alaptörvényeiről vagy a nyelvtani szabályokról, mozgásunk, kommunikációnk mégis működni kezdett.

A tanulás és fejlődés az emberi élet első néhány évében példátlanul gyors, eredményes és egyúttal örömteli folyamat. A formális iskolai keretek között azonban a tanulás többnyire adatok, információk memorizálásává válik. Az iskola által közvetített – túlnyomórészt akadémikus – tudást az Élményakadémia Közhasznú Egyesület az élménypedagógia outdoor módszertanával holisztikussá kívánja bővíteni, ami a testet, szellemet, lelket egyaránt inspirálja.

Programjaink az egyéni hozzájárulást, a tapasztalatszerzést és e tapasztalatok kiértékelését helyezik előtérbe, ezért a tanulást magasfokú hatékonyság jellemzi, és maradandó, mérhető eredményeket hoz magával a készségek, ismeretek és értékek szintjén.

Főbb tevékenységeink: tanulási projektek, outdoor tevékenységek, sziklamászás, ereszkedés, tájékozódás, expedíció, kötéلكerti gyakorlatok, tutajépítés.

A fejlesztett készségek:

- csoportban való működés,
- kommunikációs készségek,
- az önbizalom és a másokba vetett bizalom,
- személyes, társak iránti, társadalmi és környezeti felelősségtudat,
- vállalkozókészség és bátorság,
- vezetői készségek,
- egyéni és csoportos problémamegoldó, helyzetfelismerő és döntési képességek, konfliktusmegoldó képességek,
- önismeret fejlesztése, saját korlátok megismerése, személyes értékek,
- kreativitás, gyors alkalmazkodó képesség, improvizációs képesség.

„A szociálisan sikeres gyerekeknek több technikájuk létezik a bonyolult (és mindennapi) interperszonális helyzetek kezelésére. Ezek magukban foglalják a várható problémák kialakulása iránti fogékonyságot, az alternatív cselekvési lehetőségek elgondolását, és a cselekvések következményeinek és a viselkedésben megmutatkozó ok-okozati hatás iránti érzékenységet.” (Nagy 2003).

Juhász Zsuzska outdoor tréner
Élményakadémia Közhasznú Egyesület
(06 30) 384 1910
www.elmenyakademia.hu

Élménypedagógiai programok fővárosi fenntartású gyermekotthonokba

---

Szándékunk annak bemutatása, hogy a gyermekotthonokban működnek olyan programok, melyek a fiatalok személyiség-fejlesztésében a tapasztalati tanulás módszerét alkalmazzák. Szakmai kiindulópontjuk, hogy a kontrollált körülmények között szerzett élmények hatékonyabban válnak formáló erővé a fiatalokban, ha a feldolgozás is megjelenik a programokban. Három intézmény tevékenységeinek bemutatására nyílt lehetőség. Béke Gyermekotthon, Horváthné Kovács Éva

Minden szabadidős tevékenységet terápiás eszköznek tekintünk, amit a felnőttek a növendékekkel közösen élnek át.

A szikla- és falmászó programokat Szabadka Péter a gyermekotthon igazgatója és Huszár Judit tartják. Ez a sport alkalmas a komplex fejlesztő hatás elérésére.

Lovaglás, lovasterápia Gömbös Endre lovasterapeuta irányításával és Ország Gyöngyvér közreműködésével történik. A lelki eredetű zavarok feldolgozása és a magatartásminták pozitív megváltoztatása kerül az előtérbe.

A sakkfoglalkozásokat Pregitzer György pedagógus, sakkoktató vezeti. A sakkban nagyon határozottan érvényesül az egyenlőség elve.

A színjátás Oláh Bódi Éva vezetésével, komplex módon fejleszti a személyiséget.

Budakeszi Úti Utógondozó Otthon, Szendrey István, Szendrey-Klokniczer Anna

Akiknek a programunk szól: részképesség-zavarral élők; hiperaktívak; droggal érintettek; magatartásproblémások; szorongásban, depresszióban, fóbiában és pánikbetegségben szenvedők; egyéb serdülőkori devianciákkal küszködők.

Rendelkezünk kidolgozott programmal amelyet alkalmasnak tartunk arra, hogy a kalandterápiára alapozva országos szinten összefogja a deviáns fiatalok terápiáját:

1. Vadvízi kalandtúra Ausztriában a Salza folyón.
2. Magaskötélpálya (+quad).
3. Falmászás, amely akár heti rendszerességű program is lehet.
4. Egy hetes sítábor Olaszországban.
5. Barlangtúrák.
6. Síkvízi túra: 9 nap alatt 130 km-t eveznek a gyerekek.
7. Lovasterápia

Kornis Klára Gyermekotthon, Miklósi Balázs

Szakiskolánkban 2006-7-es tanévben órarendbe épített élménypedagógiai foglalkozásokat tartottunk, ahol tantermi környezetben dolgoztunk az élménypedagógia eszközeit felhasználva. 2007-8-ban kiemelt, külső helyszínen megvalósuló programokat szerveztünk, 2008-9-ben előre tervezett külső programokat szerveztünk/ünk tanulóink és ellátottaink számára. Foglalkozásainkban szakmai vezetést – különböző formákban – a Pressley Ridge Magyarország Alapítvány biztosított.

Béke Gyermekotthon és Általános Iskola

(06 1) 392 0730

beke@beke-gyermekotthon.hu

Szendrey István

csicsimeka@gportal.hu, www.picasaweb.google.hu/salza2008

Kornis Klára Gyermekotthon és Szakiskola

(06 1) 369 3400

miklosi.balazs@t-online.hu

Élménypedagógia alkalmazási lehetőségei a felsőoktatásban, a szakképzésben és a felnőttképzésben

---

A kompetencia alapú tanárképzés, szakképzés és felnőttképzés egyik fontos eleme a jelöltek és a képzésben résztvevők minél hatékonyabb interaktív helyzetkezelési képességeinek fejlesztése. Előadásunkban olyan, (hallgatói létszám, órakeret, helyszín, szervezési forma stb. tekintetében) különböző paraméterekkel rendelkező kurzusok tapasztalatait ismertettük, melyek közös vonása volt, hogy élménypedagógia-fókusszal kívántak valós iskolai helyzetekre felkészíteni.

A referátum alapját szolgáló felsőoktatási, szakképzési és felnőttképzési kurzusok:

- 2005-től kezdődően, tanár szakosok, majd szociálpedagógusok számára meghirdetett „B” típusú tréningjellegű tantárgyak (konfliktuskezelés, beilleszkedési zavarok kezelése stb.) keretében, Nyíregyházi Főiskola,
- 2005/2006-tól folyamatosan az Ifjúságsegítő szakképzésen belüli Animáció szakirány keretében, ELTE – TÓFK,
- Tanítóképzés, Játékpédagógia kurzus keretében, Szatmári Tanítóképző Főiskola, Szatmár, Románia,
- Fiatal felnőtteknek szóló önkéntes animátor képzésének keretében, Zabhegyező Gyerekanimátorok Egyesülete.

A tréningek közös elméleti megközelítései Kurt Hahn (a fizikai aktivitás-erőnlét, jártasság, gondoskodás, önfegyelem, kezdeményezés, vállalkozás, emlékezet képelet, részvét-együttérzés, a nem kompetitív fizikai aktivitások, szociális együttműködés demokratikus formái, esélyegyenlőség kialakítása), Carl Rogers („személyközpontú pedagógia”, a „cselekvés általi tanulás és fejlődés”) és a komfortzóna-modell (következményekkel járó tapasztalatok, előre megtervezett, különleges helyzetek, játékos és/vagy fizikai nehézségekkel járó szituációkban) elvein alapultak.

A tréningek gyakorlati megvalósulásában közös jellemzőként kapott jelentős szerepet, a szituációkban megélt tapasztalatok csoportszintű feldolgozása, a más szituációkra, területekre átvihető és alkalmazható készségek és képességek felismerése.

A tréningek céljaként szerepelt:

- Az alapképzés keretei között, saját élményű tapasztalatokon keresztül, a tapasztalati tanulás hatékonyságának és módszereinek megismertetése.
- Felkészítés élménypedagógiai foglalkozások vezetésére, a tanulás és fejlesztés nem tanórai szervezésű formáinak megismertetése, újfajta pedagógus- és animátor szerep megtapasztaltatása.

Az élménypedagógiai fókusz és tartalmi hangsúly következtében mind a megvalósítás, mind az értékelés formai és technikai keretei a főiskolai oktatásban hagyományos és használatos elemek megváltoztatását vonták maga után. Időben koncentrált (hosszabb foglalkozások, 2x3 napos tömbösítés) vagy az oktatási intézmény falai közül kilépő (kötélpálya-használat, fal-mászás stb.) foglalkozásokat tartottunk. Az élménypedagógiai foglalkozások vezetésének, a fizikai és pszichológiai biztonság megteremtésének tényleges kompetenciáját a résztvevők záró-prezentáción mutatták be.

Bányai Sándor

1182 Budapest, Kétújfalu utca 159/a. Telefon: (06 30) 982 3322
banyai.sandor@kalandokesalmok.hu
www.kalandokesalmok.hu

Multikulturális tartalmak és interkulturális nevelés megjelenése az iskolai kultúrában és környezetben

Az iskola multi- és interkulturális átalakítása a hátrányos helyzetű gyerekek iskolai sikerének egyik kulcsmozzanata, mert az iskola része – és jelenleg megerősítője – annak a társadalmi rendszernek, amely előnyöket biztosít a többségi csoport tagjainak. Az iskolában előnyhelyzetet teremt a többségi kultúra felülrprezentáltsága, a társadalmi identitás ezzel járó megerősítése, a többségi kultúra és nyelv normaként való definiálása, valamint a többségi gyerekek iránti magasabb tanári elvárás.

2006. szeptembere óta akkreditált továbbképzéseket tartunk pedagógusoknak, óvopedagógusoknak, civil önkénteseknek, animátoroknak és ifjúságsegítőknél. Az előadás a képzéseken megszerzett tapasztalatokat előtérbe helyezve mutatta be a képzést, illetve azt, hogy a résztvevőket milyen eredménnyel sikerült sajátélményeken keresztül átvezetni egy szemléletformáló folyamaton, amelynek eredményeként a velük kapcsolatban lévő gyermekek toleráns, befogadó és elfogadó környezetben nevelkedhetnek. Célunk a résztvevők önismeretének, önreflexiós készségeinek gyarapítása, saját kulturális örökségük és a társadalmi előítéletek tudatosítása, a kisebbségi csoportokkal kapcsolatos pozitív attitűdök megerősítése lehet. Ismereteik bővítése az előítéletek csökkentésének lehetséges stratégiáiról, a kultúrák közötti kooperációról és a konfliktusok okairól, valamint a konfliktus-kezelés módszereiről. Feladatunk abban segíteni, hogy intézményeink, civil szervezeteink a lehető legtagabb értelemben váljanak kultúra-érzékeny, befogadó, multikulturális intézménnyé.

A továbbképzés érzékenyítő, probléma-felvető képzés és nem konkrét iránymutatást nyújt a célokhoz vezető optimális útról. Azonban segítséget nyújt, hogy a résztvevők nyitottabbak legyenek, érzékeljék a multikulturalitásból adódó problémákat és utat, módszereket keressen a felmerülő feladatok megoldásához.

Módszerként a tapasztalati tanulás (experiential education) eszközeit használjuk. A témakörök jelentős részében a problémák megélése, átélése sokkal hitelesebbé, kézzelfoghatóbbá teszi a résztvevők számára is azokat (más megélni egy erkölcsi dilemmát, mint csupán hallgatni, olvasni, beszélni róla). Így a képzésben messze nagyobb szerepet kapnak a „játékos” gyakorlatok, feladatok, szituációs játékok, a lebonyolítást követő értékelések, s a megszerzett tapasztalatok transfórmálása a való életbe.

Kézzelfogható ötleteket, módszereket, technikákat nyújtunk, amelyen keresztül az adott csoport kidolgozhatja a saját közösségére alkalmazható akcióttervet, meghatározhatja a következő lépéseket annak a közegnek a megteremtésében, ahol sikeresen tud együtt élni gyermek és felnőtt, pedagógus, diák és szülő. Célunk az együttgondolkodást elindítása, az elkötelezettség kialakítása a sikeres együttélés közegének megteremtésében.

Kalandok és Álmodok Szakmai Műhely trénerai

Bányai Sándor

1182, Bp. Kétújfalu utca 159/a
(06 30) 982 3322
banyai.sandor@kalandokesalmok.hu
www.kalandokesalmok.hu

Kovács Nikolett

1094 Bp. Márton utca 35/b
(06 20) 311 1228
kovacs.nikoletta@kalandokesalmok.hu
www.kovacsnikoletta.com

Élménypedagógia az általános iskolában

A fiatalok csoportban való nevelése lehetőséget nyújt, hogy a fiatal a társadalom számára nem elfogadott viselkedéséről a kortársaitól kapjon visszajelzéseket, ehhez azonban szükséges az egymás véleményét meghallgató és elfogadó csoport. Az élménypedagógiai foglalkozások különböző tevékenységei ennek kialakítását segítik, olyan lehetőségeket kínálnak, amelyhez a tanulók aktív részvételére van szükség. A foglalkozások az együttműködési, problémamegoldó, kommunikációs játékok céltudatosan, a csoport igényeinek megfelelően összeállított sorozatai.

A tanuló bevonódása a csoportosan elvégzendő tevékenységekbe, a saját képességeinek, készségeinek legeredményesebb használata a csoportban, a csoport sikeressége, mind-mind pozitív megerősítést biztosít az egyénnek, amelyet későbbi, iskolai, munkahelyi csoporthelyzetekben jól fog tudni alkalmazni.

Az élménypedagógiai foglalkozások során az osztályközösségeket olyan helyzetek, feladatok elé állítjuk, amelyekben szükséges a meg nem szokott megoldásokhoz nyúlni, s ezzel új magatartásformákat gyakorolni. (Ahhoz, hogy leguruljon a labda az általuk épített csatornán, szükséges a tanulási ciklus használata, azaz együtt tervezni, lebonyolítani, értékelni a folyamatot, s az egyre jobb megoldások érdekében újra és újra kezdeni a ciklust előlről.) A folyamat részeként a gyerekek különböző, a tanítási órán nem használatos kompetenciái domborodnak ki, új kommunikációs módokat próbálnak ki, együtt örülnek a sikeres feladatmegoldásnak. A gyakorlatok, feladatok végén, az értékelés során elengedhetetlen a valós élethez való kapcsolódás, a pozitív viselkedések megerősítése.

Az élménypedagógiai/kalandpedagógiai foglalkozások célja a fiatalokra vonatkoztatva:

- Megtanulnak hatékonyan tervezni – ezáltal önirányítottná válnak.
- Megtanulnak feladatokat elvégezni – ezzel biztosítva a csoport jó működését.
- Fejlődik a problémamegoldó és kommunikációs készségük a folyamatos interakciók, hozzászólások hatására.
- Megtanulják a hatékony önkifejezést, véleménynyilvánítást.
- Gyakorlatot szereznek abban, hogyan hallgassanak meg másokat, hogyan adjanak építő visszajelzéseket.
- Megtanulják a hatékony együttműködés elemeit, a csoportban való fejlődést.

Az élménypedagógiai foglalkozások eredménye, hogy a csoport közösséggé formálódik, s kialakít egy, a társadalom számára is elfogadott pozitív csoportkultúrát, amely segíti a gyerekeket, hogy biztonságos környezetben kapjanak visszajelzéseket a viselkedésükről, a csoport végzett munkájukról.

Kovács Nikoletta *tréner*

Kalandok és Álmodások Szakmai Műhely

1094 Budapest, Márton utca 35/b

Telefon: (06 20) 311 1228

kovacs.nikoletta@kalandokesalmok.hu

www.kovacsnikoletta.com

Élménypedagógia a bűnmegelőzésben

Az élménypedagógia abból a tapasztalatból indul ki, mely szerint az elrettentés nem megfelelő módszer a fiatalkori bűnmegelőzésben, mert sokkal inkább a figyelemfelkeltés eredményez. A kamaszokra jellemző ellenállás gyakran még vonzóbbá teszi a drogot és a deviáns magatartást. Minden, amit tiltanak, izgalmasnak számít. A serdülő figyelmen kívül hagy minden olyan információt, amely ellentmond izgalomkeresési vágyának.

A fiatalok alakuló személyiségük formálásához, megerősítéséhez kapaszkodókat és biztonságot keresnek. A hagyományos szocializációs közeg gyakran nem tud megfelelő viselkedésmintákat és biztos háttérrel nyújtani. Otthonról kapott vagy átvett stabil értékrend híján a fiatalok az ifjúsági szubkultúrában keresik identitásukat, s ott gyakran alkoholt, esetleg kábítószerrel fogyasztanak, s hajlandók a kisebbnek tekintett szabályszegések kollektív elkövetésére.

Célcsoport: elsősorban 13-16 éves fiatalok, de működik 9-10 éves kortól.

Módszer: Az élménypedagógia azt nyújtja a serdülőknek, amire ebben az életkorban szükségük van: rendhagyó helyzeteket, szokatlan, izgalmas kihívásokat. Lehetőséget ad arra, hogy a rájuk jellemző ingerkeresés biztonságos és szervezett körülmények között, játék során valósuljon meg. A sikeres élménypedagógia tevékenység tehát a bűnözés, „előszobájában” tudja blokkolni a bűnözés és az áldozattá válás megjelenését. Közösségteremtő, és ezzel a csapatépítés eszközeként válhat fiatalok számára. Kiegészíti mindezt az a hatása is, amely kiegyenlíti a résztvevők közötti különbségeket, legyenek azok anyagiak, személyiségből fakadóak vagy akár etnikaiak.

Az élménypedagógiában az a különleges, hogy az élményeket hasznosítja: a tanulás egy olyan folyamatban zajlik le, amely az aktív tanulással kezdődik, és ebben különbözik az elméleti vagy deduktív tanulástól. Minél több érzékszervet szólít meg, von be az élmény ebbe a folyamatba, annál intenzívebb és tartósabb lesz, és annál hatékonyabbá válik a tanulásban is.

Fejlesztett kompetenciák:

- az együttműködés • kölcsönös megértés és elfogadás • segítőkészség • közös gondolkodás • csapatszellem • önismeret • önbizalom • a másokba vetett bizalom • a saját korlátok és személyes értékek felismerése • a személyes, a társak és a környezet iránti felelősségtudat • vállalkozókészség és bátorság • egyéni és csoportos problémamegoldó, helyzetfelismerő és döntési képesség • konfliktusmegoldó képesség • kommunikációs készségek • kreativitás.

Nagy tréneri gyakorlattal évek óta tartunk tréningeket elsősorban a nonprofit szférában pedagógusoknak, rendőröknek, szociális munkásoknak, segítő szakmákban dolgozóknak.

Kispéter Andrea magyar-történelem szakos tanár
Krúdy Gyula Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola

Telefon: (06 30) 428 2282
kispeter@pc1.krudy-szeged.sulinet.hu

Sövényházy Edit magyar-német szakos tanár, rendőrtiszt
Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

Telefon: (06 70) 335 3456
sedith@t-online.hu
www.varosorseg-szeged.hu

Élménypedagógiai csoport pszichiátriai betegeknek

A csoportfoglalkozás heti rendszerességgel a Soteria Alapítvány Matéria Klubházában működik.

A Soteria Alapítvány szolgáltatásai:

- Matéria Klubház, Kilátó Klubház: nappali és közösségi ellátás pszichiátriai betegeknek,
- Támpont Munkacsoport: munkába állítás.

Az alapítvány filozófiája, alapelvei:

Cél az életminőség javítása, az elszigetelődés felszámolása és az önálló életvitel kialakítása. Fontosnak tartják a társas közeg szerepét („milió terápiát”), amely segíti a látogatókat abban, hogy emberi kapcsolataikat építsék és hatékonyabb kommunikációt alakítsanak ki. A bizalmi légkör megteremtését az elfogadó, megengedő, de szabályokat is tartalmazó partneri viszony segíti elő. Terápiás és gyógyító funkciók hangsúlyozottan nincsenek.

A kalandcsoportot életre hívó igények és motivációk:

- „Milió terápia”, társas közeg fontossága • Emberi kapcsolódásokhoz mintanyújtás • Kommunikáció csoportban • Tapasztalati tanulás, kihívás, döntés • Önismeret, társismeret • Bizalomépítés • Együttműködés • Problémamegoldás • Szociális munkás szerepe: bátorító, kísérő (facilitátori szerep).

A foglalkozások felépítése:

1. Keretek, szabályok tisztázása, átismétlése.
2. Jégtörő illetve energetizáló gyakorlatok.
3. Fő gyakorlatok, amelyek a kommunikációt, az önismeret-társismeretet, a bizalmat, az együttműködést és a problémamegoldást fejlesztik.
4. Záró gyakorlat, levezetés.
5. Értékelés.

És amit tapasztaltam...

A beteg komfortzónája más, mint az egészséges emberé: látszólag jelentéktelen dolgoknál, apró elmozdulásoknál is tapasztalati tanulás történik: azáltal, hogy eljön a csoportra, átlépi a komfortzónáját, ez már önmagában is előrelépés. Sokaknak nincs elemi alkalmazkodási képessége, nem tudnak kereteket tartani, így a foglalkozásainkon lehetőségük van azt megtapasztalni, hogyan tudnak keretek között működni. A kezdetben nyitott csoportot ők zárták le, mert igényük volt az intimitásra: a csoporttagok többé már nem járkálnak ki és be. A gyakorlatokat mindig a csoport aktuális állapotához és a csoportfolyamathoz igazítom, támaszkodom a csoporttagokra a választás során, igényeiket figyelembe veszem.

Összegzés

- A használó legyen mindig szakértő: nem tudhatja jobban a segítő, mi a jó a látogatóknak. Azáltal, hogy a csoport nem kötelező, vagyis kívül lehet maradni, a csoporttagok apró lépésekkel jutnak el addig, hogy végül bent maradnak egy foglalkozáson.
- Fontos, hogy a csoporttagok gyakori visszajelzést kapjanak és hangsúlyozottabb, jobban kifejtett, részletező dicséretben részesüljenek.
- A foglalkozások állandó felépítése, menete biztonságot ad, megnyugtatta a csoporttagokat, és számukra a csoport nem tűnik többé fenyegetőnek.
- Magas szintű önreflexiós képességekkel rendelkeznek, mert egyrészt ez a klubház kultúrájának részét képezi, másrészt mivel gyakran kórházban vannak, egyéni és csoportos terápián vesznek részt, ahol az önreflexiót rendszeresen gyakorolják.
- Őszintén felvállalják egymás előtt a problémáikat, egyrészt mert mindannyian problémákkal küzdenek, másrészt mert – épp az előbbiekből fakadóan – magas szintű az egymás iránti kölcsönös tolerancia. Nem minősítik a másikat negatívan, ezért elvárják, hogy őket se minősítse semelyik csoporttag.

Peer Krisztina csoportvezető, pszichológus, **Soteria Alapítvány**

Telefonszám: (06 20) 329 8658, peerkrisztina@gmail.com, www.soteria.hu

Kalandterápia Magyarországon. Mit kínál a magyar ugar?

A Kétté Alapítvány két egyhetes kalandterápiás táborát, és ezek kapcsán a kalandterápiás programok tervezésének és megvalósításának kritikus pontjait (tervezés, terápiás szerződés, kockázatkezelés, terápiás célú reflexiók, utánkövetés) mutattuk be.

A Cseppkő Gyereketthon 12 gondozottjával 2007-ben megvalósított tiszai expedíciós túrán a szakmai teamben – drogprevenációs fókusszal – nevelők, pszichológusok, angol kalandterápiás tanácsadó és professzionális túravezető dolgozott együtt. A résztvevők kiválasztását konzultáció mellett az otthon szakemberei végezték. Célunk a résztvevők önértékelésének, önbizalmának, személyes felelősségvállalásának növelése volt. A résztvevőket – támogatás mellett – viselkedésük természetes következményeivel konfrontáltuk, pl. a felszerelés kezelésében vagy a vacsora előkészítésében. Délelőttönként a tapasztalati tanulás eszköztárában alkalmazott feladatokat végeztünk és dolgoztunk fel. A hangsúlyt az evezés helyett a csoportműködésre, egyéni szerepekre való reflexiókra helyeztük, melynek fő tere az esti táborút volt. Két rendkívüli esemény – egy horgászszinesegbe akadt gémm kiszabadítása és egy négytagú fuldokló család kimentése, amiben a résztvevők aktív szerepet vállaltak – a célok elérésének fontos elemeivé vált. A túra után egyéni javaslatokat fogalmaztunk meg, az utánkövetés tanulásaiból pedig egy azonos résztvevőkkel zajló újabb kalandterápiás programot tervezünk.

A workshopon bemutattuk a Korinta Alapítvány szervezésében mozgássérült gyerekeknek és családjaiknak létrehozott ManóKaland 2007 és 2008 kaland- és művészetterápiás, rekreációs táborát, melyben kreatív (művészet-) terápiás, lovas terápiás, zeneterápiás és kalandterápiás szakértőkből álló team dolgozott együtt. Kalandterápiás szakértőnk Guy Lorent belga neuropszichológus volt. A terápiás cél a gyerekek új lehetőségeinek feltárása, önértékelésének, függetlenségének növelése volt, emellett a gyerekek családban betöltött szerepének feltárására, a családi szerepek, viselkedési minták tudatosítására törekedtünk. A kalandterápiás foglalkozáskon a szeparáció (szabadban alvás, a szülőktől elválásztva), a fordított függőség (gyerek biztosított szülő kötélpályán), a gyerekek autonómiájának demonstrálása (szembekötött viselő családtagok irányítása, kötélpálya teljesítése a szülők előtt), a fogyatékkal élő gyerekek értékeinek tudatosítása (tutaj tavon áthúzásába ágyazva) voltak a feldolgozott témák. Az utánkövetést a Korinta Alapítvány vállalta fel, ennek részeként tervezzük a 2009. évi ManóKalandot.

Bálint Simon, Szabó Gábor

Kétté Magyar Tapasztalati Tanulás Alapítvány

simon.balint@ahaoutdoor.hu

www.kettealapitvany.hu

Készség-, képességfejlesztés és beilleszkedési konfliktusok kezelése a mozgás segítségével

Challengeland Kalandpálya

A Challengeland Kalandpálya egy úgynevezett drótköteles akadálypálya, melynek lényege, hogy a különböző - fákra illetve fák közé épített - akadályrendszereken a felhasználók speciális biztonsági eszközök segítségével, de önállóan haladhatnak végig.

Ez a mozgásfajta, amit mi 3D mozgásnak nevezünk, rendkívül hatékony mind a preventív, mind a terápiás jellegű foglalkozások esetében. Olyan mozgásformák vagy akár idegrendszeri problémák korrigálásában segíthet, melyek szerepet játszanak többek között az iskolai beválás folyamatában is. Azon kívül, hogy nagyszerű szórakozási és kikapcsolódási lehetőségeket nyújt, a kalandpálya felvállalta és programjába illesztette az iskoláskorú gyermekek, különösen a speciális nevelési igényű gyerekek beilleszkedésének és fejlesztésének segítségét.

Speciális iskolai programunk keretében a drótköteles akadálypályák használata mellett 120 perces intenzív játéksomagot kínálunk, mely 8 modulból épül fel. Felhasználjuk a Kalandpálya kínálta összes lehetőséget és helyszínt, mint például a mászófal, a rönkvár vagy az alacsony építésű bizalmi akadályok. Mire a gyermekek eljutnak a kalandpályára, érkezésüket komoly „előmunkálatok” készítik elő:

I. előtanulmány és környezettanulmány: minden gyermekről személyes információkat kérünk a pedagógustól, ideértve az osztályon belüli szerepüket, baráti vagy éppen ellenséges kapcsolatokat, egyéni- vagy csoportosintű konfliktusokat, beilleszkedési problémákat stb.

II. előkészület: az adatok birtokában minden modulhoz kiválasztjuk az adott osztályhoz leginkább alkalmasnak tűnő játékokat. A játékmenet összeállításában azok a trénerök (illetve szükség esetén pszichológus) vesznek részt, akik a csoporttal a helyszínen foglalkozni fognak.

III. játékprogram: a csoportot érkezéskor már „saját” trénerük fogadják, akik az első pillanattól az utolsóig (ideértve az egyéni pályák használatát is) végigkísérik őket. A trénerök (pedagógusok) speciális képzést kaptak annak érdekében, hogy a maximumot tudják nyújtani gyermekeknek és pedagógus kísérőknek egyaránt.

IV. vidd haza! a program végén egy „indulócsomagot” adunk a pedagógusoknak, melyből megtudhatják, hogyan tudják a játékokat áttemelni az iskolai életbe (pl. a mászófal helyett a bordásfal). Kérésre a későbbiekben is adunk segítséget, ötleteket.

Célunk nem több, de nem is kevesebb, minthogy a természetes környezet, az iskolából való kilépés, a mozgás segítségével egy láncszemmé váljunk az iskolai nevelőmunkában.

Tóth Barna ügyvezető

Challenge Forever Kft. / Challengeland Kalandpálya /

Speciális iskolai programcsomag

1119 Budapest Etele utca 10. VII. 22.

Telefon: (06 20) 599 8501

program@kalandpalya.hu

www.kalandpalya.hu, www.challengeland.hu

Tapasztalatok magatartási és tanulási problémával küzdő gyerekeknél alkalmazott drámapedagógiai módszerről

A drámapedagógiai módszert hatodik éve alkalmazzuk a nyíregyházi Periféria Egyesület gyermekprogramjában hátrányos helyzetű, magatartási és tanulási problémával küzdő gyerekeknél. Célcsoportjaink egy szegregált, többségében romák által lakott telep iskolájának első és második évfolyamos osztályközösségei voltak. Az osztályba járó gyerekek 85-90 %-a roma származású, a fennmaradó 10-15% kényszerből telepre szorult, lecsúszott egzisztenciájú családok gyermekeiből tevődött össze. Az osztályokban több gyerek is küzdött tanulási és/vagy magatartási problémával. Általánosan jellemző volt a szegényesebb szókincs, korlátozottabb nyelvi kifejezőképesség, alacsonyabb frusztrációs tolerancia szint, a konfliktusok egysíkú, agresszív kezelése. Részben a korosztályi jellemzők, részben az óvodai-iskolai átmenet időszakába lépés hangsúlyozottá tette a normákhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás kialakításának, erősítésének szükségességét is.

A drámapedagógia, mint a reformpedagógiák egyik ága, az aktív, saját élményen alapuló tanulásra, magatartásformálásra épít. Teszi ezt a szerepbe lépés és a drámaisíni konvenciók segítségével. A klasszikus dráma elemeire építve a foglalkozás célja a nézőpontváltás mellett a katarzis megélése. Ehhez a gyermekek aktuális értelmi-érzelmi szintjéhez igazodó témaválasztás szükséges. A drámapedagógia nem egyenlő egy mese dramatizálásával. A szerepbelépés biztonságából kijátszhatják magukból feszültségeiket, félelmeiket, problémáikat, és új ismereteket, magatartásmódokat sajátíthatnak el. Célunk egy-egy probléma körüljárása különböző nézőpontokból. Ezzel hozzájárulunk, hogy rugalmasabbá váljon a gondolkodás, a véleménynyilvánítás, a cselekvés.

Ahhoz, hogy játszani tudjunk, erre alkalmas, biztonságot nyújtó közeget kell teremtenünk. Ez közös érdek. Így alkotjuk meg együtt szabályainkat, kereteinket, melyeket rajzos formában rögzítünk, kiteszünk a falra. A rendszeres, következetes munka leginkább az önismeret-önszabályozás terén mutatkozott meg. Mindenképpen javult az egymásra figyelés, kiscsoportos munkaformákban való együttműködés szintje. Ez a tanórai és szüneteket érintő viselkedési területekre akkor tudott áttevődni, megmutatkozni, ha az adott pedagógus módszereiben, szemléletében, elvárásaiban hasonló attitűdöt mutatott a gyerekeknek, mint amilyet a tanulók a drámacsoportok folyamataiban megélték. A siker záloga itt is az együttműködés.

Veressné Kovács Éva *gyógypedagógus, drámapedagógus*

Periféria Egyesület

4400 Nyíregyháza, Eötvös utca 1.

Telefon: (06 42) 504 617

eva.vec@freemail.hu

www.periferiaegyesulet.hu

Kvalitatív kutatás egy színházi nevelési program kapcsán

A színházi nevelés a színház, a dráma és a drámapedagógia eszközeivel dolgozó pedagógiai módszer és gyakorlat. Egy körülbelül három órás, iskolai osztályoknak tartott foglalkozásról van szó, amely (alkalmazkodva a résztvevők korosztályi érdeklődéséhez és sajátosságaihoz) egy-egy társadalmi, társas együttéléssel kapcsolatos illetve morális problémát dolgoz fel színházi jelenetek és drámás módszerek segítségével.

A Káva, az a színházi nevelési csoport, ahol kutatásomat végzem, 1994 óta működik. A Marczibányi Téri Művelődési Központban tartják programjaikat a 9-16 éves korosztály számára. Kutatásom évében, a 2007-2008-as évadban a társulat 136 színházi nevelési foglalkozást tartott 5 különböző témában.

A kutatásomban szereplő Hinta című foglalkozás, a kortárs csoporton belüli erőszakkal, a bántalmazó helyzetekben létrejövő dinamikákkal, a megfélemlítés helyzeteivel és ezen belül is az áldozati szerepkörrel foglalkozik. Ez a foglalkozás lehetővé teszi a résztvevők számára, hogy a megszokottól eltérő módokon járják be és tapasztalják meg ezeket a helyzeteket és viszonyokat. A foglalkozási játéktérben ugyanis az erőszak relációi nem az erőszak elszenvedését szolgálják, hanem azt, hogy a gyerekek védett keretek között, de „élesben” tapasztalják meg ezeket a relációkat, és ezáltal tegyenek szert saját tapasztalatokra, illetve saját készségekre a tapasztalataik kezelésében.

A kutatás nyomán olyan esettanulmányok készültek, amelyek a Hinta című színházi nevelési foglalkozás csoportonként különböző recepcióját hivatottak bemutatni. Az esettanulmányok minden esetben a foglalkozáson való részvétel, a gyerekekkel folytatott csoportos beszélgetés és a foglalkozáson jelenlévő pedagógussal készített félstrukturált interjú alapján íródtak. Az ezek nyomán született, diszkurzív módszerrel készített elemzések a következő kérdések mentén bomlanak ki:

- A bántalmazásnak milyen mechanizmusai vannak jelen az adott közegben, adott osztályban?
- Milyen egyéb mechanizmusok határozzák meg a csoportdinamikát?
- Hogyan kezel az iskolai pedagógia a bántalmazás jelenlévő mechanizmusait?
- Hogyan mozdulnak meg a bántalmazáshoz kapcsolódó jelentések a színházi nevelési foglalkozás nyomán? Milyen tanulás történik ezzel kapcsolatban?
- Hogyan ér össze (erősíti vagy gyengíti egymást) az iskola és a színházi nevelési foglalkozás pedagógiája a bántalmazással kapcsolatban?
- Mit tudunk meg a színházi nevelés működésmódjáról az adott eset kapcsán?

Az előadás az egyik esettanulmány tapasztalatain keresztül próbált válaszolni ezekre a kérdésekre.

Horváth Kata kutató
Káva Kulturális Műhely
Telefon: (06 20) 518 3002
horvathkata@hotmail.com
www.kavaszhaz.hu

Ha az embernek van türelme... - Párbeszéd egy készülő filmről

Egy fejlődésében gátolt fiú történetét bemutató film készítésébe vonjuk be a nézőket. "Varázslat" történt-e vagy sok-sok szakember napi munkájának és a gyerek erőfeszítéseinek eredményét látjuk-e a filmben? Mind az óvodai jelenetek, mind a szakközépiskolai felvételek derűs, szinte vidám keretül szolgálnak a körülbelül 15 évet átfogó történetben. A dokumentarista film nyíltan optimista: Márkó beszéde, mozgása, családi hátrányai előnyösen változnak a jó intézményekben; természetesen toleráns, differenciáltan fejlesztő szakemberek vallanak sikeres munkájukról. Háttérben maradjon vagy több hangsúlyt kapjon a család, az orvos, a pszichológus, a szociális háló, vagyis a felnőtt bemutatása? Milyenek a módszerek, mi a perspektíva? Hogyan tárhatók fel a szervezeti-lektani szempontok? Hogyan lesz használható a készülő film, oktatásban, képzésben stb.? Ezekre és még sok más, a helyszínen felvetődő kérdésre kerestük a közös választ.

A 40 perces vetítést a három szerzőnek a fejlődéslektan, a gyógypedagógia és a szervezeti-lektan területéről származó gondolatai vezették be. A szóban és írásban beadott kérdések nyomán nagyon tartalmas, de „szerencsére” befejezetlen reakciók, viták, megbeszélések zárták együttlétünket.

A kérdések:

1. Miért nem tanul semmi mást illetve tanul-e mást Márkó?
2. Teljes elhivatottság, empátia, elfogadás nélkül, a pedagógusok, óvónők nélkül sikerült volna-e Márkónak idáig eljutnia?
3. Márkóval mi történt a film után? Mennyire változott meg az élete a film elkészítése után?
4. Mi a segítő szemlélet?
5. Márkó akaraterejének mennyi szerepe van abban, hogy ekkora változáson tudott átmenni?
6. Hány ember dolgozott/dolgozik Márkóval? Mennyi hasonló gyerek nem kapja meg ezt a támogatást?
7. Mi történt volna Márkóval, ha nem megfelelő szakemberek „kezébe kerül”?
8. Milyen fejlesztésben vett részt Márkó?
9. Elég optimista vagyok?
10. Hogyan kerülhetne minden gyerek ilyen segítő helyzetbe? Hogyan lehetne mindenkinek a maga szükségletei szerint így helyzetbe hozni?
11. Bennem erős érzelmi hatásokat váltott ki a film. Ti milyen érzéseket éltetek át a film készítése közben és hogyan köztöltétek őket?
12. Az élet éppen elég hosszú, de vajon elég széles? Jut-e idő minden tanulóra?
13. Mi a türelem termőföldje?
14. Mi van akkor, ha a vele dolgozó felnőttek belemennek a „játsmába”, mennyire változik a viselkedése, a hozzáállása?
15. Hogyan segítik a pedagógusokat abban, hogy a felgyülemlett feszültségük levezetődjön?
16. A gyermekekkel foglalkozó felnőtteket érzelmileg megviseli-e egy ilyen eset?
17. Kihez fordulhatok segítségért, ha ilyen problémájú gyerekekkel találkozom?

Dr. Húvös Éva pszichológus

(06 1) 369 2590, eva.huvos@t-online.hu

Ács Éva pszichológus

(06 1) 453 0910, acs.eva@t-online.hu

Weiler Katalin gyógypedagógus

(06 1) 351 6009, weilerkati@t-online.hu

Országos Autizmus Kutatás 2008-2009

Az Autisták Országos Szövetsége (AOSZ) a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány (FSZK) és a Szociális és Munkaügyi Minisztérium finanszírozásával 2008 szeptemberében elindította az Országos Autizmus Kutatás elnevezésű projektjét. Ez az első olyan átfogó, az ország több régióját felölelő vizsgálat, amely az autizmussal élő népesség főbb jellemzőinek feltárására irányul. A munkában több tudományterület (szociológia, szociálpolitika, pszichiátria, pszichológia, gyógypedagógia) képviselői is együttműködnek, a kutatásban alvállalkozóként a Jelenkutató Intézet működik közre. A kutatás megtervezésébe bevontuk az érintetteket, az autista gyermekeket nevelő szülőket is.

A kutatás egyik alapvető célja a felismert eseteket magában foglaló populáció számának, területi eloszlásának, főbb ismérveinek feltárása. Az intézményi környezet, a megfelelő ellátás biztosításához szükséges e népesség ismerete.

A kutatás másik törekvése az intézményi ellátó rendszerek – egészségügyi, közoktatási, szociális – szerepének tisztázása a diagnosztizálás folyamata során. A diagnosztikai centrumok földrajzi elhelyezkedése, a közoktatási intézmények alakulóban lévő szolgáltatásai jelenleg területi egyenetlenséget okoznak az ellátásban. Az intézményrendszerek széttöredezettsége, konfliktusai, érdekei sajátos következményekkel járhatnak a diagnosztikai központok gyakorlatát tekintve.

A kutatás harmadik célja az autizmussal élő emberek családi mikrokörnyezeti jellemzőinek feltárása az AOSZ-hoz kötődő családok körében. Ismereteket szeretnénk nyerni arról, hogy az elsődleges gondozók milyen információkkal rendelkeznek az autizmusról és a lehetséges ellátási formákról; hogyan zajlik a család mindennapi élete; milyen terheket és gondokat éreznek a legsúlyosabbnak; milyen a gondozók mentális egészsége és az hogyan kapcsolódik a gondozók társas támogatottságához, a család jellemzőihez.

A vizsgálatban többféle kvalitatív (narratív interjú, strukturált interjú, fókuszcsoport) és kvantitatív (postán küldött és kérdezőbiztos által lekérdezett kérdőív) módszert is alkalmazunk, hogy minél pontosabb információkat tudjunk beszerezni.

A kutatás terveink szerint májusba zárul, az első eredményeket 2009 őszén hozzuk nyilvánosságra.

Vályi Réka programvezető
Autisták Országos Szövetsége
1085 Budapest, Baross utca 28.
(06 1) 354 1073, (06 1) 302 0194
valyi.reka@esoember.hu
www.esoember.hu

Mama, ez itt ember vagy állat?

Autizmussal élő és más speciális szükségletű személyek kommunikációja

A program céljaul azt tűztük ki, hogy megismertessük az érdeklődőkkel az autizmussal élő emberek kommunikációs nehézségeit, és az őket segítő információs és kommunikációs akadálymentesítés szemléletét. Ennek érdekében rövid indító előadást tartottunk az autizmus természetéről és azokról az akadályokról, amelyek gátolják az érintetteket az őket körülvevő szociális környezet megértésében és a környezettel való kommunikációban. Szót ejtettünk az autizmusban érintett sérült fejlődési területekről, a kommunikáció, a társas viselkedés, a rugalmas gondolkodás és viselkedésszervezés nehézségeiről. Példákon és saját élményen alapuló filmen keresztül igyekeztünk közösen megérteni és átélni az autizmussal élő személyek gondolkodására és észlelésére jellemző sajátos eltéréseket. A műhelymunka során olyan gyakorlatokat végeztünk és gondoltunk közösen végig a résztvevőkkel, melyek segítségével átélhetővé és érthetőbbé válhattak az autizmussal élők nehézségei és viselkedésük. A megértést számos önéletrajzi idézet segítette és tette élményszerűvé.

A műhelymunka zárásaként tájékoztatást adtunk a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány TÁMOP kiemelt programjáról, melynek célja az információkhoz és kommunikációhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása speciális szükségletű személyek számára. Ezen belül „Autizmus szempontú info-kommunikációs akadálymentesítés a szolgáltatásokban – Az autizmus szempontú, info-kommunikációs akadálymentesítés alapelvei szolgáltatók és a szolgáltatás szervezők számára” címmel készült képzési program, mely a későbbiekben hatékonyan járulhat hozzá az autizmussal élőket és családjaikat az élet különböző területein segítő személyi környezet felkészítéséhez.

Őszi Tamásné *gyógypedagógus, intézményvezető*

Autizmus Alapítvány EGYMI

1089 Budapest Delej u. 24-26. Telefon: 06-1-314-28-59

oszitamasne@gmail.com, paci@autizmus.hu

www.autizmus.hu

Schenk Lászlóné *elnök*

Esőemberekért Egyesület

2890 Tata, Fürdő u. 24. Telefon: 06-34-589685

esotata@t-online.hu

dr. Simó Judit, *gyermekpszichiáter, autizmusrészleg-vezető*

Budapesti Korai Fejlesztő Központ

1119, Budapest Bártfai u. 34/a. Telefon: 06-1-203-28-27

simo.judit@koraifejleszto.hu; simo.judit@mentalport.hu

Mahlerne Köfner Anikó *gyógypedagógus, kuratóriumi elnök*

Más Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány

8000 Székesfehérvár, Móri út 16. Telefon: 06-70-31-11-948

mahlerne.aniko@gmail.com

www.autizmus.org

„Ne hagyj magad!” antidiszkriminációs program

Az értelmi fogyatékos, halmozottan fogyatékos és autista emberek kárára történő diszkrimináció mérséklése az egyenlő bánásmódról szóló törvény szellemében

Az Európai Unió országainak közös törekvése, hogy az állampolgárok – köztük az értelmi fogyatékosokkal, autizmussal, halmozott sérüléssel élő emberek – számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden szintjén. Az említett személyek, családjaik világszerte a legsérülékenyebb társadalmi csoportot alkotják, évszázadok óta a szociális élet peremére sodródva élnek, boldogulásukat ezernyi tényező hátráltatja. Magyarországon 2003-ban született egy törvény (2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról), mely lehetőséget ad arra, hogy a fogyatékos személyek és családjaik jogi úton orvosolthassák az egyenlő bánásmód területén elszenvedett sérelmeiket. A „NE HAGYD MAGAD!” Antidiszkriminációs program e törvény végrehajtásának folyamatába illeszkedik. A program kedvezményezettjeit, célcsoportját a következő személyi kör alkotta: értelmi fogyatékos, autista, autisztikus, Asperger-szindrómával élő valamint a súlyos-halmozott fogyatékosokkal élő emberek és hozzátartozóik. E csoportban a társadalom talán legkiszolgáltatottabb, legkiszolgáltatottabb személyei találhatók, akiknek leginkább szükségük van arra, hogy az esélyegyenlőségüket előmozdító jogérvényesítésében segítséget kapjanak. A program gerincét egy országos szinten működő jelzőrendszer alkotta, melyen keresztül a diszkrimináció áldozatai panaszukat antidiszkriminációs szakértő jogászokhoz juttathatták el, akik különféle jogi eljárások indítását vállalták a bejelentők érdekében.

A projektstruktúra középpontjában elhelyezkedő programpont – a jelzőrendszer és az arra épülő jogsegélyszolgálat – tapasztalatait esetjogi tanulmányfűzetben dolgoztuk fel és hoztuk nyilvánosságra, természetesen a hozzánk forduló anonimitásának feltétlen megtartása mellett.

A tanulmányfűzet (dr. Halmos Szilvia – dr. Gazsi Adrienn: Esetjogi tanulmányfűzet. Az értelmi fogyatékos, halmozottan fogyatékos és autista emberek számára működtetett antidiszkriminációs jelzőrendszer tapasztalatai. Kézenfogva Alapítvány, Budapest, 2008.) tartalmazza a jelzőrendszerhez érkezett fontosabb esetek anonimizált bemutatását, az esetkezelés módját és eredményeit, valamint a gyakorlatból absztrahált jogászai következtetéseket, javaslatok tételes megfogalmazását a jogalkotó és jogalkalmazó szervek számára.

dr. Gazsi Adrienn jogász

Kézenfogva Alapítvány, Ne Hagyd Magad! antidiszkriminációs program

1093 Budapest, Lónyay utca 19.

Tel: (06 1) 217 8100; (06 40) 200 320 (kék szám)

gazsi.adrienn@kezenfogva.hu

www.kezenfogva.hu/nehagydmagad/

Nézz körül - rendhagyó jelnyelvi óra

Két éve zajló programunk célja általános iskolákban rendhagyó órák tartása, hogy azok keretében ne csak beszéljünk a másság, fogyatékoság elfogadásáról, hanem teremtsünk lehetőséget is a találkozásra és az ismerkedésre.

A társadalom az információra épül, mely beszélt és írott nyelven terjed. Kommunikálunk a boltban, az utcán közlekedve, hivatalos ügyeink intézésekor, a munkahelyünkön, otthon, de amikor kikapcsolódunk, filmet nézünk, újságot, könyvet olvasunk, akkor is párbeszédet folytatunk. A kommunikáció feltétele a szókincs, melynek elsajátítása a halló gyerekeknél nem okoz különösebb problémát. A siket és a hallássérült gyerekek számára azonban a hallássérülés mértékétől függően a szájról olvasás, olvasás és írás megtanulása jóval nehezebb. A siket emberek a jelnyelvet kommunikációjuk fő eszközének tekintik. A jelnyelvet ugyanúgy használják, mint a halló emberek a beszélt nyelvet. Tehát a jelnyelv a legtöbb siket ember elsődleges nyelve.

Az óra célja a siketek és nagyothallók világának játékos formában való bemutatása, felhívva a figyelmet a láthatatlan fogyatékoságra és az áthidalható kommunikációs akadály leküzdésére. Rendhagyó óráink résztvevői a gyerekek, irányítója pedig egy siket vagy nagyothalló animátor, akit minden alkalommal jelnyelvi tolmács kísér el, aki – ha kell – segíti a kommunikációt a két fél között.

A konferencián 1,5 órás időkeretben nyílt lehetőség egy bemutató órára az érdeklődő szakemberek számára. Habán Zsuzsa, a rendhagyó óra megálmodója, tartott rövid tájékoztatót az óra menetéről és egy kisfilmmel mutatta be, hogyan zajlik mindez a valóságban, általános iskolások bevonásával. És hogy a résztvevők közvetlenül tapasztalhassák meg a siketek, nagyothallók világát, Vincze Tamás tartott egy bemutató órát a jelenlévők közreműködésével.

Habán Zsuzsanna szakmai vezető

Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ)

1068 Budapest, Benczúr utca 21.

Telefon: (06 1) 351 0434, fax: (06 1) 342 1989

haban.zsuzsa@sinosz.hu

www.sinosz.hu

Vincze Tamás tanár, jelnyelvi oktató

Hallássérültek Tanintézete

1147 Budapest, Cinkotai utca 125-137.

vincze.tamas@deltha.hu

Hogyan segítheti a segítő szakma a fogyatékossgal élő gyermek édesanyjának integrációját?

Ha kiderül, hogy a gyermek – akit kilenc hónapja becézgetve, szeretettel várt a család –, nem egészségesen jön a világra, fájdalmat, könnyeket, sokszor szégyent hoz magával.

Elmondható, hogy azok a családok, amelyek sérült, fogyatékkal élő családtagot nevelnek, a nevelés szokásos nehézségeit messze meghaladó érzelmi, anyagi, erkölcsi és társadalmi terheket cipelnek a vállukon és a szívükben. A sérült gyermek születése alapjaiban rázza meg a családi rendszert és bolygatja meg a kényes egyensúlyt.

Az elfogadást nagymértékben befolyásolja és nehezíti az a sok korlát, előítélet, intolerancia, bürokrácia, amivel nap, mint nap találkozunk. A családi életre gyakorolt negatív hatások nem a fogyatékossg természetéből és nem is az intenzív gondozási feladatokból következnek, hanem azon szolgáltatások hiányából erednek, amelyek nem ismerik el, és nem elégítik ki ezeket a szükségleteket.

Hogyan segítheti a segítő szakma a fogyatékossgal élő gyermek édesanyjának integrációját?

Az éveket a munkavilágától távol lévő szülők reintegrációja a munkába, tapasztalataink szerint nem megoldott. Az édesanyáknak hiányoznak azok a képességei, készségei, melyekkel a munkaerő-piac mostani elvárásaira kellő módon tudnának reagálni. A szakmával rendelkezők ismeretei esetleg elavultak, vagy csak azok a technikák hiányoznak, melyet a munkavállalás, munkakeresés igényel. A szakmával nem rendelkezők pedig eleve szinte esélytelenül indulnak a munka világába.

A munkaügyi központok munkatársai csak részben ismerik e célcsoport speciális problémáit, nem tudnak segíteni abban, hogy a legmegfelelőbb képzésbe kerüljenek ezek az emberek.

A fogyatékos gyereket nevelő szülők személyiségjegyei sokszor eltérnek az egészséges gyereket nevelő szülőkéttől. Ez gyakran megnehezíti illetve gátolja őket abban, hogy a kapcsolataikat megtartsák, újakat építsenek. Ez pedig negatív módon befolyásolja a munkahelyszerzést és a szakmai kompetenciák megtartását. Ahhoz, hogy elkezdődhessen és hatékony lehessen a szülők képzése, átképzése, ajánlatos a szocioterápia alkalmazása, amelynek célja a szociális teljesítőképességek helyreállítása és növelése. Eszközként alkalmazhatóak a képzőművészet, mozgás, zene /passzív és aktív / technikái. A cél, hogy a művészet eszközein keresztül élményeiket kifejezhessék, megragadhassák és az élmények elemzésén, megértésén keresztül önismeretre teheszenek szert. A szocioterápia kiterjeszti azt a társas intervenciók mezőt, ahol a csoporttag önmagáról és a világról szerezhet tapasztalatokat. Képes stabilizációs hatásokat is közvetíteni, leküzdeni az élmény-bezártaságot és így élményképesé és élvezőképesé teszi a személyiséget. Javítja a kommunikációt. A mentális gondozásra azért van nagy szükség, mert a fogyatékos gyermek elfogadása nélkül az egyéni és családi egyensúly megbomlik, valamint ennek hiányában a program minden további része veszélybe kerülhet. A csoporton belül kezelhetetlennek látszó mentális problémákat egyéni gondozással helyes megoldani, vagy külső szakemberekhez irányítani a szülőt. A mentális gondozás eredményeképpen a szülők a gyermeknevelésükkel kapcsolatos mindennapi problémák megértéséhez és megoldásához is kapnak segítséget.

A szocioterápia alkalmazása és a mentális gondozás segítheti hozzá a szülőket, hogy sikeresen vegyenek részt a képzésben, átképzésben, majd a munka-erőpiaci reintegrációban.

A szülőklub irányított beszélgetések keretében segítséget ad ahhoz, hogy a szülők az elfogadáshoz vezető utat megismerjék, és lehetőséget ad egymás segítésére is. Fontos a gyermeknevelés terén jelentkező problémákban a megfelelő segítség megadása, igény szerint szakember bevonásával. A személyiségükben így megerősödött emberek jobb lehetőségekkel vesznek részt a képzésben és a munka-erőpiaci reintegrációban. A szülő lelkéhez, személyiségéhez csak gyermekének biztonságban tudása után vezethet az út. A gyermekek elfogadása a képzést végzők részéről legalább annyira fontos, mint a megalapozott szakmai tudás. Ahhoz, hogy a szülők jól érezzék magukat, érezniük kell, hogy számukra is biztonságos közeg a csoport. Fontos az egyéni esetkezelések lehetősége. A terápiák, képzések megkezdése előtt, első lépésben gondoskodni kell a gyermekek szakszerű ellátásáról. Mivel fogyatékos kisgyereket nevelő szülőkről van szó, a szülők csak akkor tudnak részt venni a foglalkozásokon, ha számukra megnyugtató ellátásban részesül gyermekük. Ez a saját családjukban többnyire nem megoldható. Ezért szükséges a szülők foglalkoztatása alatt a gyermekfelügyeletet biztosítása. Ez idő alatt a gyermekek strukturált fejlesztő foglalkozásokon vesznek részt. Fontos a szülők megfelelő információval való ellátása a gyermekek számára elérhető időleges napközbeni elhelyezést nyújtó szolgáltatásokról, integrált és speciális fejlesztést biztosító intézetekről, a gyermeküket és őket érintő szociális ellátásokról, szabadidős, sportolási lehetőségekről, helyi és országos érdekképviseleti szervezetekről.

Kalmár Judit

Kézenfogva Alapítvány Információs Szolgálat

[www.kezenfogva.hu/Információs Szolgálat](http://www.kezenfogva.hu/Informacios_Szolgalat)

Telefon: (06 1) 215 5213,

Kék számú (helyi hívási díjért hívható telefon): (06 40) 200 320

kalmar.judit@kezenfogva.hu

A bátorság próbája (Bátor Tábor Alapítvány)

A Bátor Tábor ingyenes élményterápiás táborokat szervez daganatos és más krónikus betegségben szenvedő gyerekeknek. Nyaranta hat turnusba a hazai gyermekorházak közreműködésével érkeznek a gyerekek. A Bátor Tábor 2001 óta 1900 beteg gyermek arcára varázsolta mosolyt. A táborozók állandó szakorvosi felügyelet mellett olyan programokon vehetnek részt, amelyek kipróbálására a betegségükből adódóan máshol nincs lehetőségük. Kipróbálhatják az íjászatot, a lovaglást, a magas-kötélpályát, sportolni, kézműveskedni, táncolni, színjátszani, zenélni – nincs más dolguk, csak játszani, játszani, játszani... A felhőtlen jókedvről évente 400 önkéntes gondoskodik.

Előadásunk a nyár során készült film levetítésével kezdődött, amin gyerekek mesélték el, mit is jelent nekik a Bátor Tábor. Ezután a meghatározó élmény után egy rövid előadás formájában bemutattuk történetünket, céljainkat, alapelveinket és módszereinket. Táborunk a terápiás rekreáció módszerével dolgozik, minden programon és pillanatban erre építünk, ezen keresztül érjük el a gyerekeket. Mivel mindenkinek máshol vannak a korlátai, így igyekszünk speciálisan az egyes gyerekekre szabni a tevékenységek mélységét.

A hangsúly egy három elemből álló körfolyamaton van, melyet játékkal, mosollyal színesítünk. Első elemeként a gyerekek az önkéntesek segítségével kihívási szintet választanak. A jól megválasztott kihívás sikerélményhez vezet, mely megerősítést kap, és ezt a megerősítést építjük vissza az új kihívások kiválasztásánál. Ezáltal a folyamat által elérjük a gyerekek önbizalmának növelését, önmagukba vetett hitük megerősítését, valamint támogatjuk gyógyulásukat és elősegítjük beilleszkedésüket a hétköznapokba.

Gyakorlati feladattal, játékkal folytattuk, mivel célunk, hogy saját élménnyel ajándékozzuk meg a résztvevőket, és egy izgalmakat bőven rejtő feladatban mindenki kipróbálhassa a saját maga által meghatározott cél elérését, a sikerélményt, a megerősítés átélését és, ha lehet korlátai átlépését is.

A terápiás rekreáció bemutatásához bizalomgyakorlatokat választottunk és a kellően biztonságos környezet és légkör megteremtése után, bizalomingázást és különböző szintekről történő bizalombólést csináltunk. Ezeket rövid feldolgozással bővítettük ki és a végén hagyunk teret és időt a visszacsatolásra és a kérdésekre is.

Nagyon bátrak és felszabadultak voltak a résztvevők és többen érdeklődtek a nyári önkéntes lehetőség iránt is...reméljük találkozunk még velük, veletek!:-)

Vass Nikolett táborvezető és **Nagy Gábor** outdoor programfelelős

Bátor Tábor Alapítvány

1065 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 57.

Telefonszám: (06 1) 457 3840

batortabor@batortabor.hu

www.batortabor.hu

A rehabilitációs állatokkal végzett kezelések lehetőségei a fejlesztések folyamataiban

---

Rehabilitációs (terápiás) állataink részt vesznek a fejlesztésekben (és a terápiás kezeléseken), ezzel hatékonyan segítik a fogyatékkal élő gyerekek fejlődését. Az általunk alkalmazott terápiát az teszi hatékonyvá, hogy a gyermekek feltétel nélkül megbíznak az állatokban, így a kutyákban is, különösen, ha olyan kiszolgáltatott helyzetben vannak, mint a fogyatékosok. Ez a bizalom biztosítja a gyerekek hatékonyan részvételét a terápiákban. A terapeuta a gyerekek egyéni, speciális fejlődését elősegítő feladatokat ad olyan módon, hogy a gyerekek észre sem veszik, hogy dolgoznak, azaz terápián vesznek részt. A foglalkozások egyénileg vagy csoportosan történhetnek.

A terápiát számos területen alkalmazzuk eredményesen, így:

- fizikai fejlesztés (például: finommotoros mozgások koordinálása, mozgássérült betegek fejlesztése, egyensúly fejlesztés),
- mentálisan sérült betegek fejlesztése (például: a csoporttagok közötti verbális interakciók fejlesztése, önbizalom, önbecsülés fejlesztése, szorongáscsökkentés, kommunikáció igényének megindítása, fenntartása),
- tanulási nehézségek (például: szókincs bővítése, rövid és hosszú távú memória fejlesztése, tulajdonságok – méret, szín, távolság – felismerésének fejlesztése, magatartás zavarok kezelése),
- motivációs fejlesztések (például: társaival való interakciók fejlesztése, a kórház, intézmény dolgozóival való együttműködés fejlesztése, feladatok elvégzésére való motiválás, csoportmunkában való részvételre való motiválás).

Az állatok mindenkit egyformán elfogadnak, nem sajnálkoznak, hanem csak szeretnek, feltételek nélkül.

Az állatokkal segített foglalkozásoknak nincsenek vesztesei. A foglalkozások eredményeként a gyerekeknél megerősödött önbizalmat, ezáltal jobb és bátrabb kommunikációt, beszédkésztséget tapasztalunk, továbbá fejlődik empátiás készségük, bátrabban vállalnak irányító szerepet, spontán hatásként pedig kialakul a természet iránti szeretetük.

Felhívtuk a figyelmet, hogy lehet rosszul alkalmazni a rehabilitációs állatokat, aminek komoly következményei lehetnek. A kezelésben részt vevő minden szereplőnek felkészültnek kell lennie. Az az állat, amelyik szereti, ha simogatják, még nem feltétlenül alkalmas a kezelésre. Speciális képzéssel készítjük fel állatainkat, így a kezelés, biztonságos és optimálisan hatékony lesz.

Az előadásra kutyákkal érkeztünk, így gyakorlati játékok is voltak az előadás folyamán. A közönség önmagán próbálhatta ki, milyen a kutyás kezelés, hiszen a kezelések folyamán neki az állat és felvezetője nem más, mint eszköz.

A foglalkozáson közreműködött: **Farkas Márta, Gaál Zoltán.**

Gaál Györgyi ügyvezető elnök

Mancsos Segítőársaink Terápiás Állatok és Oktatási Alapítvány

1046 Budapest, Lahner György utca 31 5. ajtó

(06 20) 352 4832

mancsosok@citromail.hu, mancsosok@gmail.com

www.mancsosok.hu

Szülők iskolája és a Móra-füzetek

A Szülők Iskolája egy tanulásmódszertani programként indult 2003-ban a XVI. kerületi Móra Ferenc Általános Iskolában, azzal a céllal, hogy a családok és a pedagógusok együttműködésével megtaláljuk a gyerek-szülő-pedagógus együttműködés legoptimálisabb formáját. A szülői feladatok leghatékonyabb, de kevésbé időigényes módját, a pedagógusi munka eredményességének növelését, mindezt a gyermekek sikeres otthoni, iskolai, társadalmi szereplésének érdekében. Megmutatni a szülőnek a gyerekekkel folytatott gyakori beszélgetés és a bizalmi kapcsolat fontosságát, a gyerekeknek a szülő és a pedagógus közti hasonlóságot, felkínálni együttműködési lehetőségeket, és kapaszkodókat mutatni a nehéz helyzetekben.

Az első gyakorlatközpontú, interaktív foglalkozásokat gyakorló pedagógusok tartották. Mindenkit meghívtunk, aki részese lehet a gyerekek otthoni felkészülésének (szülő, nagyszülő, testvér, barát, szomszéd stb.), és külön hangsúlyoztuk, hogy a gyerekekkel együtt jöjjenek. Sikerült a tanulást közös családi felfedezéssel, az összejöveteleket mozgalmassá, gyakorlatias, játékos, jó hangulatú eseménysorrá tenni!

Összeállítottunk egy több éves programot, ahol nevelési kérdésekkel és gyermekeket veszélyeztető tényezőkkel is foglalkoztunk, külső szakemberek bevonásával. Az érdeklődés azonban csökkent.

Ekkor fogant meg a kiadvány ötlete: házhoz megy, kéznél van, ismételhető, alkalmazkodik mindenféle időbeosztáshoz.

A szerkesztésnél ügyeltünk arra, hogy az írások rövidek, érthetőek és logikusan tagolt szerkezetűek legyenek. A témák megközelítése gyakorlatias, a szülőknek nem új feladatokat ad, hanem segítséget nyújt a meglévők minél jobb elvégzéséhez!

A Móra-füzetek eddig megjelent kötetei:

1. TAN-TAN (Tanulásmódszertan)
2. NEVETÉSRE NEVELÜNK (nevelés, napközi, tanulási nehézségek tünetei, beszédnevelés)
3. A LÁTÓKÖR NÉGYSZÖGESÍTÉSE (tévészés, olvasóvá nevelés, színház, számítógép, reklám, következtetés)

Készülő kötetek: pályaválasztás, „Minden a családban kezdődik...”, minőségi szabadidő, egészséges életmód.

Az eredmény: igény mutatkozik szülői klubok létrehozására, és a szülők már nem csak a tanulásmódszertanra kíváncsiak.

A megjelent 3 kötetről cikk jelent meg az Új Katedra 2008. novemberi számában, bemutattuk a Kolibri Színház agresszióellenes programjával együtt a Kossuth Rádió Élhető világ című műsorában (2009.01.14.), és riport készült az RTL-híradó számára (2008.09.12.).

Dátán Attila

pedagógus, gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, a Móra-füzetek szerkesztője
Móra Ferenc Általános Iskola

1162 Budapest, Ida u. 108-110.

Telefon: (06 20) 987 8472

datanattila@gmail.com, datana@freemail.hu

A megélt élményeken alapuló önkéntesség hatékonysága

Munkánk során azt tapasztaltuk, hogy napjainkban a kisgyermekes anyák a túlzott társadalmi elvárásoknak igyekeznek megfelelni, miközben sokuk családjában hiányzik a nagyszülők, rokonok, barátok támogatása a hétköznapokban, így sokszor egyedül maradnak gondjaikkal.

Az első gyermek megszületésekor egy teljesen új élethelyzetben találja magát a pár. Minden újabb gyermek érkezése is nagy átrendeződést jelent, és az egész kisgyermekes életkort is a folyamatos változás jellemzi. Változnak a gyakorlati tennivalók, az időbeosztás, az érdeklődési kör, a felelősségtudat, a kapcsolatok, a szerepek és az érzelmek is. Mindehhez járulhatnak még betegségek, családi konfliktusok, megélhetési gondok, elszigetelődés és egyéb nehézségek. Ezeket a helyzeteket néha könnyebben, máskor nehezebben éljük meg, időnként feszítő vagy megoldhatatlan problémákkal is. Ilyenkor nagy segítség lehet a tágabb család, de ennek hiányában kapaszkodót jelenthet egy önkéntes segítőt is.

Az Otthon Segítünk Alapítvány önkéntesei olyan szülők, akik maguk is megtapasztalták a kisgyermekes kor szépségeit és nehézségeit és most örömmel állnak egy-egy család mellé. Titkuk abban van, hogy személyes kapcsolatukat, idejüket, elfogadásukat, tapasztalataikat, türelmüket ajánlják fel miközben arra törekednek, hogy a szülőt saját szülői szerepében erősítsék meg.

Önkénteseink hatékony munkájához elengedhetetlen, hogy a szervezetünk nagy figyelmet fordítson az önkéntesekkel való foglalkozásra. A felkészítő tanfolyamon megismerik leendő feladataik feltételeit, kereteit, örömeit és nehézségeit. Önismereti, kommunikációs gyakorlatokat végeznek, melyek eredményeként növekszik az önbizalmuk, felismerik erősségeiket és új készségeket szereznek. Ha segítők munkájuk során elbizonytalanodnak, vagy problémával találkoznak, a havonkénti szupervíziókon vagy alapítványunk területi szervezőitől személyesen kapnak segítséget. Fontosnak tartjuk, hogy időről-időre elismerjük munkájukat, szervezzünk továbbképzéseket és közösségépítő családi programokat. Az önkéntes tevékenység és a közösséghez való tartozás az önkéntesek életében is pozitív változásokat hoz. A GYES-en lévőknek sokszor ez jelenti az első lépcsőt a munkába való visszatéréshez, a tanfolyamunkon és az önkéntes munka során erősödik az önbizalmuk, új lehetőségeket ismernek meg, így magabiztosabban tudnak később munkát keresni. A friss nyugdíjas önkénteseink pedig hasznos és örömteli elfoglaltságot találnak nálunk, ami megkönnyíti számukra ezt az átmenetet.

Lehőcz Mónika igazgató

Lukács Anikó szervező

Otthon Segítünk Alapítvány

Telefon: (06 1) 365 1436, (06 20) 299 0672

otthonsegitunk@webdream.hu

www.otthonsegitunk.hu

Hogyan befolyásolja a szülők egymással való kapcsolata a gyerekeik viselkedését és fejlődését?

A házasság felbomlása

Széles körben ismert, hogy a válások aránya világszerte magas (30-60%). Szakemberként régóta tettük, amit tudunk, hogy alkalmazkodjunk ehhez a helyzethez és hogy segítsünk azokon, akiket érint a válás, és csökkentünk annak a stigmának az erejét, amivel a válás régebben járt. Sokan a házasságkötés kerülésével reagálnak a válás rémítő kilátásaira. E tényezők eredményeként az USA-ban a gyerekek 42,3%-a nem él a két vérszerinti szülőjével. Míg mi szakemberként elfoglaltuk magunkat ezen realitás következményeivel, talán elhanyagoltuk a házasság jelentőségét. Elhanyagoltuk továbbá a párterápia új megközelítését, és azt, hogy a házasság lényegének új értelmezésével milyen szinten lehetne képes megelőzni számos társadalmi problémát, valamint a megromlott házasságokkal járó szenvedést.

Miért fontos a házasság?

A tartós házasságok pozitív hatásainak rövid összefoglalása és a felbomló házasságokra vonatkozó statisztikák sok átgondolni valót adnak nekünk mint pedagógusoknak és egészségügyi szakembereknek. Különböző észak-amerikai kutatások jelentéseiből tudjuk: a teljes családban nevelkedő gyerekek társaiknál esélyesebbek a diplomaszerezésre és nagyon jó munkára, egészségesebbek, tovább élnek, kisebb az esélyük arra, hogy szegénységben éljenek és kriminalizálódjanak. A házasság nélküli háztartáson belüli erőszakot tapasztalnak, mint más felnőtt nők. Az elváltak gyerekei felnőttként rosszabb viszonyban vannak szüleikkel.

A házasság új személete

A szülők egymással való viszonya közvetlenül és mélyen hat a gyerekeikre. Kutatások – például John Gottmané –, nem csak azt mutatták meg, hogy a házasság fontos, de azt is kiemelik, házaspárként hogyan tudunk egészséges kapcsolatokat fejleszteni. Úttörő terapeuták és teoretikusok, mint Hervill Hendrix, David Schnarch and Terrence Real, bár megközelítésben különböznek, mindannyian új megvilágításban látják a házasságot. Mindannyian úgy vélik, hogy a nehézségek, amikkel a házasságban találkozunk, tudatalatti jelek, melyek gyerekkori sérülések gyógyulását és kapcsolatainkat megjavító új tudatosság elérését sürgetik. Mind a lángolást, mind az annak elmúlását követő hatalmi birkózást a tudatalatti erők által meghatározott, átmeneti szakasznak tekintik. Csak addig maradunk a hatalmi birkózásban, míg nem akarjuk észrevenni a fejlődést, ami tulajdonképpen bekövetkezne, és el nem kezdünk dolgozni érte. Ennek megküzdése nagyobb intimitáshoz, a menekülési viselkedés elfojtásához, és természetesen boldogabb gyerekekhez vezet, akik nagyobb eséllyel igyekeznek és felelnek meg a felnőttkori kihívásoknak, beleértve ebbe saját házasságukat.

Dr. Raymond Switzer pszichológus

2100 Gödöllő, Éva utca 11.

0620 458 3403

rfswitzer@yahoo.com

Beszéljünk róla! - vita, veszekedés a gyerekek előtt

„Ne a gyerek előtt!” – hangzik el az ismert mondat. De jót teszünk-e gyermekünkkel, ha soha nem lát szülei között konfliktust? A válasz egyértelműen nem. Nem teszünk jót azzal, ha elzárjuk őt érzelmeink kellemetlenebb megnyilvánulásától. Hiszen ha gyermekkorában sohasem látta szüleit hasonló helyzetben, hogyan taníthatjuk meg arra, miként bánjon az érzéseivel, hogyan készíthetnénk fel arra, milyen eszközökkel oldja meg majdani konfliktusait.

Már a pocaklakó is megérzi az anya hangulatát. Miért is változna meg mindez attól, hogy megszületik? Az anyával és később az apával való szeretetteljes azonosulás képessége teszi lehetővé neki, hogy pontosan „levegye”, mit érzünk. Mindenképpen szükséges, hogy a szülők számoljanak gyermekük érzékenységével és beleérző képességével.

Akár mennyire szeretnénk is palástolni gondjainkat, úgysem tudjuk. Ennek oka a kettős kötésnek nevezett jelenség, amely a gyerekeknél még nagyon erős, és lehetővé teszi, hogy ugyanolyan intenzitással olvassák le a szülők érzéseit, mint azt, amit a szülők szavakkal vagy cselekedetekkel üzeni akarnak. Lehetetlen elrejtenuk feszültségeinket a gyerekek előtt. Fontos viszont, hogy ne csak azt lássák, szüleik összekülönböztek, hanem azt is, ahogy megoldják a problémát.

Ha nem tudunk egy problémán túljutni, helyes, ha elmondjuk a gyermekünknek. Szem előtt kell tartanunk, hogy gyerek, még akkor is, ha nagyon értelmes. Nem kis felnőtt! De akár a pár hónapos kisbabának is elmondhatjuk, hogy nem rá vagyunk mérgesek, nem ő okoz nekünk gondot, csak valami nem jó történt velünk, de őt nagyon szeretjük. Ez különösen fontos a szoptatási időszakban, hiszen a gyerekek ezen együttlétek alatt még inkább átveszik az anya érzéseit.

Előfordulhat, hogy amikor már nem állunk mindvégig mellette, úgy érezheti, csak vele van baj, csak ő képes haragudni arra, akit igazából szeret, csak neki vannak nehézségei párkapcsolatában, életvezetésében, munkahelyén, hiszen a szüleivel ez sosem fordult elő. Legalábbis ő így élte meg. Természetesen nem arra buzdítunk, hogy nézeteltéréseinket a gyerekeink előtt vitassuk meg. De ha feszültek vagyunk, gyerekeink személyiségfejlődése szempontjából is hasznosabb, ha nem titkolunk el mindent. Néha a valóság kevésbé riasztó, mint az elképzelt változata.

Ha mi már nem is emlékszünk erre, tudnunk kell a gyerekekről, hogy magukat okolják a szülei konfliktusai miatt. Jó, ha napvilágra kerülnek a problémák. Természetesen az lenne a legideálisabb, ha mire szülővé válnánk, megtanulnánk kezelni a konfliktusainkat, ehhez azonban nagyfokú ön- és társismeret szükséges. Konfliktusok nélkül nincs változás, maguktól nem oldódnak meg a gondok, szinte élet sincs nélkülük. A kérdés az, miként tudjuk kezelni gondjainkat? Milyenek a megoldási kulcsaink, mennyire sikeresen használjuk őket? A legfontosabb az, hogy mindezekben keresztül milyen mintát mutatunk gyerekeinknek.

Regős Judit programvezető

Szülők Háza

1118 Budapest Rétköz utca 7., Telefon: (06 1) 246 0880

szulokhaza@szulokhaza.hu

www.szulokhaza.hu

Hogyan mondjam el neked?

Egy évtizede foglalkozom várandós párok felkészítésével a szülés-születés természetes voltára és a kölcsönösen örömteli szülő-gyerek kapcsolatra a Szülősuli keretében. Azóta egyre erősödik bennem az a meggyőződés, hogy a várandósság kilenc hónapja nagyon kevés idő erre a nem kis feladatra való felkészüléshez, hiszen éppen azok az alapok hiányoznak a mai fiatalok ismeretei közül, amelyekre építeni lehetne. A családokban és az iskolákban sem történik meg az a fajta ismeretátadás, amire szükség lenne. A szülés-születés folyamatának természetes voltáról egyetlen jelenleg forgalomban levő biológia tankönyvben sem esik szó. Arról sem, hogy életünkben kitüntetett szerepe kellene, hogy legyen ennek a csodának, hiszen mindannyiunkkal csak egyszer történt meg, hogy megszülettünk és életet adni is ritkán szoktunk.

Azért tartom fontosnak, hogy már óvodás kortól kezdve minél több kisgyerek jusson hozzá játékos formában, érzelmileg gazdagon árnyaltan a párkapcsolati és családtervezési kompetenciák alapismereteihez, mert ilyenkor még könnyen befogadhatóak, belsővé tehetőek az információk. A további tudnivalókat pedig ezekre lehet majd építeni. Hiszem, hogy az így született és felnőtt gyerekek már egy derűsebb és békésebb egyéni, családi és közösségi létezés alapjait teremtik majd meg.

A műhelyemet a jelenlétével megtisztelő ötvenfőnyi résztvevő (90%-uk nő) jelentős része márt szült, de senki nem tudta elmondani magáról, hogy a szülése beavatkozások nélkül, természetes módon történt. Hasonló jelenséggel találkozom már tíz éve mindenütt az országban, ahol előadással, műhellyel megfordulok. Pedig a WHO 1985-ös ajánlásai szerint a világon mindenütt a nők 80-85%-a képes lenne rá, hogy bármiféle beavatkozás nélkül, a saját erejéből hozza világra a gyermekét, ha megkapja ehhez a megfelelő információt és segítséget. Bemutattam a jelenlevőknek egy mesekönyvet, melyben egy család negyedik gyermekének születését meséli el a harmadik, óvodás korú kisfiú, aki jelen volt és aktívan segített a kistestvére születése körüli teendőkben. Majd egy rongybabán is megmutattam, hogy miként zajlik ez a természetes folyamat. A jelenlévők visszajelzései szerint tanulságos és hasznos volt ebben az új megközelítésben körüljárni a felvetett témát.

Novák Julianna tanító, mentálhigiénés szakember, dúla, szülésfelkészítő
juladula@gmail.com

Szülősuli
www.szulosuli.hu

Magyarországi Dúlak Egyesülete
www.module.hu

Társaság a Várandósság és Anyaság Megszenteléséért
www.tavam.hu

Segítség az egyszülős családoknak

A szülők szétválása egy családban minden esetben sérüléseket okoz a szülőknek és a gyerekeknek egyaránt. Nem könnyű döntés eredménye, amit a hivatalos ügyintézés, a sok-sok megegyezést kívánó ügy csak még inkább megnehezít. Előfordulhat, hogy ebben a helyzetben az ember nem tud higgadtan gondolkodni, nem képes meglátni a legjobb megoldás felé vezető utat. Ebben nyújt nagy segítséget az „Egyről A Kettőre” Egyszülős Családokért Alapítvány.

Nagy Zsóka, a szervezet elnöke, több mint 20 éve foglalkozik egyszülős családokkal. Az egyszülős mozgalom hazánkban 20 évvel ezelőtt indult el, s 2002-ben hoztuk létre önálló alapítványunkat.

Várjuk az egyszülős családokat, akik segítséget kaphatnak, ha magányosak, nevelési életvezetési tanácsra van szükségük.

Azokat is, akik a válás folyamatában fontosnak tartják, hogy a szülői szerepet a gyermek érdekében meg tudják tartani.

Tevékenységünk során, egy hosszú folyamaton visszük keresztül a családot, mire a konkrét mediációt megtartjuk, azért, hogy ne az érzelmek, hanem a gyermek érdeke domináljon a megegyezésben.

A mediáció nem más, mint a vitás kérdések rendezésének speciális módja. A konfliktusban álló felek képzett, pártatlan szakember segítségével maguk tisztázzák érdekeiket, és ezek figyelembevételével jutnak el a megoldáshoz. Mindez lehetőséget nyújt a résztvevőknek, hogy érvényre jutassák érdekeiket, csak olyan döntés születessen, amely mindkét fél számára elfogadható.

Az alapítvány egyik fontos szolgáltatása az Egyszülős klub.

A klub az év minden péntekjén várja az egyszülős családból érkező szülőket és gyerekeket. A klubban három csoportban, ugyanazon időben tartunk foglalkozásokat. A kamaszok speciális foglalkozáson vehetnek részt, a legkisebbeket játszószoza várja, az iskolásoknak pedig önkéntes fiatalok segítenek a tanulásban, a problémák megoldásában. A szülők a beszélgetések során támaszt nyújtanak egymásnak, támogató közösség jön létre. Mindez ráébreszti a résztvevőket, hogy a válás után is van élet. Ez a helyzet csupán átmeneti állapot, s nem ritkán az is előfordul, hogy az itt szerzett támogatás, barátságok által szövődött kapcsolatok révén lel valaki új párra.

A szervezet munkatársai mindannyian szakképzettek, a tevékenységet önkéntes munkaként végzik. A szolgáltatásainkat előzetes bejelentkezéssel vehetik igénybe.

Nagy Zsóka

Budapest, Wesselényi utca 17.

Erzsébetvárosi Közösségi Ház

Telefon: (06 20) 315 2747

egyszulos@chello.hu

Meséd (Mesélő Édesanyák) - Lapozzunk együtt

Olvasni a gyerekeknek

Minél többet olvasunk egy gyereknek iskolai tanulmányai előtt, annál sikeresebb lesz a tudás elsajátításában. Azoknak a szerencsés gyerekeknek, akiknek olvastak, mielőtt megkezdték iskolai tanulmányaikat, 80 %-kal nagyobb esélyük van arra, hogy befejezzék a középiskolát. Azoknál, akik nem tapasztalták meg ezt az örömet, hiányzik a rendszeresen felépített tudás alapjaihoz szükséges széleskörű szókinccs és metaforikus ismeret.

Hogyan működik a Mes-Éd?

Az írástudatlanság és funkcionális írástudatlanság meglehetősen elterjedt a fiatal roma/cigány anyák körében, akiknek nagy többsége már fiatalon kimaradt az iskolából, és az ott töltött néhány esztendő alatt sem kapott sok bátorítást, illetve nem részesült sikerélményben. Ezért nem sajátíthatták el az olvasás alapvető készségét és/vagy a hangosan történő olvasásból eredő magabiztosságot. A projekt egyik fontos eleme, hogy olyan fórumot biztosít az anyáknak, ahol azok biztonságban érezhetik magukat és nyugodtan mernek beszélni érzéseikről, sérelmeikről és reményeikről. Ebben a befogadó és bátorító környezetben az anyák készségi szintre fejlesztik az egyszerű, gyermekeknek szóló mesék olvasását. A foglalkozások három hónapos ciklusokban, heti rendszerességgel, alkalmanként 2-3 óra időtartamban zajlanak. Az anyák minden héten kapnak egy új gyerekkönyvet, azzal gyakorolnak, hazaviszik, és minden este lefekvés előtt olvasnak belőle a gyermekeiknek. A Mes-Éd célja tehát, hogy hasznos készségekkel és az ezekből fakadó önbizalommal ruházza fel az édesanyákat, amely készségeket azonnal hasznosíthatnak is a gyermekeikkel való kapcsolatban.

A roma gyermekek így a projekt természetes hasznélvezőivé válnak. Úgy kerülnek az iskolapadba, hogy mentálisan jobban fel lesznek készülve az írott szó befogadására, és már pozitív viszonyt alakítottak ki a könyvekhez és az olvasáshoz. Nagy valószínűséggel otthon jobban tud nekik segíteni édesanyjuk is, aki eddigre már büszkén elmondhatja, hogy tud olvasni, és így jobban fel van készülve arra, hogy gyermekeinek iskolai haladását figyelemmel tudja kísérni és segíteni tudja.

Miért éppen mesekönyvek?

Történetek hallgatása kellemes elfoglaltsága volt minden kultúra apraja-nagyjának a történelem egésze során. A mesék a tudás és az erények generációról generációra való átmentésének eszközei voltak. Szív és lélek számára egyaránt kedvesek. Ebből kifolyólag történetek felolvasása hasznos és élvezetes is, mind az anya, mind a gyermek számára. Történetek mesélése régi hagyomány. Ezzel szemben történetek olvasása a modern kor része. Mesék olvasására való ösztönzéssel hidakat építünk két világ között, összekötvé a szájhagyományban megőrzött kincseket a modern világ írásos munkáival.

Switzer Furugh szociológus, projekt koordinátor

Egység a különféleségben Alapítvány

2100 Gödöllő, Éva utca 11.

(06 20) 547 4165

rfswitzer@yahoo.com

Én élmény, énkép, énére, avagy a gyermek az örömtől fejlődik... és a segítő?

Az énképem nem más, mint a hiedelmeim önmagamról és a világról, egy belső viszonyítási rendszer.

Bár kialakulása esetleges, kiszámíthatatlan és egy próba-szerencse alapú tanulási folyamat során jön létre, énképünk változtatható és tudatosan építhető, ápolható, amelyből rengeteg további felemelő élményt és erőforrást nyerhetünk.

Ennek gyakorlati bemutatását szolgálta egy elmélyülést igénylő rövid gyakorlat és egy másik, az identitásunkat megerősítő, helyben megtanulható gyakorlat. A workshop résztvevői egy erőteljes élményt „szereztek” maguknak, önmaguk egyik kiemelkedő tapasztalatát felidézve. Jelenlegi énképünk tehát – mivel nagyon leegyszerűsítve az élmények kiválasztásán múlik -, csak egy, a számtalan lehetséges közül. Bármikor hangolhatunk rajta, egy kiegyensúlyozott önértékelés eléréséért.

Tudva, hogy a segítő nők a kiegészítő folyamat legveszélyeztetettebb alanyai, a megfelelő önértékelés, a rugalmasan fejleszhető énkép, a beállítódás és az értékekhez való rendszeres viszonyítás, sőt, önmagában a figyelem, hogyan saját aktuális helyzetünkre tekintünk, már sok szempontból nyújthat védelmet a kiegésző kialakulásával szemben illetve annak bizonyos fázisaiban.

A BarthCoaching Kft. alapítójaként leggyakrabban vezetők személyiségének egyéni fejlesztésével foglalkozom, a vezetői szerepeken keresztül. Emellett olyan tréningeket tartok, amelyek bizonyos életterületen kitűzött céljainkhoz segítenek hozzá az énképünk fejlesztésén keresztül. Minthogy saját magunkról alkotott képünk, hiteink és meggyőződéseink határozzák meg egész életünket, bármely életerepeinkben képesek lehetünk változni. Az én munkám az, hogy egyénileg vagy csoportokban segítsék azokat, akik változni akarnak, akármelyik életerepeükből is indul a változás igénye.

A coachig az egyik leghatékonyabb folyamat a személyiség fejlesztésére. Négyszemközt beszélgetések sorozata, amely azért nagyon hatékony, mert a coach mindig a cél felé tartja az ügyfelet, biztonságos teret ad a fejlődésnek, miközben – a lehető legszélesebb módszertani tudása révén – különböző technikákon, „próbatételeken” keresztül vezetve az ügyfelet, felfedeztetni vele a saját erejét, tudását és képességeit. Nekem minden alkalommal varázslatos látni a változást, ahogyan a coachee (az ügyfél) megtalálja saját bizonyosságait, eléri a folyamat elején kitűzött céljait, és megérzi, hogy a céljainál sokkal többet nyert el. Hiszen bármilyen sikert elér, az minden más életterületét is belendíti.

A módszerek széles repertoárja azért szükséges, hogy a coach az ügyfél személyiségének, fejlesztési útvonalaának, egyediségének megfelelően tudja a leghatékonyabb technikákat kiválasztani, olykor újakat fejleszteni.

Barth Anna tréner, személyes fejlesztő, (coach)

BarthCoaching Kft

Telefon: (06 30) 466 4024

barthanna@barthcoaching.hu

www.barthcoaching.hu

Szakember-szakember Vonal

Szakember-szakember Vonal egy anonim konzultációs lehetőség. Ajánljuk minden gyermekkel, családokkal foglalkozó szakember (gondozó, orvos, óvodapedagógus, rendőr, pedagógus, védőnő, ápoló) részére, aki konzultációs lehetőségeit kívánja bővíteni külső szakember segítségével.

Jelenleg nyolc munkatársa kedden, szerdán és csütörtökön 10 és 14 óra között várja a hívásokat, e-maileket.

Szakembereink csak a keresztnevükön mutatkoznak be, hiszen a segítő szakmák igen kicsik, és mi fontosnak tartjuk munkatársaink anonimitásának megőrzését.

A hívó saját maga dönti el, hogy megnevezi-e magát. A segítségnyújtáshoz szükségünk lehet több körülmény ismeretére (például faluról hív vagy városból).

Mi is az, amit teszünk, mire számíthat az, aki felhív minket, ír nekünk?

Több hívó, író gyors, világos, konkrét választ vár kérdésére, mert valamit nem tud, valamiben nem biztos. Azonban sokan együttgondolkodást, igazi konzultációt várnak. Azért hívnak fel, írnak, mert elakadtak egy ügyben, nem tudják, hogyan lépjenek tovább. Megpróbáljuk megérteni, megfejtani elakadásuk okát, segíteni tovább lépni. A hívásokat megpróbáljuk egy ívre felfűzni.

A hívás elején a hívó érzéseire koncentrálunk: a hívó kihez érzi közel magát, kitől van a legtávolabb az eset szereplői közül. Próbáljuk arra ösztönözni a hívót, hogy figyeljen önmagára.

Az érzések szintje után a gondolatok szintjére jutunk el. Itt azt derítjük ki, hogy a hívó szerint miről szól az eset, milyen előfeltevései vannak. Az előfeltevések a kreativitás gátjai.

Ezen a szinten meg lehet kérdezni a hívót, hogy mi kellene ahhoz, hogy kevésbé nehezebben a szülőre, gyerekre. Ekkor lehet feltenni tisztázó kérdéseket, mint például:

- Mi zavarja legjobban ebben az esetben?
- A kliens működésében hol lát problémát?
- Mikor kezdte úgy érezni, hogy elakadt az esettel?
- Meddig nem jelentett az eset problémát?
- Mit szeretne elérni?
- Ez a hívás hogyan segítheti, hogy elérje a célját?

A célmeghatározás szintje a következő. Itt azt kutatjuk: a hívó milyen lépésekkel jut el a céljához? Mit vár el önmagától?

Ha irreális az elképzelés, akkor fontos visszakérdezni, például:

- Úgy érzi, van annyi energiája, hogy egyedül megcsinálja?
- Úgy érzi, ezt nem lehet megcsinálni?

Fontos érzékelteni a hívóval, hogy az ügy kimenetele nem csupán rajta múlik.

Ezt követi az eset újragondolása:

- Most hogyan látja az esetet?
- Mitől tart? Mit remél?

A beszélgetés végén térhetünk rá az utánkötetésre:

- Beszélhetünk-e az esetről egy hónap múlva?

Munkánkat háttérstáb támogatja, ami biztonságot nyújt, hiszen nem kell úgy éreznünk, hogy nekünk mindent tudnunk kell, minden témában jártasnak kell lennünk. A jogászt, rendőrt, orvost, védőnőt, pszichológust, gyámhivatali ügyintézőt e-mailen és telefonon egyaránt elérhetjük.

A vonal munkatársait esetmegbeszélő csoport, a szupervízió és a továbbképzés támogatja. Havonta tartunk szupervíziót és munkamegbeszélést.

Telefonszám: (06 1) 302 0944
szakemberek@kek-vonal.hu

A szociális szövetkezet a halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók foglalkoztatásában

---

Van két társasjáték: a Capitaly és a Gazdálkodj okosan! Az általános vélekedés szerint az előbbi egy izgalmas, jó játék, az utóbbi unalmas. Sok hasonlóság van a kettő között: a tábla, a pénz, a bábuk, ugyanakkor van egy alapvető különbség is. A Gazdálkodj okosan! játékban, miután valaki először berendezi a lakását, a játék folytatódik és előbb-utóbb a többi játékosnak is ugyanolyan berendezett lakása lesz.... a játék végén sok nyertes ül a tábla körül. Evvel szemben a Capitalyban, akinek elfogy a pénze az kiesik a játékból, végül sok-sok vesztes ül a tábla körül és csupán egyetlenegy nyertes.

A szövetkezet – mint témakör – nem a játék hasonlat miatt került a MindenGyerek konferencia programjába, hanem azért, mert a gyerekek sorsa szempontjából meghatározó szülei, családjuk helyzete. Sokan érezhetik úgy, hogy ennek alakulását jól érzékelteti a bevezető játék hasonlat, amelynek „továbbszövése” elvezethet a szövetkezet gondolatához.

Az utóbbi években sok és sokféle emberrel beszéltem, közöttük sok olyannal, aki személy szerint is a piaczgazdaság vesztese. Ennek ellenére az emberek többsége „hisz a piaczgazdaságban”, nem gondolja, hogy van más lehetőség, s a szövetkezetet is gazdasági vállalkozásnak tekinti. Így aztán szükség van a szövetkezet fogalmának tisztázására.

A szövetkezetek az úgynevezett harmadik nemzetgazdasági szektorba – szociális gazdaságba – tartoznak. A szociális szövetkezeteket más szövetkezeti formáktól – jogilag¹ – az különbözteti meg, hogy tagjai csak természetes személyek lehetnek, és nincs befektető tagjuk. Nem lehetséges tehát, hogy míg a tagok munkájuk szerint, más a befektetett tőkéje után részesedjen a megtermelt jövedelemből. Munkát végezni viszont csak természetes személy képes. A szociális szövetkezet olyan emberek számára megfelelő forma, akik elfogadják, hiszik, hogy a munka és a közösség (összefogás, együttműködés) jelenti számukra a lehetőséget helyzetük javítására.

Gyakori kérdés, miként tud a szövetkezet munkát, munkalehetőséget kínálni, különösen ilyen nehéz időkben. A válasz az, hogy miközben a piac üzleti logikájának középpontjában egyértelműen a pénzben mérhető profit áll, a szövetkezet üzleti modellje ennél összetettebb. A szövetkezetben nem csupán profittermelő piaci tevékenység folyhat, hanem két másik üzleti logika is működik. Az egyik a klubjóságokra, a másik a közjavakra vonatkozik.

„Klubjóság” minden olyan tevékenység, amelyeknek „piaca” maga a szövetkezet. Ez pedig azt jelenti, hogy az előállított javak árába nem épül be két fontos ártenyező: a profit és a marketingköltség, amelyek együttesen akár az ár felét is kiteszik. Ez már önmagában is magyarázata lehet annak, hogy egy tevékenység elindítható a szövetkezetben, miközben tisztán piaci alapon nem.

A közjóságok esetében a piaci modell alapján történő előállítás (szolgáltatás nyújtás) eleve ellenjavallt, különösen a piaci modell kirekesztő volta miatt. A szociális szövetkezetek számára e területen nagy lehetőségek mutatkoznak, amelyek kihasználását a 2008 végén meghirdetett Út a munkához program nagyban segítheti.

Ferge Sándor szakértő

MTA Gyerekprogram

Telefonszám: (06 30) 696 4293

ferge.sandor@gyerekesely.hu

<http://gyerekesely.hu>

¹ 2006. évi X. törvény a szövetkezetekről

Közösség-érték-háló

A műhely keretében – az Integrált Közösségi és Szolgáltató Terek fejlesztésének koncepciója és helyi példái alapján – arra keressük a választ, hogy

- miképpen függenek össze, miképpen épülhetnek egymásra a gyermekekkel és a fiatalokkal foglalkozó intézmények, a szolgáltatások munkái;
- miképpen járulhatnak hozzá egymás működésének eredményességéhez és hatékonyságához, lehetnek egymás erőforrásai az ifúsági, a közösségi művelődési, a szociális, az oktatási, a munkaerő-piaci és a gazdaságfejlesztési intézmények, szolgáltatások;
- miként erősítik a fiatalok egyéni életpálya-tervezését a közösségfejlesztésre épülő programok;
- hogyan alakítható ki olyan fenntartható program és projektportfólió, ami egyszerre szolgálja egy-egy település, térség társadalmi és gazdasági fejlődését is;
- miként állíthatjuk céljaink szolgálatába a sok esetben átláthatatlan fejlesztési forrásokat, programokat. A témafelvetést az alábbi tézisekre építettük:

1.) A családalapítóság, az önálló egzisztencia megteremtéséig tartó időszak egymást követő életeményei nem választhatók el egymástól, azok mindegyike ok-okozati összefüggésben áll egymással, önmagukban nem értelmezhetők, összességük alakít mindenkit olyanná, amilyen. Intézményrendszerünk, de leginkább annak működését meghatározó jogszabályok azonban mind a korosztályokat, mind az élethelyzeteket elválasztják egymástól, a gyerekekkel és a fiatalokkal, illetve az egyes élethelyzetekkel foglalkozó oktatási, szociális, egészségügyi, munkaerő-piaci, közművelődési, gyermek- és ifjúsági intézmények, szolgáltatások jellemzően mégsem működnek együtt, mégsem egyeztetik szolgáltatásaikat, programjaikat.

2.) A fiatalok elsődleges referenciacsoportja saját korosztálya illetve szűkebb, tágabb korosztályi közössége. Az egyéni tanácsadás, tanítás, nevelés, fejlesztés a közösségi élmények által kondicionálódik, ott erősödik meg, válik belsővé. A napjainkban egyre fontosabb kulcskompetenciák is közösségekben fejleszthetők igazán. A közösségek (újra)teremtése, megerősítése mégsem meghatározó tevékenysége a segítő, nevelő humánszolgáltató intézményeknek, még napjainkban is elsődlegesen az egyes gyerekekre, fiatalra koncentrálnak és figyelmen kívül hagyják korosztályi, települési, szomszédsági közösségüket.

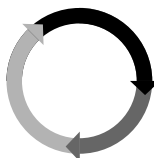
A fentiek következményeként hihetetlen mennyiségű szakmai és anyagi potenciál vész kárba, lehetőségek sokasága marad kihasználatlan. A legnagyobb vesztesei azonban ennek azok a gyermekek és fiatalok, akik a legsérülékenyebb életkorukban esnek ki az intézmény- és szolgáltatásrendszer lyukain, és csak akkor kerülnek újra a látókörbe, amikor már senki sem érti, hogy miért, hogyan lettek olyanok, amilyenek.

A megoldáshoz vezető egyik út a szakterületi együttműködések (lásd: 1. ábra), a generációs szemlélet (lásd: 2. ábra), közösségek fejlesztése, a gyerekek és a fiatalok bevonása, azaz a közösségi gondolkodás mentén található.

D. Frank Mariann, dr. Kiss Lilla, Vizi Valéria, Beke Márton, Ditzendy Károly Arisztid

HROD Közösségi Társadalomfejlesztési Központ

6000 Kecskemét, Szent-Györgyi Albert utca 5. 1./1. info@hrod.hu, www.hrod.hu

GYERMEK

Fejlesztési attitűd: védelem

Keret: család, intézmény, esélyteremtő fejlesztő programok

Cél: Az optimális fejlődés lehetőségeinek biztosítása, védelme

FIATAL

Fejlesztési attitűd: bevonás

Keret: közösség, integrált, komplex közösségi terek modellált közösségi (ön)fejlesztő programok

Cél: Kulcskompetenciák kialakítása. Felkészítés a társadalmi részvételre, gazdaság (munka), társadalom (közélet)

FIATAL FELNŐTT

Fejlesztési attitűd: támogatás

Keret: Foglalkoztatás-, család-, vállalkozástámogatási rendszerek, közéleti, közösségi terek, a demokrácia intézményrendszere, támogatása

Cél: Munkavállalás és egzisztencia-teremtés támogatása. Családalapítás támogatása. Közéleti-közösségi részvétel támogatása

Tábori esti programok

Az ezerarcú táborozás egy arcát jelentik azok a művészeti szaktáborok, melyeket – különböző helyszíneken – az általános iskolás korosztály részére, a KMO Művelődési Ház szervezett meg. Egy másikat azok a színjátszó-musical táborok melyet a Mágnes Színház keretein belül valósítottunk meg. Ezekben a táborokban minden este szervezett esti programok várták a gyerekeket. A legkedveltebbekből állítottam össze egy „ideális” tábori programot.

Mese járóverseny: Különböző mesékhez kapcsolódó feladatokat kell megoldani a csapatoknak. (Például Micimackónál: Mézért kell felmászni a fára, elénekelni az ismert dalt, Hófehérkénél: Meg kell teríteni egy asztalt, el kell mondani a 7 törpe nevét.)

Játék határok: Különleges ügyességi csapatjáték. (Például: két ember fog ölbe egy harmadikat, akinek labda van a hasán, talicskázás váltóval, vízholdásos váltó.)

Dili buli: Mindenki – egyénileg vagy társakkal – saját ruhatárából, kreativitására támaszkodva öltözik be. Jelmezes verseny, játékok, és egy hangulatos discó teszi felejthetlenné az estet.

Óriás társasjáték: A helyben lévő betonkockákat használva egy óriás élő társasjátékot játszhatunk. A legkisebb lehet a csapat élő „bábujá”, így fontos feladata lesz. Az egyes kockákon különböző szellemi és ügyességi feladatokat kell a csapatoknak teljesíteniük. Tematikussá is lehet tenni: például Állatkerti társasjáték, ahol a kockák, egy-egy állat „lakóhelyei”, ahol az adott állattal kapcsolatos feladatot kell megoldani (Zsiráfnál valamit leszedni a fáról, majomnál utánozni stb.). Ha nincs kedvünk vagy energiánk tematikussá tenni, akkor a „Ki nevet a végén” módjára kitalált játékot játszhatunk. (Ha például ugyanarra a kockára érkeznek, akkor egy szellemi vagy ügyességi párbajjal döntik el, ki maradhat, kinek kell visszalépnie.)

Régimódi bál: Bár előkészítése több időt vesz igénybe, megéri a ráfordítást! Egy hosszú szoknyát, régimódi blúz kell csak hozni. A táborban keringőt, polkát, magázódást, felkérési etikettet taníthatunk. Együtt lehet tervezni és elkészíteni a terem dekorálását, a kókuszcigolyót, a bőlét az esti bálra. Kézműves foglalkozások keretében megvalósítható a ruhák díszítése, az ékszerek és a báli névjegy elkészítése. Ugyanígy megrendezhetjük Híres emberek bálját is, ahol Kleopátra együtt keringőzhet Elvis Presleyvel.

Fordított nap: ahol a csapatok találhatnak ki feladatot. Őrült ötletek, jó hangulat, és ami a legjobb benne, hogy mi, felnőttek is játszhatunk, hiszen az állomásokat a táborvezetőség csapatának is teljesíteni kell.

Mindenki válogasson saját maga kedvére, de főleg a gyerekek örömeire!

Kiss Ágnes

KMO Művelődési Ház

1195 Budapest Árpád utca 3/b.

Telefon: (06 20) 582 6076

Email: kis2agi@gmail.com

www.kmo.kispest.hu, www.magnesszinhaz.try.hu

Tapasztalatok és gyakorlati ötletek 6000 gyerek, 15 év és 40 tábor távlatából

Napjainkban egyre inkább teret hódít a szórakoztató elektronika. Természetesen a ma gyermekének életében helyet kell, hogy kapjon az internet, a skype, az mp4, a közösségi oldal, a cset és a többi elektronikus szórakozási lehetőség. Szinte már elengedhetetlen ezek ismerete a gyerek életében. Fontos, hogy tisztába legyen a körülötte zajló világgal, megismerje és használni tudja a technika fejlődése során keletkező újdonosságokat. Azonban ezek közül egyik sem helyettesítheti a valódi emberi kapcsolatokat. Feladatunknak érezzük, hogy – konkurálva a modern találmányokkal – színvonalas és érdekes, oktató és nevelő programokat kínáljunk a gyerekeknek. Olyanokat, amelyekben hús és vér társaikkal együtt kell részt venniük, játszaniuk.

Nevelési programjaink és képzéseink közt kiemelt helyen tartjuk számon a bentlakásos nyári táborokat. Véleményünk szerint a tábor sokkal több oktatási és nevelési lehetőséget hordoz magában, mint egy délutáni iskolai program, egy 3 napos osztálykirándulás vagy a kéthetente megrendezésre kerülő egyórás szakkör. Hiszen a nap minden órájában és a hét minden napján foglalkozni tudunk a gyerekekkel. Élményt, tapasztalási lehetőséget és tanulást tudunk számukra nyújtani.

Tudjuk, hogy ha mi nem biztosítunk tartalmas és érdekes programot, akkor a gyerekek fognak maguknak programot kitalálni. Az oktatási és nevelési célokon kívül a különbség az, hogy az általunk nyújtott programot többszörösen átgondoltuk, külön figyelmet fordítva az esetleges biztonsági kockázatokra, míg a gyerekek „programjai” hirtelen ötletektől vezéreltek és sokszor a tudtunk nélkülül zajlanak. Éppen ezért kötelességünknek érezzük, hogy életkori sajátosságaiknak megfelelő, folyamatos elfoglaltságot nyújtsunk a táborlakók számára. Ügyelve arra, hogy minden program a résztvevőknek és a rendezőknek egyaránt a maximális fizikai, lelki és érzelmi biztonságot nyújtsa. Felkészülve arra, hogy mit kell tennünk abban az esetben, ha mégis megtörténne a baj.

Fontosnak tartjuk, hogy a tábor minden egyes programja, az ébresztőtől a takarodóig a fergeteges szórakozás mellett új ismereteket kínáljon a résztvevők számára. Célunk, hogy a lehető legtöbb tulajdonságukban fejleszteni tudjuk a gyerekeket.

Leghatékonyabbnak a saját tapasztalat útján szerzet tudást tartjuk. Hiszen sokkal mélyebben és tartósabban marad meg a tapasztalt tudás, mint az, amit csak látunk vagy hallunk. Éppen ezért tábori programjaink során is igyekszünk olyan tanulási szituációkat teremteni, ahol a résztvevő sajátélményű tudást kaphat. Gyakran olyan körülmények közt, amivel a gyerekek nagy többsége sem otthon, sem az iskolában, sem pedig a számítógép nyújtotta hálózat világában nem találkozhat. Törekszünk arra, hogy a komfortzónából a tanulási zónába mozdítsuk őket.

Besnyi Szabolcs *tréner, animátor*

Szabadidő-szervezők Egyesülete

24340 Stara Moravica, Beogradska 10., Szerbia

Telefon: (+38 1) 63 723 4779

besnyi@szabadidoszervezo.net

www.taborok.net, www.szabadidoszervezo.net

A gyermekek táplálkozása – kinek felelősség, kinek boldogság?

Aggasztó méreteket ölt Európában, így hazánkban is a gyermekkori elhízás előfordulási gyakoriságának növekedése. Ezzel párhuzamosan az egyéb, táplálkozással összefüggésbe hozható betegségek száma is egyre nagyobb a gyermekek körében.

Gyermeket táplálni, étkeztetni – családban és közétkeztetésben egyaránt – felelősség, ugyanakkor „eteti” gyermekeinket a bolt, a büfé, a gyorsétterem és a média is. Csak hiteles és egzakt tények birtokában válhat a gyermek tudatos fogyasztóvá. Az egészséges táplálkozásra nevelés akkor éri el célját, ha a gyakorlatban történő megvalósításhoz is megteremti a feltételeket, azaz az eredmény: változatos és kiegyensúlyozott táplálkozást – tudatosan – folytató gyermekek. Sajnos, a média ma keveset tesz ezen szokásrendszer kialakítása érdekében. Becslések szerint a gyermekek évente tízezer tévés reklámot látnak, s tízéves korukra mintegy négy száz kereskedelmi márkát ismernek. A képernyőn megjelenő hősöknek bőven van idejük „beépülni” a tudatba, hiszen hazánkban közel húsz ezer órán át nézi a képernyőt egy „átlagos” gyermek tizen-négy éves koráig, ezalatt kb. tizenötezer reklámot lát a televízióban.

Nemzetközi példák alapján ismert, hogy a hatszintű prevenció a leghatékonyabb, azaz a család, az iskola, az egészségügy, a kormány, az (élelmiszer)ipar és – nem utolsósorban – a média szoros együttműködése hozhat csak változást illetve eredményt. Széles körű társadalmi összefogására van szükség az egészséges táplálkozási szokások kialakítása, és a felnövekvő generációk ettől elválaszthatatlan boldogsága érdekében, hiszen az ember legfontosabb tőkéje az egészség, ami egyszerre jelent testi, lelki és szociális jólétet is. „A lelki egészség nem valami olyasmi, amit készen kap, vagy amire rátalál az ember. Sokkal inkább valami olyasmi, amit meg kell teremtenünk magunkban.” Thomas Stephen Szasz

Lelovics Zsuzsanna dietetikus, táplálkozási szakreferens
Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar,
Táplálkozástudományi és Dietetikai Tanszék
Egészséges Magyarországért Egyesület, Szívbarát Program
lelovics@yahoo.com
www.szivbarat.hu

A Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar dietetikushallgatói, tudományos diákköri tagok:

Herczeg Anna
herczeg.anna@gmail.com

Töttösi Adrienn
neirda87@hotmail.com

Dobák Zita
dobakzita@gmail.com

A táplálkozás és az iskolai teljesítmény

A magzati kor ötödik hetében működni kezd a magzat agyalapi mirigye. Ha az anyát stressz éri, a magzat agyalapi mirigye adrenalin és kortizolt választ ki. A terhesség alatt megélt események nagymértékben befolyásolják a gyermek biokémiai státuszát.

Testünkben állandóan biokémiai folyamatok zajlanak. Ilyen biokémiai folyamat a táplálék lebontása vagy az idegrendszerünkben az ingerületvezetés. Idegrendszerünkben kémiai anyagok, neurotranszmitterek termelődnek, amelyek biztosítják a kapcsolatot az idegsejtek között, lehetővé teszik az idegpályák kiépülését. Érzelmünk az összes neurotranszmitter együttes működésének eredményei. A tanulás és magatartásszabályozás is nagymértékben függ attól, milyen mennyiségben és minőségben termelődnek az idegrendszerben a neurotranszmitterek. A legnagyobb mennyiségben előforduló kémiai anyag az idegrendszerünkben a glutamin. Nevéből kiderül, hogy cukor származék. Lehetővé teszi, hogy kialakuljon az ún. akciós potenciál – felkészüljön az idegsejt a jel fogadására és továbbítására. Az ízfokozókban (ételízesítőkből) nagy mennyiségű nátriumglutamát található. Azt célozza, hogy az íz érzékelésért felelős receptorokat ingerelve erőteljesebben érzékeljük az ízeket. Hatásuk nem lokalizálódik az ízérezékre, az egész idegrendszert érzékenyebbé, túlingereltté teszik.

Panaszkodunk, hogy a mai gyerekek hiperaktívak, nem alszanak rendesen és nem tudnak figyelni. A gyermekétkeztetésben, de otthon a családokban is egyre több tartósított, félkész és készételt kapnak a gyerekek. Minden olyan étel, amelyik túl illatos, túl színes, túl krémes és túl ízes, gyakorlatilag alkalmatlan emberi fogyasztásra a mesterséges aromák, ízfokozók és tartósítószer miatt. Szerveztünk nem egyformán tolerálja ezeket az anyagokat, amit magyaráz, hogy a legújabb kutatások szerint a vércsoportunktól függ, milyen ételeket tudunk megemészteni. Ezek az anyagok nagy molekulaként átjutnak a bélfalon és bekerülnek a vérbe.

Az immunrendszerünk úgy viselkedik ezekkel az anyagokkal, mintha kórokozók lennének. Összetapadnak a vérlemezkék és a szervezetünk igyekszik megszabadulni az idegen fehérjéktől. Elsősorban a légutak nyálkahártyáin és a bélfalakon keresztül történik a kiválasztás nyák formájában. Ez a nyák nagyon jó táptalaj a baktériumok számára. Gyorsan elkezdnek szaporodni és gyulladást okoznak az emésztőrendszerben és a légutakban. Felszívódási problémát is okozhat a nyák. Nem tudnak felszívódni a létfontosságú tápanyagok és vitaminok. Minőségi éhezés alakul ki, ami nagymértékben befolyásolja a figyelmet, a tanulási képességet és a magatartást.

A gyerekek többsége nem tudja emészteni a tejfehérjét és a fehér lisztben található glutént.

A tanulási, magatartási és figyelemzavarral küzdő gyerekek jól reagálnak a kazein- és gluténmentes diétára.

Kulcsár Mihályné *neuropedagógus*

Logo-Ped KM Bt, Bicske

info@tanulasinehezsegek.hu

www.tanulasinehezsegek.hu

A hátrányos helyzetű fiatalok pályaorientációjának új kihívásai

---

A pályaérettség fejlesztését célzó pályaorientációs programunkat abból a célból dolgoztuk ki, hogy a hátrányos helyzetű fiatalokat ne diagnózissal kísérjünk a pályaválasztási döntésüket megelőző időszakban, hanem mobilizálva őket, cselekvőképességükre támaszkodva aktivizálhassuk a fejlődéshez szükséges tulajdonságokat. Ez a fajta megközelítés a fejlődési mutatók helyett azok elérését segítő konkrét feladatrendszerrel ad a csoportvezető pedagógus kezébe. A tevékenység oldaláról közelítettük meg a kérdést, ami egybecseng a pedagógiai lélektanunkkal a tapasztalatával, hogy sem a teljesítményképes tudás, sem a személyiség alkalmazkodásának és autonómiájának igazi fejlődése nem építhető másra, mint az ember önállóan megszerzett tapasztalataira, saját élményeire. A „sajátélmény” gyűjtéshez a kics csoportos foglalkozás teremti meg a kedvező feltételeket, ezért a pályaorientációs csoportfoglalkozások ebben a formában zajlottak.

Mindvégig foglalkoztatott bennünket az a kérdés, mit is tehetünk azért, hogy a pályaválasztási döntés ne próba-szerencse vállalkozás vagy beletörődés, hanem tudatosan vállalt, végiggondolt, felelős döntés legyen. Ez a munka arra kíván választ adni, hogyan segíthetjük hozzá a hátrányos helyzetű fiatalokat a pályaválasztás problémája iránti érzékenység kialakulásához, a pályafutás fontosságának belső késztetesként való átéléséhez. Választ kerestünk arra is, hogyan aktivizálhatjuk a gyerekeket belülről motivált önálló tapasztalatszerzésre, hogy ők maguk alakíthassák ki minél konkrétabb és sokoldalúbb elképzelésüket a pályáról és önmagukról.

A hátrányos helyzetű fiatalok (szakiskolás jelöltek) körében folytatott 220 órás pályaorientációs munkánk során Super pályafejlődési elméletének megfelelően olyan feladatokat ajánlottunk, melyek az önálló tapasztalatgyűjtéshez szükséges keresés/kutatás/megfigyelés/próbálgatáshoz nélkülözhetetlen, majd a tapasztalatok rendszerezéséhez fontos képességeket fejlesztették. Az összehasonlító értékéző gondolkodást és döntési tudást a fiatalok jóval a döntési kényszer előtt „nem éles helyzetben” gyakorolhatták. A megvalósításra való felkészítés érdekében olyan gyakorlatokat kínáltunk, amelyek során a fiatalok tervezhettek, figyelembe véve a leküzdendő külső és belső akadályokat.

A foglalkozásunk mindezen pályaorientációs munka tapasztalataihoz gyakorlatorientált aspektusból közelített, lehetőséget biztosítva a résztvevők eszmei cseréjére, saját élményeinek és javaslatainak megfogalmazására.

Dr. Kenderfi Miklós tanszékvezető egyetemi docens
Szent István Egyetem, GTK, Pályatervezés tanszék

2103 Gödöllő, Páter Károly u. 1.

Telefon: (06 30) 858 2723

kenderfi.miklos@gtk.szie.hu

www.gtk.szie.hu

Pályaorientációs játékok és gyakorlatok XVIII. kerületi hátrányos helyzetű gyerekek körében

---

Az Iránytű Pályaorientációs program hátrányos helyzetű 12-18 éves fiatalokat céloz meg Budapest XVIII. kerületében. A program célja a részvevő gyerekek reális jövőképének kialakítása, pályaorientációjának elősegítése, munkaerőpiaci fogalmak megismertetése, önértékelésük, tanulási motivációjuk fejlesztése.

Jelenleg 32, XVIII. kerületi, a Havanna lakótelepen élő 6-7. évfolyamos gyermek vesz részt a programban, egyrészt a Csontváry Kosztka Általános és Alternatív Iskola diákjai, másrészt a Csibész Gyermekjóléti Központ – Gyermek Átmeneti Otthonának lakói.

A gyerekekkel kisebb, 10-15 fős csoportokban dolgozunk, alapvetően támaszkodva a csoportban nevelés elemeire. A csoportokat négy foglalkozásvezető tartja, alkalmanként egy szociális munkás és egy pedagógus párosításban. A legfontosabb alapvetésünk a tapasztalatokon keresztüli tanulás, a gyerekek a saját bőrükön keresztül tapasztalják meg a munkavállalással járó problémákat. Lényeges számunkra, hogy olyan élménypedagógiai módszereket használjunk, amellyel a gyerekeket kiemeljük az iskolapad védelméből, s egészen más típusú foglalkozásokat, játékokat, gyakorlatokat hajtatunk végre velük. A foglalkozások megtervezésénél, játékok kiválasztásánál a foglalkozásra járó gyerekeket tartjuk szem előtt, belőlük indul ki a foglalkozás, gyakori, hogy az ő mindennapjaik felülírják a mi terveinket.

A foglalkozások játékos keretek között tanítják meg az olyan alapvető fogalmakat, mint adó, társadalombiztosítási járulék, béren kívüli juttatás. Különböző munkákhoz kompetenciaterületeket válogatnak, megtanulnak önéletrajzot írni, s túl esnek egy interjún is.

Az egy éves program három blokkból áll:

- „A munka világa” – fotókiállítás megszervezése az első lépéstől az utolsóig
- Önismereti foglalkozások
- Munkahelyek meglátogatása, kiadvány megszerkesztése az általuk választott munkákról

Az elsődleges célok mellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül az értelmes szabadidő eltöltés lehetőségét, hiszen ezek a foglalkozások pénteki napokon délután kerülnek megrendezésre, ezzel lehetőséget teremtve a valahová tartozás élményének megélésére is. Tapasztalataink szerint mindenképpen szükség lenne hasonló közösségi terek illetve a gyerekek adottságainak, korának megfelelő programok lebonyolítására.

Munkatársak: **Hazenauer Kinga, Kalocsai Dóra, Lőke Józsefné, Oroszné Pataki Flóra**

Nagy Jánosné vezető és **Kovács Nikolett**a projektvezető

XVIII. kerületi Közmunka Egyesület

1184 Budapest, Lakatos utca 13/5

Telefon: (06 1) 291 1624, (06 1) 296 0625, (06 1) 292 3169

kozmunka@kozmunka18.hu

www.kozmunka18.hu

Ne Bánts Világ! Alapítvány: Program szexuális visszaélések megelőzésére

---

A szexuális visszaélések elleni program sikeres lehet a megelőzésben, de azoknak a gyermekeknek az ismereteinek a bővítésével is jó célt szolgálhat, aki visszaélést szenvedtek el, hiszen a gyermekek megnyílhatnak, kulcsot kaphatnak a trauma feldolgozáshoz.

Szexuális visszaélések elleni prevenció programot 2003-ban kísérleti jelleggel indítottuk be Veresegyházon. Azóta több ezer gyermek vett részt a programban Budapesten és Pest megyében, de hosszú út vezet még addig, amíg minden kisiskolásnak lehetősége lesz részt venni a prevenció foglalkozásokon.

Hazai kutatásunk eredményei

Kutatás során kettőszázötven - 18. életévüket betöltött - személyt kérdeztünk meg 18 éves koruk előtti emlékeikről. A megelőzés szükségességét az is indokolja, hogy az áldozatokban – mint azt kutatási eredményeink igazolják – nagyon magas százalékban keltett rossz érzést hosszú távon is az elszenvedett zaklatás. A szexuális erőszak által okozott nehézségek az áldozat életének minden területére kihathatnak, megfelelő szakmai segítséggel azonban az áldozatok képesek lehetnek arra, hogy felépüljenek.

Miért felelősek a szülők?

A tudatlanság fokozott kiszolgáltatottságot jelent. Az elkövetők éppen ezt használják ki. Ha a gyermek nem tudja, hogy nem ő a felelős, tanácstalan, kihez forduljon, akkor nagyobb az esély arra, hogy maradandó következménye lesz az őt ért zaklatásnak.

Miért felelős az iskola?

A gyermekekkel szembeni szexuális visszaélések felismerésében vitathatatlan az iskolák jelentősége, annál is inkább, mivel kutatások tanúsága szerint az áldozatok többsége általános iskolás korú, tehát ők a legvesélyeztetettebbek.

Eredmények

Kezdetektől nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy amit tanítunk és ahogy tanítjuk, az az érintett korosztály sajátosságait maximálisan figyelembe vegye, és az órán elhangzott tudnivalók be is épüljenek. Mindezt a változást mérjük is.

Iskolai Békekövet program

Az iskolai zaklatás megfékezésére irányuló programunk (Békekövet) képes a már kialakult zaklatások szűrésére, azok számának eredményes csökkentésére. Alapja a tanári és a diákmediátor képzés.

A tanulók képzési programjának középpontjában a speciális pszichológiai ismeretek átadása áll: az önmaguk és mások megismerésének, a konfliktusok felismerésének, az azokra való helyes reagálásnak a megtanítása, az empátiakészség kialakítása, a helyes kommunikáció kifejlesztése. Külföldi tapasztalatok azt mutatták, hogy ahol hasonló programot vezettek be, ott az iskolai agresszió egy év alatt 70%-al csökkent.

Páll Melinda, Pregunné Puskás Gyöngyi

www.nebantsvilag.hu

Telefon: (06 30) 612 2725

nebantsvilag@gmail.com

A szexualitás szerepe a gyermekek élményvilágában

A szexualitás – magyarul nemiség – azt az alapvető tényt fejezi ki, hogy az élővilág legnagyobb része a két nem egyikébe születik, s ez erősen befolyásolja létfeltételeit és viselkedését. Már a csecsemőkorban kezdjük tanulni, hogyan kell viselkedni egy kisfiúnak vagy egy kislánynak. Kicsit később megtudjuk, mi a különbség a fiúk és lányok, a férfiak és nők között, s hogy a kisbabák a felnőttek szexuális kapcsolatából születnek. Erotikus élmények – simogatások, puszlik, a nemi szervek ingerlése – azonban már a gyermekeknél is előfordulnak, s ezek a legkedveltebb formái a szexuális viselkedésnek, mert érzéki élvezettel járnak.

Am a gyermekek szexuális viselkedése nemcsak az ilyen látható, mozgásos megnyilvánulásokban jelentkezik, hanem sokkal inkább a képzelet, az érzelmek és gondolatok síkján. Mindezek együtt jelentik az úgynevezett pszichoszexuális fejlődést, amely a személyiségfejlődés egyik fő vonalát képviseli. A csecsemő számára a szopatás vagy a simogatás, ringatás és a fürdetés stb. érzéki élvezetet jelent. Ez váltja ki érzelmi kötődését az anyához, a gondozóhoz. Érthetően vágyik ezekre az élményekre, könnyen felidézi az ilyen emlékeit és fantáziál róluk (miközben esetleg az ujját szopja). Ez az anyához való szoros kötődés jelenhet meg a Freud által leírt, ún. Ödipuszkomplexusban, amikor a 2-3 éves gyermek szinte szerelmes az anyjába, és ki akarja sajátítani magának, az apját pedig vetélytársának érzi.

A kisgyermek érzelmi kötődése az őt szeretettel gondozó anyához azért fontos fejlemény, mert ez fejleszti ki a gyermek képességét a szeretetre és szerelemre. Amely képességek persze később, az újabb élmények és tapasztalatok folytán tovább fejlődnek, s előbb-utóbb elérik a felnőtt érettség szintjét – feltéve, hogy a fejlődés zavartalan. Jó esetben az óvodás gyermek megérti és elfogadja – ha megmagyarázzák neki –, hogy nem veheti át az apja (vagy az anyja) szerepét, hanem meg kell tanulnia a jó gyermek szerepét, az életkorának megfelelő kisfiú vagy kislány szerepet. Megkezdődik tehát az önállósodása, így képessé válik a szülei mellett egyre inkább másokhoz, például óvodás vagy iskolás korú társakhoz is érzelmileg kötődni. Ekkor jelennek meg a gyermekszerelmek és barátságok, a szexuális kíváncsiság játékos formái, pl. a doktorjáték, a „papás-mamás”, vagy a nemi szervek ingerlése.

Ha az ilyen élményeket a szülő vagy nevelő rossznak tartja és bünteti, akkor a gyermek vagy elfojtja magában örömszerzési késztetéseit, vagy csak titokban és büntudattal próbálkozik velük. Ami előbb-utóbb ideges tüneteket fog kiváltani. Fontos tudnunk, hogy az ideges tüneteket nem a szexuális játékok, hanem a tilalmak által keltett büntudat váltja ki. A képzett nevelő megértően fogadja a gyermek szexuális élményeit.

Dr. Szilágyi Vilmos önálló szexuálpszichológus

1077 Budapest, Jósika utca 2.

Telefon: (06 1) 388 9600

szilmos@t-online.hu

www.szexualpszichologia.hu

Túrázás a Biblia története között

A Vakációs Bibliahetek szervezése 1993-ban kezdődött el a Kárpát-medencében. Az időközben egyre terjedelmesebbé váló munka jobb megszervezése érdekében hoztuk létre és jegyeztük be Romániában a KOEN Alapítványt (Keresztyén Oktatásért és Erkölcsi Nevelésért) 2005-ben.

A Vakációs Bibliahét a keresztyén erkölcsi értékek terjesztését célzó 5 napos program, mely kihasználja a vakáció, a táborozások adta jó lehetőségeket arra, hogy a gyermekek kötetlenül, játékos formában találkozzanak a keresztyén tanítási tartalommal is. Reméljük, hogy ezzel is hozzájárulunk a gyermekek erkölcsi neveléséhez, egymás elfogadásához, különféle értelmezéseknek lehetőséget adva: vannak református, katolikus, evangélikus és unitárius csoportjaink is.

Mindenik évben új programot írunk, feltérképezve az aktuális nevelési problémákat, szem előtt tartva a kreativitás fejlesztését, valamint a közösségi szellem épülését. A vezetői kézikönyvet minden év elején Románia hat régiójában ismertetjük meg a leendő csoportvezetőkkel bemutató napjainkon. A résztvevők már ekkor jelzik, hogy hány gyermekkel szeretnének nyáron foglalkozni. A vakáció elejére az alapítvány elkészíti a gyermekek számára az ingyenes munkacsomagot. Ezután a csoportvezetők saját közösségükben dolgoznak saját gyermekcsoportjaikkal olyan formában, melyet legmegfelelőbbnek tartanak. Vihetik őket táborhelyre, foglalkozhatnak velük iskolában, egyházaknál, összevonhatják több falu gyermekeit. A bibliahetes munkát kiegészíthetik kézműves foglalkozásokkal, hangszer-, zeneoktatással, sporttevékenységekkel. A gyerekeken keresztül a szülőket, valamint a helyi közösséget is elérjük a hét utolsó eseményén, melyet szülők estjének nevezünk. Ezek az alkalmak tapasztalataink szerint megmozgatják az egész közösséget.

Év közben tartjuk a kapcsolatot a csoportvezetőkkel, munkatársakkal, és előkészítjük a következő évi programot.

Romániában 2008-ban mintegy 31 000 6-12 év közötti gyermekhez jutott el programunk. Közvetve, az őket körülfogó közösségekkel, kb. 120 000 emberre vagyunk hatásosak. A Kárpát-medencében összesen 59 000 magyar anyanyelvű gyermekhez jutott el programunk. Munkánkban partnereink a hollandiai Stichting KEON, a magyarországi Titus Hitéleti Alapítvány, valamint a helyi egyházak.

Az iskolai és egyházi erkölcsi nevelést kiegészítve programunk hatásaként bízunk benne, hogy a gyermekek erkölcsösebbek, egymást elfogadóbbak, toleránsabbak, önállóbbak lesznek.

Demeter Irén elnök

KOEN Alapítvány, Vakációs Bibliahét program

540437 Tirgu Mures, str. Lalelelor, nr. 17, Romania

Tel. (00 40) 745 610 608

irendemeter@yahoo.com, irenke@koen.ro

www.koen.ro, www.koen.hu

Hátránykompenzáció a vizuális nevelés segítségével

Gyakran tapasztaljuk, hogy a hátrányos helyzetű, ingerszegény környezetből érkező gyerekek vizuális kifejezőeszközei hiányosak. Az első rajzaik általában szegényes formakincsről és hiányos technikai tudásról tanúskodnak, rendezetlenül vagy egy vonalra sorakoztatott, a részleteket mellőző formákkal, vonalasan, minimális színezéssel.

Sajnos, a pedagógusok egy része még mindig úgy kezeli a rajzot, hogy az majd fejlődik magától, magára hagyja a gyerekeket ezen a területen, míg nagy gonddal fejleszti például a nyelvi kommunikációt. Pedig ezt éppúgy segíteni kell kiépíteni, mint a többit, hogy a gyermek gondolatait, érzéseit, megfigyeléseit, a környezethez való viszonyát ezen a módon is képes legyen kifejezni. A legrosszabb az számomra, amikor egy intézményben azt látom, hogy ezek a gyerekek 10-12 éves korban még ugyanazon az ábrázolási szinten vannak, mint 7 éves korukban. Ez jelzi, hogy itt nem történt érdemi pedagógiai munka. Persze, ekkorra a gyereket már nem érdekli a rajzóra sem, és a tanár értetlenül áll a magatartási problémákkal kompenzáló tanulóval szemben, mondván, hogy „hát már ezt sem tudja csinálni, már ez sem köti le, pedig ehhez nem kell nagy ész”.

Mi a vizuális kifejező rendszer fejlesztésére kialakítottuk egy tematikus sort, mely a megfelelő technikai ismeretátadással párosítva sikerre viheti azokat a gyerekeket is, akiknél ez nehézségekbe ütközik. Ebben nagy hangsúlyt fektetünk a témához való érzelmi kötődésre, és a vizuális problémák egymásra épülésére, és a technikai szabadságra. Így például a Mi házunk, A mi utcánk, Állatok a ház körül, Én és a családom, Családi történetek, mesék személyes témáit bejárva térhetünk át a tágabb környezet ábrázolására, a klasszikus mesék illusztrációira. A gyermekek körülményeinek ismerete nagyon fontos a témaajánlások szempontjából, mert az, amihez az egyén érzelmileg kötődik, és ami igazodik az ábrázolási szinthez, biztosítja a fejlesztést és a sikerélményt is. Így elérhetjük, hogy az alkotásban sikeresek legyenek, hogy finommotorikájuk fejlődjön, önkifejezésük gazdagodjon, kommunikációjuk finomodjon, megfigyelési képességeik, logikai képességeik fejlődjenek stb. Mert a rajz olyan képességfejlesztő eszköz, amely minden területre kihat.

Erre szeretnénk munkánkkal ráirányítani a pedagógusok figyelmét.

L. Ritók Nóra intézményvezető

Igazgyöngy Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

Gyermek és élményközpontú vizuális nevelési program

4100 Berettyóújfalu, József Attila utca 11.

Telefon: (06 54) 400 131

postmaster@igazgyongy.axelero.net

www.igazgyongy-alapitvany.hu

Megvalósult programok

---

1. nap – január 19. hétfő

10:00

01. Rauh Edit, Szelényi Zsuzsanna Nyitó Előadás

11:00

01. Matthew Liddle, Bányai Sándor

Tanítani a taníthatatlant? Bevezető workshop az élménypedagógiai sávhoz

02 Bodor Tamás, Debreczy Márta

A hazai gyermek- és ifjúsági munka szakmafejlesztési irányjai

03. Nagy Anita, Balog Edina Anna, Kerényi Mária, Varga Gabi, Tóth László

Vigyázat, nem harap!!!

– saját élményre épülő oktatás és alternatív kamaszfoglalkoztatás

04. Dr. Katonáné dr. Pehr Erika, Korintus Mihályné dr.

A korai gyermekkor avagy szakmafejlesztések a gyermekek napközbeni ellátása terén a UNICEF Jelentés kapcsán

05. Hoffmann Kriszta, Kovács László

Fiatalok Kulturális Szövetsége (FIX) Ifjúsági Egyesület: Környező világ – Múlt öröksége

06. Csányi János, Mátyás Attila, Szalavári Andrea

homoludens.hu: oktatás+játék = A kötelező is lehet szórakoztató!

07. Otthon Segítünk Alapítvány, Lukács Anikó, Lehőcz Mónika

Szülőktől szülőkhöz – a megélt élményeken alapuló önkéntesség hatékonysága

08 Galambos Rita, Hámori Zoltán, Takács Viktória

Közöd? Mire és kinek jó a fiatalkori önkéntes-tapasztalat?

09. Vályi Réka, Bass László

Az Országos Autizmuskutatás projekt bemutatása –

Amit tudunk, amit nem... az értelmi fogyatékos gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

11. Simonyi Gyula, Baráth Norbert:

Családtervezéskompetencia-nevelés: már kora kamaszkortól a fiatalok életsikerének egyik kulcstényezője

12 Kovács Nikoletta

„Egy játék százat csinál!” játékkitalálás, játéklétrehozás, játékkalkotás avagy a játék körülményeinek és feltételeinek változtatása

13. IRM – Országos Bűnmegelőzési Bizottság

Sikeres bűnmegelőzési programok, amelyek óriáslépéseket tettek, de nem kaptak megérdemelt figyelmet.

14. Jávori Ildikó, Reményi Tamás

Amikor a farkast hozzák hírbe – Hiperaktívak napi 25 órája

15. Kőműves Ágnes

Családi csoportkonferencia

16. Papp Krisztina, Mércse István

Ki segíthet még a segítőnek?

17. L Ritók Nóra

Hátránykompenzáció a vizuális nevelés segítségével – Hogyan segítsük a kifejezőrendszer felépítését annál, akinél ez nagyon hiányos?

14:00

01. Peer Krisztina, Hegedűs Ibolya

Élménypedagógiai csoport pszichiátriai betegeknek

02. Kane Lamine, Seghatoleslani Milán, dr. Majár János

A fiatalok és MEP – A Kertvárosi Ifjúsági Önkormányzat felkészítő képzése mint mintaprojekt bemutatása

03. Balogh Anikó, Taller Marietta, Vass Andrea

Gyermekönkormányzatiság 12 éve Alsómocsoládon, gyermekönkormányzatok a Dél-dunántúli régióban és ezek kapcsolódása az országos hálózathoz

05. Kalmár Judit, Orosz Andrea

Az információ jelentősége az értelmi és halmozottan fogyatékos, valamint az autista embereket nevelő családok és az őket segítő emberek számára; A Fecske program tapasztalatai a fogyatékos gyerekek családjainak segítségével 2/1

06. Juhász Zsuzsanna, Géczy Zoltán, Skaliczky Dávid

Kalandpedagógia és a középiskolások szociális kompetenciáinak fejlesztése

07. Huszár György, Golovanova Bea, Sársfalvi Judit

Tapogató-Zoo; Álomélj az állatkertben; A Fővárosi Állat- és Növénykert pedagógiai szolgáltató szerepe

08. Németh Csaba

Kard és koszorú – jelképek és önazonosság

09. Kiss Ágnes, Malatinszky Ákos, Varga János

Az ezerarcú táborozás három arca 2/1

10. Gazinesé Oláh Anita, Király Henrietta, Szitáné Mócsány Zsuzsanna

Gyerekesély program Szécsényben

11. Novák Julianna

Szülősulni – Hogyan mondjam el neked?

12. Bányai Sándor, Kovács Nikoletta

„Fegyvertelen Játzórtárs” – Játékkal az erőszak megelőzésért a paneliskolától az elitgimnáziumig. Agresszió-megelőző program iskolai közösségek számára, a tanulók, a pedagógusok, az intézmény és a szülői kör együttműködésével. Tervek és tapasztalatok.

13. IRM – TÁMOP 5.6. Projektiroda

Az erkölcsi veszélyzónába került gyermekek hatékony megsegítése – Működünk együtt az IRM TÁMOP 5.6.2 bűnmegelőzési kiemelt projekt kidolgozásában.

14. Juhász Péter, Bacsoni-Oláh Dóra

Miben segíthet egy alapítvány a rászoruló családoknak...

15. Jaksi Tímea, Szilágyi Ferenc

1. Ötlet-Lehetőség-Eredmény

16. GYITOSZ: Farkas Imre, dr. Payrich Mária

Gyermekválság a válságban! – Csoportos gyermeköngyilkosság kérdése.

17. L. Ritók Nóra

Alkotni jó! – A biztos sikerélmény megszerzésének trükkjei a vizuális nevelésben.

16:00

- 01. Léb Zsuzsa, dr. Györgyi Erzsébet, Zorkóczy Éva, Gattyán Ágnes, Csézli Lukács**
Örökségünk, a játék
- 02. Monostori Éva**
Mi Mag-unk! – Gyermek- és ifjúsági ház létrehozása és működtetése civil közösségek összefogásában.
- 03. Csóka Eszter, Székely Andrea, Csorba Judit**
Kabóca Bábszínház, Veszprém Kabóca Házikó – egy hely kicsikre hangolva!
Napra nap – bábszínházi előadás 0-3 éves korig
- 04. Pataki Éva, Iring Zoltán**
Kikényszerített segítség – segítői munka kötelezett kliensekkel
- 05. Orosz Andrea, dr. Gazsi Adrienn**
A Fecske program tapasztalatai a fogyatékos gyerekek családjainak segítségével;
Ne Hagyd Magad! antidiszkriminációs jelzőrendszer bemutatása 2/2
- 06. Tóth Barna, Kroóné Környei Szilvia**
Készség-, képességfejlesztés és beilleszkedési konfliktusok kezelése a mozgás segítségével – Challengeland Kalandpálya
- 07. Krsztovicsné Nagy Irén**
Állatos játékok kicsiknek és nagyoknak
- 08. Simonyi Gyula, Zsoldos Erzsébet**
Mire éretté válik a fiatal, már elrontotta az életét? – Öko-történelem performance:
hogyan kerültünk a jelen globális válságba – és a kiút, az időcsapdák elkerülése
- 09. Malatinszky Ákos, Kiss Ágnes, Varga János**
Az ezerarcú táborozás három arca 2/2
- 10. Berki Judit**
Mi lesz belőled, gyerek, hogyan segítsünk Neked?
- 12. Pölös Annamária, Makai Kata**
Nem pázsitot nevelünk, hanem gyerekeket – Tanítási órán használható játékok,
játékos tanítási órák, tanító játékok, játék az oktatásban
- 13. Szabó András, Magócsi Tímea, Gyenge Lóránd**
Aki magukban hordozzák a mentséget... – Beszélgetés azokról a fiatalokról, akik
szinte naponta ütköznek a környezetükkel
- 14. Dr. Budai Ágnes, Vidák Annamária**
Cigány, vagy csak annak látszik?
- 15. Gruber Andrea**
Mit csinálunk mi a „rossz” gyerekekkel a Pressley Ridge-nél? –
Egy hatékony rendszer a magatartás kezelésére és fejlesztésére nehezen
kezelhető gyerekeknél. Elmélet és tapasztalatok.
- 16. Ligeti György**
Iskolai agresszió és szervezeti kultúra
- 17. Grosch Nándor**
Filmkészítő szakkör gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyerekeknek
- 18. Szabó Gábor**
Szenvedélyeink Kertje – interaktív kiállítás és work-shop –
a művészetről és a prevencióról...

---

2. nap – január 20.kedd

9:00

01. Borsa Kata, Pál Kálmán

Vándor Vurstli játékok, a régi vásári mutatványos hagyományok újjáéledése rendezvényeken, fesztiválokon

02. Földi László, Letenyei Márta, Bencze Hajni, Ruska Mónika

Mobilitás – ifjúsági szakmafejlesztés, képzés és a Fiatalok Lendületben Program (EU)

03. Pappné dr. Kiss Irén, Nánainé Kozári Erika

Subvenio – Segítségére sietek

04. Agnes Szanto-Feder

Kompetencia-viták a nagyvilágban

05. Fodor Éva, Valik Sándor

Roma gyerekek integrációja az iskolai szociális munka eszközeivel

06. Matthew Liddle

Tengeralattjáró – vagyis az élménypedagógia története

07. Beke Pál

Ifjúsági házak egyesületi kézben

08. Nagy Zsóka

Egyszülős krízisek kezelése

09. Pásztor Viktor Istvánné, Habalin Csilla, Balogh István, Balogh Istvánné, Hírszó Renáta

Erdei iskola kicsit máshogy

10. Szomor Éva

Pályázat a Biztos Kezdet Programokra

11. Lovas Zsuzsa, dr. Jánoskúti Gyöngyvér

Kortársmediátorok képzésének tapasztalatai

12. Bányai Sándor, Kovács Nikoletta

Románok, romák, zsidók, magyarok, vietnámiak, kínaiak... – Multikulturális tartalmak és interkulturális nevelés megjelenése az iskolai kultúrában és környezetben

**13. Dr. Perger Orsolya, dr. Török Nóra, dr. Szabó András
(Veszprém Megyei Igazságügyi Hivatal)**

„Börtönben az apukám!” – Az Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő, Jogi Segítségnyújtó és Pártfogó Felügyelői Szolgálatának tevékenységét bemutató interaktív esetelemzés

14. Varga M. Bea, Botár Béla, Révész Magda, Szebényi Csilla

Érdekek, karrierutak és ellenjátszmák lehetőségei a magántanulóvá válásban

15. Kulcsár György, Hermanovszki Szilvia

Erőszak az iskolában – (Ki)útkereső program a magatartási problémák kezelésére

16. Fehér Beáta

Egyedül nem megy – avagy jó gyakorlatok a drogproblémák kezelésében

---

11:00

01. Nagy Ádám dr., Földi László

Módszertani (ún. kapcsos) könyv az ifjúsági szakmához

02. Diákközéletért Alapítvány, Debreczy Márta

Gyermekjogi Cselekvési Terv 2010-2011

03. Miklósi Balázs, Szendrey István, Horváthné Kovács Éva, Oláh Bódi Éva

Élménypedagógiai foglalkozások fővárosi gyermekotthonokban

04. Dr. Kenderfi Miklós

Hátrányos helyzetű fiatalok pályorientációjának új kihívásai

05. Jasku Henrietta, Jámbor Csilla

Konfliktuskezelés csoportos módszerekkel roma gyerekek körében

06. Bálint Simon, Szabó Gábor

Kalandterápiás tapasztalatok – mit kínál a magyar ugar?

07. Szabó István

Ifiház-működtetés civilként Hajdúnánáson

08. Pápa Ágnes

Közösségépítés környezetvédelmi programok segítségével

09. Fülöp Dániel, Takács Péter

Ütközet – Küzdelem magammal, másokkal és az anyaggal, avagy az interaktív tábla használata az egészségnevelés területén.

10. Brunda Gusztáv, Kun Zsuzsa, Kalmár Ildikó

Kerekasztal-beszélgetés a gyerekesély program országos kiterjesztésének szakmai-módszertani megalapozásáról

11. dr. Kovács Orsolya Ágota, dr. Gyórfi y Zsuzsanna, dr. Rajzinger Ágnes, dr. Retkes Zita

Ki védi a gyermekek alapvető jogait? –
Az ombudsman mint gyermekjogi különbiztos

12. Veressné Kovács Éva

Kisgyerekkori fejlesztés – A részképességek célzott fejlesztése a játék eszközeivel, játékos formában óvodás- és kisiskoláskorban

13. Bak Zoltánné, dr. Kertész Zsuzsanna, dr. Schirger György (Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazságügyi Hivatal)

„Egy autófeltörés következményei” – Az Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő, Jogi Segítségnyújtó és Pártfogó Felügyelői Szolgálatának tevékenységét bemutató interaktív esetelemzés

14. Szikulai István, Áncsán Aranka, dr. Dorsics Orsolya, Figula Mariann, dr. Mátay Katalin, Tóth Ferencné

Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben – (2007. évi) nyertes projektek bemutatása

15. B. Aczél Anna

A fiatalok agressziója

16. Boglacsik Tímea

Audio-vizuális drogprevenációs foglalkozás

14:00

01. Gaál Györgyi, Farkas Márta, Gaál Zoltán

A rehabilitációs állapotokkal végzett kezelések lehetőségei a fejlesztések folyamataiban

02. Szebenyi Marianna, Kiss Andrea, Simon Imre

Az agressziómentes világot! – Fiatalok és gyerekek emberi jogi nevelése nem-formális módszerekkel a Kompass és Compasito kézikönyvek alapján 2/1

03. Kormos Piroska, Csalagovits Zóra, Magyar Gergő, Schmidt Richárd, Szabó Gábor

BIIRSZ – Ifjúsági irodások Budapesten

04. Dr. Bíró Endre, dr. Kovács Ervin, Bíró Kata

Agresszió az iskolában – és a jog? 2/1

05. Veressné Kovács Éva

Hátrány kompenzáció és konfliktuskezelés drámapedagógiai módszerekkel

06. Kovács Nikoletta

Élménypedagógiai foglalkozások megvalósítási lehetőségei általános iskolai keretek között

07. Beke Márton, Ditzendy Károly Arisztid, D. Frank Mariann, dr. Kiss Lilla (HROD Közösségi Társadalomfejlesztési Központ)

Közösség- érték-háló

08. Földesi Dóra

(Környezet)tudatos vásárlás – A vásárló lehetőségei és felelőssége

09. Dr. Húvös Éva, Ács Éva, Weiler Katalin

Ha az embernek van türelme... – Párbeszéd egy készülő filmről

10. Kokas Éva

Változó körülmények, új lehetőségek! – A győri Gyermek Ház 2009-ben!

11. Nagy Zsóka

Családi mediáció a gyermekek érdekében

12. Besnyei Szabolcs

Gyerektáboroztatás – Tapasztalatok és gyakorlati ötletek 6000 gyerek, 15 év és 40 tábor-távlatából

13. Kothencz János

ÁGOTA országos kutatás a családból kiemelt gyermekek és fiatalok körében, egy kísérleti pedagógiai program szolgálatában

14. Mózes Ernőné, dr. Gyurkó Szilvia, Révész Magda, dr. Kassai Tamás, Oláh László, Sonkoly Zsuzsanna, Bíró Dániel, Kopf Katalin

Sebek – Gyermekbántalmazás témaköre

15. Sarmiento Patricia

Életvezetési program hátrányos helyzetű gyerekekkel Lisszabon egy külvárosában.

16. Miklósi Balázs

Droprevenciós kortárssegítő tréning gyermekotthonos fiataloknak

---

16:00

01. Vass Nikolett, Nagy Gábor

A Bátorság próbája

02. Szebenyi Marianna, Kiss Andrea, Simon Imre

Az agressziómentes világról! – Fialok és gyerekek emberi jogi nevelése nem-formális módszerekkel a Kompas és Composito kézikönyvek alapján 2/2

03. Pappné dr. Kiss Irén, Bálint Levente

Lions Quest Egyszer mi is felnövünk – életvezetési és drogmegelőző program

04. Dr. Bíró Endre, dr. Kovács Ervin

Agresszió az iskolában-és a jog? 2/2

05. Rózsa Mónika, dr. Rigler Ilona, Peer Krisztina

Engem az idegesít a legjobban... – Magatartászavarok az osztályteremben - kutatási adatok és azok implikációi

06. Bányai Sándor, Kőműves Zsuzsa

Élménypedagógia alkalmazási lehetőségei a felsőoktatásban, a szakképzésben és a felnőttképzésben

07. Z. Mezei Erzsébet, Hetényi Piroska

Kreatív ifjúságért

08. Földesi Dóra

Miért kell az, amire nincs szükségem? Mit okoz a túlfogyasztás?

09. Vincze Németh Éva, Vincze Tamás, Habán Zsuzsa

Nézz körül – rendhagyó jelnyelvi óra

10. Schmidt Emese, Orbán Zoltán

Madárbarát kert – Fővárosi természetbúvár foglalkozások

11. Czippán Katalin, dr. Fülöp Sándor

Környezeti nevelés és a jövő nemzedékek jogai – A jövő nemzedékek országgyűlési biztosa szerepe, lehetőségei, tervei a környezeti tudatosság erősítése terén

12. Hazenauer Kinga, Kalocsai Dóra, Kovács Nikoletta, Lőke Józsefné, Oroszné Pataki Flóra

Pályaorientációs játékok és gyakorlatok XVIII. kerületi hátrányos helyzetű gyerekek körében – a XVIII. kerületi Közmunka Egyesület és a Norvég Civil Támogatási Alap pályázat tapasztalatai

13. Szollár Zsuzsanna, dr. Dános Valér

A gyermekvédelmi jelzőrendszer helye és szerepe a fiatalkori bűnözés megelőzésében. – Út a jelzőrendszer tagjai közötti együttműködés hatékonyabb végzéséhez.

14. Rajkort Ildikó, Balogh Beáta, Horváth Vera, Mihály Blanka, Szarvák Mónika, Varga-Hegyí Eszter

Mi a jobb a gyermeknek? – Tényleg jobb a gyermeknek? – kerekasztal-beszélgetés az átmeneti gondozásba került gyermekek helyzetéről

15. Botár Béla

Humanisztikus szemlélet az iskolában

16. Kortárs Segítő Műhely Alapítvány, Zelenák József

Fialok a fiatalokért!

---

3. nap – január 21. szerda

9:00

01. Kormos Piroska

EVS – European Voluntary Service – Együtt Vagyunk Sikeresek

02. SZMI Ifj úságkutatási Főosztály, Bauer Béla, Domokos Vera, Molnár Zsuzsa, Pillók Péter, Szabó Ákos

Magyar Fiatalok 2008

03. Horváth Tibor

Hétmérföldes csizmában

04. László Zsuzsa

Persona Doll – gyermek-előítélet és -konfliktuskezelő módszer

05. Páll Viktória

Az innovatív módszerek a gyakorlatban, a 21. század pedagógiai elvárásai

06. Sövényházy Edit, Kispéter Andrea

Élménypedagógia a bűnmegelőzésben, hosszú távú iskolai projektek tanulságai

07. Demeter Irén

Túrázás a Biblia történetei között

08. Dombi Krisztián, Kézdi Beáta, Újszászi Györgyi, Jagodics Edit

A hazai globális nevelés legjobb gyakorlataiból – Az Anthropolis, MÖSZ, Véd-egylet és ZöFi szervezetek beszámolóí iskolai szemléletformáló tevékenységükről

09. Dr. Simó Judit, Kovács Zsuzsanna, Őszi Tamásné, Mahlerné Köfner Anikó, Schenk Lászlóné

Mama, ez itt ember vagy állat? – Autizmussal élő és más speciális szükségletű személyek kommunikációja

10. Krémer András

Alternatív vitarendezés az oktatásügyben

12. Kiss Anett, Szabó Zsuzsanna, Pánczél György, Hankó Franciska

Önkéntes animátorok hosszú távú képzése, záró projektjeinek bemutatása és a képzés hatása

13. Dátán Attila

Szülők Iskolája

14. Mórucz Lajosné

A válságterheseket segítő Gólyahír Egyesület munkája

15. Pregunné Puskás Gyöngyi, Páll Melinda (Ne Bánts Világ! Alapítvány), dr. Szilágyi Vilmos

Iskolai szerepvállalás a szexuális visszaélések és az iskolai agresszió elleni küzdelemben

16. Németh Ágnes, Örkényi Ágota, Kökönyei Gyöngyi, Várnai Dóra (HBSC kutatócsoport – OGYEI)

Serdülőkorú fiatalok egészsége és életmódja – a HBSC kutatás legfrissebb adatai

---

11:00

01. Tóth Julianna

Reflexió, de hogyan?

02. Wootsch Péter

Sokszínűség a cselekvésben – szakmai elvárások a települési ifjúsági munkában.
Felismerések, tapasztalatok, javaslatok

03. Kárpáti Árpád, Scholtz Péter

Tett-Hely – komplex szolgáltató hálózat

04. Mátóné Szabó Csilla

Kikapcsolódás vagy feszültségoldás? – Devianciák és ifjúsági szubkultúrák napjainkban;

Csatári Emese, Groska Éva

Az Észak-alföldi Regionális Érdekvédelmi Fórum fejlesztése – Az észak-alföldi ifjúsági szervezetek hálózati térképe egy szociológiai kutatás alapján

05. Horváth Katalin

Az erószak játszótere – kvalitatív kutatás egy komplex színházi nevelési program kapcsán;

Útközben – beszámoló a Káva KM budapesti DrámaDrom programjáról

06. Sőregi Viktória, Lohász Cecília

Több mint játék – Szabadtéri játékok feldolgozása, kiértékelése gyerekekkel – bárki elkezdheti!

07. Kulcsár Mihályné

A táplálkozás és az iskolai teljesítmény

08. Mérő Ágnes, Gulyás Sándorné

Túrni és tanulni – gyerekekkel a talaj nyomában

09. Szemenyei Mariann, Szűcs Józsefné

Integrációs pedagógiai program (IPR) jogi és pedagógiai háttere

10. Barth Anna

Én élmény, Énkép, Énerő – A gyermek az örömtől fejlődik. És a pedagógus?

12. Kiss Tamás

A nem-szakrendszer csak ürügy – Korszerű, hatékony pedagógiai módszerek a mindennapokban, a nem szakrendszerű oktatás gyakorlata, készség és képességfejlesztés a bevezető, kezdő és alapozó szakaszokban

13. Regős Judit

Beszélgünk róla – vita, veszekedés a gyerekek előtt

14. Báló Ottília, Rádiné Festő-Hegedűs Terézia, Vargáné Pozderka Terézia, Katonáné Újszászi Katalin

Minőség és mennyiség kérdései –

vér szerinti kapcsolattartás a nevelőszülői ellátásban

15. Jankó Judit, Gergál Tímea, Balatoni Anita, Takács Eszter

Magyarországi Iskolai Szociális Munkások és Egyesületük bemutatkozása 2/1

16. Lelovics Zsuzsanna, Herczeg Anna, Tóttösi Adrienn, Dobák Zita

A gyermekek táplálkozása – kinek a felelőssége? – Prevenció az asztalnál

---

13:00

01. Farkas Gábor, Diósi Pál, Székely Levente, Szávai Ilona

Miniatúrák...

02. Csatári Emese, Márkus Gyula

Pocoló, a mobil közösségi tér – Fesztivál a sártól a műfűig

03. Nagy Szidónia

Ifjúsági érdekképviselő jó példái – Pécs – Berlin

04. Tolácziné Varga Zsuzsanna, Szoboszlai Katalin, Varga István

Doktori kutatások a gyermekvédelemben

06. Dr. Vásárhelyi Tamás, Elekes Éva

A múzeum: elefántcsonttorony vagy a közoktatás szolgálólánya? Van középút?
Természettudatos magatartásra nevelés

07. Switzer Furugh

Meséd (Mesélő Édesanyák) – Lapozzunk együtt!

08. Orgoványi Anikó

Természeti nevelés: tudomány és művészet, ráció és emóció, szelíd megismerési
módszerek.

10. Ferge Sándor

A szociális szövetkezet a halmozottan hátrányos helyzetű munkavállalók
foglalkoztatásában

13. Switzer Raymond

Hogyan befolyásolja a szülők egymással való kapcsolata a gyerekeik viselkedését
és fejlődését?

14. Farkas Éva, Papp Edina, Tóth Tamás, Pálmai Éva

Miből lesz a cserebogár? Kamaszparlament és Ifjúsági Innovációs Központ a Bükk
Hegyháton

15. Jankó Judit, Nagyné Láng Judit, Sajtos József, Sárkány Gyuláné, Tóth Réka

A Magyarországi Iskolai Szociális Munkások és Egyesületük bemutatkozása 2/2

A MindenGyerek Konferencia résztvevőinek névsora

A MindenGyerek résztvevőiről – hagyományainkat követve – szakmai névsort teszünk közzé. A regiszter célja a szakmai kapcsolatok építésének elősegítése, az adatok más célra való felhasználása tiltott adatkezelés.

Ács Rozália

Százhalombatta
golyahir@freemail.hu
(06 30) 251 7120

Adamkó Magdolna

Szabadegyháza
adamkom@freemail.hu
(06 20) 497 9210

Adorján Tamás

Bátonyterenye
adtam@freemail.hu
(06 20) 429 8223

Ágoston Andrea

Budapest
agostonandrea@freemail.hu
(06 20) 534 3486

Alena Kirszkova

Budapest
slamienk@gmail.com
(06 30) 433 0515

Almási László

Nagykálló
almaka2@freemail.hu
(06 20) 512 2407

Ambró Ágnes

Budakeszi
ambro@arcanum.com
(06 20) 380 0849

Ambrus Zsuzsanna

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 9479

Antal Viktória

Cegléd
aloisius22@citromail.hu
(06 53) 505 137

Antóni Lászlóné

Budapest
vorosmartybolcsode@euint.hu
(06 1) 283 1225

Árkovics Henrietta

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 1162

Árvainé Komornik Katalin

Budapest
kati.komornik@gmail.com
(06 30) 695 5496

Asztalos Gábor

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 1162

Bácskai Krisztina

Kecel
kbacsikai@freemail.hu
(06 20) 662 9415

Bacsoni- Oláh Dóra

Győr
dorien23@gmail.com
(06 70) 364 2870

Bagyinszki Péter

Győr
gyorcsss@gmail.com
(06 96) 517 737

Bajcsai Boglárka

Karancsberény
b.boglarka@vipmail.hu
(06 20) 394 8006

Bajgár Krisztina

Érd
hellsz@index.hu
(06 70) 382 6486

Bajka Zsuzsa

Budapest
bajka.zsuzsa@t-online.hu
(06 30) 905 7786

Bajzik Dorottya

Solymár
solymar-ezustkor@invitel.hu
(06 26) 361 930

Bakó Zsuzsa Enikő

Vice, Románia
bazsuko@freemail.hu
(00 40 74) 227 0083

Bakos Eleonóra

Solymár
norabakos@freemail.hu
(06 26) 361 930

Bálint Levente

Győr
balintml@freemail.hu
(06 70) 453 4013

Balla Kornél Péter

Nyíregyháza
ballakp@vipmail.hu
(06 70) 361 4857

Balog Tibor

Budapest
alpok55@t-online.hu
(06 20) 299 1447

Balogh Anikó

Alsómocsolád
balogh.aniko@telehaz.hu
(06 30) 411 5394

Balogh Barbara

Budapest
kozpont@gyejosz.axelero.net
(06 1) 294 5680

Balogh Beáta

Miskolc
bbpszicho@gmail.com
(06 30) 326 7421

Balogh Eszter

Vaszar
besztyke@citromail.hu
(06 30) 590 6118

Bánkiné Peredi Andrea

Budapest
abperedi@freemail.hu
(06 30) 377 8343

Barabássy Orsolya

Budapest
barabassy.orsolya@lumu.hu
(06 1) 555 3433

Barad Katalin

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 391 9278

Báránkóné Gonda Gabriella

Szécsény
ggabi@gyerekszegenyseg.hu
(06 30) 350 4849

Baranyi Viktor

Szécsény
miktor@citromail.hu
(06 36) 059 919

Barta Andrea

Érd
andi-kee@freemail.hu
(06 23) 390 002

Bartha Cili

Budapest
cilka@t-online.hu
(06 20) 569 0934

Bázsa-Mosó László

Budapest
PATrykvdv@yahoo.com
(06 70) 984 1886

Becsaj Barbara

Budapest
barbara.becsaj@gmail.com
(06 20) 205 4760

Bedő Lajosné

Debrecen
gyavo@freemail.hu
(06 52) 414 630

Bene Gellért

Budapest
bene.gellert@szmm.gov.hu
(06 1) 428 9747

Benke Nóra

Budapest
idagazd@t-online.hu
(06 1) 405 5766

Beöthy Kriszta

Budapest
beothy.kriszta@freemail.hu
(06 30) 253 4905

Bérces Attiláné

Budapest
martirokbolcsode@euint.hu
(06 1) 285 4561

Bereczki Gyöngyvér

Kolozsvár
gyongyver01@yahoo.com
(+40 74) 525 2659

Berkes Lászlóné

Budapest
cseperedo@greemail.hu
(06 30) 280 4871

Berki Judit

Bátonyterenye
berkijudit@globonet.hu
(06 30) 466 1593

Bíró Erzsébet

Fót
gyjsz@invitel.hu
(06 27) 360 417

Bodányi Violetta

Komárom
gyermekjolet.komarom@gmail.com
(06 30) 556 0908

Bognár Judit

Szentendre
bognarj@freemail.hu
(06 30) 422 5405

Bogschütz Zoltán

Budapest
BogschutzZ@pjsz.gov.hu
(06 70) 284 0027,
(06 1) 460 4706

Bójás Andrea Csilla

Orosháza
bojasandrea@freemail.hu
(06 20) 573 4650

Bombolya Gyula

bomolyagy@pjsz.gov.hu
(06 30) 375 0396

Bor Imréné

Rácalmás
boril@invitel.hu
(06 20) 473 4315

Borbély Anikó

Budapest
decsiandrea@oveges.hu
(06 30) 325 0873

Borbély Tamás

Rábakecöl
tamasborbely@mail.kabelnet.hu
(06 30) 661 0777

Boros Lídia Vanda

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 391 9278

Borosán Eszter

Zalaegerszeg
borezsti@gmail.com
(06 70) 218 8450

Boross Balázs

Győr
b.balazs1980@freemail.hu
(06 20) 396 9887

Borsos László

Szombathely
borsos.laszlo@vasvili.hu
(06 94) 324 516

Botka Zoltánné

Budapest
katicabolcsode@freemail.hu
(06 1) 333 0381

Braun József

Budapest
mhliceum@mail.tvnet.hu
(06 20) 956 5628

Budai István

Budapest
ibudai@t-online.hu
(06 20) 326 6227

Burai István

Szolnok
burai75@invitel.hu
(06 70) 215 6673

Burai Márta

Nagyoroszi
buraimarti@gmail.com
(06 70) 292 0685

Burján Judit

Budapest
burjan.judit@t-online.hu
(06 20) 957 5652

Busák Erzsébet

Göd
szocgondgod@vnet.hu
(06 27) 532 166

Csákvári Judit

Pápa
zsegi8@gmail.com
(06 20) 528 8955

Csalagovits Zóra

Budapest
zoracs@gmail.com
(06 30) 555 6311

Csaplár Péterné

Dunavecse
csaplarteri@gmail.com
(06 70) 543 6869

Csapó Mónika

Subotica, Szerbia
monicacsapo@yahoo.com
(+38 1) 642 254 606

Csatlósné Kállai Ágota

Budapest
agokallai@freemail.hu
(06 20) 579 1447

Cseke Rita

Dunasziget
cserian@gmail.com
(06 20) 982 2099

Cseriné Gál Katalin

Martfű
vob@martfu.hu
(06 56) 450 152

Csézli Lukács

Budapest
csezlifalovika@freemail.hu
(06 1) 257 7773

Csicsa Ferencné

Budapest
adybolcsode@euint.hu
(06 1) 284 1573

Csillag Attila

Győr
csillag.attila@vipmail.hu
(06 20) 530 9954

Csőrsz Katalin

Prügy
katus@estmail.hu
(06 20) 828 1552

Czeglédi Józsefné

Budapest
fecskefeszek@upcmail.hu
(06 1) 431 9833

Czeinerné Takács Tünde

Sárbogárd
tude1961@freemail.hu
(06 70) 932 2277

Czinkota Szilvia

Debrecen
czszilvi@gmail.com
(06 30) 862 8044

Czirják Klára

Érsemjén (Simian)
czirjakak_semjen@yahoo.com
(00 40 74) 823 8387

Czudar Péter

Székesfehérvár
reink@freemail.hu
(06 30) 982 6025

Dandé István

Pécs
dande.istvan@gmail.com
(06 30) 871 2339

Dánél Erika

Miercurea Ciuc
kunigunda13@yahoo.com
(00 40 72) 699 1947

Danics Judit

Szentendre
daju@freemail.hu
(06 20) 538 7258

Darvasné Décsi Andrea

Budapest
decsiandrea@oveges.hu
(06 30) 325 0873

Deli Kálmánné

Göd
szocgondgod@vnet.hu
(06 27) 532 166

Demeter Imola-Zsuzsanna

Marosvásárhely
imolademeter@yahoo.com
(02 65) 311 459

Dienes Rita Anikó

Cegléd
r.dienes@freemail.hu
(06 53) 505 137

Diószegi Anita

Budapest
vorosmartybolcsode@euint.hu
(06 1) 283 1225

Dobák Zita

Dombóvár
dobakzita@gmail.com
(06 30) 912 1355

Dobos Ida

Gödöllő
nebantsvilag@freemail.hu
(06 30) 318 9273

Dobrosiné Ladjánszki Tímea

Veresegyház
dobrositimi@gmail.com
(06 30) 265 4811

Domonkos Franciska

Biatorbágy
gyerekjolet.biatorbagy@t-online.hu
(06 23) 311 893

Dr. Bózsik Béláné

Dr. Schleier Márta
Budapest
smbozsik@gmail.com
(06 30) 977 4150

Dr. Balogh Gábor

Budapest
balogh.gabor@t-online.hu
(06 1) 357 1199

Dr. Budai Ágnes

Budapest
budai.agnes@feszekela-lapitvany.t-online.hu
(06 30) 685 8488

Dr. Czibula Judit

Budaörs
gyamhivatal@budaors.hu
(06 23) 447 970

Dr. Daczkó Natalja

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 391 9282

Dr. Dán Gellértné

Dunaharaszti
gyermekjolet@pr.hu
(06 24) 531 341

Dr. Daróczi Csilla

Budapest
gyjolet@hawk.hu
(06 1) 424 7494

Dr. Gyórfy Zsuzsanna

Budapest
gyorffy@obh.hu
(06 1) 475 7215

Dr. Jungbert Zsófia

Budapest
jungbert.zsofia@gmail.com
(06 30) 627 3018

Dr. Lipka Erika

Budaörs
lipka.erika@budaors.hu
(06 23) 447 795

Dr. Majoros Mária

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 394 3964

Dr. Németh Ágnes

Budapest
nagi@ogyei.hu
(06 30) 445 9233

Dr. Németh Gábor

Budapest
nemethg@obh.hu
(06 20) 381 2817

Dr. Pékó Ildikó

Budaörs
gyamhivatal@budaors.hu
(06 23) 447 970

Dr. Rajzinger Ágnes

Budapest
rajzinger@obh.hu
(06 1) 475 7177

Dr. Szabó-Tasi Katalin

Budapest
tasi@obh.hu
(06 1) 475 7148

Dr. Szilágyi Vilmos

Budapest
szilmos@t-online.hu
(06 1) 388 9600

Dr. Tóth Krisztina

Budapest
tothk@obh.hu
(06 1) 475 7151

Dr. Valkóné Tyukodi Mónika

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 1162

Dr. Zeller Judit

Budapest
zeller@obh.hu
(06 1) 475 7290

Dr. Simon Mihály

Balassagyarmat
dr.simon.mihaly@gmail.com
(06 30) 696 4294

Dr. Sziklay Júlia

Budapest
sziklay@obh.hu
(06 1) 475 7281

Dubovszky Katalin

Budapest
duby@freemail.hu
(06 30) 418 2612

Ducsainé Kazup Zsuzsanna

Gomba
ducsaizsuzsa@freemail.hu
(06 70) 530 3756

Ducsainé Lukács Judit

Péteri
lukucs@citromail.hu
(06 70) 518 5147

Egri Judit

Budapest
egrijudit@18korul.hu
(06 20) 360 2316

Egry Márta

Budapest
egry.marta@t-online.hu
(06 20) 535 9540

Egyed Ferencné

Százhalombatta
golyahir@freemail.hu
(06 30) 251 7100

Elbert Tamásné Zsuzsa

Biatorbágy
zsidazsidu@freemail.hu
(06 20) 351 8034

Emesz Ágnes

Budapest
emeszagi@freemail.hu
(06 70) 379 4417

Énekesné Rózsás Melinda

Veszprém
enekesne@freemail.hu
(06 88) 402 530

Erdei Tibor

Budapest
erdeitibor.et@gmail.com
(06 20) 584 7347

Erdélyi Gáborné

Hatvan
bodjudka@freemail.hu
(06 30) 490 3046

Erdélyi Katalin

Budapest
erkati@citromail.hu
(06 1) 342 6999

Esztergályos Melinda

Komárno
zoldbabsajt@citromail.hu
(06 70) 405 1229

Fábián Odette

Salgótarján
ofabian@freemail.hu
(06 20) 467 1901

Fajkuszt Ágnes

Budapest
fajkuszt@vipmail.hu
(06 1) 410 0001

Fáklya Ágnes

Budapest
fakeszt@freemail.hu
(06 30) 459 9554

Faragó Lajosné

Érd
kelmar7@freemail.hu
(06 30) 822 2028

Farkas Imre

Győr
elnok@gyitosz.hu
(06 30) 300 3344

Farkas Krisztina

Budapest
krisztufarkas@gmail.com
(06 70) 984 1928

Farkas Rita

Budapest
farkas.rita@lumu.hu
(06 1) 555 3478

Farkas Rózsa

Nyíregyháza
ba-ba@freemail.hu
(06 20) 360 2043

Farkas Zsuzsanna

Budapest
gyjolet@hawk.hu
(06 1) 424 7492

Farkasné Vasvári Ida

Budapest
adybolcsode@euint.hu
(06 1) 284 1573

Fazekas Antónia

Győr
fazekas.tono@gmail.com
(06 96) 518 032

Fehér Krisztina

Budapest
krisztafeher@yahoo.com
(06 30) 419 4063

Fehér Zsombor

Eger
feher.zsombor@ekmk.eu
(06 20) 779 0368

Fejes József

Gödöllő
jfejese@dai.hu
(06 28) 513 046

Felhósi Sándorné

Budapest
zsbolcsi@enternet.hu
(06 1) 261 6396

Feszt Tímea

Budapest
trappancs@hotmail.com
(06 20) 388 7212

Figula Marianna

Nyíregyháza
fi.marianna@freemail.hu
(06 20) 983 9889

Firbás Linda

Budapest
lindusnak@gmail.com
(06 20) 465 5595

Fleischerné Kovács Viola

Budapest
viola.kovacs@euint.hu
(06 1) 421 5971

Fodor Kata

Budapest
fodor.kata@harmonet.hu
(06 20) 535 9540

Fogarassy Fanny

Budapest
fogarassy.fanny@gmail.com
(06 30) 832 7451

Földi Éva

Noszlop
foldivica@gmail.com
(06 20) 802 3289

Förköli Katalin

Veszprém
kata.forkoli@gmail.com
(06 20) 417 6340

Frankó Orsolya

Budapest
idagazd@t-online.hu
(06 1) 405 5766

Fróna Katalin

Szolnok
frona.kata@ank.hu
(06 20) 510 3117

G. Németh Irén

Dunaharaszti
gyermekjoleto@pr.hu
(06 24) 531 341

Gaál Györgyi

Budapest
mancsosok@citromail.hu
(06 20) 352 4832

Gaál Veronika

Budapest
verusss@post.sk
(06 30) 608 1314

Gaál Zoltán

Budapest
gaalz@citromail.hu
(06 20) 352 4832

Gábris Veronika

Komárom
gyermekjoleto.komarom@
hotmail.com
(06 30) 556 0908

Galambos Adorján

Debrecen
galambos.adorjan@diszinfo.hu
(06 70) 388 1047

Gálné Molnár Klára

Budapest
galne.molnarklara@gmail.com
(06 70) 361 0792

Garai Gáborné

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 394 3964

Garamvölgyi Gál

Budapest
ggal@cardex.hu
(06 1) 368 4263/110m

Gazdagné Acsay Zsuzsanna

Fót
gyjsz.fot@invitel.hu
(06 27) 360 417

Gazsiné Oláh Anita

Szécsény
bobojsza78@citromail.hu
(06 30) 609 6071

Géczi Zoltán

Budapest
zoltan04@gmail.com
(06 70) 947 9964

Geday Ildikó

Budapest
gedeon@fw.hu
(06 20) 340 5911

Geréb Orsolya

Sepsiszentgyörgy
gereb.orsi@yahoo.ie
(07 26) 241 642

Gerőcsné Végh Éva

Budapest
vaspalya@enternet.hu
(06 20) 219 2857

Gonda Judit

Budapest
jutka.gonda@t-online.hu
(06 20) 596 8746

Greskovics Dóra

Budapest
fiokagyjsz@fi.oka.axelero.net
(06 1) 410 0001

Groska Éva

Nyíregyháza
groska@tvn.hu
(06 30) 410 2244

Gruik Zsuzsanna

Zenta
kakukkmadarak@gmail.com
(06 70) 358 7409

Guessoum Ahmed Attila

Budapest
guessattila@vipmail.hu
(06 70) 673 1753

Gulyásné Herédi Erika

Abony
erika2740@gmail.com
(06 70) 382 6489

Gúr Péter Attila

Miskolc
gurpeter@freemail.hu
(06 70) 935 4884

Gyöngyösi Krisztina

Budapest
kriszta.gyongyosi@gmail.com
(06 20) 294 5709

Györfi Edit

Kaposvár
zita1882@enternet.hu
(06 70) 776 1465

Györi Krisztina

Budapest
gy_krisztina@yahoo.com
(06 20) 462 0276

Györke Dóra

Fót
gyorkedori@freemail.hu
(06 20) 553 8339

Gyűszű Katalin

Budapest
gyuszu.katalin@bethesda.hu
(06 1) 422 2704

Habalin Csilla

Székesfehérvár
habalincsilla@t-online.hu
(06 30) 407 0249

Hadházy Ágnes

Budapest
hadhazy.agnes@gmail.com
(06 30) 696 4291

Hamzáné Szántai Krisztina

Gödöllő
dai@dai.hu
(06 28) 513 040

Hanuláné Kurdi Ágnes

Isaszeg
hanulaa@enternet.hu
(06 30) 954 9576

Harangozóné Hungler

Hildegard
Budapest
hhhilda@deak-koll.sulinet.hu
(06 1) 309 7554

Hatvani Istvánné

Budapest
decsiandrea@oveges.hu
(06 30) 325 0873

Hegóczki Józsefné

Budapest
martirokbolcsode@euint.hu
(06 1) 285 4561

Hegyi Nóra

Budapest
hegyinonesz@yahoo.com
(06 70) 223 7029

Heizler katalin

Budapest
kati69@citromail.hu
(06 30) 476 4986

Héjjné Medvey Judit

Budaörs
medveyj@freemail.hu
(06 30) 311 7094

Hemrik László

Budapest
hemrik@ludwigmuseum.hu
(06 70) 267 6174

Henger Anikó

Budapest
fcskfbgy@t-online.hu
(06 1) 285 3431

Henzselné Mándi Anna

Mária
Nyíregyháza
henzselneaniko@freemail.hu
(06 20) 201 9900

Herczeg Anna

Székesfehérvár
herczeg.anna@gmail.com
(06 20) 442 1699

Herman Szabolcs

Egerszalók
hermanszabolcs@chello.hu
(06 30) 214 7971

Hermanovszki Szilvia

Budapest
hermanov@index.hu
(06 70) 504 6004

Hervay Lászlóné

Martfű
vob@martfu.hu
(06 56) 450 152

Hoffmann Kriszta

Budapest
kriszta.hoffmann@gmail.com
(06 30) 975 5842

Holl Márta

Székesfehérvár
hollmarta@gmail.com
(06 23) 697 748

Horányi Adrienn

Budapest
kozpont@gyejosz.axelero.net
(06 1) 294 5680

Horváth András

Pécs
andras_horvath@freemail.hu
(06 30) 993 7302

Horváth Anita

Nagybajom
ancs1980@citromail.hu
(06 30) 458 7982

Horváth Benedek

Göd
vadvirag@t-online.hu

Horváth Bertalan

Budapest
kispestigyermekejoletikp@
mail.com
(06 30) 506 2516

Horváth Éva

Marosszentgyörgy
eva.horvath1971@yahoo.com
(00 40 74) 559 2682

Horváth Judit

Érd
hjho41@gmail.com
(06 20) 528 4104

Horváth Melinda

Győr
lincy80@freemail.hu
(06 20) 254 9083

Horváth Mónika

Göd
horvath.moni@gmail.com
(06 20) 472 2881

Horváth Rudolf

Győr
desszant@citromail.hu
(06 30) 629 0633

Horváth Sándor

Veszprém
horvath.sa@gmail.com
(06 88) 402 530

Horváth Sándor Frigyes

Budapest
sama@c2.hu
(06 30) 474 4464

Horváth Sarolt

Perbál
nannoo24@hotmail.com
(06 30) 897 7350

Horváth Szabolcs

Biatorbágy
horszabolcs@gmail.com
(06 20) 586 4615

Horváth Szilvia

Gyúró
horvath.szlv@gmail.com
(06 30) 393 5420

Horváth Valéria

Csobánka
hvali@freemail.hu
(06 20) 324 8976

Horváth Zsolt

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 9479

Horváthné Rúzsza Mária

Gödöllő
dai@dai.hu
(06 28) 513 040

Hrabacsikné Szűcs Renáta

Fót
gyjsz.fot@invitel.hu
(06 30) 567 0732

Hugyeczné Enikő

Budapest
szoluska@gmail.com
(06 20) 220 1468

Huszár György

Budapest
huszigyuszi@freemail.hu
(06 20) 389 2042

Illésné Áncsán Aranka

Tiszadob
illesaa@gmail.com
(06 20) 569 5657

Imre Zsolt

Vác
imre.zsolt@ngtiszkh.hu
(06 20) 587 6585

Izslai Réka Melánia

Marosvásárhely
izslaireka@yahoo.com
(03 65) 801 062

Iván Ágnes

Budapest
agiivan@gmail.com
(06 30) 528 0345

Izsák Zsófia

Dunaszerdahely
zsofi.izsak@gmail.com
(06 20) 543 0346

Jakab József

Kaposvár
jakabcharlie@gmail.com

Jaksi Tímea

Biri
jaksitimcsi@citromail.hu
(06 20) 574 3901

Janó Andorné

Székesfehérvár
moha10@datatrans.hu
(06 30) 906 9148

Jávori Ildikó

Budapest
javoriildiko@eleventeam.hu
(06 30) 748 2724

Jenei Miklósné

Budapest
kossuthbolcsi@euint.hu
(06 1) 284 0513

Joós Tamás

Szombathely
joos.tamas@mail.vmmik.hu
(06 94) 324 516

Juhász Péter

Győr
juhasz_p@freemail.hu
(06 20) 434 0069

Juhász Valéria

Székesfehérvár
juhasz.valeria66@gmail.com
(06 20) 955 4112

Juhász Zsuzska

Budapest
juhzsuz@gmail.com
(06 30) 384 1910

Juhászné Ceglédi Tünde

Miskolc
jctunde@gmail.com
(06 30) 730 4663

Juhászné Csuka Csilla

Budapest
gyjolet@hawk.hu
(06 1) 424 7492

Juszt Anita

Budapest
justz.anita@i-dia.org
(06 20) 548 8832

Kabai Dóra

Budapest
d.kabai@batortabor.hu
(06 70) 577 3683

Kállai Henrik

Erdőkertes
hallai.henrik@freemail.hu
(06 30) 512 3633

Kaló Anikó

Eger
kaloani@gmail.com
(06 30) 597 4905

Kaló Sándorné

Veszprém
kalogabi@chello.hu
(06 30) 510 2038

Karacs Erika

Veresegyház
erika.karacs@gmail.com
(06 20) 245 6276

Kárászné Molnár Gabriella

Budapest
molnar.gabriella@vipmail.hu
(06 30) 254 6770

Karlaki Orsolya

Miskolc
karlaky@freemail.hu
(06 46) 506 183

Kassai Ágnes

Budaörs
gyamhivatal@budaors.hu
(06 23) 447 971

Kasza Zoltán

Budapest
kasza.z@gmail.com
(06 30) 227 7955

Katona Judit

Budapest
juci621@freemail.hu
(06 1) 405 5766

Katonáné Nagy Katalin

Cece
nyucoster@gmail.com
(06 70) 866 9662
(06 30) 936 8519

Konczné Szilágyi Szilvia

Debrecen
gyavo@freemail.hu
(06 52) 414 630

Kopf Katalin

Mosonmagyaróvár
csaomovar@wsi.hu
(06 30) 567 8737

Korányi Eszter

Budapest
eszter.koranyi@gmail.com
(06 30) 433 0515

Kórizs Tímea

Stara Moravica
kortimi@citromail.hu
(06 30) 231 0236

Kósa Ágnes

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 9479

Kósa Márta

Ercsi
andrasi@ercsi.hu
(06 30) 416 4686

Kosztandinidisz Diana

Budapest
diana.kosztan@freemail.hu
(06 70) 624 5092

Kotroczó Istvánné

Mátraterenye
kotroczo.istvanne
@vacim-bter.sulinet.hu
(06 20) 315 8974

Kovács Gergely

Szekszárd
kgery8@freemail.hu
(06 70) 324 9587

Kovács Ildikó

Mindszent
bagira24@freemail.hu
(06 30) 357 0787

Katonáné Újszászi Katalin

Kecskemét
kiskatona@febermail.hu
(06 70) 452 3873

Kende Ágnes

Budapest
agnes.kende@gmail.com
(06 30) 462 4023

Kerekes Zoltán

Bethlen
zoltan.zolicime@gmail.com
(00 40 74) 015 6979

Kerényi Mária

Budapest
kerenyi.mari@zoldkakas.hu
(06 20) 518 3870

Kerényi Norman

Aszód
norman@freemail.hu
(06 70) 389 6705

Kerkuska Tímea

Velence
boczan@interware.hu
(06 70) 597 7623

Király Henrietta

Szécsény
kiralyheni@gmail.com
(06 20) 291 0377

Kis Márta

Lakitelek
kismarta@freemail.hu
(06 20) 220 9827

Kiss Ákos

Érd
kiss_akos@t-online.hu
(06 20) 387 5952

Kiss Ákosné

Érd
kiss_akos@t-online.hu
(06 20) 419 4836

Kiss Annamária

Ghindari, Románia
kiss_annamaria@yahoo.com
(00 40 74) 225 5977

Kiss Katalin

Budapest
kisskata@freemail.hu
(06 1) 283 0283

Kiss Mariann

Budapest
mkim@freemail.hu
(06 20) 347 2972

Kiss Melinda

Budapest
kicsicsiga@hotmail.com
(06 1) 410 0001

Kiszela Kinga

Ónod
kiszela@mail.hupe.hu
(06 20) 998 2431

Klein Imre

Dunaújváros
k07030@freemail.hu
(06 30) 216 3728

Klein Judit

Péteri
judit.klein@vipmail.hu
(06 30) 397 5030

Klesitz Angella

Székesfehérvár
otthonsegitunk.szfv@gmail.com
(06 30) 464 8130

Kocsis Eszter

Szentendre
bugybor@freemail.hu
(06 20) 200 1278

Kohut Miklósné

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 1162

Kovács Judit

Törökszentmiklós
kovacsj.kftm@freemail.hu
(06 56) 333 721
(06 30) 448 9041

Kovács Kornél

Nyíregyháza
fi x@contactnet.hu
(06 30) 903 1127

Kovács László

Veresegyház
kovacs0114@freemail.hu
(06 70) 224 0785

Kovács László

Nyíregyháza
fi x@contactnet.hu
(06 30) 903 1127

Kovács Vanda

Győr
cseresznyeavs@gmail.com
(06 20) 470 5773

Kovács Zsoltné

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 9479

Kovácsi Tünde

Székesfehérvár
pearl107@freemail.hu
(06 30) 654 7094

Kovácsné Papp Andrea

Nyíregyháza
fi x@contactnet.hu
(06 30) 903 1127

Kozma Tamás

Gyöngyösfalu
kozma.tamas@holdfenyiliget.hu
(06 30) 630 3912

Kozmáné Veréb Anikó

Miskolc
kozmaVirag@citromail.hu
(06 70) 970 0600

Kököneyi Gyöngyi

Budapest
kokonyei@gmail.com
(06 1) 363 5272/109-es
mellék

Kömívesné Harkány

Zsuzsanna
Fonyód
harkanyzs@gmail.com
(06 20) 271 9004

Kömüves Zsuzsanna

Debrecen
phepp@externet.hu
(06 30) 383 2075

Kövesdi Mónika

Velence
pati10@t-online.hu
(06 20) 233 9461

Krassói Karolina

Nagykovácsi
krassoi.karola@
messzehangzo.hu
(06 20) 665 9996

Kripcsi Szabó Péter

Székesfehérvár
kripcsi@freemail.hu
(06 30) 321 8114

Kriston-Kömüves Zoltánné

Eger
emaya12@gmail.com
(06 20) 779 2875

Krizbacher Ildikó

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 1162,
(06 1) 260 9479

Kroóné Környei Szilvia

Besnyő
kalandpalya.program@
gmail.com
(06 20) 576 2100

Kun Elemérné

Budapest
koztarsasagbolcsode@euint.hu
(06 1) 283 1284

Kun Zsuzsa

Budapest
kun.zsuuzsa@gmail.com
(06 30) 333 5679

Kurucz Zsuzsanna

Budapest
idagazd@t-online.hu
(06 1) 405 5766

Kutasi Tamara

Budapest
katamka@freemail.hu
(06 70) 932 7798

Labáth Gabriella

Velence
boczan@interware.hu
(06 30) 580 8368

Lajos Mónika

Budapest
monika.lajos@gmail.com
(06 30) 309 9372

Lakatos Edit

Budapest
kispestigyermekjoletikp@
mail.com
(06 1) 347 0040

Lapohos Ella Izabella

Bethlen
ellalap@gmail.com
(00 40 72) 738 9311

László Mariann

Szolnok
frona.kata@ank.hu
(06 56) 514 578

Látrán Zsuzsanna

Budapest
kispestigyermekjoletikp@
mail.com
(06 1) 347 0040

Lendvay Judit

Fertőszentmiklós
lendvay.judit@gmail.com
(06 70) 335 2264

Lengyel Anett

Miskolc
lengyelanett@gmail.com
(06 30) 730 4676

Lengyel Dóra

Vác
dora@zpok.hu
(06 30) 470 2540

Lengyel Ferencné

Budapest
lengyelireнке@freemail.hu
(06 20) 236 5153

Lengyel Norbert

Sajóbábony
norbi-9@freemail.hu
(06 70) 391 6886

Lisztóczi Mónika

Eger
lisztoczki.monika@ekmk.eu
(06 20) 779 0380

Littai Andrea

Budapest
angyalkert@gmail.com
(06 20) 216 4645

Lohász Cecília

Budapest
cilike@gmail.com
(06 20) 546 9501

Lőke Józsefné Maya

Budapest
lokemaya@gmail.com
(06 30) 463 6859

Lőrinczné Katona Éva

Budapest
fecskefeszek@upcmail.hu
(06 30) 280 4872

Lukács Anikó

Esztergom
luna@esszencia.hu
(06 30) 412 5212

Lukácsné Kóhalmi Viktória

Sátoraljaújhely
sktt_lukacsne@mailbox.hu
(06 20) 458 3362

Magyar Barbara

Erdőkertes
esely.kisterseg@citromail.hu
(06 70) 931 0966

Magyar Boróka

Székesfehérvár
magyarboroka@gmail.com
(06 70) 218 8897

Magyar Gergely

Érd
nevtan.erd@hawk.hu
(06 23) 362 137

Major Klára

Budapest
majorklara@freemail.hu
(06 30) 934 5785

Majoros Nikolett

Aszód
manikol@invitel.hu
(06 30) 549 1644

Majoros Tímea

Eger
majorostimi@freemail.hu
(06 20) 779 0372

Majsai László

Fót
eszepsz@vnet.hu
(06 30) 625 1876

Márkus Róbert Zsolt

Füzesabony
markusrzs@gmail.com
(06 70) 364 2019

Márkusné Fehér Mária

Székesfehérvár
otthonsegitunk.szfv@gmail.com
(06 30) 421 1125

Martonné Sass Magdolna

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 391 9278

Mátyás Attila

Budapest
attam@vipmail.hu
(06 30) 315 3802

Medvey Judit

Budaörs
medveyj@freemail.hu
(06 30) 311 7094

Megyeri Zsuzsanna

Cegléd
mezsuzu@freemail.hu
(06 53) 505 137

Menichné Waldraf Edit

Budaörs
editw@citromail.hu
(06 20) 201 8052

Mercucciné Turzó Ágnes

Budapest
adybolcsode@euint.hu
(06 1) 284 1573

Mészáros Attila

Ipolyság
corvin.attila@gmail.com
(+42 1) 902 281 522

Mészáros Ildikó

Ipolyság
hontildiko@gmail.com
(+42 1) 903 51 41 16

Mészárosné Csinga Mária

Biri
almaka1@axelero.hu
(06 70) 550 2370

Mezei Mónika

Budapest
mezmok@vipmail.hu
(06 20) 580 1393

Mihály Blanka

Budapest
miblanka@t-online.hu
(06 30) 383 0271

Mikó Istvánné

Göd
evamk7@gmail.com
(06 70) 555 1334

Mikusné Horváth Ildikó

Budapest
vorosmartybolcsode@euint.hu
(06 1) 283 1225

Murvai Nikolett

Fót
gyjsz.fot@invitel.hu
(06 27) 360 417

Murvainé Vincze Margit

Budapest
fecskefeszek@upcmail.hu
(06-1) 431-9833

Muskovits István

Budapest
muskovits@raabe.hu
(06 20) 342 4186

Nagy Annamária

Szaszrege
ngyannamaria@yahoo.com
(07 42) 275 806

Nagy Eszter

Pécs

picur-19@freemail.hu

(06 30) 858 3798

Nagy Éva

Érd

komallak@freemail.hu

(06 30) 286 4424

Nagy Katalin

Nógrádszakál

telehaz22@gmail.com

(06 30) 467 5411

Nagy Mária

Szentendre

nagymari@dunakanyar.net

(06 20) 494 5565

Nagy Márta

Vác

nagy.marta@ngtiszk.hu

(06 70) 333 6963

Nagy Nikolett

Budapest

niki.nagy26@gmail.com

(06 30) 913 3794

Nagy Orsolya

Szigetszentmiklós

nagyorsolya@inbox.com

(06 20) 447 3778

Nagné Bagó Éva

Budapest

fecskefeszek@upcmail.hu

(06 30) 280 4872

Nagné Seres Magdolna

Eger

nagynemagda@t-online.hu

(06 30) 606 3225

Nagné Váradi Anna

Eger

varadianna3@gmail.com

(06 70) 315 0820

Nagné Veres Katalin

Budapest

veres_kata@yahoo.de

(06 20) 428 1402

Nánainé Kozári Erika

Győr

nanaine.erika@gmail.com

(06 20) 238 8399

Nánási Andrea

Szentendre

esziesandrea@freestart.hu

(06 30) 985 8355

Nemes Kálmáné

Budapest

adybolcsode@euint.hu

(06 1) 284 1573

Németh Dávidné

Budapest

fcskfbgy@t.online.hu

(06 1) 354 2670

Németh Sándor

Budapest

konyvtar@bethesda.hu

(06 1) 422 2755

Mócsány Rozália

Rimóc

mocsanyroza@gmail.com

(06 20) 414 0345

Mocsáriné Faragó Erzsébet

Kápolnásnyék

moha10@datatrans.hu

(06 30) 537 3473

Molnár Edit

Budapest

krizbacher@gmail.com

(06 1) 260 1162

Molnár Katalin

Győr

zua23@freemail.hu

(06 30) 587 1004

Molnár-Simon Bernadett

Budapest

levendula.berni@gmail.com

(06 30) 459 6781

Monostori Zsolt

Kaposvár

monostorifoto@gmail.com

(06 20) 221 8962

Móritz Ágnes

Budapest

moag13@freemail.hu

(06 30) 747 1369

Mórucz Lajosné

Százhalombatta

golyahir@freemail.hu

(06 30) 251 7120

Mózes Ernőné

Kaposvár

mozida@freemail.hu

(06 20) 419 7727

Mucha Judit

Tiszakécske

muchajuci@citromail.hu

(06 70) 459 0290

Mudri Zsuzsanna

Budapest

decsiandrea@oveges.hu

(06 30) 325 0873

Murainé Kovács Ibolya

Vasasszonyfa

mibolya@isis-com.hu

(06 30) 644 4583

Paréj Józsefné

Dunaharaszti

gyermekjolet@pr.hu

(06 24) 531 341

Paszternák Csilla

Debrecen

gyavo@freemail.hu

(06 52) 414 630

Percze Renáta

Rimóc

perczerenata@freemail.hu

(06 30) 573 5969

Petes Bea

Biatorbágy

beata.petes@gmail.com

(06 30) 994 1526

Pethő Dóra

Tapolca

pethodora@vipmail.hu

(06 30) 324 8042

Pető Gyula

Budapest

peto.gyula1@chello.hu

(06 70) 502 0784

Petrik Sándorné

Cegléd

petrikildi@vipmail.hu

Petrovics Kinga

Cece

nyucoster@gmail.com

(06 70) 866 9662

Petrovics Péterné

Cece

nyucoster@gmail.com

(06 70) 866 9662

Nyári Róbertné

Érd

nevtan.erd@hawk.hu

(06 23) 523 700

Nyirati Eszter

Budapest

kozpont@gyejosz.axelero.net

(06 1) 294 5680

Nyíri Zsolt

Budapest

zsoltnyiry@yahoo.com

(06 70) 513 8063

Olasz Tímea

Beregszász

csillagtimi@msn.com

(+38 0) 661261 830

Olgyay Diána

Budapest

olgyaydia@gmail.com

(06 70) 984 1957

Omischel Mónika

Budapest

barath.omi@freemail.hu

(06 30) 868 6199

Orbán Katalin

Vaszar

okatka@freemail.hu

(06 20) 476 4502

Oroszi Zsófia

Nagykovácsi

oroszi.zsofi@gmail.com

(06 70) 507 9832

Oroszné Pataki Flóra

Budapest

flora.pataki@gmail.com

(06 70) 514 1647

Oroveczné Egervári**Zsuzsanna**

Szeged

radiozsu79@gmail.com

(06 30) 264 1254

Osváth Adrienn

Budapest

mahatka@freemail.hu

(06 1) 342 6999

Örkényi Ágota

Budapest

orkenyi.agota@gmail.com

(06 1) 363 5272/112-es

mellék

Paksiová Agnesa

Dunaszerdahely

pontagi@gmail.com

(06 70) 335 2256

Pál Kálmán

Győr

pal.kalman@karzat.hu

(06 20) 210 9131

Pál Melinda

Szeged

pal.melinda@invitel.hu

(06 30) 670 9226

Palánszky Rita

Székesfehérvár

kirit@chello.hu

(06 70) 563 3890

Pálfí Hedvig Nóra

Hajdúböszörmény

p.hedike@gmail.com

(06 30) 482 3635

Palkovicsné Szécsényi**Julianna**

Székesfehérvár

otthonsegitunk.szfv@gmail.com

(06 30) 579 2587

Palkovits Péterné

Jászfényszaru

berenyi.zsuzsi@vipmail.hu

(06 70) 775 4715

Páll Viktória

Budapest

pallviktoria@citromail.hu

(06 1) 486 2850

Pap Enikő

Budapest

eniko.pap@aktivpolgar.hu

(06 30) 618 9476

Papp Zsolt

Kecskemét

papp1970@freemail.hu

(06 30) 678 1757

Pfaff Erzsébet

Vác

pfaff.erszebet@ngtiszkh.hu

(06 30) 390 4008

Pilinger Zsuzsa

Budapest

pilinger.zsuzsa@gmail.com

(06 1) 212 2820

Pócza Adél

Budapest

pocza.adel@gmail.com

(06 70) 454 9354

Póczik Andrásné

Budapest

adybolcsode@euint.hu

(06 1) 284 1573

Porció Györgyné

Kaposvár

porcium@kapos-net.hu

(06 82) 527 551

Posztós László

Fót

plverjolet@invitel.hu

(06 30) 974 9314

Póti Viktória

Budapest

tamop521@gyep.core.hu

(06 30) 874 0408

Prácsér László

Budapest

pracser@18korul.hu

(06 20) 519 9924

Rácsok Balázs

Parasznya

modszertan@

segelyszervezet.hu

(06 30) 749 2270

Rádiné F. Hegedűs Terézia

Tiszakécske

ribusa@freemail.hu

(06 70) 382 6483

Radócz Béláné

Budapest
vorosmartybolcsode@euint.hu
(06 1) 283 12 25

Rajkort Ildikó

Budapest
ildiko.rajkort@szmi.hu
(06 30) 555 8478

Rakos Eszter

Budakalász
rakoseszter@vipmail.hu
(06 70) 776 0733

Rétfalvi Tímea

Budapest
rtimi@freemail.hu
(06 30) 377 8900

Rétvári Katalin

Budapest
retvarikatalin@freemail.hu
(06 20) 577 9072

Rideg Orsolya

Budapest
orideg@yahoo.com
(06 20) 377 0315

Rokolyáné Németh Judit

Szentendre
rokolyajudit@freemail.hu
(06 70) 629 6900

Rosta Nóra

Budapest
nrosta@gmail.com
(06 1) 333 0316

Rostás Ágnes

Salgótarján
b.boglarka@freemail.hu
(06 20) 260 5556

Rózsás Edina

Gödöllő
rozsas_edina@yahoo.com
(06 30) 245 3833

Sallai Ferenc

Budapest
sallai.ferenc@marczy.hu
(06 1) 212 2820

Sándor Géza

Győr
gyorcsss@gmail.com
(06 96) 517 737

Sárfalvi Judit

Budapest
sarfalvi@zoobudapest.com
(06 30) 340 9675

Saródy Vera

Érd
info@felismeres.hu
(06 30) 966 0439

Sass Szilvia

Győr
gyorcsss@gmail.com
(06 96) 517 737

Schattmann Ágnes

Székesfehérvár
sagnes@uranos.kodolanyi.hu
(06 30) 255 9855

Schäfer-Varga Éva

Budapest
vargaeva@gmail.com
(06 70) 392 2462

Scheili Andrea

Budapest
ansche1988@gmail.com
(06 70) 984 1843

Scholtz Péter

Pécs
scholtz.peter@tetthely.net
(06 30) 279 6807

Serfőző Zsuzsa

Budapest
nincs@nincs.hu
(06 70) 265 9450

Simon Eszter

Budapest
fi_nestrive@citromail.hu
(06 20) 591 8066

Simon József

Érd
nevtan.erd@hawk.hu
(06 23) 362 137

Simon Mihály

Szécsény
dr.simon.mihaly@gmail.com
(06 30) 696 4294

Simon Sarolta

Budapest
simon.sari@gmail.com
(06 70) 572 0191

Sinka Jánosné

Budapest
xegyesítettbolcsodek
@mail.datanet.hu
(06 20) 579 8086

Siska András

Budapest
siska.a@freemail.hu
(06 20) 955 8452

Skaliczky Dávid

Budapest
skaliczkydavid@gmail.com
(06 30) 664 1033

Somogyi Brigitta

Székesfehérvár
pottyosbogre@citromail.hu
(06 20) 402 1993

Somogyiné Hajor Ágnes

Velence
melybiber@freemail.hu
(06 20) 542 8890

Sorompóné Fléger Ildikó

Budapest
fl_egeirldi@freemail.hu
(06 1) 363 3901

Sótér Szilvia

Budapest
sisokko@gmail.com
(06 20) 499 4070

Sőregi Viktória

Budapest
tfsz@tfsz.hu
(06 30) 425 5897

Sóth Noémi

Pápa
sothnoemi@citromail.hu
(06 70) 625 8657

Spendel Veronika

Zsuzsanna
Komárom
gyermekjolet.komarom@
gmail.com

(06 30) 556 0908

Stéfanovics Józsefné

Budapest
szsoka2@gmail.com
(06 30) 310 4447

Stibrányi Mártonné

Százhalombatta
golyahir@freemail.hu
(06 30) 251 7123

Stickel Péterné

Kaposvár
smtgysznyilv@kapos-net.hu
(06 82) 527 550

Szabó Alíz

Abasár
aliz789@freemail.hu
(06 70) 340 5338

Szabó Mártonné

Budapest
porto@citromail.hu
(06 20) 383 3297

Szabó Zsuzsanna

Budapest
uzsika@freemail.hu
(06 20) 244 2252

Szabóné Reiner Anikó

Budapest
szra@t-online.hu
(06 30) 480 8569

Szabóné Sohajda Iren

Diósd
ireen@freemail.hu
(06 20) 327 9544

Szabóné Veres Hajnalka

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 394 3964

Szalai Katalin

Győr
szalajkata@gyhgyor.hu
(06 96) 518 032

Szalavári Andrea

Budapest
andrea75@citromail.hu
(06 30) 283 5252

Szalma Anna

Budapest
szalma.anna@bethesda.hu
(06 1) 364 9020

Szandi Réka

Szolnok
frona.kata@ank.hu
(06 56) 514 578

Szász Anna

Budapest
szaszpanni@gmail.com
(06 1) 333 0316

Szebeni Attiláné

Budapest
martirokbolcsode@euint.hu
(06 1) 285 4561

Szebényi Csilla

Budapest
csilla@beltanoda.hu
(06 70) 944 0290

Szebenyi Marianna

Budapest
szebenyi.marianna@
mobilitas.hu
(06 30) 405 5326

Szécsényi Zoltánné

Martfű
vob@martfu.hu
(06 56) 450 152

Szecsődi Katalin

Gödöllő
szecsodi@invitel.hu
(06 30) 436 2550

Székely Andrea

Veszprém
szervezes@
kabocababszinhaz.hu
(06 20) 928 1779

Szekeres Ágota

Budapest
szekeres.agota@barczy.elte.hu
(06 30) 364 7676

Szekeres Bertold

Győr
szberti@gmail.com
(06 20) 886 1544

Szinatkasztavroszné

Százhalombatta
marathon66@freemail.hu
(06 70) 457 5163

Szira Henrietta

Budapest
szira.henrietta@lumu.hu
(06 1) 555 3479

Szokodi Tamás

Aszód
szokoditamas@citromail.hu
(06 30) 223 4023

Szolnokiné

Kovács Zsuzsanna
Dunaharaszti
gyermekjolet@pr.hu
(06 24) 531 341

Szombati Zsigmondné

Budapest
szombati@vakisk.hu
(06 70) 264 7932

Szorcsikné Kálmán Bettina

Kaposvár
smtgysznyilv@kapos-net.hu
(06 82) 527 550

Szőkéné Szemerédi Ágnes

Budapest
szoke.gabor5@hdsnet.hu
(06 30) 251 4669

Szőllősi-Madarász Melinda

Budapest
mszollosi@gmail.com
(06 70) 270 4145

Szőnye Piroska

Gyöngyösfalu
szonye.piroska@
holdfenyiget.hu
(06 30) 396 9338

Szűcs Józsefné

Gödöllő
dai@dai.hu
(06 28) 513 045

Szűcs Katalin

Budapest
kszucs@pressleyridge.org
(06 70) 232 4845

Szügyi János

Szeged
szuugyi@citromail.hu

Tabakné Hegedűs Inez

Budapest
krizbacher@gmail.com
(06 1) 260 1162

Takács Anita

Budapest
sss.em@hcbc.hu
(06 20) 938 3284

Takács Dóra

Karancsalapújtó
takacsdorika@citromail.hu
(06 70) 369 1410

Takács Eszter

Szombathely
takeszti@gmail.com
(06 30) 623 9253

Takács Ivett

Szombathely
takeve@freemail.hu
(06 30) 411 3473

Takácsné Kiss Ágnes

Cece
nyucoster@gmail.com
(06 70) 866 9662

Taller Marietta

Alsómocsolád
taller13@freemail.hu
(06 30) 580 9208

Tamási Judit

Győr
judith_@freemail.hu
(06 20) 372 8729

Tanyi Ilona

Martfű
vob@martfu.hu
(06 56) 450 152

Tárkányi Erika Tímea

Kolozsvár (Cluj Napoca)
erikaTímea@yahoo.com
(00 40 74) 416 3422

Telek Anikó

Budapest
telekek@enternet.hu
(06 20) 988 9626

Szeles Anita

Szécsény
szelesanita@citromail.hu
(06 20) 560 9371

Szemenyei István

Dunaújváros
szemenyei@pmh.dunanet.hu
(06 20) 982 1541

Szemenyei Mariann

Budapest
mariann.szemenyei@
educatio.hu
(06 70) 451 8776

Szendi Ferencné

Budapest
kossuthbolcsi@euint.hu
(06 1) 284 0513

Szendrey Sándorné

Budapest
szendrey.sandorne@chello.hu
(06 30) 441 4897

Szentiványi Krisztina

Budapest
gyjolet@hawk.hu
(06 1) 424 7492

Szentkirályi Pálné

Budapest
mszentkir@citromail.hu
(06 20) 545 4406

Széplaki Réka

Szombathely
szeplaki.reka@gmail.com
(06 94) 324 516

Szertics Péter

Szigetszentmiklós
szerticspeter@gmail.com
(06 30) 411 0958

Szikra Csaba Gyula

Budapest
csaba.szikra@gmail.com
(06 30) 502 9007

Szilágyi Ferenc

Biri
almaka1@axelero.hu
(06 20) 512 2407

Telepóczki Gábor

Buj
telepoczki@freemail.hu
(06 30) 821 3671

Timár Istvánné

Gárdony
botimarti@vipmail.hu
(06 20) 450 1614

Tirják Boglárka

Veszprém
bogyo.bogi@gmail.com
(06 88) 402 490

Tománé Leho Éva

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 394 3964

Tóth Ágnes Veronika

Budapest
avtoth@freemail.hu
(06 30) 467 7371

Tóth Andrea

Cegléd
tothandrea25@freemail.hu
(06 53) 505 137

Tóth Barna

Budapest
kalandpalya@gmail.com
(06 20) 520 3635

Tóth Erika

Győr
ercsok@yahoo.com
(06 30) 618 8 315

Tóth Ferencné

Szolnok
kamasztanya@pr.hu
(06 20) 946 1360

Tóth Istvánné

Budapest
erzsite@freemail.hu
(06 1) 252 1000

Tóth József

Dunakeszi
tothjo@gmail.com
(06 30) 616 2000

Tóth Katalin

Budapest
k.toth@batortabor.hu
(06 30) 532 4713

Tóth Krisztina

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 391 9267

Tóth Krisztina

Öskü
kritti.toth@gmail.com
(06 30) 551 7835

Tóth László

Budapest
elnok@mafsz.org
(06 70) 930 1600

Tóth Marianna

Debrecen
gyavo@freemail.hu
(06 52) 414 630

Tóth Melinda

Dunakeszi
memcas@freemail.hu
(06 30) 310 6529

Tóth Péter

Budaörs
tothp@tavasz56.hu
(06 20) 775 9411

Tóthné Szabina Zsuzsanna

Budapest
fcskfbgy@t.online.hu
(06 1) 394 3964

Tóthné Szebenyi Szilvia

Budapest
kispestigyermekejetikp@
mail.com
(06 1) 347 0040

Törőcsik Tamás

Tiszatenyő
torotommy@freemail.hu
(06 30) 275 2140

Török Zita

Berettyóújfalu
postmaster@igazgyongy.
axelero.net
(06 54) 400 131

Török Zita

Berettyóújfalu
tzitam@freemail.hu
(06 30) 299 6137

Törökné Fellner Márta

Kápolnásnyék
tformarta@freemail.hu
(06 30) 409 8130

Töttösi Adrienn

Pécs
neirda87@hotmail.com
(06 20) 201 1924

Tripolszky Judit

Budapest
judit.tripolszky@gmail.com
(06 1) 342 6999

Urbánné Tálás Mária

Tiszakécske
urbmarcsi74@freemail.hu
(06 70) 379 4416

Üveges Tamás

Budapest
uveges@mailbox.hu
(06 70) 293 6772

Vadászy Eszter

Budapest
vadaszy.eszter@marczi.hu
(06 1) 212 2820

Vági Zsolt

Pécs
zsolt.vagi@gmail.com
(06 20) 393 3972

Valló Péter

Vác
vallo.peter@ngtiszsk.hu
(06 30) 458 3940

Váradiné Éva

Budapest
gyermekjoleti07@gmail.com
(06 1) 352 8672

Váradiné Krisztina

Budapest
krisztavar@gmail.com
(06 70) 984 1878

Varga Ágnes

Cserkút
vargagi71@gmail.com
(06 30) 214 1877

Varga Ágnes

Budapest
vargaagnes@c2.hu
(06 20) 257 8139

Varga Annamária

Győr
varga.annamari@gyhgyor.hu
(06 96) 518 032

Varga Gabriella

Budapest
varga.gabi@zoldkakas.hu
(06 20) 364 8810

Varga Istvánné

Biatorbágy
csaladsegito@biatorbagy.hu
(06 23) 311 893

Varga Julianna

Nagykanizsa
hisztipek@gmail.com
(06 20) 946 0074

Varga Katalin

Marosvásárhely
varga_katika@yahoo.com
(00 40 74) 359 8011

Varga Lászlóné

Érd
nevtan.erd@hawk.hu
(06 23) 523 700

Varga Lilla

Mosonszentmiklós
lillus1988@gmail.com
(06 20) 419 3001

Varga Márta

Budapest
vargma@hotmail.com
(06 1) 342 6999

Varga Réka

Budapest
bungerm@freemail.hu
(06 30) 978 2687

Varga Zita

Nyíregyháza
gviti@freemail.hu
(06 20) 587 3344

Varga Zsolt

Budapest
vzsolti@vzsolti.com
(06 30) 256 8820

Varga Zsuzsanna

Biatorbágy
gyerekjolelet.biatorbagy@
t-online.hu
(06 23) 311 893

Varga-Hegyzi Eszter

Érd
leanyanya@gmail.com
(06 20) 329 9974

Vargáné Molnár Márta

Budapest
varmol@barczy.elte.hu
(06 20) 313 3659

Vargáné Pozderka Terézia

Budapest
pozderka.terezia@chello.hu
(06 70) 452 3874

Varnyú Ildikó

Pécs
varnyuszi@freemail.hu
(06 30) 904 3909

Várterész Flóra

Budapest
fl.ora.varteresz@tpf.hu
(06 1) 237 1300

Vass Andrea

Alsómocsolád
v.andi@t-online.hu
(06 30) 560 6622

Vass István

Szombathely
vass@vipmail.hu
(06 30) 605 9214

Vatulik Zoltánné

Kaposvár
smtgyszped@kapos-net.hu
(06 82) 527 550

Végh László

Györsövényház
ke.ke@vipmail.hu
(06 30) 217 3456

Verebélyi Attila

Szombathely
verebelyi.attila@vasvili.hu
(06 94) 324 516

Vereskuti Botond

Győr
gyorcsss@gmail.com
(06 96) 517 737

Vidák Annamária

Budapest
maria123@interware.hu
(06 1) 281 3145

Vincze Dezsőné Milánovics Danica

Százhalombatta
danica51@freestart.hu
(06 23) 354 532

Vörös Zsuzsa

Budapest
voros.zsuzsa@marczy.hu
(06 1) 212 2820

Wágner Nikolett

Budapest
w.nikolett@freemail.hu
(06 20) 706 8325

Wolf Otília

Komárom
gyermekjolet.komarom@
hotmail.com

(06 30) 556 0908

Zakariás Ildikó

Budapest
zakariasildi@gmail.com
(06 1) 363 5272/111-es
mellék

Zentai Edit Rita

Budapest
zentaie@investment2000.hu
(06 30) 914 6259

Zics Ildikó

Budapest
zics.ildiko@gmail.com
(06 30) 533 2840

Zillich Viktória

Zalaegerszeg
viktoria.zillich@gmail.com
(06 30) 422 9761

Zoltani Melinda-Eszter

Beszterce
eszter.zoltani@yahoo.com
(00 40 72) 006 9959

Zombori-Vig Zsófia

Budapest
vigzs@freemail.hu
(06 20) 824 9692

Zomborné Festő Boglárka

Gödöllő
zombogi@dai.hu
(06 28) 513 046

Zrubecz Melinda

Budapest
katicabolcsode@freemail.hu
(06 1) 333 0381

Zsíros Dezsőné

Debrecen
gyavo@freemail.hu
(06 52) 414 630

Zsoldos Éva

Budapest
wiczushka@gmail.com
(06 30) 533 1972

Tárgymutató

Igyekezünk áttekinthető tematikus rendbe szerkeszteni kötetünk írásait. Ez nem mindig egyszerű, több írást több kategóriába is besorolhatnánk, de ezt nyilván nem tehetjük. Ezért készítettünk tárgymutatót az Olvasó segítségével, azonban abban nem szerepeltetjük azokat az írásokat, amik az adott tárgyszóval azonos cím alatt találhatóak kötetünkben.

Agressziókezelés

20, 49, 58, 65, 66, 69,
70, 124, 151

Aktív nevelés

105, 146

Animátor

116, 117, 129, 146

Bántalmazás

68, 124

Bűn, bűnmegelőzés

43, 82, 119

Coaching

141

Csoport

75, 118

Egészség

33, 147, 148

Élménypedagógia

57, 111, 113, 114, 116,
117, 118, 119, 121, 146

Esély – egyenlőség

64

Facilitátor

92

Fenntartható fejlődésre nevelés

91, 144

Fogyatékos gyerekekkel való

foglalkozás

43, 121

Gyermeki jogok

40

Gyermekvédelem

40, 75, 82

Gyermekvédelmi szakellátás

40, 75, 115

Hátrányos helyzet

149, 150

Ifjúságkutatás

124

Ifjúsági munka

30, 32, 75, 95, 144, 146

Informatika

89

Integráció

44

Interkulturalitás

117

Játékpedagógia

54, 85

Jog

66, 128

Kábítószer

34

Kamasz

20, 33, 49, 61, 68, 75, 88,
93, 118

Képzés

11, 15, 75, 95, 146

Kompetenciák fejlesztése

94, 114

Kooperatív tanulás/ együtt tanulás

54

Közösségfejlesztés

104

Közfeladat-ellátási szerződés

15, 24

Krízisek

35, 75

Kultúra

23, 24, 34, 90, 95, 140, 144

Kutatás

49, 59

Magatartászavar

59, 148

Multikulturalitás

88, 117, 140

Múzeumpedagógia

106

Művészeti nevelés

50, 88, 99, 124, 140, 154

Művészetterápia

45

Önkéntesség

75, 146

Roma gyerekekkel végzett munka

63, 44, 140, 154

Szakemberek támogatása

15, 41, 43, 70, 142, 142

Szülők támogatása

101

Táborozás

95

Tanulási nehézség

56, 140, 148

Tapasztalati tanulás

149, 150

Településfejlesztés

144

A MindenGyerek Konferencia megvalósítói

Balázs Andrea

grafikus

Horváth Veronika

lebonyolító

Lehotay Judit

szervező és lebonyolító

Kiss Aranka

sajtófelelős

Pécsi Gertrúd

szervező

Petőné Vizi Valéria

titkár

Szilicsány Linda

szervező és lebonyolító

Tóbiás László

igazgató

Vizi Balázs

számítástechnikus